Berlin 1713

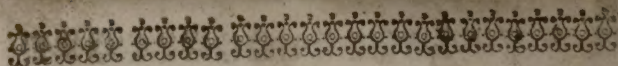
תפלה דרך שיח השדה

לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ · אשר היתה
לנוי לא נראה כמותה בכל הארץ · ואינה לה
מוניטין בעולם · כבוד אומרים כולם · שפתים ודברים
אחדים · מעידים ומגידים · ותהלה נותנים · לשוכן
מעונים · בשפת אמת וענות צדק · שהתפלה מוגה
ע"פ הדקדוק · ואגב שכיבותייהו אדאזיל איזדבן ·
ובמשמוש יד נקרעו רובן · וביותר בשריפה אשר שרף ה'
בק"ק פ"פ דמיין נשרפו סך רב · ואשר דבר ה' להם ערב ·
משוטטים ברחובות ובשווקים · ואליהם משתוקקים · ולא
נמצא כא' בעיר ושני' במשפח' ואף גם זאת כל זקן גדועה
והראש קרח' · ע"כ נתחדשו שניו' מד"ם · כמשיכי מסורי' ·
ובאותיו' חדשות מעולפות ספירים · והנייר יפה לקיים
זה אלי ואנוהו בהידורים · ואלה מוסיף על הראשוני' ·
עשרת מונים · הן בגוף התפלה ובפירוש · הכל מאת ה'
בשום שכל מפורש · זאת ועוד אחרת · נדפס הדקדוק
בל"א · איך יתנהגו ללמוד עם התלמידים' · ותמלא הארץ
דעה את ה' מגדולי' עד קטניהם · גם כי יזקינו לא יסור
מהם · וע"ז הסכימו הגאונים להכריז בבית התפלה · על
מלמדי' תינוק' דלא להוו בכלל ארור עוש' מל' · בכן כל איש
ירא וחרד לדבר ה' · תפלתו עוש' רושם · יקנ' אותו לו לחק' ·
להתפלל לפני שוכן מעונה · וישלח לנו המב"ש על הגאול'
האחרונה · ויבנה בית תפארתינו במהרה בימינו אמן ·

נדפס פה ק"ק **ברלין**

תחת ממשלת אדונינו החסיד **פרידריך** **מלך** פרוסיא"ה וכו'

ויהי התחלתו יום ב' לס' ויעתק ויתעל שועתם אל האלהים לפ"ק
סונא שנית על ידי מוכר"ר עזריאל מווילנא [illegible]

איר ליבה לייט · דיא זיין אין דיזן גלות פֿר שפרייט · איר טון דען
עולם צו וויסן דז איר הבין דיזה תפלה ע"פ הדקדוק גשטעלט ·
ווען דיא אנשי כה"ג הבין גוועלט · איר גלייכן איז ניט גוועזן אויף דער
וועלט · זיא זיין אין איר גשטעלט גאר פֿיין · שווארצה טינט אונ ווייס
פפייר · אך ניט גאר טייאר · דרום זאל אידרר דער צו לויפֿן . אונ'
דיא חשובה תפלה קויפֿין · דען וואס הצלחה דעם מענטש זיין געלט ·
אן אוז דאך גדענקן אן יענה וועלט · דיא מעלה פֿון דער תפלה
איז ניט צו בשרייבן · אבר דיא לייט לאזן עש בלייבן · זיא ארין מיאר צו
פֿארט · ווען טון קיין רעכט גוארט · דרום זאל זיך אידר וואול נעאן
אין אכט · וויא ער עס איט דער תפלה אכט · אך האבן איר דעם
הקדוק אויף טייטש בשיידט · אן זאל וויסן וואס דער דקדוק בטייט ·
אך טינה תפלות נאך דען ליכט ציגדן פֿר דיא ווייבר · וואול צו אירה
נשמות אונ' צו אירה לייבר · דרום זאל אן אין דער תפלה בכוונה לעזן ·
בזכות זה ווערן איר בלד פֿון דעם גלות זיין גנעזין · אונ' הקב"ה
ווערט אונז דעם גואל צדק זענדן · ווערט ה'ין זאלן דיא פֿר שפרייט
זיין אין אלי ענדן · אונ' ווערט דש הייליגה בית המקדש בויאן · דז
איר וועלן איט אונזרה אוגין שויאן · בלד אין אונזרן טאגין · דרום
ווערן איר אאן זאגן :

אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו · על כל החסד אשר גמלנו ·
ואני בעני הכינותי · בית נאמן בניתי · לה' אלקי נפאות קנא
קנאתי טשטוש ובלבול הדעת ראיתי · התפלות מלאים קמשונים מצאתי ·
קוצים מן הכרם בערתי · מסילה ישרה שויתי · אך היה בלתי אפשרי
להוציאה לאורה · עד שאורו לי בעלי גבורה · לעזרת ה' בגבורים · הם
הקצינים הגבירים · תמכו ידי בחתימות ידיהם · לקבל ממני מהתפלות
זה בגמר מעשיהם · וקנתם הזילו כספם וזהבם קודם התחלת המלא[כה] ·
יתן ה' אתם את הברכה · אלף פעמים ככה · ואני תפלה לאל חי שיזכו
לעושר וכבוד וגדולה · ויתנם לתעלה מעלה עד עולם סלה · וביחוד המתחילים
בדבר מצוה רבה · ה' לטובים הטיבה · יזכו לבנים ובני בנים · תלמידי חכמים
ונבונים · ויאריכו ימים ושנים : זו היא ברכת הדיוט לאלופי קציני דק"ק ברלין ·

הקדמה

הערט   איר לו איין ליבה ברידר אונ'אלי פרואה לייט · גרוש אונ'קליין
דיא דא זיין ברייט · לו דינן דען אלמעכטיגן גאט · דר היאל
אונ'ערד דר שפין האט · דש איז ידוע דז איר הבין גדרוקט איין חשובה
התפלה בק"ק ס"פ ראיין ע"פ הדקדוק גשטעלט גאר פיין · פון דר אן
פנג דר דר וקרייא איז איר גלייכן ניט גוועזן · וויא אן עש האט טון
ספירן אין לעזן · אבר ביז אל הער זיין זיא כאעט גאליין ריסן · אונ' לו
טליטן · אן קאן פון זיא ווניג גניסן · דרום הבין איר גטאן לכבוד הקב"ה
אונ הבין לאון אחרש אין דר דרוק ברענגין · פר אלטן אונ פר'יונגין · איר
הבין פיל אבין דריכן אויש גוועזן · איר ווערט עש פינדן אין לעזן ·
ע"פ הדקדוק וואול גשטעלט · וויא דיא אנשי כנסת הגדולה הבין עש
גוועלט · עש ווערט בוודאי זיין איין נחת רוח לו דען קיניג פון דער גנלי
וועלט · זיא זיין ליבר אז אל דש געלט · דען ווען איר וועלן דריכן בכוונה
אתפלל זיין · דא ווערט הקב"ה אקבל גליות אלי יודן גאיין · אונ'ווערט
אונז פירן אין אונזרן הייליגן לנד אכיין אאן · אך האב איך איין לעבש
טאג ניט פר שטנדן דיא גא'כרום וואת לבני אדם זאגט דיא גא'רש איז
דיא תפלה דיא דא שטיט אין דר הוך פון דר וועלט אונ דיא לייט זיינן
אוואל דראן · וויא קאן עש גזיין · דען איר זיין אתפלל ערב ובוקר
גרוש אונ'קליין ניקש אין איך האב געהערט פון פיל גאיינה לייט · זיא גיאן
נאך היר ה טאר הייט · אך אייטל חכמים זיא זיין לאז דיש אין אירה אוגין
אונ'טואן אין קיין שפר לוגין · כפמטין אויש דען דקדוק יונ'בוה הלשון
טונ' זיא זוגין · איין עטי האט אך נאך דען ו קדק ניקש טון פראגן ·
אך הבין איר גקאנט פיל קעטעלכי לייט · הבין דאך דאש גן עדן אויך
דיזר לייט · ווען טון זיא האבין ניט ע"פ הדקדוק טון ארין · זיין זיא
ו[illegible] פון יענה וועלט ניט פר לארן · דרוף האט גזאגט איין חכם דרך
א[illegible] איין ראז אין פסוק אל תפנו אל האובות והידעונים · כ[illegible] אן
זאל זיך ניט קערן · אן זיין עלטרין · אך ניט לו דיא פרואה לייט דיא
דוא האשט גקענט · פיל לייכט דאש פייאר פון גיהנם נאך אן זיין ברענט ·
דען הקב"ה איז אדקדק איט דיא צדיקים אויף איין קליינה עבירה דיא
דא דין איז אז איין האר · אונ'בלאלט עש כר ומר דר[illegible] וויל איר אך איין

מעשה

מעשה טרייבן · וויא מן האט עס טון מיט איין גרוסן חסיד מן
טרייבן · וויא ער נאך זיין טוט · וואר מן איין שווערה ביטרה נויט ·
איין מעשה גשאך אין איטליא עס ווארן צווייא קעטשליכי לייט · אויך
דער גלוביגה לייט · גרושה חסידים ווארן זיא געלדט · זיא
אכטן ניט הב אונ'גוט אונ'אל דס געלט · אלי אלמנות הבין זי ניט פר פעלט ·
זען טון עז מיז גוועזן אין דאס ענד דיא וועלט · אך אין דר תורה זיין
זיא פלייסיג גוועזן · טאג אונ'נכט הבין זיא טונן דרינן לעזין · אין אלי
שטיקן ווארן זיא גאר פרום · זיא גינגן אין רעכטן וועג אונ'ניט קרום ·
פון אלי עבירות הבין זיא זיך טון אפ שיידן · אלי אלמנות הבין זיא ניט
טון ליידן · אזו האט איינר דען אנדרן תקיעת כף טון געבן · ווערכר
עס ווערט פריאר קומן אום זיינס לעבן · דער מיז שולדיג זיין חבר מן
צו זאגן · אוב מן האט אים אויך יענה וועלט טון פלאגן · אונ'וואס
מן אים הוט פר איין לון פר געלט · פון וועגן זיין חסידות וואס ער הוט
געטאן אויף דיזר וועלט · ויהי היום אונ'איינר שטערבט אין גרושה ערין ·
ויהי אחרי מות החסיד אונ'עס וואר נאך עטליכי טאג אזו מן האט אים
צו קבורה געטאן · וואז קאם דער חסיד צו גאן · צו זיין חבר דא דר שראק
ער גאר זער אונ'שפראך איין ליבר ברודר וואס איז דס דער מער י דז
דוא קומסט אזו בלד אהער · איך וויס ניט וואס דס קאן בטייטן ·
אז דוא ווידר קומסט אונטר דען לייטן · דר חסיד פר איינט אן האט
אים פון הימל בפולין · ער זאל זיין נשאה אפ הולין · דא ענטפרט אים
דס מת ווידר · איין ליבר הערליגר ברודר · האסטו דען פר געסן ·
דז איר הבין צו זאמן איין ת"כ גשלאסן · דס האט איך גבראכט צו דיר ·
אונ'דר שרק ניט פר איר · איך וויל דיר קלאגן איין שווערה ביטרה
נוט · וויא מיט מיר דר גנגין איז נאך מיינם טוט · דז זאלסט קענן
דיא לייטן זאגן · דו זאלן זיך היטן פר שמערצן אונ'פלאגן · תכף אז מן
מיך האט ריבר גוועזן · בין איך פון צרות ניט ווארן גנעזן · מן ר
מיך געפירט · אין איין פינסטר חדר דא בין איך ווארדי פר מי
דס גאר שרעקליך פינסטר וואר · פר גרושי ווארמ סטינן ... איין
האר קפאר · אזו ווער איר גאר אנגסט אונ'בנג · איך קאן אייך געבן
קיין ראט אונ'וויס ניט וואס איך טון מאכג · אין דען קאם איין מאן ·
צו גאן · זיין אן געזיכט וואר גאר שרעקליך אונ'פיין · פון אייטל פייאר
וואר זיין שיין · אונ'שפראך צו מיר · היב אויף דיין אן געזיכט אונ'זאג
מיבר

איבר דיר · זא זיך איך עבין מז אין היאל ווארן אין דאס חדר אייטל
סטרן · אונ' איין מנגסט טוט זיך מיר צו מערן · דא פֿרעג איך דען
מאן וואס דס בטייט · דז דיא שטערן ווארן היר בדייט · האט ער
מיר ענטפֿרט טון געבן · דש זיין דיא נקודות וואס שטונן בייא דען
אותיות דר נעבן · דר וויל האסט ניט מדקדק גוועזן · אין דר תפלות
ווען דוא האסט טון לעזן · זא קומן זיא פֿר הקב"ה צו קלאיגן · דז
מען זאל דיך דר פֿיר פלאגן · אזו האט מן מיר איין משפט אויס
גשפרכן · איך זאל דא זיין פטלכי נאכן · דא וואר מיר איין הרן פֿר
מורא גאר צו בראכן · ווייטר האט מען מיר קיין רשות גיגעבן · מגלת
צו זיין דיא לייט דיא נאך אויף דר וועלט לעבן · דרום איין ליבה לייט ·
ווען עס איז גשעהן אזו איין חסיד אין זיין פֿרומהייט · וואס זאל טאן
דיא פֿולר סלקהייט · ווען דש פֿייאר האט טון ברענן אן דעם סטנין
בוים וואס מאג זיין מן דיא אנדרין וואס ניט הבין מן דיא מגלות קיין
פֿאדים נאך קיין זוים · מך זאגט דר פסוק אין צדיק במרץ אשר יעשה
טוב ולא יחטא · דס איז טייטש עז איז קיין צדיק אוו דר וועלט · דר
טון סאן אליס גוטס אונ' זאל ניט זינדיגן מיט זיין גוף הדר מיט זיין געלט ·
מך זאל מן ווישן דז דען דקדוק האט הקב"ה איבר ענטוורט צו משה
רע"ה אויף דען הר סיני אזו גוט אז כל התורה כולה · אונ' ווער עס ניט
גלויבט דר איז מכוונה · אפילו אן איין דקדוק וואס אונזרה חכמים הבין
מדקדק גוועזן אין דר תורה · דר הייסט מפיקורס אונ' האט קיין חלק
לעה"ב · אונ' מוז אויף דיא אביקייט אין דס גיהנם בלייבן · וויא דר
נביא ישעיה טוט אך דר פֿון טרייבן · ויצאו וראו בפגרי האנשים
הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דיראון לכל
בשר מאר ה' · דס איז טייטש דיא צדיקים ווערן מנויס גין אונ'
ווערן זיהן דיא מפלה פֿון דיא רשעים דז זיא ווערן ברענן אין דס
גיהנם · אונ' דס פֿייאר ווערט ניט פֿר לאשן ווערן אויף דיא אביקייט ·
דיז גיהנם ווערט בטל ווערן · אונ' מירה יסורים ווערן זיך טון מערן ·
אונ' אלי קר וסייר ווערן גינוג מפלות מן זיא זיהן אזו האט גאט גזאגט :
דרום זאל איידרר איין מקנאה זיין דר פֿון נעמין אונ' זאל פריבן · ווען
הקב"ה בצוט מוז דיא ריד וואס דיא חכמים הבין גשריבן · מכל שכן
דז מן ווערט גשטראפֿט אויף דיא ריד וואס הקב"ה בכבודו ובעצמו
האט גיגעבן אויף דעם הר סיני · דש זעלביג איז דר דקדוק מך דריגן
מין

אין גמיזאן: אך איז ידוע דז מיט אזאר לשון הקודש האט הקב"ה אלי עולמות דר שאפן · וויא וואל דר מענש זיין אויל זאגן זופין · גו שאפשין אונ'טוקהייט גו טרייבן · וויא גו מירה נשמות אונ' וויא גו מירה לייבן · עס ווער בעסר דז ער ווער ניט גבארן אויף דר וועלט · וואס העלפט אים זיין החב אונ'גוט אונ'אל זיין געלט : אך ואלזן איסן דז מירה נקודה דש הייסט פינטל · האט זיין אוך אונ'זיין נאמן נאך וויא דיא נקודה הייסט · אונ' ווען אן אתפלל איז אויס איין תפלה דיא רעכט וואגה איז ע"פ הדקדוק · דא זיין זיך אתעורר דיא מלאכים וואס זיין ממונה איף דיא נקודות · אונ' מאכין אויס דר תפלה איין קרון גו הקב"ה אונ' ברענגן פר דעם כסא הכבוד · אונ' ספרעכן איבר הער גאט דיא סינה קרון האבין מיר געמאכט אויס דר תפלה פון דיין ליבן אן פעלקי ב"פ · אזו איז אים הקב"ה וואל רצונו וואס ער פון אים גיפודרט האט · מיט זיין תפלה פריא אונ'שפאט · דען דר עיקר זיין דיא נקודות וויא איר ווערן נאך דר פון ווייטר שרייבן : אבר ווען דיא תפלה איז ניט גמטעלט ע"פ הדקדוק אונ' ער זאגט וואס אים אין דס מויל קומט · איז עבין ווען איין הונט ברומט · דא ענטפרט אים דר מלאך ניט וויך זיין בגער · ער זאגט איין נאמן איז ניט אזו וויא דוא ברומסט אז איין בער · שער דיך פארט קום ניט מער אהער · עבין אזו איז געוועזן בשעת חורבן הבית · האבין דיא נביאים טון זאגין · אונ' האבין דיא ישראל טון מטראכטין · זיא זאלן אויף מירה מעשים רעים תשובה טאן אונ' זאלן פרום ווערן · ובאם לאו אזו ווערט הקב"ה דס בית המקדש פר שטערן · אונ' ווערט אייך פר טרייבן אויס אייערן לנד · אן אלי זייטן אזו דיא וועלט האט איין ענד · אבר עס זיינן אינטר זיא געוועזן פיל רשעים דיא האבין דיא נביאים אויס גלאכט אונ' אך גג שפאט · ווען זיא זיין גק אז גו שטראפן פריא אונ' שפאט · אונ' האבין זיא גיגעבן די ה ווירט · טערט אייך הין מיט אייער היידיך כאיט · וואס [illegible] הקב"ה טאן · איר קאנן זיך העלפן פאר אן · ווען ער ווערט וועלן [illegible] אונ' שיקן דעם מבול פון וואסר · אזו וועלן מיר [illegible] זיין דען [illegible] איז איבר דס וואסר · ווערט ער [illegible] אונ' שיקן דס פייאר · אזו וועלן איר [illegible] זיין [illegible] אוך [illegible] איז איבר דס פייאר · אך קאן אונ' ניקס טאן קיין אום גיהייור · [illegible] אנדרי יסורענות וועלן איר דיא אנדרי אלכים

אסביע

אשביע זיין דיא דרייא געוועלט זיין · קאן אונז הקב"ה ניקש טאן אזוין ·
אבר וואש האט הקב"ה געטאן ער האט פֿר וויסטעט דיא מויאר דרך
אש וועד דא איז גוועזן איבר דש פֿייאר האט ער געשענט איבר דש
וואסר עבין אזו מגדרי אדונים · אונ' אז דש פורענות איז אוין זיא
גקומן · הבין זיא אן געפֿאנגן אשביע צו זיין דיא אלוקים מיט גרוש
וויינן אונ' ברואן · אונ' זי הבין אן גרופֿן מיט אירן נאמן וויא איר גוואנהייט
וואר דר פֿיר · זא האט אים דר אויך אשיב געזגן דיא זאך וואש דוא
פֿון איר פֿר לאנגשט איז ניט בייא איר · זיא אין פסוק שטייט אזו
אאולכיה ושריה · דש איז טייטש בשעת חורבן הבית האט הקב"ה פֿר
וויסטעט דיא הערצן פֿון דיא אלוקים אין דש האלש רייך · דא
זיין זיא בלאוט וואורדן אוין מירה עבירות גלייך : אזו איז אך אין דר
תפֿלה ווען ער איז מתפלל אן דר כוונה אונ' זאגט ניט דיא ווערטר אונ'
דיא נקודות וויא עש גבירט · דא איז זיין תפֿלה פֿר אירט · דיא
תפֿלה ווערט ניט אן גנומן · פֿר הקב"ה טוט זיא ניט קומן · דען דיא
אלוקים זאגן איר פֿר שטיאן ניט דיין שפראך · אונ' יאגן דיא תפֿלה
פֿארט נאך · זא אוו דיא תפֿלה פֿארט ריין · זא קריגן עש דיא
קליפות פֿר איין שפייז · וויא איר קאנן אלז רוך דיא ספֿרים בווייזן :
מיר וועלן נאך אין פֿון דיא מעלה פֿון דיא נקודות שרייבן · עש זיין
פֿיל ווערטר דיא זיין גלייך אין דיא אותיות · אונ' דורך דיא נקודות
ווערט פֿר ענדרט דר טייטש · דרך משל וישב איז טייטש אונ' ער
זאש · וישב אונ' ער ווידר קערט · וישב אונ' ער פֿאנג · ויקן אונ'
ער וונט וואך · ויקץ אונ' ער פֿר אום ערט · וישק אונ' ער קישט · וישק
אונ' ער טרינקט · אך זאל מן אכטונג געבן אויף דר שין אוב זי איז מיט דר
יאמין כגון ש מדר מיט דר שמאל כגון שדען חושך מיט דר יאמין איז טייטש
פֿינשטר אונ' מיט דר שמאל ויחשך איז טייטש פֿר זא טן שברו זיין ברוך שברו
זיין האפֿנונג שם דארטן שם ער האט גטאן אך צו ליטן איז אן אתחך
ואגדך אל מיט דר צירי איז טייטש גאט אל מיט דר סגול איז טייטש
צו · דרום אוו מען וואול אכטונג געבן אויף דיא נקודות אונ' זאל
מתפלל זיין דרוקה אויש איין תפֿלה די דא רעכט אונגה איז ע"פ הדקדוק·
אבר מטייל לאן דרוקן זיין מ־אה דעם עולם אונ' דרוקן תפֿלות
מיט אלז ליא טעות הן אין דיא ווערטר הן אין דיא נקודות וגרועה אזו
שרייבן אין שער זיא איז גדרוקט ע"פ דקדוק גדול · אבר זיא זיינן
בעו"ה

בעו"ה וולו טעות · דורך זיא קומן אלי גזרות רעות · זיא זיין בודאי בכלל מרור עוטה אלמכת ה' בראי' · וויא דיא רבנים אין מגורת הסכמות טרייבן · דרום זאל אען זעלכי תפלות לאזין בלייבן · אבר גאנט איז מונזר לייגר · דז מונזרה תפלות וואס איר דרוקן איז ע"פ הדקדוק גשטעלט · וויא אין דיא הסכמות איז באצלרט · אן טעות אונ' פיין פפייר · אך ניט גאר טייאר · דען ווען אען את תפלל איז וויא מונזרה אנשי כנסת הגדולה הבין עס גשטעלט · זוא ווערט זיא אקובל פר דען קיניג פון דר גנלי וועלט · ווען טון ער פר טטיט ניט פי' האותיות · נייארט ער מרט , וואדט פר וואדט · דאך קומט דיא אויף זיין גוטן מרט · דש איז עבין איין אשל · ווען איין רופא אוואהה פר טרייבט דעם חולה איין רלעפט · אען זאל רפואות הולין אויס דר אפטיק · אונ' דר חולה איז זין סואך אויף דעם רופאו אוואהה אונ' ער נעאט איין וויא ער אררנירט · ווען טון ער פר טטיט ניקס וואס דיא רפואות זיין · דאך קאן ער מיט גאטש הילף גזונד ווערן · אבר ווען ער פאלגט ניט דעם רופא וויא ער טיק היוט פר טריבן · נייארט ער נעאט פון איינס איין קווענטל אין פון דעם אנדרן איין קווענטל ווייניגר נייארט עס זאל דעם אסקל אויס טראגן וויא דר רופא היאט פר טריבן · זוא קאן ער דורך דיא רפואות בודאי טטערבן · אך אזו מונזרי אנשי כה"ג הבין מונזרי תפלות ע"פ הסוד גשטעלט וע"פ הדקדוק גדול · ווען טון איר ווייסן פון סודות אונ' דקדוק ניקס לו זאגן · נייארט איר זיין את תפלל כהגון · אלה באלה · דאך טוט דיא תפלה איר פעולה · ובאם לאו ח"ו דא איז דיא תפלה ניט אקובל · וויא איר ווילן ווייטר אין דר פון טרייבן · אך זיין גדרוקט ווארדן פיל תפלות אין מונזרן לייטן · ע"פ קבלה אונ' פיל יהי רצון מיט גרוסה סאות או גרוסה כוונות עס איז איין זאך וואס ניט גבירט לו אלי לייטן · אונ' דיא עמי הארצים טונן דר לו לופין · אונ' זעלכי תפלות קופין · אונ' זיין את תפלל דרינן בקבועות · אונ' זיין קולן בנטיעות · זיא איינן מירה תפלה טוט איין רוסם · אבר אין אלם מאת זיין זיא פוגם בשמות הקדושים · אך איינן זיא זיא טונן גרוסה פעולות · איט מירת תפלות · אונ' זיא וויסן ניט דז זיינן מחריך הגלות · אך ווען דער חזן איז חוזר דיא שמונה עשרה אדר קדיש וברכו איבר דר ספר תורה · הבין זיא פר הס"י גאר קיין מורא · זיא טונן אנדרי תפלות ותחנונים

אונ'

אונ'תהלים ומעמדות ואתה מגן בעדי זאגין · אונ'טוגן אויף דעם
מאן ניקס פֿרעגן · נייארט זיא וויל דר פֿון מירן זאגין · עבן ווי
מען איין גנז שטאפֿט זאו פֿאטט זיין · אזו טוגן פֿיל גוויין · גרוש אונ'
קליין · אונ'הבן קיין כוונה דז זיא זאלן רעכֿט מאן ענטפֿרן · אונ'
טוגן נאך אנגדר אוס פֿארט בלעטרן · אונ'לו נייטן זאגן זיא מאן.
יתוואה וחטופה · אונ'הבן דר פֿון קיין תרופה · עש ווער בעשר
דז זיא זעלטן סווייגן · אונ'לוס אן מירה מרין נייגן · אונ' מיט
מירה לונגן ניט ווייגן · דען וואש איז הקב"ה דראן גלעגן · אוב ער
טוט פֿיל תפֿלה אדר וויניג נייארט ער זאל עש וואול בוועגן · מיט
זיינר כוונה פֿון גרונד זיין הרצין · ווי קריגט ער קיין פֿיין אונ'קיין
סמרצין · דען ווען דיא תפֿלה איז ניט כשורה · וואו קריגט ער איין
ביזה בסורה · אגן ווערפֿט דיא תפֿלה אין דעם מיסט · דז ער
דר פֿון ניקס גיניסט · זיא פֿלגין אויף דיא קליפות אונ'נעמן עס פֿר
איין ספייז · ווען עס איז אן כוונה אדר פֿוור גרייז · הן אין דיא
נקודות אדר ווערטר · דא קומט זיא ניט אויף מירה רעכֿטי ערטר ·
זא די עס איז ניט גנוג דז ער קריגט קיין סכר אויף זיינר תפֿלה ·
אך קומט דר פֿון איין גרושה קוקלה · אגן קאן וואול גדינקן · דז אגן
ווערט איס ניט טינקן · דען וואס פֿר איין עונש דעם וואן גבירט ·
דר דען קיניג זיין ווארט ניט פרירט · אונ'דעם טוכו אנעליאן אונ'
פרעביאנט האט לו גפֿירט · ווען מן דיא מנשי כה"ג הבין עש
ע"פ הסור גשטעלט · וויא אובן איז גמעלדט · דאך ניט פֿר דיא גנצי
וועלט · נייארט פֿר דיא יחידי סגולה · דיא דא וואול פֿר שטיאן דיא
קבלה · אבר איין גמיינר מאן · איז בעשר ער זאל דיא טעגליכי תפֿלה
פֿון וורן עולם ביז נאך עלינו אוה באוה טאן · דאך קריגט ער פֿון
הקב"ה איין גוטן לאן · דען ווען ער וויל את תפֿלה זיין ע"פ קבלה אונ'ער
פֿר שטיט ניקס · איז עבן ווען איינר הוט איין לערה ביקס · אונ'וויל
שיטן נאך האזין אדר פֿיקס · אך איז ער גגליכֿן לו איין חזיר · ווען מען
טוט מיר אן איין פֿיין גמאלן כלי בנר · דאך ווערגט זיא זיך אין אלי פֿילן
אונ'רייבט זיך אן דר וואנט · עס ווער פֿיל דר פֿון לו שרייבן · נייארט
איר אוון עס אויף דיזר לייט לאזן בלייבן · דען דיא דרוק איז לו טייאר
אך אוז אן הבין פֿיל טינט אונ'פֿפייר · דרום זאל זיך איטלכר נעמן איין
אכֿט · וויא ער זאל את תפֿלה זיין טאג אונ'נכֿט · דז איז איס איין היזו

זיין תפלה ניט אויז שפאט אונ' וואלט · דען עס קאסט דאך קיין
געלט · אונ ער איז זוכה יענה וועלט :

אונ' שטייא דיא דא טוגן אין תפלה · שוועצן דברי בטלה · דע כי
אוקים יפיא באשפט עלכו אלה · דש איז טייטש הקב"ה ווערט
אים אשפט אויף אלי זכין · פֿר וואר איר הבין ניקש דר פֿון צו לכין ·
דען דש פֿוקש איז ברייט · פֿר אלי לייט · זיין חייגה הגט טוט דרויף
לייגן · ער ווערט ניט קענן זאגן דז אן טוט לייגן : אך נעמט אען
קיין תירן אן דז ער ווער שכור אדר דול · אען בלאזט אים זיין וואס
פֿר שולי דרום איר ליבה לייט אונ' ברידר זיין · נעמט איינה ריד אין
ענקרן הרן אין · כדי איר זולט בהיט ווערן פֿר שאערלן אונ'פיין ·
או: ווערט הוין אין דיאש יוביג לעבן · ווען שון דיא וועלט ווערט חרוב
זיין דאך ווערט איר או דיא אדלר שוועבן · אונ' ווערט נהנה זיין · ·
פֿון דיא הילוגה שיין : פֿון דער סכינה זאן :

אך טוגן אונ דיא אלוודים פֿלאגן · ווען זן טוט זיא פֿון דעם דקדוק
פֿרעגן · ווישן זיא דר פֿון נקיס צו זאגן · אונ לערנן אזו איט
דיא קליינה קינדר אין איר יוגנט איט אייטל גריינן · ווען עס שון אלט
ווערט היאט עס אייך נקיש אויף צו וויין · בפֿרט אין אסכנז נעמט אען
איין גאז רבי ער זאל לערנן איט דיא קינדר תפֿלה · ווען טון ער קאן
קיין אות בכל התורה כולה · אונ'דיא קינדר ווערן גאר אבולה ·
דרום וועלן איר טאן לכבוד הקב"ה אונ'וועלן עטליכי זכין פֿון דעם דקדוק
אויף טייטש בריכטן · כדי דז די אלוורי תנוקת זאלן וואל נעאן אין אכטן ·
ער זאל ניט זיין בכלל ארור עושה אלאכת ה' רמיה · דש איז אויף אים
איין גרושה כפי' · אונ'זאלן רעכט גווינן דיא קינדר אין דר יוגנט
ווען זיא ווערן אלט ווערן · ווערט עס פֿון זיא אך ניט אפ קערן :

אך ווען טון קיין גרוסר לאדן ווערט דאך פֿר שטין · אונ'ווערן אין
דעם וועג פֿון דעם דקדוק גין · אונ' ווערן אתפללו זיין וויא
הקב"ה וויל · ווינג אדר פֿיל · נייארט ער זאל טאן איין נחת רוח צו זיין
בטעפֿר · טבא פלפלא חריפֿא אאלא לני דקרי דש איז טייטש עס איז
בעסר איין קערנלי פֿעפֿר · ווידר איין קארב דר פֿול איז איט קירבסן
אען האט דאך דראן ניקש צו פֿרעסן · איר ליבה לייט איר ווערט וואו
דעם אסל פֿר שטין · וואו הין עס וויל גין · דר דורך ווערן איר זוכה
זיין דז הש"י ווערט אן נעאן אונזר גבעט · אונ'ווערט אונז פֿירן אי

אונזר

אונזרן הייליגן זמן אונ׳אין אונזרה טעג׳ אונ׳אליהו הנביא ווערט אויך דר גאולה מבשר זיין · אלי יודן גזיין · אונ׳ ווערן זעהן דס בית המקדש אין זיין שונהייט גאר פיין : במהרה בימינו בזמן אונזר טאג · דרויף
ווערן איר אמן זאגן וכן יהי רצון :

דש איז ידוע דז אידרר הן איש או אשה זיין מחויב אלי טאג תפלה
צו טאן דז הקב״ה זאל זיא בשערן גוטה פרומה קינדר דיא זאלן
תורה לערנן אונ׳זאלן גין אין דעם וועג פון מצות · וויא איר פינדן
אין מדרש :

איין מעשה גישאך עט וואר איין פרומר מאן איין כהן נאך דעם חורבן בית הראשון דר האט מטען אלי טאג תפלה גוועזן פר הקב״ה דז ער זאל הבין קינדר תלמידי חכמים אונ׳ גאר פרום זיין אין אלי שטיקן · אונ׳ דז עזרא הסופר איז חנויף גנגין פון בבל אין ירושלים מיין דא מען האט אן גפאנגן צו בויין דש בית שני דא האט ער דעם אמן איט גנומן · ער איז גאר אלט גוורן דרינן אונ׳אי ער איז גשטארבן האט ער זוכה גוועזן ער האט מיט זיינה אויגן גזעהן מכש נעהן זין דז
אידרר איז ראוי גוועזן ממש צו זיין בכהונה גדולה :

דרום הבין איר גדרוקט איין נייאה תפלה דיא דא איז וואורן גשיקט
פון ירושלים אונ׳הבין זיא גשטעלט נאך שמונה עשרה ער זאל זיא זאגן פר יהיו לרצון : אך הבין איר בקומן גשריבן פון ירושלים דז זיא הבין בקבלה פון איש קדוש דחכם ר׳ יצחק לוריא · דז איטליכה אשה זאל זאגן נאך דעם אז זיא האט ליכט גיצונדן דיא הי׳ טורה פון ח.ה וואס מען לייאנט דען ערשטן טאג פון ראש השנה · אט זו גרושה כוונה · דא ווערט איר השי׳ בשערן גוטי פרומה קינדר תלמידי חכמים · אונ׳ שטיטא דיא פרויא דיא קיין קינדר האט · אודר זיא האט יוא קינדר אונ׳זיא שטערבן ר״ל זאל שטיטא זאגן דיא הפטורה דא ווערט
איר השי׳ געבן קינדר דיא ווערן לנג לעבן :

אך זאל זיא פר דיא ליכט צינדן עטוואס אין דר צדקה אם שיירן ווען
סון איין פעניג · דען צדקה גיט איבר אלש וויא דער פסוק שטיט צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו · דיא צדקה איז אין מעכטיגה שילט וואך דז דיא קליפות קענן ניט אויף האלטן דיא תפלה · זיא וועלט גלייך פארט גשיקט פר הקב״ה · נאך דיא הפטורה זאל זיא זאגן דיא
תחינה מיט גרושר כוונה :

אלהינו

אלהינו דוא בישטר אונזר גאט אונ' גאט אונזר עלטרן קיניג דר בראגר עס זאל זיין דר ווילן פר דיר דז אך זאל גדאכט ווערן מיט איין גוטן גדעכנס מייטן היילן אונ' דרבראמקייט פון אלי מיבערסטן היילש אונ' זאלשט גדענקן אן דיין דינסט אייד פלוגית כ"פ מיט דיין היליגן נאמן דר הייסט ה' צבאות גאט פון אלי בשעפנס · דרום זאלשט דיך קערן צו איין גבעט וואס איך טוא אויף דיזר צייט וויא דוא האסט פר נומן דיא תפלה פון דר צריקת חנה דיא איז איין עקרה גוועזן אונ' האט תפלה גטאן דז דוא זאלשט איר בשערן גוטה קינדר · אונ' דוא האסט בווערט איר גבעט · אונ' פון איר איז גקומן שמואל הנביא דר איז אין וועג שאל גוועזן עבין אז משה אונ' אהרן וויא אין פסוק שטיט משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם · אזו זאלשטו דיך אך קערן צו איינר תפלה מיט גרוש בראהרליקייט אונ' זאלשט איך ליטן זעלגן מיט אתנת חנם · אונ' דר זכות פון דיא דרייא ליבה אלות דיא דוא האסט גבאטן דיא ווייבר דס איז חלה נדה הדלקה די איך היוב מקיים גוועזן זאלן זיין פיר שפרעכר פר דיין כסא הכבוד דז איך זאל זוכה זיין דז דוא זאלשט איר געבן גוטה פרומה קינדר צדיקים תלמידי חכמים · אונ זאלשט עפנן איר הרץ אין דר תורה כדי דז זיא זאלן קענן פר שטין דיא טעמים אונ' דיא סודות פון דר תורה אונ' זאלן לערנן לשמה פון דיין היליגן נאמן וועגן · אונ' זאלן זיין פרומ אונ' גזונד אונ' גנץ אין אלי אירה גלידר זאלן קיין זום הבין אן אירן גוף אך ניט גאר לנג אונ' ניט קורץ · ניט גאר וייס אך ניט טווארץ · ניט מיבריג קלוג אך ניט גאר נאריש · נייארט חכמי' וויא עס גבירט זאלן האבן חן אין דיינה אוגין אך אין אוגין פון דיא לייט · אונ' איר נאמן זאל גיהייליגט זיין וייט אונ' ברייט · אונ' זאל זוכה זיין צו דר כהן מיט איין אמן אין עושר וכבוד אויף לנגי יארן באונזן דז קיינר זאל ניט שטערבן פר איין לעבן · אונ' דס לעבן פון איין אמן · אונ' איר זאלן זוכה זיין צו הבין פרנסה בכבוד פון דיין היליגה הנט אונ' ניט דורך מתנת ב"ו דז איר זאלן קענטאן צדקה אונ' ג"ח מיט אלי לייטן · אונ' זאלן שיין מיט אונזרן אוגין בנים ובני בנים זאלן עוסק זיין בתורה ובמצות עס זאל מקוים ווערן אן אונז דר פסוק וואס ישעי' הנביא האט גזאגט ואני זאת בריתי יאמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם א"ס :
הנה.ה

הנהגה וסדר האומרים וויא זיא זאלן לערנן איט דיא קטני בני ישראל

דאש זאל וויש׳ן זיין דז עס זיין תשעה נקודות מין מ״ב קאן פתח סגול שוא צירי חירק שורק חולם אותפום · אז וויא איר דיא שוא דר ווייל אויך איין זייט שטעלן אוג ווילן טרייבן כון דיא אנדרי נקודות · פון דיא טשונה נקודות פר אגלורטי ווערן דר זיט עשרה · דהיינו חמשה תנועות גדולות · דיא נקודות הייסן דרום תנועות דאש איז טייטש פר ווגאן כוואר דורך דיא נקודות פר וואגן דיא אותיות אגן קיין זיין אויש שפרעכן · אבר אנדר נקודות זיין אגן ניט וויא דאש ווארט אכים דען דאש אות בלייבט ליגן אויף זיין מטנר · דיא חמשה תנועות גדולות זיין איין קאן · צירי · חירק איט דר יו״ד דיא דר נאך שטיט · חולם · אותפום · זיא הייסן דרום תנועות גדולות אן אוג זיא שטרק דר יקן כרי עש זאל אכוים קומן נאך איין אות · דרך אשל אָ ברינגט נאך איין א איט כוה אָ א בא אך אנו אלי אותיות · איין צירי אוג׳ איין חירק איט דער יוד ברינגט איט איין יוד כוה אֵי די אִי בִי איין חולם אוג אותפום ברינגן איט א ין וא״ו כוה אוֹ בוֹ אוּ בוּ פון דיא תנועות גדולות קומט אכויש וואתיות אוי״ דר טייטן איז אויך דיא תנועות גדולות אֵל אָבִי הוּא טוֹב כוואר דיא נקודות וואש דא זיין אונטר דיר ווערטר אל אבי הוא טוב · אוג דיא חמשה תנועות קטנות זיין איין קאן חטף · דאש איז טייטש אן דרך דען קאן ניט דריקן נייארט אן זאגט אים גשווינד · דרך אשל אז בַּל אדר קָרָבוּ אוג׳איין פתח · סגול חירק · ווען דר נאך קיין יוד שטיט · שורק · דער טייטן איז דרוין כִּי כְּכָל פֶּשַׁע אוג׳איד דרה תנועה איז איין אכות זיא דינט לו זיין תנועה גדולה · דהיינו לו איין קאן גדול · איז איין פתח · לו איין צירי איז איין סגול · לו איין חירק איט דר יוד איז איין חירק און דר יוד · לו איין אותפום איז איין שורק · דען ווען אן דיא תנועות קטנות גשווינד זאגט אוז הבין זיא כאמט דש גיז אז דיא תנועות גדולות וואש לו איר גבירט · דא ווערן איר אן זאגן לו שרייבן פון דר שוא · לו נייטן אוג אן דיא שוא אויש שפי זל דא הייסט זיא שוא נע · דאש איז טייטש זיא איז פר וואגט · אוג לו נייטן דרך אן זיא ניט אויש שפרעכן כוואר אן אוג זיא אויש זאגן איט דר נקודה וואש פר אי שטיט · דא הייסט זיא שוא נח דאש איז טייטש דיא שוא רואט אט הערט זיא כלל ניט אין דר טייטש · ניקט אן ווייא וייש ווען זאל אכן זיא ואן אויש

שפרעכן

שפרעכן אדר ניט ׃ אין אונזר תפלה הבין איר איין סימן געמאכט נעבן איין שוא נע שטיט איין אות׃ דאש איז גלייך אז איין שטעקן פֿאר דר שוא איז׃ איין צייכען זאל ניט דריבר לויפן ׃ אבר אין אנדרה תפלות איז קיין סימן פֿר הנדין וואו וויל איר שרייבן איין אנדרן סימן ווען דיא שוא קומט נאך דען אות וועלכש דרנגטר שטיט איינש פֿון דיא חמשה תנועות גדולות וויא אובן פֿר מעלדט איז ׃ דא הייסט דיא שוא נע ׃ אוז אן דיא שוא יוא אויש שפרעכן ׃ דאך דרף מן זיא ניט אזו שטרק צו דריקן אז איין צרי ׃ נייארט שלאך אויש שפרעכן׃ אונ׳ דער טעם איז דז עש איז איין שוא נע ׃ דר וויל אצן אוז די תנועה גדולה וואש פֿר איר שטיט שטרק דריקן ביז עש קומט אנויש איינט פֿון דיא אותיות. או״י כאלא איז גלייך אז דר צו וויסן ווער נאך איין אות דרום דרף מן דיא שוא ניט אויש זאגן גשווינד אונ׳ בהעפטן צו דר תנועה גדולה ׃ אבר ווען פֿר איר שטיט איינש פֿון דיא תנועות קטנות דז אן אזו איילנדיג ׃ זאגן זא קאן אן דיא שוא יוא אויש זאגן אונ׳ ווערט גאר ניט ז העפרט אין דר מפראך ׃ נאך איין חילוק איז צו וויסן דיא תנועות גדולות אונ׳ תנועות קטנות ׃ נאך איין תנועה גדולה קומט קיין דגוש כלל ניט אין דען אות וואש דר נאך שטיט ׃ דגוש הייסט איין פּטיפלה אין דש אות ׃ אך פֿון דען טנ״ם וויא אובן פֿר מעלדט איז ׃ דר וויל דיא תנועה גדולה בר ענגט מיט נאך איין אות דר צו וויסן זא קומט קיין דגוש ׃ דען דר דגוש בהעפט דאש ערשטי אות וואש פֿר איר שטיט צו זיך ׃ אונ׳ איין תנועה גדולה מאכט אפ סיידן דש ערשטי אות פֿון דען אנדרן ׃ אבר נאך איין תנועה קטנה קומט יוא איין דגוש דר וויל מן דרף דיא תנועה קטנה ניט דריקן זא קאן מן יוא בר כ׳פטן צו דען ז ות וואש מיט איין דגוש איז ׃ דאך איז דאש קיין כלל גאר ניט ׃ צו ציטן איז נאך איין תנועה גדולה אך איין דגוש ׃ אונ׳ נאך איין תנועה קטנה איין רפה ׃ ווער עש וויל אויף דען רעכטן שורט קומן זאל לערנן אונזר ספר אקרא קודש דש איר הרין גדרוקט נעבן דר תפלה דא וויל איר שרייבן פֿונדר שוא עש זיין פֿר הנדן פֿינף ערלייא שוא דיא זיין נע דז מן אוז זיא אויז שפרעכן ׃ א׳ ווען זיא קומט אן אנפנג דש ווארט כמו בְּרֵאשִׁית דר וויל עש שטיט קיין אות דר פֿיר דז מן כען זיא דויט זאגן ׃ ב׳ ווען זיא קומט נאך איין תנועה גדולה וויא אובן פֿר מעלדט איז ׃ ג׳ ווען צוייא כו״ו קומן

צו

לו זאין אין איטן דאס ווארט כוה גּוֹלַת זוו אוו ווען דיא ערשט
אויט זאגן אונ'די אנדרי איז איין שווא נע , ד' ווען אין דען אות ווע'לכש
דיא שווא דרונר שטיט איז איין דגש דרינן , דגש איז טייטש איין
שטיפֿל אין דען אות , אוו הייסט דש אך איין שווא נע , דרך משל
מִפְּנֵי דען אידר דגש ברינגט איט נוך איין אות זיינס גלייכן וואו דיא
דגש איז : גלייך או דיא פ"א ווער טאפל מִפְּנֵי אונ' איר הבין אובן
געמעלדט ווען צווייא שווא קואן צו זאמן אין איטן ווארט דא איז דיז ערשטי
נח , אונ'דיא אנדרי נע , ה' ווען צווייא גלייכי אותיות קואן צו
זאין אין איטן ווארט אונ'דש ערשטי איז איט איין שווא דרך משל יִתְּנִי
דא איז דיא שווא וואש דא שטיט אונטר דר ערשטי נון איין שווא נע ,
דער ווייל ווען איך זעלט זיא אויט זאגן קענט אען דיא אנדרי נון גאר ניט
אערקן אין דר שפראך : דא אילן איר טרייבן פון אותיות אחה"ע
דז צו נייטן קואט דרונטר איין שווא אונ' איין פתח כוה וַיַּגִּדוּ וַיְבָרְכֵם
אַהֲבַת יַעֲקֹב , דאס הייסט חטף פתח , אונ צו נייטן איין שווא אונ'איין
סגול כוה יֶאֱסֹף דאס הייסט חטף סגול , אונ צו נייטן איין שווא
אונ'איין קאמץ כוה וָהֳרֵי דאס הייסט חטף קאמץ , איז דר כלל דר פון
ווען אן דען אות וואס דר פיר שטיט איט איין נקודה פתח דא זיין דיא
אותיות אחה"ע אך איט איין פתח , איז אנדרשט דאס אות דר פיר
איט איין סגול זיין זיא אך איט איין סגול , איז אנדרשט איט איין קאמץ
דא זיינן זיא אך איט איין קאמץ אונ'צו אידרן איין שווא דר צו . אונ'אצן
אוז ווייניג אין דר שפראך אכין הערן דיא שווא אונ' דיא פתח . אך דיא
אנדרין חטף קאמץ אונ'חטף סגול . אונ' דיא אותיות אחה"ע איט
אירה נקודות הבין אך אן זיך אלי דיניס פון איין שווא נע וויא איר אובן
פר מעלדט הבין דהיינו עס קואט נאך זיא קיין דגש : אך צו נייטן
קואט איין שווא אונ'איין פתח דר בייא : אונטר דיא אנדרן אותיות כוה
יִשְׁמַע וְזָהָב : אך פינדן איר דז צו נייטן ווען שון קיין חטף פתח
שטיט דרונר אוז אן דאך לייאנן איט דעם חטף . ווען דיא הינטרשטי
צווייא אותיות פון דעם שורש ווארט זיין צו גראדן דרך משל הַלְלוּיָהּ
רוממות . שורש איז טייטש דר ווארצל פון דען ווארט דרך משל פָּעַל
איז טייטש געווערקט ניקס אין אען וייש ניט ווער עש האט געווערקט
פְּעַלְתֶּם איר האט געווערקט נִפְעַל איר ווילן ווערקן . הִפְעִלוּ
איר זאלט ווערקן : נאלא דיא אנדרי אותיות וואס דא קואן צו אן
דעם

דעם וואָרט פעלט זיין ניקוד אין אז אן זאל וויסן ווער עס היאט גוואָרקט · אַבִּי דאָ ג וואָרט פעלט איז איין טורט אוג' דיא איבריגה הייסן פּעוּלוֹת · דרום איין דבן וואָרט הלוויה איז דר טורט הלל אין רוואוות איז דר טורט ראש · וואו ווען טואוונטר דר ערטטי לאר סטיט ניקן אז איין טוא דאך אוו ווען לייאנן איט איין ח׳ן וויא אובן גמעלדט איז · אוג׳א בראל אוו אטייל אדקדקים טרייבן אן זאל עס לייאנן גלייך אז עס ווערן דרייא לאדין כוה הַלְלוּיָה דען אען איז אל אותיות וואול אויט טפרעכן אוג׳ניט אבליע זיין :

דיא אותיות אהו״י ואן אנויט פון דיא תנועות גרוֹלוֹת וויא אובן פור אגלדט איז איין קאן בריגג איט איין א׳ אדר איין ה׳ · דהיינו איין א׳ קואט אין איטן דעם וואָרט אוג׳אך הינטן : · דרך אטל נפלאות האט דיא א׳ גאר קיין נקודה כייאורט דער קאן וואט אונטר דר לא״ד בריגגי איט דיא א׳ · אדר בָּרָא · אוג׳איין ה׳ קואט דוקיא הינטן אן דעם וואָרט דרך אטל עָשָׂה כָּנָה בָּנָת אבר אין איטן דאט וואָרט קואט קיין ה׳ דורך דער קאן · כאלא איין קאן קיון איט בריגגן איין א׳ אוג׳איין ה׳ · איין צרי אוג׳ איין הירק איט דר יוד בריגגן איט איין יו״ד · איין חולם אוג׳איין אלאפום בריגגן איט איין וא״ו · לו לייט פינדט אן זיא איין איטן דעם וואָרט אוג׳ לו לייטן זיין זיא ניט אין דם וואָרט אבר עס איז דאך גרעכנט גלייך אז זיא זעלטן בטיידלך סטין · אך ווילן איר טרייבן פון דיא אותיות אהו״ע דיא דא קואן לום לעלטן אין דאט וואָרט אוג׳דרונטר איז איין פתח דרך אטל לטבי׳ אגביה זִיָּעַ וואו איז דר גוואון הייט פון דעם עולם דז זיא לייאנן גלייך אז עס ווער גוועזן איין א׳ דער פיר כוה לסבאח אוג׳זאגן אויט דיא ח׳ איט דר פתח גלייך אז זיא וועלט סטין אונטר דר א׳ · אבר פיל אדקדים ווילן עס ניט לידן כייאורט וויא איר הבין אובן גטריבן דז פוּרי תנוע׳ גרוֹלוֹת קואן אנויט אותיות אז״י זאל אען זעהן גלייך אז דיא פתח סטיט אונטר דיון אותיות יוג׳דר איט זאל אען דאט לעלטי אות אויט זאגן · דרום לְשַׁבֵּחַ · דיא צרי וואט אונטר דר ב׳ סטיט בריגגט איט א ין יו״ד זאגט אן איט דר פתח אויט דיא ח׳ כוה לְשַׁבֵּיחַ · דעסט גלייכן דיא אנדרן פר אעלדטן ווערטר · אוג׳מגביה זאגט אן דיא ה׳ אויט איט איין אפיק כלוואר גלייך אז ווער אי ן סטיפלן אין דר ה׳כזה ה · אֱלוֹהַּ זאגט אן פְּלִיָּה דיא פתח אונטר דר וא״ו דר וויל דיא חולם פון דר לאר בריגגט איט איין וא״ו :

וזאת האגרת אשר שלח אחר הדפסת סדר תפלה בק"ק פ"פ דמיין

הגאון דגדול המפורסם בדורו כמוה"רר **דוד אופנהיים** אב"ד ור"מ דק"ק פראג ונשיא אלקים בירושלים עה"ק הובב

לבני הגולה מקום אשר דבר המלך מלכו של עולם ודתו מגיע להכריז בכל בתי כנסיות על העקרי דרדקי שירגילו ללמוד עם תלמידהם דווקא מתוך סדר תפלה המוגה ומסולקת מכל טעיות וז"ל . ובכתב זה ככלל ג"כ הסכמתו להבא :

ישאו הרות שלו' וכו' כל קציני ופרנסי מנהיגי הקהלות והמדינות העדינות בכל המקומו' ויחידי סגולה היושבי' בערי הפרזות וכו' . אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר דברתי בחזון לחסידי ונקיי הדעת ה"ה האלוף מוה"רר עזריאל ובנו תלמיד ותיק יניק וחכים מוהר"ר אלי' וכו' ועתה מיום לגמרו איסורו אשר ראיתי כי הצליחה בידיהם מלאכתם ובלי ספק דאסכים מרייהו על ידייהו וכו' ובגלל הדבר הזה הנני מוסיף שנית ידי להסכים בעדם ולהעתיר בעדם להחזיק ידיהם הרפה ולנקוט להו שוקא בכל מקום אשר יגיעו להכריז חובה על כל מקרי דרדקי ומלמדי ישראל להגות עם תלמידיהם מתוך ספר מדויק גם כי יזקין לא יסיר ממנו ובאשר שכבר קדמוני וטרמוני גדולי ישראל בעצת אלקים להכריז על המלמדים העוברים דקים להו באדור עושה מלאכת ה' רמיה' . גם אנכי לא נופל מהם להסכים בעדם והלכה כרבים בגזירותיהם . ובאשר דעתם מסכמת לזכות עוד הרבים כו' בכן עושו גושו חושו וקנו בלא מחיר כסף ויין וחלב . תפלה בכוונת הלב . והי' זה שלו' אשר כי יבא בארמנותינו וכי ידרוך דרך ישר"ה וי' תקט"ו כתפלת משה . נאם המדבר יום ד' לסדר ואתה' כן אהב"ה למנחם ה' יבר"ך יבר"ך לפ"ק באפאן רב מטרדות טרודות ועגמות על התורה ועל העבודה . נאם הד הקטן אופנהיים . החונה פה ק"ק פראג יע"א ומנ"פ על ק"ק כ"ש גבול מדינת מעהרדין יע"א :

הסכמות הגאון הגדול המפורסם מוה"רר **נפתלי** כהן צדק .

בעברי פה ק"ק ברלין בא לפני ה"ה מוה"רר עזריאל מווילנא ובידו מגילה עפה מהגאון הגדול המפורסם האב"ד דק"ק פראג ומשאר גאוני עולם . גם נאמר להכריז חובה על כל מקרי דרדקי וכו' . וכהיום רוצה לחדש שניות

עד"ס בתוספו' מרובה · וגם רוצה להדפיס סדר והנהגה ישרה בל"א איך יתנהג המלמד ללמוד עם תלמידיו ע"פ הדקדוק ובקש ממני לסמוך ידו ג"כ כב' בכן כל יון דין סייעו לנו באשר שכבר יצא טבעו בעולם להסכים על כל החיבור בדברי האגרת שם · ולסלק היזקו הנני גוזר על כל המדפיסים שבעולם שלא ידפיסו כתבניתה עם הפי עד משך עשר שנים מיום כלות ההדפסה · והעובר ליטרקי חויא דרבנן דלית בי' אסותא והשומע לקולינו יונעם ותבא עליו ברכת טוב · כ"ד המדבר לכבוד הקב"ה ותורתינו הקדושה היום יום א' ה' כסלו לפרט לא תסי"ג גבול רעיך פה ק"ק ברלין יע"א נאם נפתלי הכהן :

פתשגן הכתב אשר שלח גם כן הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר אברהם ברודא אב"ד ור"מ דק"ק מיץ נר"ו ולפנים בישראל הי' ר"מ בעיר ואם בישראל ק"ק פראג יע"א ·

ככל האמור בכתב הגאון האב"ד ור"מ הנ"ל אך אין שני נביאי' מתנבאי' בסגנון א' וז"ל אל עין הקורא דברי שלם וכו' ·

אני אני המדבר בשפה ברורה בנגד נפש יקרה · בני אדם הללו אנשי נורא · ה"ה כמוה"רר עזריאל ובנו הניק וחכים תלמידי ידידי · יוצק מים על ידי · כמוה"רר אלי' וכו' · ועתה ביותר אשר גדלו והגליהו וגם עשו פרי והדפיסו את התפלה מנוקה מכל פגם ומכולת הטעיות וברכתי אותם בברכת ויהי נועם וכו' ובגזירת עירין פתגמא ובמימר קדשין אשר בכל קהלות קדושות שבישראל יכריזו ויגזרו על כל מקרי דרדקי שילמדו ויחנכו את הנערים ע"פ דרך הסידור הנ"ל עם ההגהותיו גם כי יזקינו לא יסורו ממנו וכל מי שאינו עושה כן הרי הוא עושה מלאכת ה' ברמי' · ולא על העבר לבד דברתי ועשית כא כלה שלהבת · אשר האנשים ההייה מתעסקים בקדשי שמים להדפיס עז וכו' · ואחרי אשר חזקה שלא יניחו שום דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם · בכן ראוי להאכילם מפרי ידיהם ועץ חיים למחזיקהם · וגם הסידור הזה הוא בכלל הגזירה הנ"ל שלא להדפיס שום מדפיס בעולם עד זמן עשר שנים מיום כלות ההדפסה שנים והעובר על דברינו ליטרקי חויא דרבנן · והמקיים דברינו יזכה לראות בית ינון · דברי אלה היום יום ד' שמה לחדש אב תק"ז לפ"ק הקטן אברהם בא"א מוה"רר שאול זצ"ל לב"ה ברודא מפראג :

הסכמת הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר שאול אב"ד ור"מ . דק"ק קראקא והגליל :

הן היום ראינו את גדלם ויקר תפארת התפלה אשר הדפיסו ע"פ הדקדוק ה"ה מוהר"ר עזריאל מווילנא ובנו המופלא מוהר"ר אלי' ובחוריו המעטרה ליושנה הן הן הדברים המעוררים ברוחו של עולם זכו והנה באותות אלו היו השנים כתיקונם כשנים הקדמוניות שהיינו מתוועדים ביחד בוועד הגדול במדינתינו בוודאי היינו מנחים בחר"ם שלומו על המדפיסים שידפיסו דוקא בנוסח שלהם וישגיחו על ההגה כי מהם לוקח קללה על כל העולם וגם שלא ידפיסו על נייר שכל להוגות הבריות ובמשמוש יד מהרה נקרע ונרמים לזרוק ח"ו לאשפה . אבל מה אעשה שהמדינה מסובכת בגייסות ואין שלום בארץ . ע"כ זאת יצא מאתי באשר זכינו לסדר תפלה הנ"ל גזירתי להכריז בכל בתי כנסיו' על המלמדי' ומקרי דרדקי שירגילו הקטנים להתפלל דוקא מתוך תפלה הנ"ל דלא להוו בכלל עושה מלאכת ה' רמיה וגזירה שוה על המדפיסי' מכאן ולהבא לדפוס בהגה מדויקת דווק' ובאשר שעוד ידם נטויה להוסיף שנית להדפיס מחדש גם לזאת נענתי להם ראש ולגדור בעדם באותות ברזל לבל ידרוך איש בגבולם להדפיס כתבניתם מיום ימשך עשר שנים מיום כלות ההדפסה שלהם : והפורץ גדר ישכנו נחש חויא דרבנן . ולהשומע יונעם כ"ד האו' יום ה' מנחם לסדר ולפרט כי לא דבר רק לפ"ק .

הק' שאול מקראקא חותם בה עיר ואם בישראל פראג א"ע

הסכמת הגאון הגדול מוהר"ר גבריאל אב"ד ור"מ דק"ק נ"ש והמדינה מעהרין נר"ו

לאשר שכבר מלתי אמורה בסיפור מעלת התפלה שנדפס ע"פ הדקדוק באר היטב האב ובנו הנ"ל כפי שכתבתי שם באריכה בהסכמתי . ועתה נדבה רוחם לחדש כתו' מרובה על העיקר וכו' בכן אף ידי תכון אמונתי תאמץ בכל תוקף ועוז שלא ירים איש את ידו להדפיס התפלה כתבניתה משך עשר שנים והעובר ליטרקי חויא דרבנן . ולהשומע יונעם כ"ד היום יום ג' ט"ו סיון תקד"ל

הק' גבריאל במוהרי"ל ז"ל ה"ה מקראקא

בהית

הסכמת המאור הגדול מרא דאתרא ה"ה מוהר' **אהרן** בהגאון המפורסם בעל המחבר ספר נחלת בנימן אב"ד ור"מ דק"ק ברלין וכל גלילות מרק ופאמרין נר"ו :

בהיות שהאלקי המרומם מוהר"ר עזריאל נר"ו מק"ק ווילנא כבר יצא מוניטין שלו בעולם בהדפסת סדר התפלה עם פי' ע"פ הדקדוק שנדפס בק"ק פד"מ · ותיידי דאתיבי אזלו להו ולא נמצא אפי' א' בעיר ושנים במשפחה · וכהיום עלה בדעתו להדפיס שנית ולא נשנית אלא מפני דברים שנתחדש בה בכמה תוספות מרובה · ולמען שלא יבא איש אשר לא עמל בו ויסיג גבולו · בכן לאפושי גברא קאתינא להסכים עם הגאונים אשר קדמוני בגזירתם לבל ידים איש את ידו להדפיס בידים שניות הסדר התפלה הנ"ל כדמותו עם הפי' עד תום יושן עשר שנים אחר גמר הדפסה · אף ידי תכון עמו וזרועי תאמצנו ובפרטות להזהיר הגדולים על הקטנים להכריז ברבים שכל מלמדי תינוקות לא ישכו לתלמידיהם אלא מתוך סידור התפלה הנ"ל · שלא יהיו בכלל עושה מלאכת ה' ברמיה · והשומע לדבריני יונעם ותבא עליו ברכת טוב · הכ"ד הבא על החתום לכבוד המקום ולכבוד אכסני' של תורה היום יום ב' כה תברכו לחדש טבת תע"ג פה ק"ק בערלין יע"א נאם אהרן בה"ה מה' בנימן ווולף זלה"ה פה ק"ק ברלין ומדי' על כל גלילות מרק ופאמרין :

הסכמת המאור הגדול ה"ה מוהר"ר **יחיאל מיכל** ונתקבל לאב"ד ולר"מ בכמה קהלות גדולות במדינת פולין ולע"ע הוא בבה"מ בק"ק ברלין יע"א :

ידי תכון · לדבר נכון · ומתקבל על דעת ונפש היפה · מורה דרך באחה ויתיר החוק הרפה · הה' החכם הנ"ל הה' מוהר"ר עזריאל יצ"ו · השו בטהרות · על הלוחות חרות · במקרא ומסודרת · והיו כמלקט שבלים · בדנ העומדים ברומו של עולם ובא' מזלזלים · בכן מצוה וחובה להזהיר גדולים על הקטנים · האבות לבנים · וביחוד על מלמדי תנוקות דלא ליקו באחור · דלא לישבקו היתירא וירגילו את נעירי הצאן בסדורי' אשר לפניהם כסולת ברור · ולא יהיו בכלל דבר ה' בזה · ואף צריך הכרזה · כאשר גזרו גאוני עולם · בכ"ד המסכימות ונעשה סניף לדבר מצוה לסדר לכן אמור לבני ישראל תע"ג לפ"ק נאם יחיאל מיכל

הקדמה

נאם הגבר · חיילין יגבר · ועגות צדק ידבר · רע"ה ראיתי את עני עמי · עניי הדעת המוני ולאווי · רודפי רוח כולה · שנדפסו יחדש תפלות ע"פ קבלה · עם שמות הקדושים ויחודים רבים כאלה · ואף שאינם מבינים · פנים וקוגים · ומכשכשים כנפרים · ושואגים ככפירים · ואף שאין יודעים ...ם ענין · מחרפים ומהרסים הבנין · עושים סולמות · להחריב עולמות · קוננים בנשיעות · ועושים לתפלה מגרעות · ואם חכמים הראשונים · חפשו ומשמוכים · ויסדו ע"פ כל אלה · לא נמסרו רק ליחידי סגלה · אשר לבם כפתחו של אולם · כל רז מהם לא נעלם · סוד ה' ליראיו · וקרוב ה' לקוראיו · וכבוד ה' הסתר דבר · מה לתקן את הבר · וכהיום בעו"ה כעם ככהן · כושע אנכיע ובוחן · וגוטל את השם · ומעל מעל ב"ה · ותוטא ואשם :

את ועוד אחרת · נגע מאחרת · שדופס מהתפלות כדפסו והדקדוק מהם נעדרת · מלאים טעיות ולשון הינומים · המתפלל בהם פתם ונפגם מטפש ועולה מטפש ויורד · פושע ומורד · וידוע כי התפלות · מקום הקרבנות עולות · ותקנו לנו אנשי כה"ג · זאת תורת העולה · כרור תלה במלה · ע"פ לשונינו הקדש · להתפלל דבר יום ביומו ומידי שבת וחדש · ותבא אל שער החדש · שער השמים · ערב ובוקר וצהרים · יוכלו שי למורא · מקום מה נורא : וכזה יתרבה עבד אל אדוניו · והאלהים ישא פניו · ועושה רושם · מקום נקין לחשם :

אם ח"ו ימצא בה מום קבוע או מום עובר · פיגול הוא ולא ירצה פני גבר · ומשליכים אותה מחצר המלך הפנימית · למקום הטנופת משכן התנינים נכה : ומושפים הכלבים עזי נפש · ולא ימצא מרגוע ונופש · וילך כפתי לא די שאינו מקבל שכר על הקריאה · אף מוסיף חטא על פשע בינבניע : מזו הולכים חשיכה ואין אופל · עושים העיקר טפל : אותן אנשים השרודים במחיותיהם · אוחזים התכל ב"כ ראשיהם · וזה וזה לא בידיהם : מתפללים בהעלטה ובחפזון · כמי שבוא רעב ורזון : כדי נכרסן · כגמלים שאוכלן : בתחנונים ובתפלות · ובדעתם עושים · ואדרבא היא מאריכין הגלות : וזה מאושיכים הם גורעים · אוכות יום ...יכם פורעים · שתקנו אנשי כה"ג · לכוין פי' המלה · לאטי אתנהלה · ואז בית אל עולה :

ועוד עבירה גוררת עבירה · בעוד שהש"ץ התפלה מחזירה · או שמיע קדיש וברכות מהקורא בתורה · צריך להבנית על כל דבור ואמירה ·

כאלן

כאלו שומע מפי הגבורה · באימה וברתת ובמורא · כדי שיענה אמן כשורה :
יקנתם אינה שוים על לבם · ובקרבם ישימו ארבם : וקוטפים מלוח עלי שיח ·
כפרא לאיוד ימדבר ושיח : ומתוך כך עונה אמן יתומה · שאינו יודע על מה ולמה ·
ובודאי בדבר זה אינה מיסורא · ושתיקה יפה מדיבורא : וטוב מעט בכוונה
מהרבה בלתי נכונה : והבוחן לב וקרב · שומע תפלה אם מעט ואם רב
ושיחו עליו יערב : רק שתהא עולה מקירות לבו · יגיל וישמח בו : והתפלה
בשכתינו שילום קרבנות · יעשה לה משפט הבנות : מקושטת מכל נד ופיגה ·
מסולקה ומסוקלה מכל סיג ובסולת וע"פ הדקדוק מעריכנה :

על כן קנא קנאתי לה בנאות · הוא ירחנו נפלאות · ויעשה עמנו לטובה
אות : עד ה' בנו : שאני ובני המופלא מוהר"ר אלי' שי' אזרנו כגבר
חלצנו · ולא נתננו שינה לעינינו · ותנומה לעפעפינו · עד גמר מלאכתינו :
להוציא לאורה · תפלה ישרה · ע"פ הדקדוק סדורה · בשפה ברורה : מיגע
הכמות ורב האיכות · כדת של כתר תורה נערכת · ונותנת מימיה במקור
כבשר בלפת · מתוקים מדבש ונופת : וראוי להתפלל מתוכה ליושב תהלות ·
סיבה כל הסיבות ועילה כל העילות :

ע"כ גושו יושו חושו וקנו במחיר כסף · ואל יבוש ויכסוף : לאמר כיון דעאל
שבשתא · שוב לא יכול להוציא בשפותא : כי ההרגל לעשות טבע ·
בכן יסדר תפלתו מקודם פעמים ושלש וארבע : כי כן נהגו חסידים הראשונים ·
היו שוהים שעה אחד מקדמונים · כדי שתהא תפלתם סדורה בפיהם בעת
שיתפללו לפני שוכן מעונים :

ואתה המעיין תראה כי גדול הבית הזה יותר מן הראשונים · עשרת מונים
בכמה פנים שונים : גם הנכנו הנהגה ישרה הדקדוק כל"א למלמדים
איך יתנהגו ללמוד עם התלמידים :

על כן איש אשר יראת ה' נוגעת בלבו · ישים דבר זה בקרבו : לו
תפלות מה שתקנו ישרים · פה ולב יחד נרורים : והלואי שיתפלל
תפלה שתקנו לנו אנשי כה"ג · ברור ומלה במלה : בודאי הקב"ה ישמע כי
ויקבל תפלתו : ברחמים · ויקבץ מיעוטי עמים · מכין לאומים · ע"י
הולך תמים · ויבנה בית תפארתינו על הר הרמים · לחזות בנועם ה' ולבקר
בהיכלו חבל נעימים · ולרב הצפון לצדיקים אשר לא שזפתו עין זולת חי העולמים
אמן וכן יהי רצון :

וקראתי

אתי התפלה בשם **דרך שיח השדה** ע"ש שאמרו חז"ל ע"פ ויצא יצחק לשוח בשדה אין שיחה אלא תפלה כמ"ש תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו · ובאמת גם זה **מנחת** מעט סולת · מנופה כליל ועולות · לרוב תפלות · ותיבת **שיחת** ג' שמי **עזריאל** וגם תיבת השדה רומז על שדה חקל תפוחין וגו' גן כדאי' בזוהר בכמה מקומות · כי התפלות באים דרך שדה מערת צלה לגן עדן ושם מתקבלים כל תפלות ישראל וזו הוא שאמר הכתוב ויסב את ישראל [illegible] להכתר [illegible] כנודע **ר"ת שדה** עם הד' כוללים עולה ג"כ ג' שמי הנ"ל כדי להקים בישראל · ויזכנו להתוין ובא לציון גואל אמן : כ"ד המעתיק מכל אנשים חדל אשר בירה · המתפלל לה בנכס ירה · כאשר זכני להופיעה לאורה · יזכני עוד לזכות את הרבים להדפיס התפלה גדולה עד [illegible] · עם תהלים ומעמדות ומזכרות כאשר הכל בידי סדורה · בודאי יהיה לנחת ליוצר וגו' [illegible] · ותיקון לנשמתי העני השרוי בינת גדה · אולי בזכות זה יגאלני מאפלה לאורה · ולראות בבנין בית הבחירה : במהרה בימינו אמן : כ"ד תפלות הקטן

עזריאל בא"א מוהר"ר משה יהושע זלה"ה מווילנא :

ידעה זאת לכל הארץ שהיה לי שכמון עם הרב מוהר"ר שמואל גאטין שהוא בבה"מ בק"ק פ"כ [illegible] שהדפסתי התפלות ועל נשמותינו הפקדות שכתבתי בטוב טעם וכ"ש והוא אייר שנכנון לומר הפקודות ומאז ירד עד [illegible] · ובאותו זמן בא הגאון הגדול מוהר"ר נפתלי כ"ץ [illegible] שבתו על ויכבתו בק"ק הנ"ל ועשיתי שאלת חכם · והשיב שקבל מאבי זקינו הגאון מוהר"ר נפתלי שהי' אב"ד בק"ק לובלין שכ"ל דווקא המופקדו' ולא הפקודו' על פקידה שהוא ל' חסרון כמו ויפקד מקום דוד (שמואל א' סי' כ) ואנו מתפללים בל' היותר מבואר בלי שום פקפוק ודפח"ח : ובכל זאת לא שב נוקם ונוטר כמ"ש רז"ל כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר וכו' ברוך ה' אשר לא נתנני טרף לשניו :

אשכר שני וגו' שנדפס מחדש ס' על הדקדוק הנק' בנין שלמה ואני קראתיו חורבן שלמה אשר בנה כיון לבלי חק בוטה כמדקדק [illegible] ודבר נגד כל המדקדקים המה הרד"ק והראב"ע ומאור הגולה רש"י ז"ל ועל שאר המדקדקים האחרונים אשר קטנם עבה ממתניו ואף שהדפיס לכמוך [illegible]

מכל

הקדמה

מכל א' וא' ע"פ גזירת אלופי ראשי ומנהיגי קמניק"ק פ"פ דמיין מ"א ראו לכדותו ביחוד על המחילה והוא כטובל ואוחז השרץ בידו ע"ם : והנה השין עלינו ג"כ בשבע מקומות ועבר על הרב הגאון הגדול מוהר"ר נפתלי כ"ז באמ שבני מיוכלא מוהר"ר אלי' היה עומד עמו ענים בבכים להשיב חורפו ד באם שיש לו אזי השנה ואמר שאין לו שום השנה על ס' תפלה שלנו ואח"כ בנג הם כתב אביו שנפלו לבור • ובודאי מוראוי להשיב אך אמר שהע"ה אל תע כסיל ומי שיש לו מוח בקדקדו ישכיל ויבין שלא עלינו תלונתו כא על הגאון הגדו מוהר"ר לוואי אב"ד ור"מ דק"ק כרהג והמדקדק הגדול מוהרש סואנחנו הטעמי בטוב טעם הנוסחאות שלהם • ע"כ אני אומר עליו שבע יפול צדיק וקם וגו'

בענין ברכות ציצית ותפילין רבו הדעות ואני אכתוב מה שהוא הנכון על פי הדקדוק • כשלובש טלית יברך על מצות ציצית הא"ו בפת"ח • **ועל** טלית גדול יברך להתעטף בציצית הב' בפתח כ"ב בס' א"ח והסכימו עמו כמה גאוני עולם • ברכת תפילין על של יד יברך להניח תפילין ה"ה בקמץ • וע"פ הסוד צ"ל מיושב והאר"י ז"ל נתן סי' כי יד על כס יה • ועל של ראש יברך על מצות הו' בפתח מפני הסמיכות · כאלו אמר על מצות של תפילין • וע"י בפתחי שערים ודו"ק • ושל ראש צ"ל מעומד • אמנם בש"ע כתב שצ"ל שניהם מעומד • ושמעתי מפי מגידי אמת בעלי קבלה שירא שמים יוצא ידי שניהם. דהיינו מתחלה ישב ויניח התפילין במקום הנהגם ולא יקשרם • ואח"כ יעמוד ויברך עובר לעשייתן ויקשור וישב ויעשה הכריכות כדינם • ובזה יוצא לכל הדעות :

בקשת המחברים זאת לדעת • לכל בר דעת שהחיבור הקטן הזה נע ביגיעה רבה • ובהשקפה נפלאה בעז"הי • ולא חסרנו ממנו כל טוב • הן בדגושין ורפין מפיק ומפסיק דחיק ואתי מרחיק והטעמים כסוק מתורה ובביאים ומדרשה מקום מושבו ולפעמים שינו טעם מלרע מ במקום שהוא מן הצורך ויש בו נפקותא למועליותא כאשר מבואר בחלק שבסוק הס' • כללא דמילתא על כל קוץ וקוץ יש תילי תילין טעמים וז רק הוא מכס • בפרטות מה שהגהנו מתג אבל שוא לידע ולהודיע שהוא נ באשר כל הקרא יראה בעיניו אחר העיון רב טעמים ושלש

ואז ידע ויבין וישכיל שכל

דברינו נכונים

למבין :

כשבאים לבית הכנסת יאמר זה

י ברוב חסדך אבא ביתך · בזכות אברהם שנקרא חסד ·
; אשתחוה אל היכל קדשך בזכות יצחק שנעקד בקדושה על גבי המזבח
גם קדוש · ביראתך בזכות יעקב שאמר מה נורא המקום הזה · רבונו
עולם בזכות שלשת אבות אלו אבא לבית הכנסת להתפלל לפניך תפלתי
תם תעלה תפלתי תפלת האביון לרחמים ולרצון לפ ... בתוך
לב ותכנס לכתר על ראשך על ידי מטטרון שר הפנים אמן סלה :

מה טֹבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל : וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ : יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ : וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרָעָה אֶבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשִׂי : וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב־חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ :

אני קראתיך כי תעננִי אל הט אזנך לי שמע אמרתי : אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתיך : ואני עליך בטחתי יי אמרתי אלהי אתה : שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך : יי אלהי שועתי אליך ותרפאני : אליך יי אקרא ואל אדני אתחנן : האירה פניך על עבדיך הושיעני בחסדך : כי לך ה' הוחלתי אתה תענה יי' אלהי · שמע תפלתי יי ושועתי האזינה ואל דמעתי אל תחרש : שמע יי וחנני יי היה עוזר לי :
המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית יי נלך : שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב : הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל : יי בוקר תשמע קולי בוקר אערוך לך ואצפה : קראתיך כי תענני אל הט אזנך לי ושמע אמרתי · רגלי עמדה במישור במקהלים אברך את יי :

ארון

טובו (במדבר כ"ד) והט בדו"ג חזק אחר המקף וזה נק' דיוק · ואני ברב (תילים ה') היכל הכל בפתח ; ה' אהבתי (שם ד"ו) :

13

אדון עולם אשר מלך · בטרם כל יציר נברא :
לעת נעשה בחפצו כל · אזי מלך שמו נקרא :
ואחרי ככלות הכל · לבדו ימלוך נורא : והוא היה
והוא הוה · והוא יהיה בתפארה : והוא אחד ואין שני
להמשיל לו ולהחבירה : בלי ראשית בלי תכלית ·
ולו העז והמשרה : והוא אלי וחי גואלי · וצור חבלי
בעת צרה : והוא נסי ומנוס לי מנת כוסי ביום אקרא
בידו אפקיד רוחי · בעת אישן ואעירה : ועם רוחי
גויתי · יי לי ולא אירא :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו · וצונו על נטילת ידים :

ברוך

ואני אשתחוה עש"ה (פס נ ה) ונשתנה מרבים ליחיד : ואכרעה בוי"ו בתחלה
הר' קיונה בתתב' : אברכה בלא וי"ו בתחלה והוא מ"ל ויברך את הגמלים
(בראשית כ"ד) ואני תפלתי (תהלים ס"ט) : כרה בתקן והר קיונה :
מלך כולו קאן : כל הכף כקתן חטף מאני שהוא באוק לתי יגיר : בתחי
כלה כ בחולם : לבדו ימלוך כנ"ל ול"נ תיבת הוא כי שיר זה מיוי
ע"פ יתד וב' תנועות · גם נ"ל להחבירה בלא וי"ו וכן בלי תכלית די"ק מיוס
לי כ"ה גם י ועי בבחור מאמר ד יציקר ו' : **מנת** הנ קיונה אף בשיב
בא"י ידוע ומחז"ל יג"פ זה שמי לעלם ונו' לא   כשאני נכתב אנ
וכו' ואני נקרא באדני · וכזה רבו הדעות י"א שנ"ל ה"א של שם בשוא נבד
מ"א בפתח לבד י וכ"א כותן טעם לשבת · ושלא החסיד הח' ר' משה ל.
מקראקא להחכם המקובל ר' משה זכותי · והשיב שנ"ל בחטף פתח
אדני ונתן לפי ממעמקים קראתיך ה' · אדני שמעה בקולי (תהלים ק"ל
רנה לומר שצריך לכוין מעומק הלב הוי"ה · אמנם אדני צריך
להשמיע בקול וק"ל : גם דע כ"ו שבאים ב' תיבות זה אחר זה כנגו העול-

לקרות

רוך אתה יי אלהינו מלך העולם · אשר יצר את
האדם בחכמה · וברא בו נקבים נקבים
ולים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך · שאם
תח אחד מהם או יסתם אחד מהם · אי אפשר
התקים ולעמוד לפניך · ברוך אתה יי רופא כל
בשר ומפליא לעשות :

בולין אומרים כאן ברכת התורה ואח"כ ברכת כהנים וכו' כסדר · אבל
אשכנז אומרים אחר ברכת אשר יצר אלהי נשמה וכו' וברכת אשר נתן וכו'
אומרים ברכת התורה קודם פ' התמיד וא"א ברכת כהנים ומשנת אלו דברים

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו · וצונו לעסוק בדברי תורה :
והערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיות
עמך בית ישראל · ונהיה אנחנו וצאצאינו
צאצאי עמך בית ישראל · כלנו יודעי שמך ולומדי
ורתך · ברוך אתה יי המלמד תורה לעמו ישראל :
רוך

ית הא' בא"דני והב' אלהים ואינו נכון רק יראה על הניקוד כי תמיד א'
וד אדני וא הניקוד אלהים וכל הקודם לחבירו הוא קודם לקריאתו ונזכר
ה בכל תנ"ך · (חוץ בתילים י"ו) אמרת ליהו"ה אדנ"י כ"ל שניהם
דני · אי הא' בחירק ופי' כמו אין וכ"ה (איוב כ"ב) אי נקי ויתרגמי'
ווזכאי ע"ש ברש"י וי"א בצרי ואינו נכון כי הוא מ"ל איה (תשבי(וכ"ה
י : כתב יו"א דיוהגיגו שלא לומר אפי' שגה א' כ"ה בכל הספרים : רוכא
בשר כ"ה במדויקים וכן דעת כמעט כל הפוסקים האחרונים נ"פ בשם
ג"ל ושל"ה וא"א ועי' בט"ז : והערב בניקוד ה"ר בסגול : ובפיות כ"ה
ב"י וי"א ובפיפיות ואינו נכון דוק : וי"א לשונה ולא נמצא בס' :

יברכך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים · ונתן לנו את תורתו · ברוך אתה יי נותן התורה :

יברכך יי וישמרך : יאר יי פניו אליך ויחנך : ישא יי פניו אליך וישם לך שלום : אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה : אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא : ואלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים ובקור חולים והכנסת כלה והלוית המת ועיון תפלה והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כלם :

אלהי· נשמה שנתת בי טהורה היא· אתה בראתה · אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד לטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי

יברכך (במדבר ו׳) ויחנך ה״ך דגושה כ״ה לפעמים ב״ל עתיד: ה״ש כגרי ע״מ בכור כבוד ומפני ה״ע שאינו מקבל דגש תשוב . . לגרי: פירותיהם כנ״ל בלא מ״ס בתחלה · המדרש ר״ת בחירק וסר׳ קמוצה צ״מ מִשְׁכַּן מִקְדָּשׁ (וכד״ה ב׳ כ״ה) ולמדר״ש הכביא הר׳ בפתח ומפני הסמיכות דוק · א רזים ס״א אורחים כמו יון רמת רמחים אמכם ברוך אם׳ הוא כמ״ש בפנים דוק: בין אדם כנ״ל בלא ש״ן: שנתת בי ה״ב דגושה ומפני הטעם דאתי מרחיק: א״ל תיבת כי אחר בראתה ואתה יצרתה בי

נגד

וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת ·
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לִפְגָרִים מֵתִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה · לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי :

וידעו רבו כ"ע שנזכר בתפלה זו גוי הכוונה באותן האומות שהיו עובדים כוכבים ומזלות וכדומה אבל לא בגוים דבזמן הזה שהם עובדים בשיתוף לפי שאין ב"נ מצוים ומוזהרים על השיתוף כמבואר בפוסקים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עָבֶד :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה :
הנשים אומרות בא"י אמ"ה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גוֹיָה :
בא"י אמ"ה שלא עשני שפחה: בא"י אמ"ה שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עִוְרִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם

דיוזר בפתחה מ"א וכ"ה בס"י: **זְמַן** הזי' קמוצה : כתן (אינו לא) מי נן כי' וי"א הכותן ב"ל הוה וכן המכין : ערומים הזי' דגושה אחר לחפוס כי מכינו עירומים בשורק מן ערום הלכי בלי לבוש שהוא בחולם כמו אדום אדמים נקוד בקרים ובא המלאפום תחת השירק לכך הוא דגוש מן אחר ת"ק וסי' ערטילאין דנושין ומכיאין רבין ר"ל כל ערומים :וא יו"ל והכתם הי' ערום שהוא בחלאפום הא'בלא דגש : זוקף : שינגה לי כ"ה בס"י

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צְרָכַי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר הֵכִין מִצְעֲדֵי גֶ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה מֵעֵי
וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי: וִיהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶ
וְאַל תְּבִיאֵנִי לֹא לִידֵי חֵטְא וְלֹא לִידֵי עֲבֵירָה וְעָוֹן וְ
לִידֵי נִסָּיוֹן וְלֹא לִידֵי בִזָּיוֹן. וְאַל יִשְׁלֹט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע
וְהַרְחִיקֵנוּ מֵאָדָם רָע. וּמֵחָבֵר רָע. וְדַבְּקֵנוּ בְּיֵצֶר טֹ
וּבְמַעֲשִׂים

בס"י ב"ל נבתר. צרכי א"ל צְרָכַי ב"ל רבים (מ"א) אלא צרכי ה"כ
יהי' חסית פת וחכ' בחירק ודגש כמו ינן חֹשֶׁךְ הַשֵּׁבִי
צֹרֶךְ צָרְתִי וכ"ה בס"י דוק: אשר הכין בס"י סדרו נ'
: חתר סבסה ליכ"ש בס"ע מ"א: יש כיהגין לברך ברכו'
על ... ... ים ... גופלי וכן נדפסו בהרב' ס' וטעות בידם אוגס
הנית: ליעף כח שנהגנו לומר וכ"ה בס"י יצי' י"א: ויהי רצון קאי אלי
וסיום הברכה גומל חסדים וכו ושם עונים אמן: לפניך כ"ה בס' מלו
כתיבים ונדפסים כלא מ"ס בתחלה. ועיין בשרש פני מ"ש הרד"ק ע'
אולם בני היותלא מוה ר נפתלי הירץ נר"ו הדר בקושטנטינא רבתי
אלי בכתב שכל בו' והטעים דבריו ומתוקים מדבש ע"פ הכללה וגם
הגהתי שמדבר בנר מדת מלכות כנודע ליודעי חן אך קצר המצע מלהשי
ולכבודו הדפסתי זה למען יזכר שמו הטוב על כתלתי. ולא רציתי י
ושפני שכל דבריו מיוסדים ע"פ הת של הג' מוהרי"ל ומהר"שם כנודע
שתרגילנו כ"ה בסי וכן כל הברכה ב"ל רבים וע' י"א. ודבקנו כ'
ואין מייי ... ... והרחיקנו מבנין הפעיל דוק: ישלט ברו'
ה"ב

במעשים טובים וכוף את יצרנו להשתעבד לך ·
ותננו היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים · בעיניך
ובעיני כל רואנו · ותגמלנו חסדים טובים ברוך אתה
יי גומל חסדים טובים לעמו ישראל :

יהי רצון לפניך יי אלהי ואלהי אבותי · שתצילני היום
ובכל יום מעזי פנים ומעזות פנים · מאדם רע
מחבר רע ומשכן רע ומפגע רע ומשטן המשחית ·
מדין קשה ומבעל דין קשה · בין שהוא בן ברית ובין
שאינו בן ברית :

לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ומודה על האמת
ודובר אמת בלבבו וישכם ויאמר :

רבון כל העולמים לא על צדקותינו אנחנו מפילים
תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים · מה אנו
מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישעתנו מה
כחנו מה גבורתנו מה נאמר לפניך יי אלהינו ואלהי
אבותינו · הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם
כלא היו · וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל ·
כי רוב מעשיהם תהו וימי חייהם הבל לפניך ומותר
האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל :

אבל

נפתח : מה שכו הא' קמוצה לפני ח' וכסגול לפני ה' ונפתח לפני שאר
ית המקבלים דו"ת ומפני המקף הנק' דחיק : אנו כמ"י הא' בח"ם ולא
כמו אני ליחיד כן לרבים אנו וי"א אנחנו במקום אנו שלא יהיו
כמו ואנו ואכלנו ולפי ת"ש אין לשנות הנ' גם במליצו כתוב
כהם

אבל אנחנו עמך בני בריתך · בני אברהם אוהבך שנשבעת לו · בהר המוריה : זרע יצחק יחי שנעקד על גבי המזבח עדתי יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו · ומשמחתך ששמחת ב קראת את שמו ישראל וישורון :

לפיכך אנחנו חייבים להודות לך ולשבחך ולפאר ולברך ולקדש ולתת שבח והודיה לשמך א

מה טוב חלקנו · ומה נעים גורלנו · ומה יפה ירשתנו · אשרנו שאנו משכימים ומעריבים ערב ובוקר ואו פעמים בכל יום · שמע ישראל יי אלהינו יי אחד

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

והנכון לומר פ' ראשונה של ק"ש וכזה יוצא ידי חובת ק"ש בזמנה

אתה הוא עד שלא נברא העולם · אתה הוא משנב העולם · אתה הוא בעולם הזה · ואתה ה לעולם הבא · קדש את שמך על מקדישי שמך וק

הנה ואנו כ"כ הרב בעל ס"י ודוק : ומותר (קהלת ג') הא' קמוצה בז"ק : כי הכ' דגושה מפני הטעם דאתי מרחיק לפיכך האלף מלה מורכבת מן לפי ומן כך (תשבי) וה"כ קמוצ' כמו שמצינו אך הלכתם (שמואל א' יוד) כן י"ל מן ככה כָּךְ כי בפניהם הה' נו וכ' מהרש"ם שה כ' דגושה אף שלפני ת"ג והאריך בטעם וכן לפניו הרבה ש"ך שראו כן הם"ו כ על הגליון מפני שהיא מלה בתרי ואף שאין טעם זה לבד מספיק מאחר שמצאנו נ"כ בהרבה ס"י הכ' דגושה לסייע עליהם וכן הסכימו כמה מדקדקים לזה ודוק : יָפָה הפ' ק' מדושה ל' נקבה ול' זכר יָפֶה בסגול ואמר כלל זה : ע

אֶת שִׁמְךָ בְּעוֹלָמֶךָ · וּבִישׁוּעָתְךָ תָּרוּם וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּרַבִּים :

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ · וּבִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם
הָעֶלְיוֹנִים · אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא
אַחֲרוֹן · וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים · קַבֵּץ קֹוֶיךָ מֵאַרְבַּע
כַּנְפוֹת הָאָרֶץ · יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא
הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ : אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם · וּמִי
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בָּעֶלְיוֹנִים אוֹ בַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיֹּאמַר לְךָ
מַה תַּעֲשֶׂה · אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד · בַּעֲבוּר
שִׁמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ · וְקַיֶּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה
שֶּׁכָּתוּב בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי אֶתְכֶם
כִּי אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי
אֶת שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְיָ :

(ואח"כ יאמר פרשת הכיור)

וידבר יי אל משה לאמר · ועשית כיור נחשת וכנו נחושת לרחצה ונתת אותו בין אוהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים : ורחצו

גברא כ"ה בס"י וי"א עד שלא בראת ואינו נכון עי' בט"א"ת סי' מ"ו :
שמך כ"ה במוכרת ובפתיכות שמה וי"א במוכרת שמך ואינו כ"ל
העקר רק כ"ל תרגום : ותגביה ס"א ותגביה
מבנין הקל ושרש גבה בא כדרך הפעלים אוכם ברוב הס' כ'
ותגביה כיוו אם תגביה כנשר (עובדי א') והוא מבנין הפעיל כיו"ג
כרד"ק בשרש גבה ודוק : אתה הוא האלהים כצ"ל ופ"ה (ישעי' ל"ז) עד יאית
הארץ : לכל כ"ל והכ' בחולם : מה תעשה הת' דגושה מפני הדחיק ;
בעת ההיא (צפני' ג') : בכל כנ' והכ' בחולם :

ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם׃ בבואם אל אהל
מועד ירחצו מים ולא ימותו׃ או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר
אשה לה'׃ ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם חק עולם
לו ולזרעו לדורותם׃

(קודם פ' התמיד יאמר זה)׃

יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתכפר לנו על כל חטאתינו
ותמחול לנו על כל עונותינו ותסלח לנו על כל פשעינו ותבנה בית
המקדש במהרה בימינו ונקריב קרבן תמיד במועדו ככתוב בתורתך ע"י משה
עבדך מפי כבודך כאמור. (בשבת א"א שתכפר וכו' רק שתבנה ב"ה וכו' וכן
ברבון ידלג ועתה בעו"ה וכו' ויתחיל ואתה אמרת וכו')׃

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי
תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃ וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה
אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיְיָ כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם
עֹלָה תָמִיד׃ אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ
הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין׃ עֹלַת תָּמִיד
הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיְיָ׃ וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת
הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיְיָ׃ וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ
תַּעֲשֶׂה

וידבר (במדבר כ"ח)׃ לאמר בכל התורה כולה ה"ל של משה לאמר דגושה לבד
בפ' א' ויאמרו בני גד ובני ראובן מפני כי אלת משה שם בטפח' ובפי הנראה
נ"ל רפי כיון שהיא סמוכה לא' ואותיות אהו"י ואין כאן לא דחיק ולא אתי
מרחיק ועי' באור תורה מ"ש ע"ז׃ הכבש אחד כלת ה' התואר ובפרשת

העשה אשה ריח ניחח ליי :

ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני יי : וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב :

וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות :

(פ' הקטורת ופטום הקטורת תמצא אחר עלינו)

רבון העולמים אתה צויתנו להקריב קרבן תמיד במועדו ולהיות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם . ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו ואתה אמרת ונשלמה פרים שפתותינו . לכן יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שיח שפתותינו חשוב ומקובל לפניך כאלו הקרבנו קרבן התמיד במועדו ובמקומו כהלכתו :

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו : עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה :

ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליי פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם : ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד :

ועשרן

תמוה שכיהם האחד : העשיה היוד בלא דגש אחר שורק שלא כמנהג : כסך הנ' במגול : אשה כל דכוותיה לריח ניחוח הש' בצירי : וביום השבת (שם) : שבת בשבתו הב' בפתח וכן כל דכוותיה ואינך שבת הקמץ : כל בלולה בשמן הב בפתח והיא רפוי' לבד בפ' תזריע נשוא הנוסח אחר תביר :

ד"י כ"ה בכל תנ"ך כשבאים אותיות וכו"לב לפני השם היו"ד בלא מוא ואז קריאתו בלהבי ג"כ בא' בהה ועי' ב בלין כאלהי ידהלק הזקוק .

וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיְיָ: וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן שֶׁל זְבָחִים קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן פַּר וְשָׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל בֵּין הַבַּדִּים וְעַל הַפָּרוֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת. שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב: ב פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. וְדָמָן טָעוּן הַזָּיָה עַל הַפָּרוֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב מַתָּנָה אַחַת מֵהֶן מְעַכֶּבֶת. שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. אִם לֹא נָתַן לֹא עִכֵּב. אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדֶּשֶׁן: ג חַטַּאת הַצִּבּוּר

והיחיד

וברא״ש (שם) מזבח הזהב הב׳ בכתח ומכי שהוא פיון ופי׳ מזבח של זהב אבל מזבח החיצון אינו פיון דוק : חטאות הט׳ בחולם והא נחה : דרומית מזרחית כולם כתי׳ ו אבל יסוד מערבי יסוד דרומי בלא תי״ו עי׳ תי״ט : לאשים בלא יוד אחר הא והש׳ דגושה והוא מ״ל ואשה לא תכבה (ישעי׳ ס״ו) כ״ה בס״י וכ״כ אבודרהם : אשם חשבה אשם הראשונו׳ הא בח״ב והש בכתח מפני שהן סמוכין ומי אשם של גזילות וכן כולם לבד אשם תלוי אינו סמוך וכולו קמץ : לילה אחד ובמי א מנאנו אחת ואינו כן כי לילה ל זכר כמו ש הלילה הזה (שמות י ב) • מתנה אחת כ״ה במוכרח כמו אחת אל אחת (שם כ״ו)

לזכרו

וְהַיָּחִיד · אֵלּוּ הֵן חַטֹּאת הַצִּבּוּר · שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים
וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת · שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת
בַּצָּפוֹן · וְדָמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת ·
כֵּיצַד · עָלָה בַכֶּבֶשׁ וּפָנָה לַסּוֹבֵב וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית
מִזְרָחִית · מִזְרָחִית צְפוֹנִית · צְפוֹנִית מַעֲרָבִית · מַעֲרָבִית
דְּרוֹמִית · שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִי וְנֶאֱכָלִין
לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים · לְזִכְרֵי כְהֻנָּה · בְּכָל מַאֲכָל · לְיוֹם
וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת : ד הָעֹלָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ
בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָהּ בִּכְלֵי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן · וְדָמָהּ טָעוּן שְׁתֵּי
מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וּטְעוּנָה הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ וְכָלִיל לָאִשִּׁים:
ה זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וַאֲשָׁמוֹת אֵלּוּ הֵן אֲשָׁמוֹת אֲשַׁם גְּזֵלוֹת
אֲשַׁם מְעִילוֹת אֲשַׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה אֲשַׁם נָזִיר אֲשַׁם
מְצוֹרָע אָשָׁם תָּלוּי: שְׁחִיטָתָן בַּצָּפוֹן וְקִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי
שָׁרֵת בַּצָּפוֹן וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע ·
וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים לְזִכְרֵי כְהֻנָּה · בְּכָל מַאֲכָל
לְיוֹם וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת : ו
הַתּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם
בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע
וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר · לְכָל אָדָם · בְּכָל מַאֲכָל · לְיוֹם
וָלַיְלָה עַד חֲצוֹת : הַמּוּרָם מֵהֶם כַּיּוֹצֵא בָהֶם · אֶלָּא

שהמורם

לְזִכְרֵי כ"ה כמו מן | ישר. שְׂעִירֵי מן דבר דִּבְרֵי
וי"א לְזִכְרֵי והיינו ככון וח"ק · וְאֵיל נזיר כ"ה
בסמיכות כמו אֵיל האשם (ויקרא) וכן כל הצ...ות ...
פרם

שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים לִנְשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם:
ז שְׁלָמִים קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר לְכָל אָדָם· בְּכָל מַאֲכָל· לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד: הַמּוּרָם· מֵהֶם כַּיּוֹצֵא בָהֶם· אֶלָּא שֶׁהַמּוּרָם נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים· לִנְשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם: ח הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח קָדָשִׁים קַלִּים· שְׁחִיטָתָן בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה וְדָמָן טָעוּן מַתָּנָה אֶחָת · וּבִלְבַד שֶׁיִּתֵּן כְּנֶגֶד הַיְסוֹד: שִׁנָּה בַאֲכִילָתָן הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים· וְהַמַּעֲשֵׂר לְכָל אָדָם· וְנֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר· בְּכָל מַאֲכָל· לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד: הַפֶּסַח אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא בַלַּיְלָה· וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עַד חֲצוֹת· וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא לִמְנוּיָו· וְאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא צָלִי:

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בִּשְׁלשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֵן: מִקַּל וָחוֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה· מִבִּנְיַן אָב מִכָּתוּב אֶחָד· וּמִבִּנְיַן אָב מִשְּׁנֵי כְתוּבִים· מִכְּלָל וּפְרָט· וּמִפְּרָט וּכְלָל· כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט· מִכְּלָל שֶׁהוּא צָרִיךְ לִפְרָט· וּמִפְּרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְלָל: כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא· אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ

יצא

פרש (אסתר ח') עין גדי (שיר א') וזכור כלל זה: ישמעאל הנרי תחת הע' והח' נחה: בשלש במקף וה' לבק"ת כ"ה נב"י: כלל ופרט אות סגי קמוצה ע"ע

יצא: כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעום טעם אחד
שהוא כענינו · יצא להקל ולא להחמיר · כל דבר
שהיה בכלל ויצא לטעום טעם אחר שלא כענינו יצא
להקל ולהחמיר · כל דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר
חדש · אי אתה יכול להחזירו לכללו · עד שיחזירנו
הכתוב לכללו בפירוש: דבר הלמד מענינו · ודבר
הלמד מסופו · וכן שני כתובים המכחישים זה את זה
עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם:

ז׳ רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו · שיבנה בית
המקדש במהרה בימינו · ותן חלקנו בתורתך:

יגדל אלהים חי וישתבח · נמצא ואין עת אל מציאותו:
אחד ואין יחיד כיחודו · נעלם וגם אין סוף
לאחדותו: אין לו דמות הגוף ואינו גוף · לא נערוך אליו
קדשתו: קדמון לכל דבר אשר נברא · ראשון ואין
ראשית לראשיתו: הנו אדון עולם לכל נוצר · יורה
גדלתו ומלכותו: שפע נבואתו נתנו אל אנשי סגלתו
ותפארתו: לא קם בישראל כמשה עוד · נביא ומביט
את תמונתו: תורת אמת נתן לעמו אל · על יד נביאו
נאמן ביתו: לא יחליף האל ולא ימיר דתו · לעולמים
לזולתו

ע״מ כתב זמן ז לטעום טעם כ״ה בס״י בסוף: וכן שני כתובים
י״ם שכ׳ כאן ב״ח ובס״י אינו ומ״כ שרי״ן ורשב״ם כ׳ שבוע בלא ח׳:
נעלם ה״ל בקמץ מופרד · נאמן ה״מ בפתח בסמיכות: צריך להבין:
פי׳

לְזוּלָתוֹ : צוֹפֶה וְיוֹדֵעַ סְתָרֵינוּ · מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקַדְמוּתוֹ : גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד כְּמִפְעָלוֹ · יִתֵּן לְרָשָׁע רָע כְּרִשְׁעָתוֹ : יִשְׁלַח לְקֵץ הַיָּמִין מְשִׁיחֵנוּ · לִפְדּוֹת מְחַכֵּי קֵץ יְשׁוּעָתוֹ : מֵתִים יְחַיֶּה אֵל בְּרֹב חַסְדּוֹ · בָּרוּךְ עֲדֵי עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ :

עיי' בש"ע א"ח סי' נ"ב שכתב כמה דרכים איך יתנהג אם בא לב"ה בתוך פסוקי דזמרה ואיך ידלג בכדי שיתפלל ק"ש ותפלה עם הצבור · אמנם האר"י ז"ל קורא תגר שאז הוא הפך העולמות ומבלבל הצינורות כי ידוע שתחלת התפלה עד ברוך שאמר הוא תיקון עשיה · ומשם עד יוצר אור נגד עולם יצירה ומשם עד תפלת י"ח נגד עולם בריאה ותפלות י"ח בעצמה נגד עולם אצילות · ע"כ אין לדלג רק יתפלל כסדר :

בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם · בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ עֹשֶׂה בְרֵאשִׁית · בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעֹשֶׂה · בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם · בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ · בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת · בָּרוּךְ מְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לִירֵאָיו · בָּרוּךְ חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח · בָּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל בָּרוּךְ שְׁמוֹ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם · הָאֵל אָב הָרַחֲמָן · הַמְהֻלָּל

בפי

תי' ולא ימיר דתו ולא כיון שקורין דתו למטה : חסד בשש נקודו' כ"כ בפסח מינוקין : והוא עפ"ה (תילים ס"ב) ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו : בְּרִיּוֹת כצ"ל והוא מל' אם בְּרִיאָה יברא (במדבר ט"ז) והי' היא תמורת הא' כי אותיות אה"וי מתחלפין · וי"א בְּרִיּוֹת ואינו כנוסחי שיות שבן ע"ז בִּלְיָה באים כן וזה בסמיכת בִּלְיוֹת חטה (דברים ל"ב) משא"כ מן בְּרִיָּה נ"ל בְּרִיּוֹת כמו מן עֲלִיָּה עליות מן שְׁבִיָּה שְׁבִיּוֹת החמדה (ישעי' י"ב) וכ"ה בס' מדויקים : אב הרחמן הא' קמוצה .

פִּי עַמּוֹ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר · בִּלְשׁוֹן חֲסִידָיו וַעֲבָדָיו · וּבְשִׁירֵי
דָוִד עַבְדֶּךָ · נְהַלֶּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ : בִּשְׁבָחוֹת וּבִזְמִרוֹת וּנְגַדֶּלְךָ
שַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וְנַזְכִּיר שִׁמְךָ וְנַמְלִיכְךָ מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ :
יָחִיד חֵי הָעוֹלָמִים · מֶלֶךְ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר · עֲדֵי עַד שְׁמוֹ
הַגָּדוֹל · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת :
הודו לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ · הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו :
שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ · שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו : הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם

הרחמן הוא תואר בע"ע ותי' אב איננו סמוך · אבל אב הרחמים הא' בפתח כי תי' אב דבוק לתי' הרחמים ופי' אב לכל הרחמים · וסמך לדברינו בכ' הא"רי ז"ל על מי כיוון אב הרחמים ע"ש · וכ"כ הרב ב' ש"י ווסיים ומפני שרבים המפכים ושגגה גדולה בידם · בפי עמו י"א בפה בגי' פ"ז תי' שבכ"ש ואינו כן בס"י כי הוא שזה בסמיכות ובכינוי המדבר בעדו כי אין הפרש בין כי פי המדבר אליכם (בראשית מ"ה) ובין כי פי ה' דבר (ישעיה א') וכן בפי כל נביאיו (מלכי' א' כ"ב וד"ה ב' י"ח) וכן בבה"מז כ"ל בפי כל חי וכ"כ באור חדש דו"ק : ואלולא דמסתפינא מן הארי ז"ל שלא ידרשני הייתי אומר שכוונתו רק לפי' בעלמא · כי הדקדוק הוא הפוך כנודע : משבח הב' בפת' כ"ה בס"י וי"ל שהוא להרחבת אות הגרון : חי העולמים י"א חֵי בצרי כמ"ש בת"יט כו מכ' תמיד אך בס"י בפת' ואף שאין משיבין את הארי מאחר שידוע לרבים שהוא בעצמו חזר בגון מיניו ע"כ כ"ל שצ"ל דוקא בפתח כי מ"ש מפ' וישבע בחֵי העולם (מלכים ב' ד') אין הנדון דומה לראי' כי חֵי בצרי נגזר מחיים ומפני הסמיכות נפל ה' כידוע והראוי חַיֵּי כמו ימי חיי שרה (בראשי' כ"ג) אך לפעמי' בא נהעלם יו"ד השרש והצרי תשוב תחת הא' חֵי פרעה (בראשית מ"ב) חַי כבשן שיואלא א' משא"כ חי העולמים ר"ל שהקב"ה מחיה עולמו לעולם תי תי אינו שם רק פעל ואין שייך לומר בצרי אלא בפתח כמו פעלי הכפל תַּם סַב · וי"א כי אלו ודומיהם ג"כ מכפולי' ושרש' חיי כמ"ש הרד"ק במכלל נפשרשי ע"ש : בתשבחות הת' בחירק כ"ה בס"י וכ"כ מדקדקים הראשונים כי תִשבחה ע"מ תִפארה ונראה ג"כ בחיריק : הודו (ד"ה א' ט"ז) · וכתילי"ק"ה)

בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ · יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ : דִּרְשׁוּ יְיָ וְעֻ
בַקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד : זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה · מֹפְ
וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ : זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ · בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָ
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ · בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו : זִכְרוּ לְעוֹ
בְּרִיתוֹ · דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק : וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק · לְיִשְׂרָ
בְּרִית עוֹלָם : לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן · חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם
בִּהְיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר · כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ : וַיִּתְהַלְ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי · וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר : לֹא הִנִּיחַ לְאִ
לְעָשְׁקָם · וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים : אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָ
וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ : שִׁירוּ לַייָ כָּל־הָאָרֶץ · בַּשְּׂרוּ מִיּ
אֶל יוֹם יְשׁוּעָתוֹ : סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ · בְּכָל־הָעַמִּ
נִפְלְאֹתָיו : כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד · וְנוֹרָא הוּא עַל כָּ
אֱלֹהִים : כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים · וַייָ שָׁמַ
עָשָׂה : הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו · עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקֹמוֹ : הָבוּ לַ

משפחות

הוא גם כן מהודו עד אל תרעו ומשם ואילך (בסי' נ"ו אבל הרבה שינוים ביניהם · לכן נדפס בהרבה תפלות את ארץ כנען וכן אלהים אלהי ישראל ו טעות כי בד"ה לא כתוב כן רק כמ"ש בפנים ע"ש : ובת' כ"י נדפס וז"ל אתן י גי' תתל"ב ובדקה עשה הקב"ה שהקדים ב' שנים לגושנתם · אך הוא בו בשמים עליותיו בלי יסוד בי תי' את אינו בד"ה כנ"ל · והוי מגדול הפורח באו והטעם מפני שבד"ה אמר דהאי"עה כנגד יעקב כדכתיב זרע ישראל עבדו ויעק היה באותו פעם בן נ"ט שנים כשנולד בנימן ולכן תמנא נ"ט תי' מן הודו עד א תרעו · ובתלים אמר כנגד אברהם כדכתיב זרע אברהם עבדו והוא היה נ אלה שנים כשנולד יצחק ולכן הוסיף תי' את להשלים המנין דוק ותשכח וק"ל ·

צריך

משפחות עמים · הבו לי״י כבוד ועז : הבו לי״י כבוד שמו
שאו מנחה ובאו לפניו השתחוו לי״י בהדרת קדש :
חילו מפניו כל־הארץ · אף תכון תבל בל תמוט :
ישמחו השמים ותגל הארץ · ויאמרו בגוים יי מלך :
ירעם הים ומלואו · יעלוץ השדה וכל־אשר בו : אז
ירננו עצי היער · מלפני יי כי בא לשפוט את הארץ :
הודו לי״י כי טוב · כי לעולם חסדו : ואמרו הושיענו
אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים · להודות לשם
קדשך להשתבח בתהלתך : ברוך יי אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם · ויאמרו כל־העם אמן והלל לי״י :
ע״כ ד״ה מכאן ואילך פסוקי מלוקטי מתילי׳ : רוממו יי אלהינו והשתחוו להדום צט
רגליו קדוש הוא : רוממו יי צט
אלהינו והשתחוו להר קדשו · כי קדוש יי אלהינו :
והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב עח
אפו · ולא יעיר כל־חמתו : אתה יי לא תכלא רחמיך מ׳
ממני · חסדך ואמתך תמיד יצרוני : זכר רחמיך יי כה
וחסדיך · כי מעולם המה : תנו עז לאלהים · על סח
ישראל גאותו · ועזו בשחקים : נורא אלהים סח
ממקדשיך

להפסיק בין כי ובין כל נס בין אלילים ובין וה׳ שלא יהא כוי״ו ויוסיף על
ראשון כי הו׳ תשמש במקום אבל כיון ועבדיך בהו לסבר אבל (בראשית מ״ב)
בי׳ ספי׳ ארץ כד׳ נקודות · וכל התבל שהוא ל׳ תיעבה בי׳ נקודות וסי׳
ארבע הם קטני ארץ והם הכה סגא ה׳ : ויאמרו הראשון יחי ו׳
ואיקך בכתת · אלך כולו קיץ : זכר הכן בקיץ חטך ימכני מתוק :

ממקדשיך אל ישראל הוא נותן עז ותעצמות לעם
ברוך אלהים: אל נקמות יי · אל נקמות הופיע: ל
הנשא שפט הארץ · השב גמול על גאים: ב
ליי הישועה · על עמך ברכתך סלה:
יי צבאות עמנו · משגב לנו אלהי יעקב סלה: ח
יי צבאות · אשרי אדם בוטח בך: ב
יי הושיעה · המלך יעננו ביום קראנו: ד
הושיעה את עמך וברך את נחלתך · ורעם ונשאם ד
עד העולם: נפשנו חכתה ליי · עזרנו ומגננו הוא: ל
כי בו ישמח לבנו · כי בשם קדשו בטחנו: ב
יהי חסדך יי עלינו · כאשר יחלנו לך: ב
הראנו יי חסדך · וישעך תתן לנו: כ
קומה עזרתה לנו · ופדנו למען חסדך: ו
אנכי יי אלהיך המעלך מארץ מצרים · הרחב פיך
ואמלאהו: אשרי העם שככה לו · אשרי העם
שיי אלהיו: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך
אשירה ליי · כי גמל עלי:

א״א מזמור לתודה בשבת וי״ט ובע״פ ובח״ה של פסח ובערב י״כ ובט׳ באב
שבקרבן תודה · אבל אומרים בערב ט׳ באב:

מזמור

ויסגר הגי״ד בסגול תמורת חיריק וכן אל בקנאתך (תהלים ל״ח):
בייך ובת׳ בסגול: הרחב בקמץ ובת׳ בסגול: ולא אכתוב הקרי ו
ר״ל שאכתוב הקריאים בשוא עינו וכאן יודוייקו · והכתיב בא׳ ובי׳ ולא אני
ואני עשיתני (יחזקאל כ״ט): דעו י״א דועו כדין שוא עם געי׳ לבני
תמת״ע

לתודה · הריעו ליי כל הארץ : עבדו את יי
בשמחה · באו לפניו ברננה : דעו כי יי הוא
אלהים הוא עשנו ולא אנחנו · עמו וצאן מרעיתו : באו
שעריו בתודה חצרותיו בתהלה · הודו לו ברכו שמו :
כי טוב יי לעולם חסדו · ועד דור ודור אמונתו :
למנצח מזמור לדוד : השמים מספרים כבוד אל
ומעשה ידיו מגיד הרקיע : יום ליום יביע אמר
ולילה ללילה יחוה דעת : אין אמר ואין דברים · בלי
נשמע קולם : בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם
לשמש שם אהל בהם : והוא כחתן יוצא מחפתו ·
ישיש כגבור לרוץ ארח : מקצה השמים מוצאו ותקופתו
על קצותם · ואין נסתר מחמתו : תורת יי תמימה
משיבת נפש · עדות יי נאמנה מחכימת פתי : פקודי יי
ישרים משמחי לב · מצות יי ברה מאירת עינים : יראת
יי טהורה עומדת לעד משפטי יי אמת · צדקו יחדו :
הנחמדים · מזהב ומפז רב · ומתוקים מדבש ונפת צופים :
גם עבדך נזהר בהם · בשמרם עקב רב : שגיאות מי

יבין

והת"ע [illegible] כי אין כאן געי' רק [illegible] (איוב ט"ו) [illegible]
[illegible] יקום לגעי' [illegible] : [illegible]
[illegible] : [illegible]
[illegible] אבל : [illegible]
[illegible] : [illegible]
[illegible] : ותקופתו [illegible] : [illegible]

יבין

בין · כנסתרות נקני : גם · מזדים חשוך עב
ימשלו בי אז איתם · ונקיתי מפשע רב : יהיו ל
אמרי פי והגיון לבי לפניך · יי צורי וגואלי :
לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו ויל
אברכה את יי בכל עת · תמיד תהלתו בפי :
ביי תתהלל נפשי · ישמעו ענוים וישמחו : גדלו ליי את
ונרוממה שמו יחדו : דרשתי את יי וענני · ומכל
מגורותי הצילני : הביטו אליו ונהרו · ופניהם אל
יחפרו : זה עני קרא ויי שמע · ומכל צרותיו הושיעו
חונה מלאך יי · סביב ליראיו ויחלצם : טעמו וראו
כי טוב יי · אשרי הגבר יחסה בו : יראו את יי קדשיו ·
כי אין מחסור ליראיו : כפירים רשו ורעבו · ודרשי
לא יחסרו כל טוב : לכו בנים שמעו לי · יראת
אלמדכם : מי האיש החפץ חיים · אהב ימים לראו
טוב : נצור לשונך מרע · ושפתיך מדבר מרמה : ס
מרע

נופי׳ הם חלות דבש : שגיאות הא׳ היא תמורת ה׳ שרשו שגה : חשוך הש׳ בש
ל׳ מניע והאומר כיוין עליו נאו׳ הכסיל בחשך הולך : איתם כי׳ אהיה ת
שרשו תמם : והגיון ל׳ מחשב׳ . את טעמו הע׳ בש״וא לבד והיא׳ בחולם . טי
וראו הע׳ בפ״ת והיא׳ במלאפום : וילך הל׳ בפתח : בפי הב׳ דגוש׳ אחר ו
לפי שהב׳ והפ׳ ממוצא א׳ . וכ״ה בכל בגד״כפת שהן ממוצא א׳ והראשון נחי
בשו״א : ונהרו ל׳ הליכה במרוצה כמו הנהר : יחסה בו הב׳ דגושה מי
היוקף : יראו הר׳ במלאפום והא׳ נח׳ והראוי להיות יראו כמו קראו . ר
בא כן בהעלם הא׳ שלא להתחלף עם יראו צדיקי׳ (תילים כ״ב
ל׳ ראי׳ וכאן הוא ל׳ מורא ולפי שיחיד כ׳ ירא את ה׳ (משלי ך״ט) שין
לרבי׳

מרע ועשה טוב · בקש שלום ורדפהו : עיני יי אל
יקים · ואזניו אל שועתם : פני יי בעשי רע · להכרית
ארץ זכרם : צעקו ויי שמע · ומכל צרותם הצילם ·
רוב יי לנשברי לב · ואת דכאי רוח יושיע · רבות
עות צדיק · ומכלם יצילנו יי : שמר כל עצמותיו ·
חת מהנה לא נשברה : תמותת רשע רעה · ושנאי
דיק יאשמו : פודה יי נפש עבדיו · ולא יאשמו כל-
החוסים בו :

פלה למשה איש האלהים · אדני מעון אתה היית
לנו בדר ודר : בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ
תבל · ומעולם עד עולם אתה אל : תשב אנוש עד
כא · ותאמר שובו בני אדם : כי אלף שנים בעיניך
ים אתמול כי יעבר · ואשמורה בלילה : זרמתם
ה יהיו · בבקר כחציר יחלף : בבקר יציץ וחלף ·
רב ימולל ויבש : כי כלינו באפך · ובחמתך נבהלנו :
עונתינו לנגדך · עלמנו למאור פניך : כי כל-
פנו בעברתך · כלינו שנינו כמו הגה : ימי שנותינו
ם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ורהבם
ואון · כי גז חיש ונעפה : מי יודע עז אפך · וכיראתך
עברתך

יראו כמו שבה לכה ליחיד ולרבי' שבו לכו ודומיהם ועי'
טוב הט' בחולם כ"ה בס"י ועי' מ"ש הרד"ק בשרש טוב ובבחור מ' ד'
ד' : יאשמו הא' בש"וא לבד מפני הש"וא שתחת הש' ויאשמו הראשון הש'
בפתח' : ומעולם עד עולם כג"ל כ"נ בתחלה : שתה קרתי' בלא ה' :
עלמנו

עֶבְרָתֶךָ׃ לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע · וְנָבִא לְבַב חָכְמָה׃
שׁוּבָה יְיָ עַד מָתָי · וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ׃ שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּק
חַסְדֶּךָ · וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ׃ שַׂמְּחֵנוּ כִּימ
עִנִּיתָנוּ · שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה׃ יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָעֳלֶךָ
וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם׃

וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָ
עָלֵינוּ · וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן · בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃ אֹמַר לַיְיָ מַח
וּמְצוּדָתִי · אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ׃ כִּי הוּא יַצִּילְךָ כִּי
יָקוּשׁ · מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃ בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָ
תֶּחְסֶה · צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ לֹא תִירָא מִפַּחַד לַיְ
מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם׃ מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ · מִקֶּטֶב יָשׁ
צָהֳרָיִם׃ יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ · אֵלֶיךָ
יִגָּשׁ׃ רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט · וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃
אַתָּה יְיָ מַחְסִי · עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ לֹא תְאֻנֶּה אֵ
רָעָה · וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ
לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ׃ עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ · פֶּן תִּגֹּף בְּ
רַגְלֶךָ׃ עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ · תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין
כִּי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ · אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי׃ יִקְ
וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה · אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ׃

ימים

עלמטו חסר י׳ הרבים : הודע פתח באתנ׳ : אדני אלהינו כ״ה בכל הספר
יקוש ר״ל מפח הלוכד וכא תאר ביוקוס פותל וכן יעוף : יפול ע״כ שהוא ל
כיון

ימים אשביעהו · ואראהו בישועתי :

הללו יה הללו את שם יי · הללו עבדי יי : שעמדים
בבית יי · בחצרות בית אלהינו : הללויה כי
טוב יי זמרו לשמו כי נעים · כי יעקב בחר לו יה ·
שראל לסגלתו : כי אני ידעתי כי גדול יי · ואדנינו
מכל־אלהים : כל אשר חפץ יי עשה בשמים ובארץ ·
ימים וכל־תהומות : מעלה נשאים מקצה הארץ
רקים למטר עשה · מוצא רוח מאוצרותיו : שהכה
כורי מצרים · מאדם עד בהמה : שלח אתות ומפתים
תוככי מצרים · בפרעה ובכל־עבדיו : שהכה גוים
בים · והרג מלכים עצומים : לסיחון מלך האמורי
ולעוג מלך הבשן · ולכל ממלכות כנען : ונתן ארצם
חלה · נחלה לישראל עמו : יי שמך לעולם · יי זכרך
דר ודר : כי ידין יי עמו · ועל עבדיו יתנחם : עצבי
גוים כסף וזהב · מעשה ידי אדם : פה להם ולא
דברו · עינים להם ולא יראו : אזנים להם ולא יאזינו ·
אין יש רוח בפיהם : כמוהם יהיו עשיהם · כל אשר
טח בהם בית ישראל ברכו את יי · בית אהרן ברכו

את

...ה על פני כל אחיו נפל (בראשית כ"ה) : ואדונינו כל לשון אדנות שלפניהם
...א ניות וכ"לב לא מפיק א' בר ינן וזה א' מה' ובסי' שאח"ז לאדוני ואינך
...יכי כיוסר ועי' בס' השיווסי' : מוצא כמו מוציא : עד בהמה כנ"ל כלא
...בתחלה : בתוככי כמו בתוכך לנקבה והי' נוספת לנחות הל' : ארצם נחלה
כנ"ל

אֶת יְיָ ׃ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְיָ · יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ ׃
בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ ׃

הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב · כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ
הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים · כִּי לְ״
הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים · כִּי לְ״
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ · כִּי לְ״
לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה · כִּי לְ
לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם · כִּי לְ
לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים · כִּי לְ
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם · כִּי לְ
אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה · כִּי לְ
לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם · כִּי לְ
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם · כִּי לְ
בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה · כִּי לְ
לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים · כִּי לְ
וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ · כִּי
וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף · כִּי
לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר · כִּי
לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדוֹלִים · כִּי

ויהרוג

כצ"ל בלא ל' בתחלה · ובסי' שח"ז כתוב בל' ובסי' כפל טעות כאן : למיוס היום הס' והל' בסגול למחשלות הלילה הס' בשוא והל' בחולם אף שלא בסמיך וסי' ליום חסר אבי עשה סגלה (מלאכי ג'): לאכה הכ' בגרי וכן לעשה הש' בכו

כאוה

וַיַּהֲרוֹג מְלָכִים אַדִּירִים · כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי · כל״ח :
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן · כל״ח :
וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה · כל״ח :
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ · כל״ח :
שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ · כל״ח :
וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ · כל״ח :
נֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר · כל״ח :
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם · כל״ח :

רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ · לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה : הוֹדוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר · בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ : שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ · הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה : כִּי יָשָׁר דְּבַר יְיָ · וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה : אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט · חֶסֶד יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ : בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ · וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־צְבָאָם : כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם · נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת : יִירְאוּ מֵיְיָ כָּל הָאָרֶץ · מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל־יֹשְׁבֵי תֵבֵל : כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי · הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד : יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים : עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד · מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר : אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהָיו · הָעָם בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ : מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְיָ · רָאָה אֶת כָּל־בְּנֵי הָאָדָם ·

ממכון

נאוה כל ב׳ זה הנ׳ קמוצה והא׳ נחה לבד נאוה קדש (תלים צ״ג) הנ׳ בפתח והא׳ נעה כת״פ ועיין שם ברשי׳ ובין ית״ש הרד״ק בשורש נוה : כל נה׳ הנ׳ בגרי בר בכלי

ממכון שבתו השגיח · אל כל־ישבי הארץ : היוצר
יחד לבם · המבין אל־כל מעשיהם : אין המלך נושע
ברב־חיל · גבור לא ינצל ברב־כח : שקר הסוס
לתשועה · וברב חילו לא ימלט : הנה עין יי אל יראיו ·
למיחלים לחסדו : להציל ממות נפשם · ולחיותם
ברעב : נפשנו חכתה ליי · עזרנו ומגננו הוא : כי בו
ישמח לבנו · כי בשם קדשו בטחנו : יהי חסדך יי
עלינו · כאשר יחלנו לך :

מזמור שיר ליום השבת : טוב להודות ליי · ולזמר
לשמך עליון : להגיד בבקר חסדך · ואמונתך
בלילות : עלי עשור ועלי נבל · עלי הגיון בכנור : כי
שמחתני יי בפעלך · במעשי ידיך ארנן : מה גדלו
מעשיך יי · מאד עמקו מחשבתיך : איש בער לא ידע ·
וכסיל לא יבין את זאת : בפרח רשעים כמו עשב
ויציצו כל־פעלי און · להשמדם עדי־עד : ואתה מרום
לעולם יי : כי הנה איביך יי כי הנה איביך יאבדו ·
יתפרדו כל פעלי און : ותרם כראים קרני · בלתי בשמן
רענן : ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה
אזני : צדיק כתמר יפרח · כארז בלבנון ישגה : שתולים
בבית יי · בחצרות אלהינו יפריחו : עוד ינובון בשיבה ·
דשנים

בכלי נבל (תהלים צ"ח) כמו ל: [illegible] ישראל [illegible]
ישראל [illegible] : כל [illegible]
[illegible]

דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ: לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ · צוּרִי וְלֹא־
עַוְלָתָה בּוֹ:

יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר · אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל
בַּל תִּמּוֹט: נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז · מֵעוֹלָם אָתָּה: נָשְׂאוּ
נְהָרוֹת יְיָ נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם · יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם:
מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי־יָם · אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ:
עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ · יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים:

יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם · יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו: יְהִי שֵׁם יְיָ
מְבֹרָךְ · מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד
מְבוֹאוֹ · מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: רָם עַל כָּל־גּוֹיִם יְיָ · עַל הַשָּׁמַיִם
כְּבוֹדוֹ: יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם · יְיָ זִכְרְךָ לְדוֹר וָדוֹר: יְיָ
בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ · וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה: יִשְׂמְחוּ
הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ · וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ: יְיָ מֶלֶךְ
יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: יְיָ מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד ·
אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ: יְיָ הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם · הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת
עמים

באתנח וס"פ ועם וי"ו השימוש בגל: עַוְלָתָה הכתיב בלא ו' והקרי בוי"ו
וכא בכאו'הו ועלתה קפצה פיה (איוב ה) עיין בא"י: עולתה בו אתי
מרחיק ולכן הב' דגוש' ו אתה הא קוונה באתנח וס"פ: כאוה הב בפתח
וכא' בא"פ עיין מ"ס לעיל: יהי כבוד מכאן עד תהלה לדוד פסוקים מלוקטים
הא' (תילים ק"ד) הב' (שם קי"ג) הג' (שם) הה' (קל"ה) הו (ק"ג)
הו' (ד"הא' י"ו) · ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך אין זה פסוק בשום מקום רק מחבר
ומרכבה (רוקח) ומ"כ שאע"פ כן צ"ל מלך כולו קמץ לפי שהוא לשון עבר: הז
(תילים יוד) הט' (ל"ג) הי"ד (משלי י"ט) הי"א (תילים ל"ג) הי"ב (שם)
הי"ג (קל"ג) הי"ד (קל"ה) הט"ו (נ"ד) הט"ז (ע') הי"ז (ד) הי"ח כ[illegible] ד
הי"ט

עמים : רבות מחשבות בלב איש · ועצת יי היא תקום :
עצת יי לעולם תעמוד · מחשבות לבו לדור ודור : כי
הוא אמר ויהי · הוא צוה ויעמוד : כי בחר יי בציון ·
אוה למושב לו : כי יעקב בחר לו יה · ישראל
לסגלתו : כי לא יטוש יי עמו · ונחלתו לא יעזוב :
והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ·
ולא יעיר כל חמתו : יי הושיעה · המלך יעננו ביום
קראנו :

אשרי יושבי ביתך · עוד יהללוך סלה : אשרי העם
שככה לו · אשרי העם שיי אלהיו : תהלה
לדוד ארוממך אלהי המלך · ואברכה שמך לעולם ועד :
בכל יום אברכך · ואהללה שמך לעולם ועד : גדול יי
ומהלל מאד · ולגדלתו אין חקר : דור לדור ישבח
מעשיך · וגבורתיך יגידו : הדר כבוד הודך · ודברי
נפלאתיך אשיחה : ועזוז נוראתיך יאמרו · וגדלתך
אספרנה : זכר רב טובך יביעו · וצדקתך ירננו : חנון
ורחום יי · ארך אפים וגדל חסד : טוב יי לכל · ורחמיו
על כל מעשיו : יודוך יי כל מעשיך · וחסידיך יברכוכה :
כבוד מלכותך יאמרו · וגבורתך ידברו : להודיע לבני
האדם

תי"ט (קי"ט) : אלהי הכתיב בו אלוהי : וגדל כתקון והד' בק"ח והכתיב
וגדול בו : וגדלתך הכתיב בו וי' כיסבות עיין במסורה : זכר בשש נקודות :
יברכוכה ה' נחה בקריאה ·

מלכותו

הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו · וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ : מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים · וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר : סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים · וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים : עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ · וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ : פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ · וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן : צַדִּיק יְיָ בְּכָל־דְּרָכָיו · וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו : קָרוֹב יְיָ לְכָל־קֹרְאָיו · לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת : רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה · וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם : שׁוֹמֵר יְיָ אֶת כָּל־אֹהֲבָיו · וְאֵת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד : תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר־פִּי · וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ · מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ : אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי : אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים · בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה : תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֻׁב לְאַדְמָתוֹ · בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו : אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ · שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו : עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בָּם · הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם : עֹשֶׂה מִשְׁפָּט

לַעֲשׁוּקִים

מלכותו הכ' רפי אחר שוא כמ עיין בחלק הדקדוק : כל את שאינו מיוקף בגירי כ"ה בכל תנ"ך : את כל אוהביו את בסגל : ואת כל הרשעים בגירי וסי' ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה (שמות יט) ר"ל אגל שמירה כתיב סגולה יק"ל : מן אשרי עד לעולם ועד תרי"ג אותיות ללמוד שכל האומר תהלה לדוד בכל יום כאלו קיים תרי"ג מצות והוא בן עה"ב : (מ"ו) ואנחנו (תילים קט"ו) : אין זה מן המזמור רק כדי להסמיך הללויה לחבירו : לו תשועה הת' רפי אחר שפתח כי היא אחר אתנחתא ואינו מפסל ועי' בפתחי שערים : נדיבים בא ברפיון

כד'

לַעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים · יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים : יְיָ
פֹּקֵחַ עִוְרִים יְיָ זֹקֵף כְּפוּפִים · יְיָ אֹהֵב צַדִּיקִים : יְיָ שֹׁמֵר
אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד · וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת :
יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּ יָהּ :
הַלְלוּ יָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ · כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה :
בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם יְיָ · נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס :
הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב · וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם · מוֹנֶה מִסְפָּר
לַכּוֹכָבִים · לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא · גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ ·
לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר : מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְיָ · מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים
עֲדֵי אָרֶץ : עֱנוּ לַייָ בְּתוֹדָה · זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר :
הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים · הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ
הָרִים חָצִיר : נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ · לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר
יִקְרָאוּ : לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ · לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
יִרְצֶה : רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו · אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ :
שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַיִם אֶת יְיָ · הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן : כִּי חִזַּק
בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ · בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ : הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם
חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ : הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ · עַד מְהֵרָה
יָרוּץ דְּבָרוֹ : הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר · כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר :
מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים · לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד : יִשְׁלַח

דברו

הד׳ והרחוי בדגש לחסרון נו״ן פ׳ הפעל והנכון שיהיה ל׳ נפעל משרש דחה :
לתבונתו בלא וי״ו בתחלה וכן לא בשוקי בלא וי״ו · בעבים הב׳ בשוא ורפה
בעבים (קהלת י״א) בסגול כ״ה בכל הס׳ : שעריך הר׳ קמוצה באתנח׳ :
אמרתו ה׳א בחירק בגע אמרתו (איכה ב׳) בסגול : קרחו ה״ק קמוצה ·

מן

דברו וימסם · ישב רוחו יזלו מים : מגיד דבריו ליעקב
חקיו ומשפטיו לישראל : לא עשה כן לכל־גוי ·
ומשפטים בל ידעום הללו יה :

הללו יה הללו את יי מן השמים · הללוהו במרומים :
הללוהו כל־מלאכיו · הללוהו כל־צבאיו :
הללוהו שמש וירח · הללוהו כל־כוכבי אור : הללוהו
שמי השמים · והמים אשר מעל השמים : יהללו את
שם יי · כי הוא צוה ונבראו : ויעמידם לעד לעולם ·
חק־נתן ולא יעבור : הללו את יי מן הארץ · תנינים
וכל־תהמות ; אש וברד שלג וקיטור · רוח סערה עשה
דברו : ההרים וכל־גבעות · עץ פרי וכל־ארזים : החיה
וכל־בהמה · רמש וצפור כנף : מלכי ארץ וכל־
לאמים · שרים וכל־שפטי ארץ : בחורים וגם בתולת ·
זקנים עם נערים : יהללו את שם יי כי נשגב שמו
לבדו · הודו על ארץ ושמים : וירם קרן לעמו תהלה
לכל־חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללו יה :

הללו יה שירו ליי שיר חדש · תהלתו בקהל חסידים ·
ישמח ישראל בעשיו · בני ציון יגילו במלכם :
יהללו שמו במחול · בתף וכנור יזמרו לו : כי רוצה יי
בעמו

ת׳ השמים פת כלותות׳ וכ׳ מסורה ואינן נקיון כמשנה : חק נקיון והת׳
נק׳ת : עשה ה׳ נקיון לפי טרוח לפעמים יטיים כ׳ל נקבה : הודו הל׳
מחולה : בעושיו כח בריגוי ליחיד לתפארת הלשון ויגנ״ש בני קוניהם ·

בְּעַמּוֹ · יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה : יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד ·
יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם · רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם · וְחֶרֶב
פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם : לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים :
לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים · וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל :
לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו
הַלְלוּ יָהּ :

הַלְלוּ יָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ · הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ :
הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו · הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ :
הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר · הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר : הַלְלוּהוּ
בְתֹף וּמָחוֹל · הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב : הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי
שָׁמַע · הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה : כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל
יָהּ הַלְלוּ יָהּ : כְּ״הַ״תְ״ יָ״הּ :

ברוך

יעלזו הע' בשוא פשוט לבד : פיפיות בכפל הפ' וכן בכל פיפיות (ישעי' מ"א) :
בגבורותיו הב' ראשונה רפוי' כ"ה בס' וכן ה"ב בצלצלי שמע : ברוב גדלו כנ"ל
בכ' · וכת' ע"ב נדפס ברוב בכ' וטעות הוא בידו · ועל כיוצא בזה כת' מור"ש
בתורה כי לא דבר רק הוא ואם רק ר"ל שקשה לך תיוו קושי מכס ר"ל יתלה
בתקרון הידיעה · וראה מ"ש האב"ע ז"ל ברוב גדלו הטעם הללוהו הרבה
כגדולתו שהיא רבה · וגם רש"י מפרש בגיו' דמגילה דף י"ח על זה שלאחרו אסור
לספר בשבחו של מקום בקביעות הברכות יותר מזה אלא בקביעות הברכות
מתייבים אנחנו להודות ולהלל ולם נר משבחו עד מקו שיגיע שכליני מוגעת כי' ם
כנעם זיירו ישרא' ברוח הקודש שירו ודב ואין סייך כאן סיירת כילה שבחו דירה ·
וכת' מהדורא בתרא הדפים ברוב ושנוי כ"א ברוב חלילה לגר' ד חכתרי יככל
הם' הידויקי' הוא כי"ם : גדלו הג' דפורק תיורת קיין חתקי שברלוי
גדלו : שמע הש' קיימת באתנח' : כל הנשמה וכ' בחולם :

ברוך

ברוך יי לעולם אמן ואמן : ברוך יי מציון שכן ירושלים הללו יה : ברוך יי אלהים אלהי ישראל · עשה נפלאות לבדו : וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן :

ויברך דויד את יי לעיני כל הקהל ויאמר דויד : ברוך אתה יי אלהי ישראל אבינו : מעולם ועד עולם : לך יי הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד : כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא לכל לראש : והעושר והכבוד מלפניך · ואתה מושל בכל : ובידך כח וגבורה · ובידך לגדל ולחזק לכל : ועתה אלהינו מודים אנחנו לך · ומהללים לשם תפארתך : אתה הוא יי לבדך · אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם : הארץ וכל אשר עליה · הימים וכל אשר בהם : ואתה מחיה את כלם · וצבא השמים לך משתחוים : אתה הוא יי האלהים · אשר בחרת באברם · והוצאתו מאור כשדים · ושמת שמו אברהם : ומצאת את לבבו נאמן לפניך : וכרות עמו הברית · לתת את ארץ הכנעני החתי האמורי והפרזי

והיבוסי

ברוך (תילי' פ"ט) ברוך ה' מציון (קל"ה) ברוך ה' (ע"ב) וגם הפ' הכ' שם :
עשה ה"ש בגרי : ויברך (ד"ה א' כ"ט) והר' בסגול : כל נגנת תמיד בסגול בר
מן ד' בגרי וזה א' מהם והגנת וכן לגנת נכחים (ישעי' ל"ד : אתה
הוא ה' לבדך (נחמי' ט') עד במים עזים : אתה עשית הכתיב בלא ה' : שמי
השמים בלא וי"ו בתחלה : מחיה הי' בסגול ובקצת ספרי בגרי עיי"ש בהרבה

שני

והיבוסי והגרגשי לתת לזרעו : ותקם את דבריך · כי צדיק אתה : ותרא את עני אבתינו במצרים · ואת זעקתם שמעת על ים סוף : ותתן אתת ומפתים בפרעה ובכל עבדיו · ובכל עם ארצו : כי ידעת כי הזידו עליהם · ותעש לך שם כהיום הזה : והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה : ואת רודפיהם השלכת במצולת כמו אבן במים עזים :

ויושע יי ביום ההוא את־ישראל מיד מצרים וירא ישראל את־מצרים מת על־שפת הים : וירא ישראל את־היד הגדלה אשר עשה יי במצרים וייראו העם את־יי · ויאמינו ביי ובמשה עבדו :

אז ישיר משה ובני ישראל את־השירה הזאת ליי ויאמרו לאמר : אשירה ליי כי־גאה גאה סוס ורכבו רמה בים : עזי וזמרת יה ויהי־לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו : יי איש מלחמה יי שמו : מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף : תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו־אבן : ימינך

יי

שני שבי"ת : וזעקתם כ"ל בז' ולא בצ' : במצולות הצ' בחולם ובשאון במלאפום במצולות ים (מיכה ז) כי נחה הצ' רפוי' כדין אחר ת"ג · והשני גאה הג' דגוש' שלא כמנהג כי מועטים יצאו מהכלל וכיוצא' במסור' : ושמעתי ממדקדקי עניו' שקוראי' הג' הרפוי' כמו ח' ואין לו שחר רק הראשונה יקרא ברפיון והשני' ידגיש בחוזקה וכן הדין בד' וט' דגו' ורפוי' ודוגמתם : עזי הע' בק"ח : וזמרת הר' קמוצ' ובא בת' שלא בסמיכות ועי' ברש"י וביו"י · יכסימו הס' במלאפום

תמורת

יְיָ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ תִּרְעַץ אוֹיֵב: וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ
תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ: וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ
נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב־יָם:
אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק
חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי: נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ
כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים: מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה
נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ · נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: נָטִיתָ יְמִינְךָ
תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ: נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ
אֶל־נְוֵה קָדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי
פְּלָשֶׁת: אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד
נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל
זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד־יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד־יַעֲבֹר עַם־זוּ קָנִיתָ:
תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ
מקדש

תמורת אולם: נאדרי הי' נוס' או תחסר ת' הנקבה והראוי נאדרית: כקש פתח
באתנח': כעופר' בקמץ ס' הכ' בפתח וכ"כ בא"ת. ובס"מ בקמץ כדינו לפני ע'.
בלב ים ה"ל בסגול מפני המקף: במים הטעם יפסיק ומלת אדירים קאי למטה
ר"ל המצרים שנקראו' אדירים וק"ל: כמכה הכתי' בה"א והראשון הכ' רפוי'
כדינו אחר ת"ג אבל מי כמכה השני הכ' דגושה בלא מקף ואפשר שאם היה
רפי כרא' כאומר חלילה ה' מיכה על פסל מיכה שעבר בים: (ובתלים לה)
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוכה וגם הכ' רפוי' ואפשר משום שלא נאמר על
הים כ"כ הט"ז. ושרי ליה מרא שבעלם ממנו האמ' (דניאל ה) וז"ל י"א דגושי'
אחר יהו"ה בלי מקף. מי כמוך נאדר. כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוכה:
ולפ"ז באמת כ"ל שם דגוש: כאבן הכ' דגוש' ואפשר שלא יהא נראה כאומר
ידמון אבן. והמדקדקי' חשבום לזרי'. כיון כן עם זו גאלת הג' דגושה אחר ת"ג.
וכולם

מקדש אדני כוננו ידיך : יי ימלך לעלם ועד : יי ימלך לעלם ועד : כי ליי המלוכה ומושל בגוים : ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה ליי המלוכה : והיה יי למלך על כל הארץ · ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד : (ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל יי אלהינו יי אחד) :

מאמר שהוא מורגל בפי ההמון עם שאומרים שמע ישראל הדבקתי ג"כ אבל קצת עמי הארץ אומרים ג"כ בשכ"ו זה בודאי אינו נכון :

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי אלהינו ואלהי אבותינו שיר ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה ותפארת קדשה ומלכות ברכות והודאות מעתה ועד עולם ברוך אתה יי אל מלך גדול בתשבחות אל ההודאות אדון הנפלאות הבוחר בשירי זמרה מלך אל חי העולמים : חצי קדיש

ברכו

וכולם נימני' במסורה : כי לה' תילי' ך"כ : ועלו (עובדי' א') : והי' (זכרי' י"ד) · ובקצת ס' תפלו' נדפס ובתורתך כ' שמע ישראל וגו' · אבל בס"י אינו וכפל טעו' מזה שאומרי' כן במוסף של ר"ה : י"ג שבחים עד תי' ומלכות : ושבחה כ"ה בס"י וכ"כ המשורר ר' שלמה גבירול בשיר שבחה בחנ"י שהוא ע"ו יתד וב' תנועות ואף שתיבה עליו המדקדק הגדול מה"ר שבתי סופר ורבותו שי"ל שבחה יש לסמוך על המשורר הנ"ל שהי' בקי בחכמת השיר והדקדוק וכ"ה בכל הס' ומה שהביא ראי' מן ושבחך עג"ש שם וכאן י"ל שבחה ע"ו רוחה ודוק : יאמר אור (ישעי'

מ"ב

ברכו את יי המבורך: קהל
ברוך יי המבורך לעולם ועד
ברוך אתה יי אלהינו מלך
העולם · יוצר אור
ובורא חשך · עושה שלום
ובורא את הכל:
המאיר לארץ ולדרים עליה
ברחמים ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית:
מה רבו מעשיך יי · כלם בחכמה עשית מלאה הארץ
קנינך: המלך המרומם לבדו מאז · המשבח והמפואר
והמתנשא מימות עולם: אלהי עולם ברחמיך הרבים
רחם עלינו · אדון · עזנו צור משגבנו · מגן ישענו ·
משגב בעדנו: אל ברוך גדול דעה · הכין ופעל זהרי
חמה · טוב יצר כבוד לשמו · מאורות נתן סביבות עזו
פנות · צבאיו קדושים רוממי שדי · תמיד מספרים
כבוד אל וקדשתו: תתברך יי אלהינו על שבח מעשה
ידיך · ועל מאורי אור שעשית יפארוך סלה: תתברך
צורנו מלכנו וגאלנו בורא קדושים · ישתבח שמך לעד
מלכנו: יוצר משרתים · ואשר משרתיו · כלם עומדים
ברום

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא ראשון והוא אחרון: ומבלעדיו אין אלהים סולו לרוכב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו ושמו מרומם על כל ברכה ותהלה: שכמ"לו: יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם:

ס"ה) יתקנו לומר ובורא את הכל: משבח הנ' קיימנה כ"ה בכל הס' שלפנינו ובכתוב יואמ' ג' עיקר ת' יוסיע שכ"ל בכת' וכן מ בירקנ חברים ועי' אוה במלך הדקדוק: זהרי הז' בקמ' וה' בק"ח כמו אהלי וי"ח

ברוך עולם · ומשמיעים ביראה יחד בקול · דברי
אלהים חיים ומלך עולם: כלם אהובים· כלם ברורים·
כלם גבורים· וכלם עושים באימה וביראה רצון קוניהם:
וכלם פותחים את פיהם· בקדשה ובטהרה בשירה
ובזמרה ומברכים ומשבחים: ומפארים ומעריצים
ומקדישים וממליכים: את שם האל המלך הגדול
הגבור והנורא קדוש הוא: וכלם מקבלים עליהם
עול מלכות שמים זה מזה· ונותנים רשות זה לזה:
להקדיש ליוצרם בנחת רוח· בשפה ברורה ובנעימה
קדשה כלם כאחד עונים· ואומרים ביראה:
קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו:
והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעמת
שרפים· לעמתם משבחים ואומרים:
ברוך כבוד יי ממקומו:

לאל

דברי בחול' ואין נכון : ומלך עולם בו' בתחלה ני"א בלא ו' וכ"כ בעט"ז והנכון
לומר כת"ש ופ"ה (ירמי' י') : קוניהם כ"ה בס' ני"א קונם ואשר שבח כל
דנים לתפארת כמו אלקי' קדושי' (הושע כ"ד) כן דרך המקראות לכנות בשם
רבים לכל דבר שהוא גדול במעלה ויש לו כוחות הרבה כמו אדוני' קשה · ...
שוורים (שמותיה' יכן) שמו ית' נקרא אלהים לומר שהוא בעל הכוחות בכללם
כי לולא זה הי' ראוי לקראתו אלוה ולא אלהים ואל תתמה מ"ש בברכת לדוד
קונה כי כן דרך המסדרי תפלות לסדר כ"כ לשונות : ובטהרה הט' בקמץ
והה' בק"ת כמו דמי טהרה (ויקרא י"ב) ומשמר הטהר (נחמי' י"ב)
ומי' יש שהה' בק' בשרש טהר : ומברכים כ"ה בס' י' כת' בסוף ובא"ת כת' ...
להפסיק בין וממליכים ובין את שם : קדשה י"א ובנגינתה קדושה בחולם
ויש קורין אלחטה ובשורק קדשה כלם כא' עונים וכ"ה בס' ומי' ברש"י (ישעי' ו') :
לאל

לָאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ לַמֶּלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם : זְמִירוֹת
יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ כִּי הוּא לְבַדּוֹ פּוֹעֵל
גְּבוּרוֹת עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בַּעַל מִלְחָמוֹת : זוֹרֵעַ צְדָקוֹת ·
מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת · בּוֹרֵא רְפוּאוֹת · נוֹרָא תְהִלּוֹת · אֲדוֹן
הַנִּפְלָאוֹת · הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל־יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה
בְרֵאשִׁית : כְּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ : אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻלָּנוּ מְהֵרָה
לְאוֹרוֹ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת :

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · חֶמְלָה גְדוֹלָה וִיתֵרָה
חָמַלְתָּ עָלֵינוּ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ · בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ ·
אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ · וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לְהָבִין
וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמוֹעַ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם
אֶת כָּל־דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה : וְהָאֵר עֵינֵינוּ
בְּתוֹרָתֶךָ · וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה
וּלְיִרְאָה שְׁמֶךָ וְלֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ · נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ :

והביאנו

לאל ברוך בכתבי' איתא שי"ל בקמץ הל' של לאל' ושל למלך אבל בס' מדויקים שניה' בשוא מפני שהן סמוכין לתי' שלאחריהם וק"ל : אמנם הג' מוהר"ר אמר שהנכון לאל ה"ל בקמץ מפני הא' שלאחריו אינו מקבל דגש אך ה"ל של למלך נ"ל בפתח כי המ' מקבל וכן הדפסתי בפראג בשנת תסב"ל וכן מצאתי בת יק כוס : בעל מלחמות צריך להתיז ה"ע שלא יהא כדומה בל שהוא מל אין ח"ו : ל' זר (תילים ס"ו) : מהרה בג' ל בלא כ' בתחלה :

וקבצנו

כשאומר והביאנו לשלום יקח ב' ציצית השמאלית בידו ואח"כ הימנית ויניחם ביד השמאלית בין קמיצה לזרת וישים אותם כנגד לבו · וכשאומר וראיתם אותו ינשקם וכשמגיע בין לעד קיימת ובין לעד ולעולמי וכו' אז יפורם · והאר"י ז"ל נתן סי' ולקדקד נזיר אחיו ר"ל ב"פ לעד גי' קדקד וזהו נזיר ל' פיזור כמו ויזור על פני המים (שמות לב) אחיו היינו הציצית שהם כאחים וריעים זב לזה וק"ל

וַהֲבִיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵנוּ : כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה וּבָנוּ בָחַרְתָּ מִכָּל־עַם וְלָשׁוֹן וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת · לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ בְּאַהֲבָה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה :

יחיד אומר אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן :

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד : בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ : וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם · עַל־לְבָבֶךָ : וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ : וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת

בין

ותוליכנו קוממיות עש"ה ואוליך אתכם קוממיות (ויקרא כ"ו) והי' במלאפום : שמע ישראל עד סוף פר' הראשונ' (דברי' ו') אך ברוך שם כ"מלו אין זה פ' רק גמ' בכל לבבך כתב הרד"ק והביאו הב"י וזה שאז"ל שצריך ליתן ריוח בין הדבקים כגון בכל לבבך על לבבך ודוקי' לא אמרו להפסיק שלא לתת מקף בין שני התיבות אלא אע"פי שיקראנה במקף יתן ריוח והבדל בלשון שידמה כשני לאדי"ן כי תי' בכל נקוד קמץ חטף ומפני המקף ואם יקראנה בלא מקף צ"ל בחולם וזה לא אורו רז"ל להחליף התנועות שכתנו מסיני עכ"ל : בביתך הב' דגושה אחר ת"נ כדין אותיות בגדכפת מיוונא א' : וקשרתם שבפ' ראשונה הת' בר

לפי

בין עיניך : וכתבתם על־מזזות ביתך ובשעריך :
והיה אם־שמע תשמעו אל־מצותי אשר אנכי מצוה
אתכם היום לאהבה את־יי אלהיכם ולעבדו בכל־
לבבכם ובכל־נפשכם : ונתתי מטר־ארצכם בעתו
יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך : ונתתי
עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת : השמרו לכם
פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים
והשתחויתם להם : וחרה אף־יי בכם ועצר את־השמים
ולא־יהיה מטר והאדמה לא תתן את־יבולה ואבדתם
מהרה מעל־הארץ הטבה אשר יי נתן לכם : ושמתם
את־דברי אלה על־לבבכם ועל־נפשכם וקשרתם
אתם לאות על־ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם : ולמדתם
אתם את־בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך
בדרך ובשכבך ובקומך : וכתבתם על־מזוזות ביתך
ובשעריך :

למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע
יי לאבתיכם לתת להם כימי השמים על־הארץ :
ויאמר יי אל־משה לאמר : דבר אל־בני ישראל
ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על־כנפי
בגדיהם

לפי שמדבר ליחיד ופ' שני ידבר לרבים הת' בסגול וק"ל : והי' (שם י"א)
ושבינת הטעם תחת הב' לכן היא קמוצה בס"פ : ואבדתם מהרה שבתורה
הטעם ברביעי (ויהושע כ"ג) בזקף ופי' הרב יוסף ומשרתו עיניך מסורה :
ויאמר (במדבר ט"ו) : תזכרו

בגדיהם לדורתם ונתנו על־ציצת הכנף · פתיל תכלת :
והיה לכם לציצת וראיתם · אתו וזכרתם · את־כל־מצות
יי ועשיתם · אתם ולא־תתורו · אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
אשר־אתם זנים · אחריהם : למען תזכרו ועשיתם
את־כל־מצותי והייתם קדושים לאלהיכם : אני יי
אלהיכם אשר הוצאתי אתכם · מארץ מצרים להיות
לכם לאלהים · אני יי אלהיכם :

אמת ויציב ונכון וקים וישר ונאמן ואהוב וחביב
ונחמד ונעים ונורא ואדיר : ומתקן ומקבל
וטוב ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד : אמת אלהי
עולם מלכנו צור יעקב מגן ישענו : לדר ודור הוא קים
ושמו קים וכסאו נכון ומלכותו ואמונתו לעד קימת :
ודבריו חיים וקימים נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי
עולמים על אבותינו ועלינו על בנינו ועל דורותינו ועל
כל־דורות זרע ישראל עבדיך · על הראשונים ועל
האחרונים דבר טוב וקים לעולם ועד : אמת ואמונה
חוק ולא יעבור : אמת שאתה הוא יי אלהינו ואלהי
אבותינו · מלכנו מלך אבותינו גואלנו גואל אבותינו

תזכרו צריך להתיז הז' דלא לישתמע תשקרו או תסכרו והוי כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס : כ"ה בכל הפוסקים הראשונים והראב"ד הוסיף גם זיין דוזכרתם · והרד"ק כתב לחלק בין תזכרו שצריך להתיז מפני דו"ש הכף אבל זיין דוזכרתם שאחריו רפי א"צ להתיז ג"כ הרב בעל ש"י ומסיים ויו"ד המופרש במבטא ויתאריך · בס' יוצר יתאריך : חיים הא' קמוצה והי' בלא

יוצרנו צור ישועתנו פודנו ומצילנו מעולם שמך · אין אלהים זולתך :

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דור ודור : ברום עולם מושבך ומשפטיך וצדקתך עד אפסי ארץ : אשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו : אמת אתה הוא אדון לעמך ומלך גבור לריב ריבם : אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע: ממצרים גאלתנו יי אלהינו ומבית עבדים פדיתנו : כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת וים סוף בקעת וזדים טבעת וידידים העברת ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר : על זאת שבחו אהובים ורוממו אל ונתנו ידידים זמירות שירות ותשבחות ברכות והודאות למלך אל חי וקים : רם ונשא גדול ונורא משפיל גאים ומגביה שפלים · מוציא אסירים ופודה ענוים ועוזר דלים ועונה לעמו בעת שועם אליו :

תהלות לאל עליון ברוך הוא ומבורך · משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כלם :

מי כמכה באלים יי מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלות

דגש כ"ה בס"מ וכ"כ הרד"ק במכלול : שאתה הה"א קמוץ כמו שאתה מדבר (שופטים ו') : ויכסו פ"ה (תילים ק"ו) : נותר התי' קמוצה בס"פ : ורוממו אל בס"ל ולא לאל : מי כמוכה (שמות ט"ו) :

תְּהִלּוֹת עֹשֵׂה פֶלֶא :

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ · עַל שְׂפַת הַיָּם
יַחַד כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ : יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :
צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה
וְיִשְׂרָאֵל : גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל :
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל : אין עונים אמן מפני הפסק.

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב · הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר
וְהַנּוֹרָא · אֵל עֶלְיוֹן · גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים · וְקוֹנֵה
הַכֹּל · וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת · וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם ·
לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה : בעשרת ימי תשובה אומרים זכרנו

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן | זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן | בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר
אַבְרָהָם : | הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

אתה

ה' ימלוך (שם) : גואלנו ה"ה (ישעי' ס"ז) ומ"כ שיש לאומרו כי ה' פעמים ישראל כתיב כאן כנגד ה"פ ישראל שנז' בפ' בהעלותך בפסוק א' כנגד ה' חומשי תורה : אדני שפתי (תלים כ"א) וקנה הכל כנרי בבריכות כיון קונה שמים וארץ (בראשית י"ד) וי"א קונה בלא וי"ו בתחלה גי' קס"א אכן בכל הס' הוא בוי"ו ותסר וי"ו אחר הק יתן לשבח הס' : זכרנו הו' בקיוץ חטף וכן הכ' של וכתבנו כ"ה בנוסח מדויק הקל : לחיים ה"ל בשוא (טור) ותף שמהרש"ם הארץ כהסגות והאות. ז"ל בבתא אין לשונות ייו"ג הפוסקים הראשונים והאחרונים כ"ח ומט"א ת"א ועי' ת"ש בברכת על הצדיקים והוק : לא יאמר לחיים טובים עד וכתוב

לחיים

אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי · מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה · רַב לְהוֹשִׁיעַ : בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם :
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד · מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים · סוֹמֵךְ נוֹפְלִים · וְרוֹפֵא חוֹלִים · וּמַתִּיר אֲסוּרִים · וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת · וּמִי דּוֹמֶה לָךְ · מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה · וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה : וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים :

בעשרת ימי תשובה מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים :

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם · כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם · כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ · וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר : קָדוֹשׁ · קָדוֹשׁ · קָדוֹשׁ · יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ : בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר : יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן · לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ :

לדור

לחיים טובים (לבוש) וכ"ה בס"י : מחיה מתים בס' מדויקי' הי' בצירי וכ"ה לפעמים בסמיכות ומלה לאומים (ישעי' כ"ה) אבל ממית ומחיה מפורד הי' סגול ואפשר שגם מחי' המתי' הה' מפריד : רב להושיע פ"ה (ישעי' ס"ג) לא ו' בתחלה וכ"ה בס"י : לִישֵׁנֵי דע כי אותיות בומ"ף לך הבאים לפני שצריכ' להיות בשוא או הם בחירק והיוד בלא נקודה כל כיוו וַיְהִי מבדיל (בראשית א') בִּימֵי כִּימֵי לִישׁוּעָתָהּ יהודה מיהודה ודויו' וזכור כלל זה : צריך אתיו הע' של בעל כמ"ש לעי' : אב הרחמים הא' בכתח עמ"ש בכ"ש : כשם הכף אוא (תשבי) וקרא (ישעי' ו') : ברוך כבוד (יחזקאל ג') : ימלוך (תלים קמ"ו)

ולננו

לדור ודור נגיד גדלך · ולנצח נצחים קדשתך נקדיש · ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד · כי אל מלך גדול וקדוש אתה : ברוך אתה יי האל הקדוש :

בעשרת ימי תשובה המלך הקדוש :

אתה קדוש · ושמך קדוש · וקדושים בכל יום יהללוך סלה · ברוך אתה יי האל הקדוש :

בעשרת ימי תשובה המלך הקדוש :

אתה חונן לאדם דעת · ומלמד לאנוש בינה · אתה
חננו מאתך דעה בינה והשכל : במוצאי שבת וי"ט

אתה חוננתנו למדע תורתך · ותלמדנו לעשות בהם חקי רצונך · ותבדילנו יי אלהינו בין קודש לחול · בין אור לחושך · בין ישראל לעמים · בין יום השביעי לששת ימי המעשה · אבינו מלכנו · החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום · חשוכים מכל חטא · ומנוקים מכל עון · ומדבקים ביראתך · וחננו מאתך דעה בינה והשכל : ברוך אתה יי חונן הדעת :

השיבנו

ולנצח נצחים פ"ה (ישעי' ח') ובג' כנרי · **ושבחך** כ"ה בכל הס' מדויקי' כמו
מן **מצח מצחך** (יחזקאל ג') כן מן שבח שבחך והו' בשוא ועם
יוד הרבים בא ע"ז **דבריך** עולה **הבחיך** (תילי' כ') ע
בדרור וו"נ עיקר ג' וכ"כ ריק"ט בס' זכרון כי האומר
ושבחיך טועים : אתה יי הא' בקמץ בכל סיום הברכה אכן בס"י בפתח וכרו
היוקרא אף כאס"ף איכה יושבה לכן הנכון שנ"ל **אתה** בפתח
וק"ל : חננו כ"ה בלא וי"ו בתחלה כ"א במ"ש שאומרי' אתה חוננתנו
אז אומרי' וחננו הו' מוסיף על ענין ראשון : חוננתנו כ"ה בס' כי הנשלים
דאית

הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ · וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ · וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה :

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ · מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ · כִּי מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ אַתָּה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ :

רְאֵה (נָא) בְעָנְיֵנוּ · וְרִיבָה רִיבֵנוּ · וּגְאָלֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ · כִּי גוֹאֵל חָזָק אַתָּה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל :

רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא · הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה · כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה · וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מַכּוֹתֵינוּ · כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא חוֹלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

בָּרֵךְ עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָה · וְתֵן (בחורף טַל וּמָטָר) לִ בְרָכָה

על

באים כן בחולם כמו מן ראם רוממתנו : וקרבנו הק' קמוצה כי הוא ציווי מבנין הדגש והראוי בפתח ואחריו דגש כמו שבענו שמחנו והר' אינו מקבל דגש לכן נשתנה לקמץ כמו יברכנו אלהים (תילי' ס"ז) וכ"ה בס' מדויקים : ראה עש"ה ראה בעניי וסייך לי' וריבה ריבי וגאלני (תילי' קי"ט) וכ' מהרש"ל שא"ל ראה נא אכן מנ"ס כ שמנהגינו לומר והשכימו הרבה גדולים להעמיד תי' נא בחצי עיגול לבנה ובברכת י"ג בכל הס' כ' יהמו רחמיך ולא כתיב תי' נא : רפאנו עש"ה (ירמי' י"ז) ונשתנה מיחיד לרבים ובהרבה ס' נדפס ה' אלהינו ואינו כן בס' : ונושעה הע' קמוצה : אתה הא' קמוצה באתנח' : חולים ס"א חֳלִי אכן מהרש"ל כ' שי"ל חולי ואז כוונת הברכה על חולים שבישראל כי חֳלִי ר"ז

על פני האדמה · ושבענו מטובך · וברך שנתינו כשנים
הטובות · ברוך אתה יי מברך השנים :

תקע בשופר גדול לחרותנו · ושא נס לקבץ
גליותינו · וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ ·
ברוך אתה יי מקבץ נדחי עמו ישראל :

השיבה שופטינו כבראשונה · ויועצינו כבתחלה · והסר
ממנו יגון ואנחה ומלוך עלינו · אתה יי לבדך
בחסד וברחמים · וצדקנו במשפט · ברוך אתה יי מלך
אוהב צדקה ומשפט : המלך המשפט :

ולמלשינים אל תהי תקוה · וכל עושי רשעה כרגע
יאבדו · וכלם מהרה יכרתו · והזדים מהרה
תעקר ותשבר ותמגר · ותכניע במהרה בימינו ·
ברוך אתה יי שובר אויבים ומכניע זדים :

על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני עמך בית ישראל
ועל פליטת סופריהם · ועל גרי הצדק · ועלינו יהמו

רחמיך

דבר של שנה כמו כל **חלי** וכל מכה (דברים כ"ח) : מטובך וי"א מטובה והוא כן
בס"י וקאי על טובת הקב"ה ולא על טוב הארץ מ"א בשם הרא"ש ויברך ל:
שנותינו הב' קמוצה וכל הש"ת נדפס שנותינו והוא כן בס"י והברכה מתחלת
את השנה הזאת ולא על שנים רבים דאפשר שתקנו כן לפי שהקב"ה קוצב בכל
שנה ושנה כמ"ש עיני ה' אלקיך מראשית השנה ועד אחרית השנה (דברי' י"א)
וכ"ה בפ"ק דר"ה : גליותינו ה"ל בשורק כמו מן שבות שביות (בראשית ל"א)
מן שבית תליות (ירמי' ל"ז) כן מן **גלות** (עובדי' א') **וגלות** החל וגלות
ירושלים תאור בריבוי **גליות** וכ"ה בס' ירמיקי' והג' בקיון כי
אין שנכרנו ביחי' הם ג"כ בגות משה"כ גלת שהוא קיזן לכן לא ישתנה
וכ"כ המקלול ע"ש בשון כתי למה התגלו : השיבה שופטינו עש"ה

רחמיך יי אלהינו · ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת · ושים חלקנו עמהם לעולם · ולא נבוש כי בך בטחנו · ברוך אתה יי משען ומבטח לצדיקים :

ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת · ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם · וכסא דוד מהרה לתוכה תכין : כלם ברוך אתה יי בונה ירושלים : בתשעה באב אומרים נחם

עמ"ה (ישעי' א') ונשתנה לרבים והכפין דגושי כ"ה בריב הם' : יהמו רחמיך כב ל ול"נ תי' נא והוא עם"ה (ירמי' לא) על כן המו מעי לו רחם ארחמנו פרשו הייה ומעי בימהרש"ל : ותשכון בתוכה מ"כ אנו מבטח בה קהלה ימי' בחלק הדקדוק מ"ם על משנה : לצדיקים י"א ר"ל משוא והכל הם' בפתח :

מנותם ממ"ש מהר"ם ומביאו הטור ז"ל זכרנו לחיים ה"ל בשוא ולא בפתח כמ"ש דחולין כי לא חולין · ודע שהעתקתי תשובה ארוכה מכ"י מוהר"ם והשיג ע"ז דכתי כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעי' ד') הפתח בא מקום ה' הידיעה היינו חיים בנחית וכו' מה שאנו מתפללים זכרנו לחיים הוא על חיי עה"ב · ובתו' לחם רב סי' א' כתב בורחי כ"ז שפתי' בפתח אין לשנות · לכן ביחי' כורחי' משום אל תפתח פה לשטן שיאמר שפי' לא ח"ו ואנו צריכין לברר דברינו בתפלתינו כמ"ש כמה כעמי' · וגם ע"ז מיחה ככריכי' מוהר"ם הנ"ל שא"כ מה שאנו קורחי' בב"ת ביום הקדוש והגורא חטא ל"ה' נמי לחוש מככי השטן ככ"ל הלא מוכח שאין מקום לחשש הנ"ל · מוכח שאך לכי דעת המסדרן אין לשבש כל הכתובה · והטעם נ"ל אחר שנדקדק בשינוי הלשון בתחלה מתחיל על הצדיקי' על החסידי' ואח"כ על זקני ה"ל לסדר בכולם בלי ה' הידיעה · וי"ל ידוע דכתיב כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב (שמואל י"ו) לכי שיש בעולם הרבה נבועי' שובשטי' רגל כמו חזיר ומראי' כי' טהרה ובלבם ישימו ארבם ואין תפלתינו על כיונה בהם רק על הצדיקים והחסידים הידועי' להקב"ה כי הוא יודע תעלומות לב · אבל זקני עמך בה הידיעה · ובאמת לא תקני בהוקנים כי אין שייך כאן ה' הידיעה משום שאין לעולם אחד הדם אך אלא לשיבה וכו' · וידוע שלעולם התחיה מעין הכתיבה ע"כ כל הלדוקא בפתח :

וישלו

נחם יי אלהינו את אבילי ציון · ואת אבילי ירושלים · ואת העיר האבלה וההרבה והבזויה והשוממה · האבלה מבלי בניה · וההריבה ממעונותיה והבזויה מכבודה · והשוממה מאין יושב · והיא יושבת וראשה חפוי · כאשה עקרה שלא ילדה · ויבלעוה לגיונות · ויירשוה עובדי פסילים · ויטילו את עמך ישראל להרב · ויהרגו בזדון חסידי עליון · על כן ציון במר תבכה · וירושלים תתן קולה · לבי לבי על חלליהם · מעי מעי על חלליהם · כי אתה יי באש הצתה · ובאש אתה עתיד לבנותה · כאמור ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב · ולכבוד אהיה בתוכה · ברוך אתה יי מנחם ציון ובונה ירושלים :

את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח · וקרנו תרום בישועתך · כי לישועתך קוינו כל היום · ברוך אתה יי מצמיח קרן ישועה :

שמע קולנו יי אלהינו · חוס ורחם עלינו · וקבל ברחמים וברצון

ויטילו היו"ד קמוצה והט' בלא דגש כי חסרי פ' הפעל בא"ס בפתח ואחריו דגש לתשלום פ"פ כמו ויפילו ויגישו ומא"כ ויטילו שרשו טול כ"ל כדין נחי פ' הפעל ויקיצו ויסיבו (ובייצה א') ויטילו את הכלי' וכ"ה בס' מדויקי' : ביום כ"ה בר"א כמו ור לי מר (ישעי' ל"ח) והוא הרבה ובכל המקרא לא מצינו השם בשני רישי"ן כ"א בפעלי' · וההרבה ת' כ' במרד ומ"כ שהאויר כן נק' בן כינות המרדות : ואני אהי' (זכרי' ב') : תרום בקמץ ס' הת' דגושה וכן הכ כל היום : תפלות ותחנונים כ"ה בס"י וכ"כ אבודרה' שא"ל תפלתינו כו' כי אין

להחזיק

וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ · כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים
אַתָּה · וּמִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ : עננו כִּי
אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים :

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ · בְּיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ · כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה
אֲנַחְנוּ · אַל תֵּפֶן אֶל רִשְׁעֵנוּ · וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִמֶּנּוּ · וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ · הֱיֵה נָא קָרוֹב
לְשַׁוְעָתֵנוּ · יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנוּ · טֶרֶם נִקְרָא אֵלֶיךָ
עֲנֵנוּ · כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה ·
עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע · כִּי אַתָּה יְיָ הָעוֹנֶה בְּעֵת
צָרָה · פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הָעוֹנֶה בְּעֵת צָרָה : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם · וְהָשֵׁב
הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ · וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל : וּתְפִלָּתָם
מְהֵרָה בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן · וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד ·
עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

אלהינו

להחזיק מצותינו כצדיקים כ"א תפלות ותחנונים דעלמא · ול"נ שגם מקבל בשבחו של מקום ב"ה דכתי' (מלאכי א' א') וגם אל הנכרי אשר לא מבני ישראל וגו' ובא והתפלל וגו' ועשית ככל אשר יקראו אליך א"כ מוכח שגם תפלות האומות הקב"ה מקבל לכן נ"ל כמ"ש כי זה הוא שבחו של הקב"ה שהוא שומע תפלת כל פה וק"ל : אל תתעלם ר"ל בפתיו כ"ה בס"ג וכמ' (תילי' נ"ה) כיון לא תתהדר לפני מלך (משלי) והרבה פעמים בא כן : והיה טרם (ישעי' ס"ה) רנה מ"כ של"ד תי' נ"ל בברכה זו וכן נמצא בהרבה ס' הקדמונים וגם יכ' ותפלתם מהרה כו אכי יש מדלגי' וא"א מהרה לפי שאישי ישראל הם קרבנים על ק"ה והוי משמע כאלו מבקש שימהר לשרפם ולהשלים ל"ד תי' אומרים את
העבודה

יעלה ויבא אומרים בר"ח ובח"ה של פסח ובח"ה של סוכות ואם טעה בר"ח ולא אמר בשחרית ובמנחה מחזירין אותו · אבל במעריב אין מחזירין אותו · ובח"ה אף בתפלת מעריב מחזירין אותו ואם עדיין לא עקר רגליו יחזור לרצה · ולאחר שעקר רגליו חוזר לראש התפלה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר · זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ · וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ · וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ · וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל · לְפָנֶיךָ · לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה בחול המועד של פסח חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה בח"ה הסוכות חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה · זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה : וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה : וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים : וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים · חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ : וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ · כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מודים

העבודה וכ"כ הרוקח וכן העיד ש"ץ א' שא"ל הגאון בעל ט"ז לומר כן והביאור יבחר · ואינה הנ' מוסרת כ"ב גוה להדפיס תי' מהרה ומ"ש שאנו מתפללין ח"ו ככ"ל היא שיבים ואינו משיבים כן מדברי התוס' ע"ש · ול"נ ידוע שאמר המגיד להב"י שאחר מותו יקבל יסורים וטבילת כהר דינור ואז יקריב נשמתו מיכאל כ"ג ע"ג המזבח של מעלה ואפשר שע"ז אנו מתפללין שיגיעו מהרה למעלה אנ"ל · ולכל הדעות עשינו כסיק בין תי' ישראל לה' ותפלתם וקאי אלישה שיקבל תפלתם מהרה וק"ל · ומ"ש ומהרה בוי' ובתחלה כ"ה בכל הס' הישני' :

בי הראשון הב' דגושה ואינך רפוי' : אתה כולו קמץ :

המוקדות

מודים אנחנו לך · שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד צור חיינו מגן ישענו · אתה הוא לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך · על חיינו המסורים בידך · ועל נשמותינו הפקודות לך · ועל נסיך שבכל יום עמנו · ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך מעולם קוינו לך:

מודים דרבנן

מודים אנחנו לך שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייתנו וקיימתנו כן תחיינו ותקימנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקך ולעשות רצונך ולעבדך בלבב שלם על שאנו מודים לך ברוך אל ההודאות:

על הנסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

לפורים	לחנוכה
בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע בקש להשמיד להרוג	בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול וחשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון הרשעה

המופקדות לפי שניתנו בידך אפקיד רוחי (תהלי׳ ל"א) כמאה הרוח מופקד שייך לומר כן מבנין הפעיל וכ"ה בס"י : וצ"ע מ"ש לפני׳ בהקדמה בשם הג׳ מוהר"ן כן : שבכל עת כצ"ל וי"א שבכל יום ועת ואינו נכון : בלשון הב׳ קמוצה בחולם וכ"ה בפ׳ (ד"ה א׳ י"ב) : חשמונאי הב׳ בפתח והא׳ והי׳ נחי׳ ובסי׳ א׳ כהמק על גליון שצ"ל בני"ו כי חשמונאי הי׳ נינו של יוחנן כ"ג (בשם רש"י) וכ"ה

ברוך

הָרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ
וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ ·
וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם
רַבְתָּ אֶת רִיבָם · דַּנְתָּ אֶת
דִּינָם נָקַמְתָּ אֶת נִקְמָתָם ·
מָסַרְתָּ גִּבּוֹרִים בְּיַד חַלָּשִׁים
וְרַבִּים בְּיַד מְעַטִּים וּטְמֵאִים
בְּיַד טְהוֹרִים · וּרְשָׁעִים

לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל־
הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן טַף
וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלֹשָׁה
עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר הוּא
חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז :
וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
הֵפַרְתָּ אֶת עֲצָתוֹ · וְקִלְקַלְתָּ
אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וַהֲשֵׁבוֹתָ לוֹ
גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ : וְתָלוּ אוֹתוֹ
וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ :

בְּיַד צַדִּיקִים · וְזֵדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתֶךָ · וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם
גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמֶךָ · וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה
גְדוֹלָה וּפֻרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה · וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר
בֵּיתֶךָ · וּפִנּוּ אֶת הֵיכָלֶךָ · וְטִהֲרוּ אֶת מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ
נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ · וְקָבְעוּ שְׁמוֹנָה יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ ·
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל :

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם
וָעֶד : וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל־בְּנֵי בְרִיתֶךָ :

וכל

פרוש ס' היסני' ואבודרה' כ' כי חשמונאי ל' חשמנים משמע שאינו שם אדם :
הָרִשְׁעָה כ"ה בכל המדויקים והוא שם הפועל הרשעות כמו מן חָכַם תאמר על
נקבה חָכְמָה כן מן רָשַׁע רִשְׁעָה דרכו הרשעה (יחזקאל ג)
ומשפטו לְרִשְׁע שם ה' הוא שם דבר של רֶשַׁע וכ"כ
הא"ח בשם מהרש"ם : להשכיחם תורתיך בלא מם בתחלה כ"ה
במדויקים מחקי רצונך כתם לפי שגזרו רק על קצת מצות : מחשבתם

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה · וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת · הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת :

יחיד אינו אומר ברכת כהנים · וגם א"א בבית האבל ב"ה בשם כ"מ :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · בָּרְכֵנוּ בַבְּרָכָה · הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה · הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ · הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר : יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם :

בשחרית ובמוסף אומרים שים שלום במנחה ובמעריב אומרים שלום רב :

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים · עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ · בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ · כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד · וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ · לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל · בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ :

בעשרת ימי תשובה

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה · נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל · לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם :

(יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי) :

שָׁלוֹם רָב · עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם · כִּי אַתָּה

הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל־הַשָּׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל · בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ : נספר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם : יהיו לרצון וכו'

אֱלֹהַי · נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה · פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ · וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי · וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה · מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם · עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ · לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי · וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי : עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו · הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם · עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ · וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ :

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמונית : וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות :

קבלת התענית במנחה קודם יהיו לרצון אומרים זה :

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים הֲרֵי אֲנִי לְפָנֶיךָ בְּתַעֲנִית נְדָבָה לְמָחָר יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּקַבְּלֵנִי בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן · וְתָבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתִי וְתֵעָנֶה עֲתִירָתִי ותרפאני

מקצתם כ"ה במדויקים ול"ח על הרבו' כמו שח"ע'נתם וק"ל : וערבה (מלאכי ג')

והוא

וְתִרְפָּאֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה:

לאמר התענית במנחה קודם יהיו לרצון אומרים זה :

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם אָדָם חוֹטֵא וּמַקְרִיב קָרְבָּן וְאֵין מְבִיאִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ : וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מְכַפֵּר · וְעַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ חָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאֵין לָנוּ מִקְדָּשׁ וְלֹא כֹּהֵן שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ : לָכֵן יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא מִיעוּט חֶלְבִּי וְדָמִי שֶׁנִּתְמַעֵט הַיּוֹם כְּחֵלֶב מוּנָח עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ לְפָנֶיךָ וְתִרְצֵנִי : יהיו לרצון

תפלה נאה להתפלל על בנים הובא מירושלים תוב"כ ויאמר קודם יהיו לרצון :

רבון העולמים מלך רחמן רחם על בני הנולדים לי מאשתי פב"פ ותפתח לבם כפתחו של אולם כדי שיבינו עמקי וטעמי וסודי תורתיך הקדושה ויהיו עוסקים בתורתיך לשמה ותן להם חיים ארוכים ושנות ברוכים ויאריכו ימיהם ושנותיהם כמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה ויזכו לזרע כשר חיים וקיימים לאורך ימים ויהיו ממולאים בתורה ובחכמה ויראת חטא ויהיו נאהבים למטה ונחמדים למעלה · ויהיו נושאים חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם ותצילם מעין הרע ומיצר הרע ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם ונגדלם אני ואשתי ושלא ימות שום אחד מהם לא בחיי ולא בחיי אשתי ואל תשיבני ריקם מלפניך כי אתה שומע תפלת כל פה יהיו לרצון וכו' :

ידוע דז דיזו וויבר הבין קיין מנדרה ובמה דז זיא קומן צחיי עה"ב נייארט דר וויל זיא ציהן איירה קינדר צתורה ומעשים טובים אונ' פירן זיא צום רבי זיא זאלין תורה לערנן דרום איז איירה אמה שולדיג תפלה צו טאן אלי טאג דז הש"י זאל איר בשערן גוטה פרומה קינדר תלמידי חכמים אזו הבין מיר גשטעלט איין נייאה תפלה וואס

דא איז גשיקט ווארדן פֿון ירושלים דז זיא זאלן זאגן פֿר יהיו לרצון : הער פֿון דר גנצי וועלט דר בראיגר קיניג זאלשט דיך דר בראן איבר איינה קינדר דיא איך היב פֿון איין אאן פב"ב אונ' דוא זאלסט עפֿנין איר הרץ אין דר תורה דז איר הרץ זאל זיין בּרייט וויא דש טאר פֿון דען אולם איז גוועזן אין דש בית המקדש דר ווארטן דז זי זאלן קענן פֿר שטין דיא טעאים אונ' דיא סודות פֿון דיין הייליגה תורה אונ זאלן לערנן דיא תורה פֿון דיין הייליגן נאאן וועגן אונ' זאלסט זיא איר געבן אויך לנגי יארן אונ' אויך לנגי טאג וויא אין דען פסוק שטיט דיא טאג פֿון אונזרש לעבן זיינן זיבציג יאר אונ' זיא זאלן אך זוכה זיין צו הבין גוטה פֿרואה קינדר זיא זאלן דר פֿילט זיין איט תורה אונ' חכמה אונ' יראת שאים אונ' זאלן גליבט זיין צו גאט אך צו דיא לייט אונ' זאלן הבין לייט זעליקייט אין דיינה אוגין אך אין דיא אוגין פֿון דיא לייט אונ' זאלשט זיא אלייז זיין פֿון עין הרע אונ פֿון דען יצר הרע אך פֿון אלי בייזי גשיכנט וואש דא קואט אויף דר וועלט אונ' איך זאל זיא דר ליהן איט איין אאן צו לנגי יארן אונ' צו לנגי טאג דז זיא זאלן אלי בלייבן לעבן נאך זיין טוט אונ' נאך דעם טוט פֿון איין אאן עס זאל קיינר שטערבן פֿר איין לעבן אונ' דש לעבן פֿון איין אאן דען דוא הערסט דיא תפֿלות פֿון אלי אונט זאלסט איך אך צו הערן אונ' זאלשט דיך קערן צו איינר תפֿלה דיא איך טוא ביטן צו פֿר דיר אויף דיזר צייט אונ' זיא אנטפֿנגן איט ליבשפֿט אונ' ענטפֿרן אויף איין גבעט וואש איך טוא ביטן יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

לשני וחמישי

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ · וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ : אַתָּה יְיָ לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנּוּ · חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנוּ : הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וקבצנו

והוא רחום ייכאן עד אבינו מלכנו כפוקים מלוקטים הא' (תלים ע"ח) הב' עס"ה סב ח ושיבה מיחיד לרבים הג' סס ק"ו ורבים אומרי' וקבצנו והצילנו וכד"ה

וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשך · להשתבח
בתהלתך · אם עונות תשמר־יה · אדני מי יעמד : כי
עמך הסליחה · למען תורא : לא כחטאינו תעשה לנו ·
ולא כעונותינו תגמול עלינו : אם עונינו ענו בנו · יי
עשה למען שמך : זכר רחמיך יי וחסדיך · כי מעולם
המה : יעננו יי ביום צרה · ישגבנו שם אלהי יעקב : יי
הושיעה המלך יעננו ביום קראנו : אבינו מלכנו חננו
ועננו כי אין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך :
אדוננו אלהינו שמע קול תחנונינו · וזכר־לנו את ברית
אבותינו · והושיענו למען שמך : ועתה אדני אלהינו
אשר הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה · ותעש
לך שם כיום הזה חטאנו רשענו : אדני ככל צדקותיך
ישב נא אפך וחמתך מעירך ירושלים הר קדשך · כי
בחטאינו ובעונות אבתינו ירושלים ועמך לחרפה לכל
סביבתינו : ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל
תחנוניו · והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני :

הטה

כ"כ ושם מתחיל ואמרו וכאן בכל הס"י כוונת כ' זה מתחילים הד' שם ק"ל ה"ה
שם הו' שם ק"נ ושינה מועבר לבקשה לכי העניין הז' (ירמי' י"ד) הח' תילים ק"ה
הט עש"ה שם ק' ושינה מיחיד לרבים הי' שם : קול כ"ה הב"י ולא בקול : ועתה כנ'
מכאן ועד אלהינו אל הרחמן (דניאל ט) והרבה טעותי כדפם בסי' ת' וכח"ש
בספרים הוא נכון הוק : רשענו ה"ש קיומה ש"כ : ככל צדקותיך בכ"ף וכת'
הכ"ב פי' ככל צדקותיך שעשית עמנו כן תעשה : ישב נא אפך כי ישב בי"ק
וה"ש בק"ח : ושמע כ"ה שוא שאחר מלאכים לפעמים באה כמו וזהב .

האחרן

הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע · פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמֹתֵינוּ
וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל צִדְקֹתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ · כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים :
אֲדֹנָי שְׁמָעָה · אֲדֹנָי סְלָחָה · אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־
תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ :
אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן · הַרְאֵנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ
מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ · יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל הַגּוֹיִם כִּי אַתָּה יְיָ
אֱלֹהֵינוּ : וְעַתָּה יְיָ אָבִינוּ אָתָּה · אֲנַחְנוּ הַחוֹמֶר וְאַתָּה
יוֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ · הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ · צוּרֵנוּ
מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ : חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְאַל תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ
לְחֶרְפָּה לִמְשָׁל־בָּם גּוֹיִם · לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים אַיֵּה
אֱלֹהֵיהֶם : יָדַעְנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמוֹד בַּעֲדֵנוּ · שִׁמְךָ
הַגָּדוֹל יַעֲמָד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה : יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים ·
צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ : כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים כֵּן
תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ : חֲמוֹל עַל עַמֶּךָ ·
רַחֵם עַל נַחֲלָתֶךָ חוּסָה־נָּא כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ · חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי
לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה · עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת :
הַבֶּט־נָא רַחֶם־נָא עַל־עַמְּךָ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמֶךָ בְּרַחֲמֶיךָ
הרבים

הארץ (בראשית ב') ודו' הרבה ועיין בחלק הדקדוק : פקחה ה' נוספות כתיב :
ועתה ה' אבינו עד כלנו (ישעי' ס"ה) ובס' א' ישן מצאתי תרגום על ועתה
וכען והוא נכון אף שאינו כן בכל התרגומים : חוסה עד אלהיהם (יואל ב)
ולא כתיב בם כא : למשל בזקף והם' בק"מ : יעמד לנו בזקף והמ' בק"מ כ"ה
בס"מ וכן וזכר לנו והוא נכון : הבט בזקף למלה זעירא וה"ב בסגול וכן רחם
הח' בסגול כ"ה בודויקי' : מהרה כ"ה בס"י בלא ב' בתחלה : ייושל

הָרַבִּים · יְיָ אֱלֹהֵינוּ חוּס וְרַחֵם · וְהוֹשִׁיעָה צֹאן
מַרְעִיתֶךָ · וְאַל יִמְשָׁל־בָּנוּ קֶצֶף · כִּי לְךָ עֵינֵינוּ תְלוּיוֹת
הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ : רַחֵם עָלֵינוּ לְמַעַן בְּרִיתֶךָ הַבִּיטָה
וַעֲנֵנוּ בְּעֵת צָרָה · כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה · בְּךָ תוֹחַלְתֵּנוּ
אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת · אָנָּא סְלַח נָא אֵל טוֹב וְסַלָּח · כִּי אֵל
מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אָנָּא מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם זְכוֹר וְהַבֵּט לִבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים ·
וְתֵרָאֶה לְפָנֶיךָ עֲקֵדַת יָחִיד לְמַעַן יִשְׂרָאֵל · אָבִינוּ
מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי שִׁמְךָ הַגָּדוֹל נִקְרָא עָלֵינוּ · עֹשֵׂה
נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּחַסְדֶּךָ חַנּוּן וְרַחוּם הַבִּיטָה
וַעֲנֵנוּ בְּעֵת צָרָה כִּי לְךָ יְיָ הַיְשׁוּעָה : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַחְסֵנוּ
אַל תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּרֹעַ מַעֲלָלֵינוּ · זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ
וּכְרוֹב טוּבְךָ הוֹשִׁיעֵנוּ · וַחֲמָל־נָא עָלֵינוּ כִּי אֵין לָנוּ אֱלוֹהַּ
אַחֵר מִבַּלְעָדֶיךָ : צוּרֵינוּ אַל תַּעַזְבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · וְאַל
תִּרְחַק מִמֶּנּוּ · כִּי נַפְשֵׁנוּ קָצְרָה מֵחֶרֶב וּמִשְּׁבִי וּמִדֶּבֶר
וּמִמַּגֵּפָה וּמִכָּל־צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ · כִּי לְךָ קִוִּינוּ וְאַל
תַּכְלִימֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · וְהָאֵר פָּנֶיךָ בָּנוּ : וּזְכָר־לָנוּ אֶת

ברית

ימשל במקף והש' בק"ח : אלוה סליחות כ"ה בכל ס' ישנים כמו אלוה כל הנשמות ובהרבה תפלות נדפס אלוהי בי' הכינוי ליחיד ואינו כן · וקריאת ה"ה בשם זה מחולקים המדקדקים יש קורין אֱלוֹהַּ כאלו כתוב לפניו א' בפתח והה' במפיק וכן מנהג רוב העולם · ויש קורין אלוה בפתח הו' הנחה אחר חולם ועיי' מזה בחלק הדקדוק · ולדעת כלם אותן הקורין אלוהַ הה' בפתח אינו נכון : ותחמל במקף למלה וצירה והי' בק"ח :

בחסין

בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ · רְאֵה בְצָרוֹתֵינוּ · וְשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵינוּ · כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה :

אֵל רַחוּם וְחַנּוּן רַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ · כִּי אֵין כָּמוֹךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · אָנָּא שָׂא נָא פְשָׁעֵינוּ · אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ צוּרֵנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ · אֵל חַי וְקַיָּם הַחֲסִין בַּכֹּחַ חָסִיד וְטוֹב עַל כָּל־מַעֲשֶׂיךָ : כִּי אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וּמָלֵא רַחֲמִים · עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּרוֹב רַחֲמֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ : שְׁמַע מַלְכֵּנוּ תְּפִלָּתֵינוּ וּמִיַּד אוֹיְבֵינוּ הַצִּילֵנוּ שְׁמַע מַלְכֵּנוּ תְּפִלָּתֵנוּ · וּמִכָּל צָרָה וְיָגוֹן הַצִּילֵנוּ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַתָּה וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא · אַל תַּנִּחֵנוּ · אַל תַּעַזְבֵנוּ אָבִינוּ · וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ · וְאַל תִּשְׁכָּחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ · כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה :

אֵין כָּמוֹךָ חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֱלֹהֵינוּ · אֵין כָּמוֹךָ אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת הוֹשִׁיעֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים :

מֵרַעַשׁ וּמֵרֹגֶז הַצִּילֵנוּ · זְכוֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל תֵּפֶן אֶל קָשְׁיֵנוּ וְאֶל רִשְׁעֵנוּ וְאֶל חַטָּאתֵנוּ שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ · וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ : וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמָּוֶת · כִּי רַחוּם אָתָּה : כִּי כֵן דַּרְכְּךָ עֹשֶׂה חֶסֶד חִנָּם · בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר : חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ וְהַצִּילֵנוּ מִזַּעְמֶךָ ·

והסר

חֲסִין כמו ובמוכרת במוסך סוף והוא גביר ע״מ תאר והוא בח״כ הח׳ רחבין
יה (תילי׳ פ״ט) וגם איננו דבוק כי אם פסיק אחר תי׳ חסין ת״כ וכ״כ
ריבה יה ורד״ק : אתה וסמך וכו׳ אל תנחנו כ״ה בספ׳ ופ״ה (ירמי׳ י״ד) : זכור
לעבדיך עס״ה (דברי׳ ט׳) ונשתנה למדברי׳ בעדם לפי הענין וכ״ה בכל הספ׳ :
סוף (שמות ל״ב) :

לך

וְהָסֵר מִמֶּנּוּ מַכַּת הַמַּגֵּפָה וּגְזֵרָה קָשָׁה · כִּי אַתָּה שׁוֹמֵר
יִשְׂרָאֵל : לְךָ יְיָ הַצְּדָקָה · וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים : מַה־נִּתְאוֹנֵן
מַה־נֹּאמַר מַה־נְּדַבֵּר וּמַה־נִּצְטַדָּק : נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ
וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יְמִינְךָ פְשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים :
אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא : אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא : אָנָּא יְיָ עֲנֵנוּ
בְיוֹם קָרְאֵנוּ · לְךָ יְיָ חִכִּינוּ · לְךָ יְיָ קִוִּינוּ · לְךָ יְיָ נְיַחֵל ·
אַל תֶּחֱשֶׁה וּתְעַנֵּנוּ · כִּי נָאֲמוּ גוֹיִם אָבְדָה תִקְוָתָם · כָּל
בֶּרֶךְ וְכָל־קוֹמָה לְךָ לְבַד תִּשְׁתַּחֲוֶה :

הַפּוֹתֵחַ יָד בִּתְשׁוּבָה · לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים · נִבְהֲלָה
נַפְשֵׁנוּ מֵרוֹב עִצְּבוֹנֵנוּ · אַל תִּשְׁכָּחֵנוּ נֶצַח קוּמָה
וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי חָסִינוּ בָךְ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אִם אֵין בָּנוּ צְדָקָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים · זְכָר־לָנוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ · וְעֵדוֹתֵינוּ
בְּכָל־יוֹם יְיָ אֶחָד · הַבִּיטָה בְעָנְיֵנוּ · כִּי רַבּוּ מַכְאוֹבֵינוּ
וְצָרוֹת לְבָבֵנוּ חוּסָה יְיָ עָלֵינוּ בְּאֶרֶץ שִׁבְיֵנוּ · וְאַל תִּשְׁפּוֹךְ
חֲרוֹנְךָ עָלֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ · אֵל הַבִּיטָה דַּל
כְּבוֹדֵינוּ בַגּוֹיִם · וְשִׁקְּצוּנוּ כְּטֻמְאַת הַנִּדָּה : עַד מָתַי עֻזְּךָ
לַשְּׁבִי וְתִפְאַרְתְּךָ בְּיַד צָר · עוֹרְרָה גְבוּרָתְךָ וְקִנְאָתְךָ עַל
אוֹיְבֶיךָ · הֵם יֵבוֹשׁוּ וְיֵחַתּוּ מִגְּבוּרָתָם · וְאַל יִמְעֲטוּ לְפָנֶיךָ
תלאותינו

לְךָ אדני (דניאל ט׳) : נחפשה (איכה ג׳) ונקמץ ס׳ ונשובה בגע״י כמו שם אכן
ברוב ס׳ המדויקי׳ אינו : אנא (תילי׳ קי״ח) : וּתְעַנֵּנוּ והוא עפ״ה תחשה
ותעניכנו (ישעי׳ ס״ד) ובס״א וַתְּעַנֵּנוּ ואינו נכון : וחטאים כ״ה
הט׳ בפתח ודגש אחריו כמו רעים וחטאים (בראשית י״ג) : עוזך
כי כ״ה בכל המדויקי׳ והוא עפ״ה (תילים ע״ו) : מגבורתם בקמץ ס׳ הג׳ רפה׳

תְּלְאוֹתֵינוּ· מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ בְּיוֹם צָרָתֵנוּ · וְאִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ לְמַעַנְךָ פְּעַל · וְאַל תַּשְׁחִית זֵכֶר שְׁאֵרִיתֵנוּ · וְחֹן אוֹם הַמְיַחֲדִים שִׁמְךָ פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם תָּמִיד בְּאַהֲבָה וְאוֹמְרִים · שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

רַחוּם וְחַנּוּן חָטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנָי : יְיָ אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי : חָנֵּנִי יְיָ כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי : וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד · וְאַתָּה יְיָ עַד מָתָי : שׁוּבָה יְיָ חַלְּצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ : כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָּךְ : יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי · בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה : עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי : סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן · כִּי שָׁמַע יְיָ קוֹל בִּכְיִי : שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי · יְיָ תְּפִלָּתִי יִקָּח : יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אֹיְבָי · יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע :

יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּב מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ · וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ :

הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה · כִּי הָיִינוּ לַעַג וָקֶלֶס בַּגּוֹיִם · נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן לַטֶּבַח · יוּבַל לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד

ולמכה

בנשיה · (יחזקאל ל"כ) הנכורתם בושים אכן ברוב הס' דגושה כי זה יצא מ
הכלל ואין להדין ממנו : ויתן הה' כתולם ל"ה בכפולים כמו סב רם רם
והו : ה' של כחסך (תילי' ו') : אמלל שרשו אמל והכפלה ל'
הפעל והוא פועל עבר כי הוא בפתח ברוב הס' וכמסורה (ישעי' ט"ו) חסך
אמלל לי' קמץ וכל ס"פ דלוותא : בגאון יק' בפוח :

מקוה

ולמכה ולחרפה :

ובכל־זאת שמך לא שכחנו · נא אל תשכחנו : ״

זרים אומרים אין תוחלת ותקוה · חון אום לשמך מקוה · טהור ישועתנו קרבה : יגענו ולא הונח לנו · רחמיך יכבשו את כעסך מעלינו :

אנא שוב מחרונך · ורחם כגויה אשר בחרת : ״

חוסה יי׳ עלינו ברחמיך · ואל תתננו בידי אכזרים · למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם · למענך עשה עמנו חסד ואל תאחר :

אנא שוב מחרונך · ורחם סגלה אשר בחרת : ״

קולנו תשמע ותחון · ואל תטשנו ביד איבנו למחות את שמנו · זכור אשר נשבעת לאבותינו ככוכבי השמים ארבה את זרעכם · ועתה נשארנו מעט מהרבה :

ובכל זאת שמך לא שכחנו · נא אל תשכחנו : ״

עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך : והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך :

יי׳ אלהי ישראל · שוב מחרון אפך · והנחם על הרעה לעמך :

שומר

מקוה הו׳ תקוה : יגענו בה״א (איכה ה׳) והכתי׳ לא באל״ף בתחלה : לנוח (תלים קט״ז) חיה נח כ״ה ספרים כ״כ כמ״י : ונתנה (ירמי׳ יו״ד) ההרבה כל הרבה הב׳ בגעי : עזרנו (תלי׳ ע״ט) וה״ע קמ״ץ כ״ה בכיוני מבכין הקל אבל עזרנו בפס (שם קכ״ד) הע במגול כי עזר שלנו :

ויתפיים

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל · שְׁמוֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל · וְאַל יֹאבַד יִשְׂרָאֵל · הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל :

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד · שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עַם אֶחָד · וְאַל יֹאבַד גּוֹי אֶחָד · הַמְיַחֲדִים שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ · שְׁמוֹר שְׁאֵרִית עַם קָדוֹשׁ · וְאַל יֹאבַד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת לְקָדוֹשׁ :

מִתְרַצֶּה בְּרַחֲמִים · וּמִתְפַּיֵּס בְּתַחֲנוּנִים · הִתְרַצֶּה וְהִתְפַּיֵּס · לְדוֹר עָנִי · כִּי אֵין עוֹזֵר :

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ · כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים · עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ :

וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה נַּעֲשֶׂה · כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ : זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ · כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה : יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ · כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ : אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים · מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ · כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד : חָנֵּנוּ יְיָ חָנֵּנוּ · כִּי רַב שָׂבַעְנוּ בוּז : בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר : כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ · זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ : עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ :

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת · אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנוּ · חוּסָה יְיָ עַל עַמֶּךָ · וְהוֹשִׁיעֵנוּ מִכָּל רָע · חָטָאנוּ לְךָ

אָדוֹן

ומתפייס כ"ה בס' ובהרבה ס' נדפס ומתפתה ואינו נכון גש"י ט"ז : ואנחנו (ד"ה כ' ך') זכר (תהלים כ"ה) יהי (שם ל"ג) אל תזכר (שם ע"ט) חננו (שם קכ"ג) ברוגז (חבקוק ג') כי הוא (תהלי' ק"ג) : זכור ה"כ באלפוס ע"א ברוך פי' זכור הוא תמיד : עזרנו (שם ע"ט) :

חטאנו

ארון: סלח נא ברוב רחמיך אל: דפילין אומרים זה

אל ארך אפים ורב חסד ואמת · אל תסתר פניך ממנו
חוסה יי על ישראל עמך והצילנו מכל רע · חטאנו
לך ארון: סלח נא כרוב רחמיך אל: ואומרים אשרי

למנצח מזמור לדוד: יענך יי ביום צרה · ישגבך שם
אלהי יעקב: ישלח עזרך מקדש · ומציון
יסעדך: יזכר כל מנחתיך · ועולתך ידשנה סלה: יתן
לך כלבבך · וכל עצתך ימלא: נרננה בישועתך ובשם
אלהינו נדגל · ימלא יי כל משאלותיך: עתה ידעתי כי
הושיע יי משיחו יענהו משמי קדשו · בגבורות ישע
ימינו: אלה ברכב ואלה בסוסים · ואנחנו בשם יי
אלהינו נזכיר: המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד:
יי הושיעה · המלך יעננו ביום קראנו:

ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם יי: ואני
זאת בריתי אותם אמר יי רוחי אשר עליך ודברי
אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע
זרעך אמר יי מעתה ועד עולם: ואתה קדוש יושב
תהלות

חטאנו לך יש מפסיקין כאן וקורין תי' ארון אלאטה הימנו וי"א לך אדון ומספיקין
שם וכ"ה בס' המדייקים ואז תי' לך ה"ל בטוח והן' קמוצה כי כ"ה בסמיכות ·
וביזוכרת ה"ל קמוצה וסניה' בפ' א' (בראשית י"ח) חלילה לך מעשות חלילה
לך ודו"ק: למנצח (תילים ך') יסעדך הך' דגושה: ישע הי' בצרי וחמשה
כ"כ וחמשה בסגול וכולם כיוני' במסו': ובא לציון (ישעי' נ"ט): בפיך
הכ' דגושה אחר ת"נ והטעם עמש"ל גבי תהלתו בפי: ואתה קדוש (תילים כ"ב):

וקרא

תהלות ישראל : וקרא זה אל זה ואמר : קדוש קדוש
קדוש יי צבאות מלא כל הארץ כבודו : ומקבלין דין
מן דין ואמרין : קדיש בשמי מרומא עילאה בית שכינתיה
קדיש על ארעא עובד גבורתיה· קדיש בעלם עלמיא :
יי צבאות מליא כל ארעא זיו יקריה : ותשאני רוח :
ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד יי ממקומו :
ונטלתני רוחא : ושמעית בתרי קל זיע סגיא דמשבחין
ואמרין : בריך יקרא דיי מאתר בית שכינתיה : יי
ימלוך לעולם ועד : יי מלכותיה קאים לעלם ולעלמי
עלמיא : יי אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו
שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך · והכן
לבבם אליך : והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה
להשיב אפו · ולא יעיר כל חמתו : כי אתה אדני טוב
וסלח · ורב חסד לכל קראיך : צדקתך צדק לעולם ·
ותורתך אמת : תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר
נשבעת ·

וקרא (ישעי' ו"ג) · מן דין כה' בס"י ובתרגום · כי בל' זה אינו בשלם בדגש רק כתי' מן גם בכתבי' איתא ש"ל מן כל בריכת' : עילא' כ"ה בס"י ובתרגום : בעלם עלמיא כ"ה בכל ס' המדויקי' ומהרש"ם האריך בזה שהנכון לומר כן וכ"כ אבודרהם ז"ל בעלם כלומר בעולם המלאכים והמון העם קורין קדיש לעלם ולעלמי עלמיא וטעות הוא והנכון לומר בעלם עלמיא וכ"ה בס' רב עמרם ורב סעדיא עכ"ל : ותשאני (יחזקאל ג') : יקרא דה' יש קורין כאן הא' שבאדני נחה וי"א שהיא נחה (א"כ) (ועיי' מזה בחלק הדקדוק) : ה' ימלוך (שמות י"ח) ה' אלהי אברהם מכאן ועד ברוך אלקינו פסוקים מלוקטים הא' (ד"ה א' כ"ט) הב' (תילים ע"ח) הג' שם פ"ו הד' שם קי"ט הה' (תאסע י"ד) הו' תילים ס"ה

נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם : בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס־לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ : בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ וְיָשֵׂם בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם לְמַעַן לֹא נִיגַע לָרִיק וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלָה : יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁנִּשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִזְכֶּה וְנִחְיֶה וְנִרְאֶה וְנִירַשׁ טוֹבָה וּבְרָכָה לִשְׁנֵי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא : לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדּוֹם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ : בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיְיָ וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ : בִּטְחוּ בַיְיָ עֲדֵי עַד כִּי בְּיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים : וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דוֹרְשֶׁיךָ יְיָ : יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר :

ועתה

הז׳ שם מ״ח הח׳ שם מ״ו הט׳ שם פ״ד הי׳ שם כ׳ : ומ״ח הל׳ קודם :
יעמס המתקן והמ׳ כק״ת והגה״ה מ׳ כלפם ועזרתינו סלה וחינו כ׳ בפסוק :
ברוך אלקינו והא״ב מ׳ כתב הוא אלקינו וחינו כן בס״ת : לא ניגע עד
(ישעיה ס״ה) למען יזמרך פסוקים מלוקטים הא׳ (תהלים ל׳) הב׳ (ירמי׳
ט״ו הג׳ (ישעיה כ״ו) הד׳) תהלים ט׳) הה׳ (ישעיה מ״ב) : אודך הק׳
דגושה : מבטחו הט׳ בפתח וה׳ כתובים כן וגימנים כמבור׳ :

ואנחנו

ועתה יגדל נא כח יי כאשר דברת לאמר: זכר רחמיך יי וחסדיך כי מעולם המה:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא · בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותיה · בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל · בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר · ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא בריך הוא לעילא מכל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא · דאמירן בעלמא ואמרו אמן:

קבל ברחמים וברצון את תפלתנו:

תתקבל

כשמתחיל הש"ץ יתגדל נוהגין לומר פסוק ועתה יגדל נא (במדבר י"ד) זכר רחמיך וכו' (תילים כ"ה) והאר"י ז"ל כתב שאין לעשות רק כשמגיע הש"ץ לתי' שמיה רבא יענה אמן: מן יתגדל עד אמן יש כ"א תיבות כנגד שם אהי' · די ברא ב' תיבות · כשאומר הש"ץ יתגדל ישחה ראשו וכן בתי' בעגלא וכו' וביתברך ובדאמירן ובתתקבל וכו' וצריך להדגיש הג' שלא ידמה לק' ח"ו צריך להפסי' קצת בין תי' אמן לתי' יהא שמה כי אמן זה קאי אלמעלה ויחבר ג"כ תי' יתברך אלמעלה ויש עונין יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים: אבל הנכון לומר מן יתברך עד דאמירן בעלמא · ויש בו כ"ח תי' והוא כח ה' · גם מן תי' יהא שמה עד תי' עלמיא יש כ"ח אותיות ג"כ רמז על סוד הנ"ל אכן י"א שנ"ל לעלמי בלא ו' בתחלה כדי להשלים כ"ח אותיות הנ"ל לפי שהם חושבים תי' שמי' אלא ביוד ר"ל שם יה · ואינו כן (כדביאל ב') רק חסר ונ"ל ה"ה במפיק והיוד עומדת בכח התנועה שלפניה ר"ל הצרי שתחת המ' שביא יוד ושפיר הוי שם יה · וכן כולם נ"ל במפיק · ויחבר תי' בריך הוא לתי' לעילא ויאמר עד בעלמא · מכל ברכתא כנ"ל · וי"א מן כל ב' תי' כמו דין מן דין ובאמת לפעמי'

תִּתְקַבַּל צְלוֹתְהוֹן · וּבָעוּתְהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהִי שֵׁם יְיָ מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים · עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו · הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם · עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת · וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה · שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם · וְגוֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם · וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא · שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ · וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל · וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים

מפני שגם התרגום אינו משנה תי' מכל מהלשון הקדש · נ"ל תשבחתא הת' בחירק · צלותהון הל' במלאפום · וה"ה בחולם וכן ובעותהון ע"ז המשקל) קדם כולו קמץ · די בשמיא ב' תי' · קבל אינו פסוק · יהי שם (תהלים קי"ג עזרי (תהלים קכ"א) עושה הש' בצרי · צריך לענות אי"שר בכל כח ובכל כוונתו · דקדקו בכל כוונתו שיש הרבה כוונות אבל לאו כל מוחא סביל דא · לכן יכוין בכוונה הפשוטה יהא שמה רבא ר"ל שיתגדל השם וזהו שם יה כי עתה בעוה"ה בגלות השם אינו מלא כדכתיב כי יד על כס יה (שמות יז) ובזמן הגאולה יתמלא השם מן יה כזה יוד הא עולה ד"ו וזה השם יהי' מברך לעלם עלמי עלמיא כדכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה י"ד) : ב"פ אחד גי' הוי וק"ל : ואכתבנו כ"ה בס"י ובקונטרס כ' ואנו עמש"ל : ויושב יקרו כ"ה בס"י :

מרומים : הוא אלהינו אין עוד · אמת מלכנו אפס זולתו· ככתוב בתורתו· וידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י הוא האלהים בשמים ממעל ועל־הארץ מתחת אין עוד :

על כן נקוה לך י"י אלהינו · לראות מהרה בתפארת עזך· להעביר גלולים מן הארץ · והאלילים כרות יכרתון· לתקן עולם במלכות שדי· וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל־רשעי ארץ · יכירו וידעו כל־יושבי תבל · כי לך תכרע כל־ברך · תשבע כל־לשון · לפניך י"י אלהינו יכרעו ויפולו · ולכבוד שמך יקר יתנו · ויקבלו כלם את עול מלכותך · ותמלוך עליהם מהרה לעולם ועד· כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד : ככתוב בתורתך י"י ימלך לעלם ועד :

וידעת (דברים ט') : כי לך תכרע עש"ה (ישעיה מ"ה) ושם הת' דגושה כי הטעם מפסיק : כשיוצאין מב"ה אומרים זה

יהי י"י אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו : להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו ולשמור מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צוה י"י את אבותינו : ויהיו נא דברי אלה אשר התחננתי לפני י"י קרובים אל י"י אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו · למען דעת כל עמי הארץ כי י"י הוא האלהים אין עוד :

י"י נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכיך : ואני בתמי אלך פדני וחנני כי יחיד ועני אני · רגלי עמדה במישור במקהלים אברך את י"י : עזרי מעם י"י עושה שמים וארץ : י"י שומרי י"י צלי על יד ימיני י"י ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם : השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך

את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש : אל הכבוד לך אעבד יום וליל ואתן לך שיר והלל · ברוך שם יחיד ומיוחד היה הוה ויהיה · י"י אלהים אלהי ישראל מלך מלכי המלכים הקב"ה אלהים חיים ומלך חי וקים לעד ולעולמי עד · לישועתך קויתי י"י : ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

אין קדוש כי"י כי אין בלתך ואין צור כאלהינו : כי מי אלוה מבלעדי י"י ומי צור אלהי אלהינו : אין כאלהינו אין כאדוננו אין כמלכנו אין כמושיענו : מי כאלהינו מי כאדוננו מי כמלכנו מי כמושיענו : נודה לאלהינו נודה לאדוננו נודה למלכנו נודה למושיענו : ברוך אלהינו ברוך אדוננו ברוך מלכנו ברוך מושיענו : אתה הוא אלהינו אתה הוא אדוננו אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו : אתה תושיענו אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד :

רבונו של עולם בזמן שבית המקדש קים היה אדם חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו ועכשיו בעונותינו אין לנו מקדש ולא כהן ולא מזבח ולא קרבן שיכפר בעדינו אלא זכרון דברים תהא כפרתינו ונשלמה שיח שפתותינו תחת קרבנותינו :

סדר פטום הקטורת

אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת הסמים בזמן שבית המקדש קים כאשר צוית על ידי משה עבדך ככתוב בתורתך :

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זַכָּה בַּד בְּבַד יִהְיֶה : וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ : וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם : וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה : וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם :

ת"ר פטום הקטורת כיצד שלש מאות וששים וחמשה מנים היו בה
כמנין ימות החמה מנה לכל יום פרס בבוקר ופרס בערב ושלשה
שהיה מוסיףכהן גדול בערב יום הכפורים ומחזירן למכתשת ושוחקן יפה
יפה כדי לקיים מצוה דקה מן הדקה : ונוטל ממנה מלא חפניו ואחד
עשר סמנים היו בה ואלו הן · הצרי והצפורן החלבנה והלבונה משקל
שבעים שבעים מנה : מור וקציעה שבולת נרד וכרכום משקל ששה
עשר ששה עשר מנה · הקושט שנים עשר וקלופה שלשה וקנמון תשעה
בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא ואם אין
לו יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק · מלח סדומית רובע מעלה עשן
כל שהוא · רבי נתן הבבלי אומר אף כפת הירדן כל שהוא · אם נתן בה
דבש פסלה ואם חסר אחת מכל סמניה חייב מיתה :

רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף בורית
כרשינה ששפין בה את הצפורן כדי שתהא נאה : יין קפריסין ששורין
בו את הצפורן כדי שתהא עזה : והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי
רגלים בעזרה מפני הכבוד :

תניא רבי נתן אומר כשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק מפני שהקול
יפה לבשמים : פטמה לחצאין כשרה לשליש ולרביע לא שמענו :
אמר רבי יהודה זה הכלל אם כמדתה כשרה לחצאין או אם חיסר אחת מכל סמניה
חייב מיתה :

תניא בר קפרא אומר אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים
לחצאין ועוד תני בר קפרא אלו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם
יכול לעמוד מפני ריחה ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל
שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לי"י : י"י צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב
סלה : י"י צבאות אשרי אדם בוטח בך : י"י הושיעה המלך יעננו ביום קראנו :

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא
שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות :

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים וכו' תמצא במוסף של שבת :
אם אומר סדר הקטורת אחר פרשת תמיד אין אומר תנא דבי אליהו רק אב"י
מסדר מערכה וכו' : ואומר שיר של יום הקבוע לאותו יום :

לנו

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיְיָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ : נְקַדְּמָה פָנָיו
בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ : כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ
גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים : אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת
הָרִים לוֹ : אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ :
בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשֵׂנוּ : כִּי הוּא
אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ
תִשְׁמָעוּ : אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה
בַּמִּדְבָּר : אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פָעֳלִי :
אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאוֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם
לֹא יָדְעוּ דְרָכָי : אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל
מְנוּחָתִי : צו שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ :
שִׁירוּ לַיְיָ בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ : סַפְּרוּ
בַגּוֹיִם (אֶת) כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו : כִּי גָדוֹל יְיָ
וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל־אֱלֹהִים : כִּי כָּל אֱלֹהֵי
הָעַמִּים אֱלִילִים וַיְיָ שָׁמַיִם עָשָׂה : הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז
וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ : הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ
כָּבוֹד וָעֹז : הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ
לְחַצְרוֹתָיו : הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו כָּל
הָאָרֶץ : אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט
יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים : יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם
הַיָּם וּמְלֹאוֹ : יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי
יָעַר : לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל
בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ : צז יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ

אִיִּים רַבִּים: עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ:
אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו: הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל
רָאֲתָה וַתָּחֵל הָאָרֶץ: הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי
אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל הָעַמִּים
כְּבוֹדוֹ: יֵבֹשׁוּ כָּל עֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים
הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים: שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה
בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ: כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל
כָּל הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים: אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ
רָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם: אוֹר זָרֻעַ
לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה: שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּייָ וְהוֹדוּ
לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ: צח מִזְמוֹר שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת
עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ: הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ: זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית
יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: הָרִיעוּ
לַייָ כָּל הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ וְזַמֵּרוּ: זַמְּרוּ לַייָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר
וְקוֹל זִמְרָה: בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
יְיָ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ
כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ: לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ
יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים: צט יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ
עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ: יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא
עַל כָּל הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא:
וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט
וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ

להדום

לַהֲדוֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא׃ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קוֹרְאִים אֶל יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם׃ בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ׃ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם׃ רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃

כט מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז׃ הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ׃ קוֹל יְיָ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל מַיִם רַבִּים׃ קוֹל יְיָ בַּכֹּחַ קוֹל יְיָ בֶּהָדָר׃ קוֹל יְיָ שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְיָ אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן׃ וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים׃ קוֹל יְיָ חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ׃ קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְיָ מִדְבַּר קָדֵשׁ׃ קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד׃ יְיָ לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם׃ יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם׃

אנא בכח גדולת · ימינך תתיר צרורה׃ **אבג יתץ** קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא׃ **קרע שטן** נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם׃ **נגד יכש** ברכם טהרם רחמי · צדקתך תמיד גמלם׃ **בטר צתג** חסין קדוש ברוב · טובך נהל עדתך׃ **חקב טנע** יחיד גאה לעמך · פנה זוכרי קדושתך׃ **יגל פזק** שועתינו קבל ושמע · צעקתינו יודע תעלומות׃ **שקו צית** ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד׃

לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָּה · פְּנֵי שַׁבָּת נְקַבְּלָה׃ לכה

שָׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד · הִשְׁמִיעָנוּ אֵל הַמְיֻחָד · יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד · לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה׃ לכה

לִקְרַאת

לִקְרַאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה · כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה · מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם נְסוּכָה · סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה : לכה

מִקְדַּשׁ מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה · קוּמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה · רַב לָךְ שֶׁבֶת בְּעֵמֶק הַבָּכָא · וְהוּא יַחֲמוֹל עָלַיִךְ חֶמְלָה : לכה

הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי · לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי · עַל יַד בֶּן יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי · קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ : לכה

הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי · כִּי בָא אוֹרֵךְ קוּמִי אוֹרִי · עוּרִי עוּרִי שִׁיר דַבֵּרִי · כְּבוֹד יְיָ עָלַיִךְ נִגְלָה : לכה

לֹא תֵבוֹשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי · מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי וּמַה־תֶּהֱמִי · בָּךְ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמִּי · וְנִבְנְתָה הָעִיר עַל תִּלָּהּ : לכה

וְהָיוּ לִמְשִׁסָּה שֹׁאסָיִךְ · וְרָחֲקוּ כָּל־מְבַלְּעָיִךְ · יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ · כִּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה : לכה

יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרוֹצִי · וְאֶת יְיָ תַּעֲרִיצִי · עַל יַד אִישׁ בֶּן פַּרְצִי · וְנִשְׂמְחָה וְנָגִילָה : לכה

בואי

מקדש מלך הל' בפתח מפני שהוא סמוך וכ"ה (בעמוס ד') ושם הוא גם במקף וק"ל : בגדי הב' דגושה כ"ה בס' מדויקי' ופ"ה (ישעי' כ"ב) ושם יש פסיק לפני' : מה תשתוחחי במקף לכן הת' דגושה וכן ומה תהמי : והיו למשסה עש"ה (ירמיה י"ז) מבלעיך הע' קמוצה : חמוני הכ' בכרי מפני הסמיכות

שמעתי

בואי בשלום עטרת בעלה · גם בשמחה ובצהלה ·
תוך אמוני עם סגלה בואי כלה בואי כלה : לכה

מזמור שיר ליום השבת · ה' מלך גאות לבש תמצא לעיל דף י"ד ע"ב :

תפלת ערבית

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ·
ולא יעיר כל חמתו : יי הושיעה · המלך יעננו
ביום קראנו :

ברכו את יי המבורך : ברוך יי המבורך לעולם ועד :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בדברו מעריב
ערבים · בחכמה פותח שערים · ובתבונה משנה
עתים · ומחליף את הזמנים · ומסדר את הכוכבים :
במשמרותיהם ברקיע כרצונו · בורא יום ולילה · גולל
אור מפני חשך וחשך מפני אור : ומעביר יום ומביא
לילה · ומבדיל בין יום ובין לילה יי צבאות שמו · אל
חי וקים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד · ברוך אתה
יי המעריב ערבים :

אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות ·
חקים

שמעתי מפי חכמי קבלה שמסדרים כן ומעריב ערבים בחכמה · פותח שערים בתבונה · ולפ"ז כ"ל בתבונה בלא ו בתחלה ודי למבין : כרצונו יש קורין כרצונו בורא יום ולילה ואינו כן כי יש להפסיק כאן וכ"כ בעיון הברכה : ה' ימלוך עי' בט"ז סס' דהוי שכיר ומעין החתימה : וקים עלינו בקצת ספ' ת' וקים בלא ו בתחלה וכ"ע באבודרהם עי' פי' שם · אכן ברוב ספ' הוא בו' ופי' פי' מאמינו

דוק

חקים ומשפטים אותנו למדת · על כן יי אלהינו
בשכבנו ובקומנו נשיח בחקיך · ונשמח בדברי תורתך
ובמצותיך לעולם ועד · כי הם חיינו ואורך ימינו · ובהם
נהגה יומם ולילה · ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים ·
ברוך אתה יי אוהב עמו ישראל : שמע ישראל
אמת ואמונה כל זאת וקים עלינו · כי הוא יי אלהינו
ואין זולתו · ואנחנו ישראל עמו · הפודנו מיד
מלכים מלכנו הגואלנו מכף כל העריצים · האל הנפרע
לנו מצרינו · והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו · העשה
גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר · השם
נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו המדריכנו על במות
אויבינו · וירם קרננו על כל שונאנו · העשה לנו נסים
ונקמה בפרעה אתות ומופתים באדמת בני חם · המכה
בעברתו כל בכורי מצרים ויוצא את עמו ישראל מתוכם
לחרות עולם המעביר בניו בין גזרי ים סוף את רודפיהם
ואת שונאיהם בתהומות טבע · וראו בניו גבורתו · שבחו

והודו

דוק : העריצים כ"ה בס' מדויקים הע' קמוצה ובס' ופדיתיך מכף עריצים
(ירמיה ט"ו) וכ' המכלול כי עריצים סריסים וד' הם משקל
הדגשים ע"מ אדירים כבירים ומפני הר' שאינו מקבל
דגש תשוב הפתח לקמץ ואלו אינן משתנין בסמיכות כמו
מן עשיר חסיד גזיר תאמר בסמיכות עשירים חסידים גזירים ומפני שהע'
קמוצה לכן ה' השימוש בסגול כמו הערים ההגנן ודו' וק"ל : העושה
גדולות ס"ה (איוב ט') וכהרבה ת' נדפס ניסים ונפלאות ואינו כן :

כי

וְהוֹדוּ לִשְׁמוֹ · וּמַלְכוּתוֹ בְרָצוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם ׃ מֹשֶׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה · בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם ׃
מִי כָמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ · מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא
תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא ׃
מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ · בּוֹקֵעַ יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה · זֶה אֵלִי עָנוּ
וְאָמְרוּ ׃ יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד ׃
וְנֶאֱמַר כִּי פָדָה יְיָ אֶת יַעֲקֹב ׃ וּגְאָלוֹ מִיַּד חָזָק מִמֶּנּוּ ׃
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל ׃
הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם · וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ לְחַיִּים ·
וּפְרוֹס עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ · וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה
טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ · וְהָגֵן בַּעֲדֵנוּ וְהָסֵר
מֵעָלֵינוּ · אוֹיֵב דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וְיָגוֹן · וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ
וּמֵאַחֲרֵינוּ וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ · כִּי אֵל שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ
אָתָּה · כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה · וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ
וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם ׃ בשבת ופרוס
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד ׃
וּפְרוֹס עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ פּוֹרֵס סֻכַּת
שָׁלוֹם · עָלֵינוּ וְעַל כָּל־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלָיִם ׃
וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם ׃ בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הארץ

כי פדה (ירמיה ל"א) : ושמרו (שמות ל"א)

וידבר

הארץ וביום השביעי שבת וינפש: (לשלש רגלים)

וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל: (לר"ה)

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל
הוא. משפט לאלהי יעקב: (לי"כ)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם
לפני יי תטהרו:

ברוך יי לעולם אמן ואמן: ברוך יי מציון שכן
ירושלים הללויה: ברוך יי אלהים אלהי
ישראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם
וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן: יהי כבוד יי
לעולם ישמח יי במעשיו: יהי שם יי מבורך מעתה
ועד עולם: כי לא יטש יי את עמו בעבור שמו הגדול.
כי הואיל יי לעשות אתכם לו לעם: וירא כל העם
ויפלו על פניהם ויאמרו יי הוא האלהים יי הוא האלהים:
והיה יי למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה יי אחד
ושמו אחד: יהי חסדך יי עלינו. כאשר יחלנו לך:
הושיענו יי אלהינו וקבצנו מן הגוים. להודות לשם
קדשך להשתבח בתהלתך: כל גוים אשר עשית יבואו
וישתחוו לפניך יי. ויכבדו לשמך: כי גדול אתה

ויעשה

וידבר (ויקרא כ"ג) תקעו (תהלים פ"א) כי ביום (ויקרא ט"ז) ברוך ה' לעולם
מכאן עד יראו עינינו הם קיס פסוקים הא' (תהלים פ"ט) הב' סס קל"ה הג'
סס ע"ב הד' ... ק"ד ... ושמות א' י"ב) הז' (מלכים א' י"ח) והברכה ת'
כהכם ויתן כל ... ולא זה כ"ח בפ' שמיני ושם פיגו מסיים כמו כאן

ועשה נפלאות אתה אלהים לבדך : ואנחנו עמך וצאן מרעיתך · נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך : ברוך יי ביום · ברוך יי בלילה · ברוך יי בשכבנו · ברוך יי בקומנו : כי בידך נפשות החיים והמתים · אשר בידו נפש כל־חי · ורוח כל־בשר איש : בידך אפקיד רוחי · פדית אותי יי אל אמת : אלהינו שבשמים יחד שמך וקים מלכותך תמיד · ומלוך עלינו לעולם ועד : יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת באמור לציון מלך אלהיך · יי מלך יי מלך יי ימלוך לעולם ועד : כי המלכות שלך היא · ולעולמי עד תמלוך בכבוד · כי אין לנו מלך אלא אתה : ברוך אתה יי המלך בכבודו · תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד · ועל כל־מעשיו : ומתפללים שמונה עשרה ועלינו וכו'

תפלת מעריב לשבת

מתפלל ג' ברכות הראשונות על כאל הקדוש

אתה קדשת את יום השביעי לשמך · תכלית מעשה שמים וארץ וברכתו מכל הימים · וקדשתו מכל הזמנים · וכן כתוב בתורתך :

ויכלו

נט (זכריה ד') הי' (תילים ל"ד) הי"א סס ק"ו הי"ב פס פ"ו הי"ג סס ע"ט :
נוך ה' ביום ל' חכמי' אשר בידו (איוב י"ב) חי הא קמוצ' באתנ' הט"ז (תילים ל"א)
נאמור פ"ה (ישעיה נ"ב) אלהיך הה' קמוצה באתנח' וכ"ה בסי' ת' מדויקי' :
וישמח כ"ה במוכרת כי יש להבקיק מעט כאן (אבודרהם) :

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם : ויכל אלהים ביום
השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי
מכל מלאכתו אשר עשה : ויברך אלהים · את יום
השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר
ברא אלהים לעשות :

אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתינו · קדשנו
במצותיך ותן חלקנו בתורתך · שבענו מטובך
ושמחנו בישועתך · וטהר לבנו לעבדך באמת ·
והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך · וינוחו
בה ישראל מקדשי שמך · ברוך אתה יי מקדש השבת :

רצה ומודים וכו׳

ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו · אלהי אברהם
אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור
והנורא אל עליון קונה שמים וארץ :

מגן אבות בדברו · מחיה מתים במאמרו · האל הקדוש
בי׳ ימי תשובה המלך הקדוש שאין כמוהו · המניח לעמו
ביום שבת קדשו כי בם רצה להניח להם · לפניו נעבוד
ביראה ופחד · ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות :
אל ההודאות אדון השלום מקדש השבת · ומברך שביעי
ומניח

ויכולו (בראשית ב׳) : וינוחו בה־בהם ת׳ גרסם וישמחו כו׳ אוהבי שמך
אבל בס״י כת״ש בכנים והוא הנכון וכתב מ״א בשם המקובלים שבתפלת
מעריב י״ל וינוחו בה ובתפלת שחרית ומוסף בו ובמנחה בם : כ״א יום
שבת כלא ב בתחלה וכן משמע באבודרהם :

רצה

ומניח בקדשה לעם מדשני עונג · זכר למעשה בראשית:
אלהינו וכו׳

במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת האידן ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים ולא בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שריפה ולא באליה ולא בחלב : נחום המדי אומר מדליקין בחלב מבשל : וחכמים אומרים · אחד מבשל ואחד שאינו מבשל אין מדליקין בו : (ב) אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב : רבי ישמעאל אומר · אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת : וחכמים מתירין בכל השמנים · בשמן שמשמין בשמן אגוזים בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות · בעטרן ובנפט : רבי טרפון אומר אין מדליקין · אלא בשמן זית בלבד : (ג) כל היוצא מן העץ · אין מדליקין בו אלא פשתן · וכל היוצא מן העץ · אינו מטמא טמאת אהלים אלא פשתן : פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה : רבי אליעזר אומר טמאה היא ואין מדליקין בה : רבי עקיבא אומר · טהורה היא ומדליקין בה : (ד) לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה

שמן

במה כל הספרים לא׳ נקוד קמץ בבמה אלא בשבא אקדם וכו׳ פתח אחריה א׳ נקוד בסגול במה ידע מ׳כו כ״ה בס׳ מדוי׳ : פקיעות (פ׳ ינכים פ׳ ד׳) פקעות סדה וכתב הרד״ק וזהו שאין כשמן פקעו׳ וכן הם׳ בפת וכ״ה במדוי׳ : של ביצה כ״ה בס׳ וא׳ כ שכתב הרוקח אל בינה מיוס :

כתם

שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה עַל פִּי הַנֵּר בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת וַאֲפִילוּ
הִיא שֶׁל חֶרֶס וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר אֲבָל אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר
מִתְּחִלָּה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי אֶחָד ׃ לֹא יְמַלֵּא אָדָם
קְעָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ
בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר ׃ (ה) הַמְכַבֶּה
אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיָרֵא · מִפְּנֵי גוֹיִם מִפְּנֵי לִסְטִים
מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה · אִם בִּשְׁבִיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישַׁן פָּטוּר כְּחָס
עַל הַנֵּר כְּחָס עַל הַשֶּׁמֶן כְּחָס עַל הַפְּתִילָה חַיָּב ׃ רַבִּי
יוֹסֵי פּוֹטֵר בְּכֻלָּן · חוּץ מִן הַפְּתִילָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשָׂהּ
פֶּחָם ׃ (ו) עַל שָׁלשׁ עֲבֵירוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בִּשְׁעַת לֵדָתָן
עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה בְּחַלָּה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר ׃ (ז)
שְׁלשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת
עִם חֲשֵׁכָה · עִשַּׂרְתֶּם עֵרַבְתֶּם הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר ׃ סָפֵק
חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָהּ חֲשֵׁכָה · אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי וְאֵין
מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים · וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת · אֲבָל
מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי וּמְעָרְבִין וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין ׃

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא · תַּלְמִידֵי חֲכָמִים
מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם · שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי
יְיָ · וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ · אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ ׃

שלום

כחס כס"ו הח' קמוצה וכ"ה בנחי ע' הפעל כמו קָם שָׁב ודו' ׃ לדתן כ"ה
במהוי הל' בחירק כמו בהקשות' בלדתה (ברחשי' ל"ה) ודו' ׃ ערבתם
פע' בצרי לפני כר' שחינו מקבל דגש ׃ וכל בניך ׃ (ישעי' כ"ד)

שלום

שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול : יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך : למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך : למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך : יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום :

שַׁחֲרִית לְשַׁבָּת

נשמת כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך מלכנו תמיד : מן העולם ועד העולם אתה אל ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע פודה ומציל ומפרנס ומרחם בכל עת צרה וצוקה אין לנו מלך אלא אתה : אלהי הראשונים והאחרונים אלוה כל בריות אדון כל תולדות המהלל ברוב התשבחות המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים : ויי לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים והמשיח אלמים והמתיר אסורים והסומך נופלים והזוקף כפופים לך לבדך אנחנו מודים אלו פינו מלא שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו ושפתותינו

שבח

שלום הש' בשוא · שלום רב (תילים קי"ט) יהי (שם קכ"ב) שלוה בלא ו' בתחלה : למען שם : ה' עז כו' (שם כ"ט) ברוב התשבחות כ"ה בכל הס' וכסי' א' מצאתי בכל וכ' על גליון ז"ל וי"א ברוב וכסדר רס"י שא"ל כן דמשמע רוב ולא כל וכ"ה בתענית ספ"ק · ובריותיו ה"ב בשוא והר' בחירק עמ"ש לב"ט : והמקיץ נרדמים כ"ה בס' לדויקים ועי' במכלול : והבי כ"ה ברוב הס' ח"ל לאבודרהם ורבי כמו לרבי ודגשות הב' לאחרון הכפל והמון העם קורין בשורק

וטעת

שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגלינו קלות כאילות : אין אנו מספיקים להודות לך יי אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך : על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו : ממצרים גאלתנו יי אלהינו ומבית עבדים פדיתנו ברעב זנתנו ובשבע כלכלתנו מחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו ומחליים רעים ונאמנים דליתנו : עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו יי אלהינו לנצח : על כן אברים שפלגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפנו ולשון אשר שמת בפינו : הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו : וכי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבע וכל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה : וכל לבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כדבר שכתוב כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו : מי ידמה לך ומי ישוה לך ומי יערוך לך האל הגדול הגבור והנורא אל עליון קונה שמים

וארץ

וטעות הוא : ובשבע כ"ה בס' מדויקים וכ"כ אבודרהם בשם ראב"ע כי האומר ובשובע טועה הוא : ומחליים כו' פ"ה (דברים כ"ח) ות"כ י"א רעים רבים ועליהם נאמר ורבים מעמי הארץ כי אינו בפ' : כל עצמותי (תילים ל"ה) והכ' דגושה ע"פ מסורה ועי' מ"ש לעי' בשירת הים : ותי' כל בקמץ אף שהיא בטעם נחבירו כל אחי רש (משלי) ושניהם יצאו מן הכלל : ועני ואביון כו' בתחלה :

וארץ : ינהללך ונשבחך ונפארך ונברך את שם קדשך
כאמור לדוד ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו :
האל בתעצומות עזך : הגדול בכבוד שמך הגבור
לנצח והנורא בנוראותיך : המלך היושב על
כסא רם ונשא :

שוכן עד מרום וקדוש שמו : וכתוב רננו צדיקים
ביי לישרים נאוה תהלה : בפי ישרים תתהלל :
ובדברי צדיקים תתברך : ובלשון חסידים תתרומם :
ובקרב קדושים תתקדש :

ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל ברנה יתפאר
שמך מלכנו בכל דור ודור שכן חובת כל
היצורים לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו להודות להלל
לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס על כל
דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך :

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש
בשמים ובארץ כי לך נאה יי אלהינו ואלהי
אבותינו. שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח
גדלה וגבורה תהלה ותפארת קדשה ומלכות ברכות
והודאות מעתה ועד עולם : ברוך אתה יי אל מלך
גדול בתשבחות אל ההודאות אדון הנפלאות הבוחר
בשירי

ברכי נפשי : (תלים ק״ד) ובמקהלות הוי׳ בחירק כי הוא סמוך כמו ובמקהלות
(ירמיה ח׳ ו״ג) (במכלול) וכ״ה בס׳ מדוי׳ : ותשבחות דוד הכ׳ בסוף מפני
הסמיכות : בס״א

בשירי זמרה מלך אל חי העולמים : חצי קדיש

ברכו את יי המבורך : ברוך יי המבורך לעולם ועד :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא את הכל :

הכל יודוך והכל ישבחוך · והכל יאמרו אין קדוש כיי : הכל ירוממוך סלה יוצר הכל · האל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח : ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה · ולבנה ממכון שבתה : ומאיר לעולם כלו וליושביו : שברא במדת רחמים : המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים · ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית : המלך המרומם לבדו מאז המשבח והמפואר והמתנשא מימות עולם : אלהי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו · אדון עזנו צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו · אין כערכך ואין זולתך אפס בלתך ומי דומה לך : אין כערכך יי אלהינו בעולם הזה · ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא : אפס בלתך גואלנו לימות המשיח · ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים :

אל אדון על כל המעשים · ברוך ומבורך בפי כל נשמה : גדלו וטובו מלא עולם · דעת ותבונה

סובבים

בס"א כתב אהבה רבה כו' כמו בשחרית דחול : אין כערכך ס"א בלא כ' בתחלה אלאדון כב תרווי הראשונים ה תי' ובנשארי ד' תי' לכן אין לומר ברוך הוא ומבורך נכ"ה

סוֹבְבִים אוֹתוֹ : הַמִּתְגָּאֶה עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ · וְנֶהְדָּר בְּכָבוֹד עַל הַמֶּרְכָּבָה : זְכוּת וּמִישׁוֹר לִפְנֵי כִסְאוֹ · חֶסֶד וְרַחֲמִים לִפְנֵי כְבוֹדוֹ : טוֹבִים מְאוֹרוֹת שֶׁבָּרָא אֱלֹהֵינוּ : יְצָרָם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׂכֵּל : כֹּחַ וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם · לִהְיוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תֵּבֵל : מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נֹגַהּ · נָאֶה זִיוָם בְּכָל־הָעוֹלָם : שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם וְשָׂשִׂים בְּבוֹאָם · עוֹשִׂים בְּאֵימָה רְצוֹן קוֹנֵיהֶם : פְּאֵר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לִשְׁמוֹ · צָהֳלָה וְרִנָּה לְזֵכֶר מַלְכוּתוֹ : קָרָא לַשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְרַח אוֹר · רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת הַלְּבָנָה : שֶׁבַח נוֹתְנִים לוֹ כָּל־צְבָא מָרוֹם · תִּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ :

לָאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נִתְעַלָּה וְיָשַׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ : תִּפְאֶרֶת עָטָה לְיוֹם הַמְּנוּחָה עֹנֶג קָרָא לְיוֹם הַשַּׁבָּת : זֶה שֶׁבַח שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבּוֹ שָׁבַת אֵל מִכָּל מְלַאכְתּוֹ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ לְפִיכָךְ יְפָאֲרוּ וִיבָרְכוּ לָאֵל כָּל־יְצוּרָיו שֶׁבַח יְקָר וּגְדֻלָּה יִתְּנוּ לָאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כֹּל הַמַּנְחִיל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ · שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדַּשׁ · וְזִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ יִתְפָּאַר · בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל · וְעַל הָאָרֶץ

מתחת

וכ"ה בס"י : ועי' מזה בזוהר שהוא מיוסד כנד שמות הקדושים : נגה הג' בפתח וה"ה במפיק כמו ונגה כאור (חבקוק ג') :

נתת

מִתָּחַת : תִּתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל שֶׁבַח מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ · וְעַל
מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ · יְפָאֲרוּךָ סֶּלָה :

תתברך צורינו וכו' עד נאל ישראל : ומתפללי' ג' ברכות ראשונות

יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ · כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ
לוֹ · כְּלִיל תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשׁוֹ נָתַתָּ לוֹ · בְּעָמְדוֹ
לְפָנֶיךָ עַל הַר סִינַי · וּשְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ ·
וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת · וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :
וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם : בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ : וְלֹא נְתַתּוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
לְגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת · וְלֹא הִנְחַלְתּוֹ מַלְכֵּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים ·
וְגַם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ רְשָׁעִים · כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ
נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה · לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ (נ"א
יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג) עַם מְקַדְּשֵׁי
שְׁבִיעִי · כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ · וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ
בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ · זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה
בְרֵאשִׁית :
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ · קַדְּשֵׁנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ · שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ
ושמחנו

כתב לו כ"ה בס"י : ישמחו כו' כ"ה בט"י ובכתבי' איתא שי"ל בכל התפלות
ישמחו · רבית בו הה' דגושה כי הטעם אתי מרחיק :

כי

וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ · וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ · וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת :

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם · כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם · כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ · וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר : קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת · מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ : אָז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אַדִּיר וְחָזָק · מַשְׁמִיעִים קוֹל · מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים · לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ :

בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ : מִמְּקוֹמְךָ מַלְכֵּנוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלוֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחַכִּים אֲנַחְנוּ לָךְ : מָתַי תִּמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תִּשְׁכּוֹן : תִּתְגַּדַּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֵצַח נְצָחִים : וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מַלְכוּתֶךָ כַּדָּבָר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי עֻזֶּךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ : יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם · אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן · לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ : לדור ודור וכו׳

אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים יְיָ · וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ : מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים · וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדֹר : יְיָ מֶלֶךְ · יְיָ מָלָךְ · יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן · יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :

אב

כי מחכים כ׳תיבין כ״ה בס״י והוא נכון : ולנצח נצחים פ״ה (ישעי׳ה׳) והכ׳בגרי : ימלוך (תלי׳ קמ״ו) אין כמוך (תלים פ״ו) מלכותך (תלים קמ״ה) מ׳מלך כרייתא במרכבה : ה׳ עוז (תלי׳ כ״ט)

הטיבה

אב הרחמים · היטיבה ברצונך את ציון · תבנה חומות ירושלים : כי בך לבד בטחנו : מלך אל רם ונשא · אדון עולמים :

בשעת הוצאות ס"ת

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה יי ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך : כי מציון תצא תורה ודבר יי מירושלים : ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדשתו :

ואחר כך אומרים בריך שמיה ויש בו ק"ל תיבות והוא תיקון לקרי

בריך שמיה דמרי עלמא · בריך כתרך ואתרך · יהא רעותך עם עמך ישראל לעלם · ופורקן ימינך אחזי לעמך בבית מקדשך · ולאמטויי לנא מטוב נהורך · ולקבל צלותנא ברחמי · יהא רעוא קדמך דתוריך לן חיין בטיבו · ולהוי אנא פקידא בגו צדיקיא · למרחם עלי ולמנטר יתי וית כל די לי ודי לעמך ישראל · אנת הוא זן לכלא ומפרנס לכלא · אנת הוא שליט על כלא · אנת הוא דשליט על מלכיא ומלכותא די לך היא · אנא עבדא דקודשא בריך הוא דסגידנא קמיה ומקמי דיקר אורייתא בכל עדן ועדן · לא על אנש רחיצנא ולא על בר אלהין סמיכנא · אלא באלהא דשמיא דהוא אלהא קשוט ואורייתא קשוט ונביאוהי קשוט

הטיבה (תהלים נ"א) תבנה כנ"ל בלא ו' בתחלה : ויהי בנסוע (במדבר י') כי מציון (מיכה ד') ברוך שנתן לשון חכמים :

קְשׁוֹט · וּמַסְגֵּי לְמֶעְבַּד טַבְוָן וּקְשׁוֹט · בֵּיהּ אֲנָא רָחִיץ וְלִשְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא יַקִּירָא · אֲנָא אֵימַר תּוּשְׁבְּחָן · יְהֵא רַעֲוָא קֳדָמָךְ · דְּתִפְתַּח לִבַּאי בְּאוֹרַיְתָא · וְרַ׳ שְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבָּאי · וְלִבָּא דְכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל · לְטַב וּלְחַיִּין וְלִשְׁלָם :

עַל הַכֹּל יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא : שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא : בָּעוֹלָמוֹת שֶׁבָּרָא · הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא : כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו וְכִרְצוֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל : צוּר הָעוֹלָמִים · אֲדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת אֱלוֹהַּ כָּל הַנְּפָשׁוֹת : הַיּוֹשֵׁב בְּמֶרְחֲבֵי מָרוֹם הַשּׁוֹכֵן בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם : קְדֻשָּׁתוֹ עַל הַחַיּוֹת · וּקְדֻשָּׁתוֹ עַל כִּסֵּא הַכָּבוֹד : וּבְכֵן יִתְקַדַּשׁ שִׁמְךָ בָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ · לְעֵינֵי כָל חָי : וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁיר חָדָשׁ כַּכָּתוּב : שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת · בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו : וְנִרְאֵהוּ עַיִן בְּעַיִן · בְּשׁוּבוֹ אֶל נָוֵהוּ כַּכָּתוּב : כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן : וְנֶאֱמַר וְנִגְלָה כְּבוֹד יְיָ וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו · כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר :

אַב הָרַחֲמִים · הוּא יְרַחֵם עַם עֲמוּסִים · וְיִזְכֹּר בְּרִית אֵיתָנִים · וְיַצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשָּׁעוֹת ·

הרעות

הגה עי׳ מש״ל בדף ל״ב שירו (תילים ס״ח) כי עין (ישעיה נ״ב) ונגלה (פס דבר הכ׳ כגרי כ״ה כתם״ף :

הרעות · ויגער ביצר הרע מן הנשואים · ויחון עלינו לפליטת עולמים · וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים :

יקום פורקן מן שמיא · חנא וחסדא ורחמי · וחיי אריכי · ומזוני רויחי · וסייעתא דשמיא · ובריות גופא · ונהורא מעליא ; זרעא חייא וקיימא · זרעא די לא יפסוק · ודי לא יבטול · מפתגמי אורייתא : למרנן ורבנן חבורתא קדישתא די בארעא דישראל · ודי בבבל · לרישי כלי · ולרישי גלותא · ולרישי מתיבתא · ולדייני דבבא : לכל תלמידיהון · ולכל תלמידי תלמידיהון · ולכל מאן דעסקין באורייתא : מלכא דעלמא · יברך יתהון · יפיש חייהון · ויסגי יומיהון · ויתן ארכא לשניהון · ויתפרקון וישתזבון מכל עקא ומכל מרעין בישין · מרן די בשמיא · יהא בסעדהון · כל זמן ועדן ונאמר אמן :

יקום פורקן מן שמיא · חנא וחסדא ורחמי · וחיי אריכי · ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא · ובריות גופא · ונהורא מעליא ; זרעא חייא וקיימא · זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא ; לכל קהלא קדישא

פורקן ס"א פרקן ע"א דרגו כי כל' תרגום כלי' הרכה שחות ע"א זה דוק : בבבל כ' הראשונה דגושה אחר ת"ג עע"של נבי תהלתו כפי : גלי ס"א כלי ר"ל לראשי דרשני : מאן הא' נתה עי' בתשמי ; ארכא כ"ה בס' מהי' ובדניאל ג' ארכא לשלותך :

פותמ

קדישא הדין · רברביא עם זעריא · טפלא ונשיא ·
מלכא דעלמא · יברך יתכון · יפיש חייכון · ויסגי
יומיכון · ויתן ארכא לשניכון · ותתפרקון ותשתזבון
מן כל עקא ומן כל מרעין בישין · מרן די בשמיא · יהא
בסעדכון כל זמן ועדן ונאמר אמן :

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב · הוא יברך
את כל הקהל הקדוש הזה עם כל קהלות הקדש ·
הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם · ומי
שמיחדים בתי כנסיות לתפלה · ומי שבאים בתוכם
להתפלל · ומי שנותנים נר למאור · ויין לקדוש
ולהבדלה · ופת לאורחים וצדקה לעניים · וכל מי
שעוסקים בצרכי צבור באמונה · הקדוש ברוך הוא
ישלם שכרם · ויסיר מהם כל מחלה · וירפא לכל
גופם · ויסלח לכל עונם · וישלח ברכה והצלחה בכל
מעשה ידיהם · עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן :

מי שעשה נסים לאבותינו · וגאל אותם מעבדות
לחרות · הוא יגאל אותנו · ויקבץ נדחינו מארבע
כנפות הארץ · חברים כל ישראל ונאמר אמן :

ראש חודש פלוני ביום פלוני

יחדשהו הקדוש ברוך הוא · עלינו ועל כל עמו בית
ישראל · לחיים ולשלום · לששון ולשמחה ·
לישועה

אותנו ויקבץ כצ"ל וא"א בקרוב כי יש בו כ"ח תיבות. נגד שם אהיה וק"ל :

אב

לישועה ולנחמה · ונאמר אמן :

אב הרחמים · שוכן מרומים · ברחמיו העצומים · הוא יפקוד ברחמים · החסידים והישרים והתמימים : קהלות הקדש שמסרו נפשם · על קדושת השם · הנאהבים והנעימים · בחייהם ובמותם לא נפרדו · מנשרים קלו ומאריות גברו · לעשות רצון קונם וחפץ צורם : יזכרם אלהינו לטובה · עם שאר צדיקי עולם : ויקום (בימינו) לעינינו · נקמת דם עבדיו השפוך : ככתוב בתורת משה איש האלהים · הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום · ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו : ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר : ונקיתי דמם לא נקיתי · ויי שכן בציון : ובכתבי הקדש נאמר · למה יאמרו הגוים איה אלהיהם יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך : ואומר כי דורש דמים אותם זכר · לא שכח צעקת ענוים : ואומר ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה : מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש : אשרי וכו'

יהללו את שם יי כי נשגב שמו לבדו : הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו הללויה : בחול אומרי' מזמור תילים כ"ד ובשבת אומרי' זה

מזמור

אב הרחמים הא' בפתח כנ"ל : מנשרי' קלו (שמואל ב' א) גברו הב' בגרי מפני התפסק : שחר הא' קיימה ע"ש כתב יקר וכן ודו' : הרנינו (דברי' ל"ב) : ונקיתי (יואל ד') למה (תלי' ע"ט · כי דורש שם ט' · לא כלא ו' בתחלה · ידין שם ק"י : תכנת

מזמור לדוד הבו לי"י בני אלים · הבו לי"י כבוד ועוז : הבו לי"י כבוד שמו · השתחוו לי"י בהדרת קודש : קול י"י על המים אל הכבוד הרעים · י"י על מים רבים : קול י"י בכח · קול י"י בהדר : קול י"י שובר ארזים · וישבר י"י את ארזי הלבנון : וירקידם כמו עגל · לבנון ושריון כמו בן ראמים : קול י"י חוצב להבות אש · קול י"י יחיל מדבר · יחיל י"י מדבר קדש : קול י"י יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו · כלו אומר כבוד : י"י למבול ישב · וישב י"י מלך לעולם : י"י עוז לעמו יתן · י"י יברך את עמו בשלום :

ובנחה יאמר שובה י"י רבבות אלפי ישראל : קומה י"י למנוחתיך אתה וארון עזך : כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו : בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך : כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו : השיבנו י"י אליך ונשובה חדש ימינו כקדם :

מוסף של שבת

יתפלל ג' ברכות הראשונות עד האל הקדוש ואח"כ יאמר זה :

תִּכַּנְתָּ שַׁבָּת רָצִיתָ קָרְבְּנוֹתֶיהָ · צִוִּיתָ פֵּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי נְסָכֶיהָ · מְעַנְּגֶיהָ לְעוֹלָם כָּבוֹד יִנְחָלוּ · טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ · וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה בָּחָרוּ · אָז מִסִּינַי נִצְטַוּוּ עָלֶיהָ · וַתְּצַוֵּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוּסַף שַׁבָּת כָּרָאוּי :

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · שֶׁתַּעֲלֵנוּ בשמחה

תכנת בכתבי' תקנת בקוף וכ"כ התשבי אכן בכל הס' הוא בכ"ף ועי' מ"א : אוהבי דבריה כ"ה בכל ס' הישנים וכ"כ מוהרש"ס כי כ"ה בסמיכות ואף שה' הידיעה אינה בא' על הסמיכות י"ל מאחר שהה' באה לתשלום אותיות תשר"ק את מן יוכלל כזו שמצינו בפ' האלהי מקרוב באו (ירמיה כ"ג) שבא כדרך הסמיכות

בשמחה לארצנו · ותטענו בגבולנו · ושם נעשה
לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים
כהלכתם : ואת מוסף יום השבת הזה נעשה ונקריב
לפניך באהבה · כמצות רצונך · כמו שכתבת עלינו
בתורתך · על ידי משה עבדך · מפי כבודך כאמור :
וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני
עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו : עלת
שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה :

ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג · עם
מקדשי שביעי · כלם ישבעו ויתענגו מטובך ·
ובשביעי רצית בו וקדשתו · חמדת ימים אותו קראת ·
זכר למעשה בראשית :

אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתינו · קדשנו
במצותיך ותן חלקנו בתורתך · שבענו מטובך
ושמחנו בישועתך · וטהר לבנו לעבדך באמת ·
והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך · וינוחו
בו ישראל מקדשי שמך · ברוך אתה יי מקדש השבת :

רצה ומודים וכו

נעריצך ונקדישך כסוד שיח שרפי קדש · המקדישים
שמך בקדש · ככתוב על יד נביאך · וקרא
זה

הסיומות עם ה' הידיעה : תמידים כסדרם כנ"ל במס בסוף כי כ"ה בל' זכר
וכל פי' התפלות נדפס כבר וזה טעות : ואת מוסף בו' בתחלה כ"ה בס'
וכ"כ האחרונים : וביום (במדבר כ"ח) קדוש (ישעיה ו') ברוך

זה אל זה ואמר ׃ קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא
כל הארץ כבודו ׃ כבודו מלא עולם ומשרתיו שואלים
זה לזה · איה מקום כבודו · לעמתם ברוך יאמרו ׃
ברוך כבוד יי ממקומו ׃ ממקומו הוא יפן ברחמים ויחון
עם · המיחדים שמו ערב ובוקר בכל יום תמיד ·
פעמים באהבה שמע אומרים ׃
שמע ישראל יי אלהינו יי אחד ׃ אחד הוא אלהינו ·
הוא אבינו · הוא מלכנו · הוא מושיענו ׃ והוא
ישמיענו ברחמיו שנית לעיני כל חי להיות לכם לאלהים ׃
אני יי אלהיכם ׃ בר"ט אומרים זה
אדיר אדירנו יי אדונינו · מה אדיר שמך בכל הארץ ׃
והיה יי למלך על כל הארץ · ביום ההוא יהיה
יי אחד ושמו אחד ׃ ובדברי קדשך כתוב לאמר ׃
ימלך יי לעולם ׀ אלהיך ציון · לדר ודר הללויה ׃
לדור ודור וכו'

אין כאלהינו אין כאדונינו אין כמלכנו אין כמושיענו ׃
מי כאלהינו מי כאדונינו מי כמלכנו מי כמושיענו ׃
נודה לאלהינו · נודה לאדונינו · נודה למלכנו · נודה
למושיענו ׃ ברוך אלהינו ברוך אדונינו ברוך מלכנו ·
ברוך

ברוך (יחזקאל ג') ׃ אחד כו' בכתבים איתא שא"ל ב"פ אחד אבל מנהגינו לומר (פ"א) וכ"ה בסי' ׃ ה' אדונינו (תלים ח') והי' (זכרי' י"ד) ׃ כאלקינו אדונינו כל ל' אלהות האלף נחה ואותיות כ"ל ב"ו שלפניו נכרי · וכל לשון
אדנות

ברוך מושיענו : אתה הוא אלהינו אתה הוא אדוננו אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו : אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת הסמים :

פטום הקטורת הצרי והצפורן החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה : מור וקציעה שבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר ששה עשר מנה : הקושט שנים עשר וקלופה שלשה · וקנמון תשעה · בורית כרשינה תשעה קבין : יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא · ואם אין לו יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק · מלח סדומית רובע · מעלה עשן כל שהוא : רבי נתן אומר אף כפת הירדן כל שהוא · ואם נתן בה דבש פסלה אם חסר אחת מכל סמניה חייב מיתה : רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף : בורית כרשינה ששפין בה את הצפורן כדי שתהא נאה : יין קפריסין ששורין בו את הצפורן כדי שתהא עזה : והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים בעזרה מפני הכבוד :

השיר שהלוים היו אומרים בבית המקדש : ביום הראשון היו אומרים ליי הארץ ומלואה תבל

ויושבי

חלבנה בח' נחה ואותיות וכל"ב שלפניו בפתח : הצרי הצ' בק"ח כ"ה בס"ז : החלבנה הב' בשוא : יין קפריסין הי' בצרי כ"ה בסמיכות : רובע וח"ל רובע הקה"ט ז' וכ"ה בס"ז : מי רגלי' מעיין הי' מחון לירושלי' וכק'כן וזהו מפני הכבוד שלא יטעה השומע מי רגלי' ממש ח"ו שהלוים הל' בלא דגש ומי

ושבי בה : בשני היו אומרים גדול יי ומהלל מאד
בעיר אלהינו הר קדשו : בשלישי היו אומרים אלהים
נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט : ברביעי היו
אומרים אל נקמות יי אל נקמות הופיע : בחמישי היו
אומרים הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב :
בששי היו אומרים יי מלך גאות לבש לבש יי עז התאזר
אף תכון תבל בל תמוט : בשבת היו אומרים מזמור
שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבא ליום שכלו
שבת ומנוחה לחיי העולמים :

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא · תלמידי חכמים
מרבים שלום בעולם · שנאמר וכל בניך למודי
יי · ורב שלום בניך · אל תקרי בניך אלא בוניך :
שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול : יהי שלום
בחילך שלוה בארמנותיך : למען אחי ורעי אדברה
נא שלום בך : למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך :
יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום :

למנחה של שבת

מתפללים אשרי ובא לציון ואח"כ אומרים זה

ואני תפלתי לך יי עת רצון אלהים ברב חסדך ענני
באמת ישעך : אומרים ג' ברכות הראשונות

אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד
בארץ
ומי כעמך (דברי הימים א' י"ז) וכו' דנוסח :

בְּאֶרֶץ תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּה וַעֲטֶרֶת יְשׁוּעָה (יוֹם) מְנוּחָה וּקְדֻשָּׁה לְעַמְּךָ נָתָתָּ: אַבְרָהָם יָגֵל יִצְחָק יְרַנֵּן יַעֲקֹב וּבָנָיו יָנוּחוּ בוֹ: מְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה מְנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה מְנוּחַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט וָבֶטַח מְנוּחָה שְׁלֵמָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בָּהּ יַכִּירוּ בָנֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי מֵאִתְּךָ הִיא מְנוּחָתָם וְעַל מְנוּחָתָם יַקְדִּישׁוּ אֶת שְׁמֶךָ:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ · קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ · שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ · וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ · וְיָנוּחוּ בָם יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

רצה ומודים וכו'

צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת: וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ:

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ:

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ · יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְּאֹד · הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ: עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה · נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה: הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ · הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ: עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו

אש

יום מנוחה עי' בט"ז : צדקתך א' (תילים קי"ט) והב' שם ע"א והג' שם ל

ברכי (תילים ק"ד) לבשת הב' קמוצה בס"פ : המקרה הק' קמוצה מפני שה מכוניה אינו מקבל דגש :

אֵשׁ לֹהֵט : יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ בַּל תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד :
תְּהוֹם כַּלְּבוּשׁ כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם : מִן גַּעֲרָתְךָ
יְנוּסוּן מִן קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן : יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ בְקָעוֹת
אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם : גְּבוּל שַׂמְתָּ בַּל יַעֲבֹרוּן בַּל
יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ : הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים · בֵּין
הָרִים יְהַלֵּכוּן : יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי · יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים
צְמָאָם : עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן · מִבֵּין עֳפָאיִם יִתְּנוּ
קוֹל : מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו · מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע
הָאָרֶץ : מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם ·
לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ : וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל
פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד : יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְיָ ·
אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע : אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה
בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ : הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְּעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה
לַשְׁפַנִּים : עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ : תָּשֶׁת
חֹשֶׁךְ וִיהִי לָיְלָה בּוֹ תִרְמֹשׂ כָּל־חַיְתוֹ יָעַר : הַכְּפִירִים
שׁוֹאֲגִים

מכוניה במכלול יופי כ' שחסר יוד הרבים אכן בספרים שלפנינו הוא עם יוד
הרבים : ישכון הש' בשורק במקום מלאפום לכן הכ' רפוי' דוק : מעינים הע'
בשוא לבדו : שדי הד' קמוצה : עפאים הא' נחה והחירק היא תחת היוד
שהיא ליוד הפעל ויוד הרבים חסרה : לעבודת האדם הל' במקום בי"ת
ר"ל שמיזיות עשב שהיא מאכל ב"א ע"י עבודת האדם כמ"ש בזיעת אפך תאכל
כו' אבל מאכל בהמה תוציא הארץ בלא עבודת האדם : ליעלים היוד דגושה
אחר ל' שהיא במקום ה' הידיעה וזה כשאחר היוד ע"ן כמו היעפים היעלים.
ודוק ועי' מזה בחלק הדקדיק בשימוש הה' : מחסה הח בשוא לבד ·
בכל הספרים הס' בלא דגש ומועטי' מוכאו כן :

שואגים לטרף · ולבקש מאל אכלם : תזרח השמש
יאספון ואל מעונתם ירבצון : יצא אדם לפעלו ולעבדתו
עדי ערב : מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית ·
מלאה הארץ קנינך : זה הים גדול ורחב ידים שם רמש
ואין מספר חיות קטנות עם גדולות : שם אניות יהלכון
לויתן זה יצרת לשחק בו : כלם אליך ישברון · לתת
אכלם בעתו : תתן להם ילקטון · תפתח ידך ישבעון
טוב : תסתיר פניך יבהלון תסף רוחם יגועון ואל עפרם
ישובון : תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה :
יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו : המביט לארץ
ותרעד יגע בהרים ויעשנו : אשירה ליי בחיי · אזמרה
לאלהי בעודי : יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביי :
יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי
את יי הללו יה :

שיר המעלות אל יי בצרתה לי קראתי ויענני : יי
הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה מה יתן
לך ומה יסיף לך לשון רמיה : חצי גבור שנונים עם
גחלי רתמים : אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי
קדר : רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום : אני

שלום

לאחתפי כי כך יתן' כמ"ל : תוסף רוחם פירשו אסף ויסבטו תלסיף : שיר
המעלות (תלים קך הב קכ"ח וכו' עד קל"ד) במנחה הת' נוספת והייברסי' כתבו
שהיא לתוב [illegible] ויכן יסיעתה הית לרוב הישועה : רבת התיו ביוקוס ה' ולוכה
ויכן רבת נרחוני רבת תעשרגה וכלו בדרך הסמיכות אף שאינן סמוכין.

שיר

שלום וכי אדבר המה למלחמה :

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי : עזרי מעם יי עשה שמים וארץ : אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך : הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל : יי שמרך יי צלך על יד ימינך : יומם השמש לא יככה וירח בלילה : יי ישמרך מכל רע ישמר את נפשך : יי ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם :

שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית יי נלך : עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם : ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו : ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יי : כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד : שאלו שלום ירושלם ישליו אהביך : יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך : למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך : למען בית יי אלהינו אבקשה טוב לך :

שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים : הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל יי אלהינו עד שיחננו : חננו

יי

שיר למעלות זה לבדו עם ל' במקום ה' הידיעה : אל ההרים כמו על ההרים וכן אל ההרים לא אכל (יחזקאל יח) ויך את הפלשתי אל מצחו (שמואל א' י"ז) ודומיהם : ישמר צאתך ביוצאך והא' בקיום תמיד : ישליו ל' שלוה והרבה בעל שיר יכתוב כ' שהיוד תמורת ה' לכך הטעם מלעיל ופרשו שלוה וכן הביא בעל המסורת בזה שלה : בחילך ר"ל בעמך או חומה : היושבי היוד נוספת ודומו כמו היושבי

יי חננו כי רב שבענו בוז : רבת שבעה לה נפשנו
הלעג השאננים הבוז לגאיונים :

שיר המעלות לדוד לולי יי שהיה לנו יאמר נא
ישראל : לולי יי שהיה לנו בקום עלינו אדם :
אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו : אזי המים שטפונו
נחלה עבר על נפשנו : אזי עבר על נפשנו המים
הזידונים : ברוך יי שלא נתננו טרף לשניהם : נפשנו
כצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו:
עזרנו בשם יי עשה שמים וארץ :

שיר המעלות הבטחים ביי כהר ציון לא ימוט לעולם
ישב : ירושלים הרים סביב לה ויי סביב לעמו
מעתה ועד עולם : כי לא ינוח שבט הרשע על גורל
הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם :
היטיבה יי לטובים ולישרים בלבותם : והמטים
עקלקלותם יוליכם יי את פעלי האון שלום על ישראל :

שיר המעלות בשוב יי את שיבת ציון היינו כחלמים :
אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו
בגוים

היושב : לגאיונים כמו לגאי יונים ודרשו גאה יונים והיו"ד היא תמורת ה' והנון נוספת כמו
מן עליה עליונים ושם הוא כמו אל יאבני שהיא אות הגרון והכתיב הוא מלה א'
והקרי בשתי מלות לגאי יונים ועי' יוזה במכלול יופי : אזי היו"ד נוספת
והוא כמו אז : נחלה נחל סותק והה' אינה לסימן הנקבה שהרי אומר עבר ל'
זכר אלא היא נוספת לכן הטעם מלעיל והה' בשוא לבד דוק :
גורל הר' בפתח ונמכה במסורה :

בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה יְיָ אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב: הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ: הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם יְיָ לֹא יִבְנֶה בַיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם יְיָ לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר: שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן: כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים: אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְיָ הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא יְיָ: יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וּרְאֵה בָנִים

לבניך

שביתנו גלותינו וכתיב בוי"ו וקרי ביו"ד : כאפיקים המים הנגרים בחוזק נקראים כן : בנגב ארץ חרבה : משך כל דבר היקר נקרא משך לפי שהוא נמשך למרחוק : שקד ענין המהירות : העצבים לשון עצבות : שנא כתיב באל"ף והיא תמורת ה' : אשתך בסגול הא' שלא כמנהג כי בשאר הכנויים אינה בא כי אם בחירק : יבורך הר' בפתח מפני המשיכות : גבר בא הג' בקמץ כדרך השמות שהן בשש נקודות שמשתני' בהפסק לקמץ ושנים באו אך בטפחה דין ואידך ויעשו הפסח (במדבר ט') :

למענית־ם

לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל׃

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרַי יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי גַּם לֹא יָכְלוּ לִי׃ עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חוֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם׃ יְיָ צַדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים׃ יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן׃ יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת שֶׁקַּדְמַת שָׁלַף יָבֵשׁ׃ שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר׃ וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים בִּרְכַּת יְיָ אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְיָ׃

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ׃ אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי׃ אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד׃ כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא׃ קִוִּיתִי יְיָ קִוְּתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי׃ נַפְשִׁי לַאדֹנָי מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ כִּי עִם יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת׃ וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו׃

למעניתם זאת הקו שיחרוש החורש בשורים בשדה : קצץ עבר במקום עתיד ר"ל ה' שהוא צדיק וישר בדרכיו יקצץ ויכרות עבות רשעים ר"ל יסיר עולם מעלינו · ותיבת צדיק הוא במתג' ויש קורין אליעה הימנו ואינו ככון : ישמר במקף והיו' בקמץ חטף : למען תורא שרשו ירא והו' מתורת ע"ד ופי' רא"בע שאם לא תסלח לא ייראוך החוטאים ויעשו כחפצם והרד"ק פי' כי הקב"ה נתן תשובה לעליונים אבל הסליחה אינה עמהם שלא יאמרו בני אדם אם אנחנו חוטאי' יתפייסו לנו המלאכים ע"כ בא להודיע כי עמו הסליחה שיראו ב"א את השם : לאדני באדני והא' נחה עמש"ל באין מלעיל : החסד בשש נקודה וזה לא נשתנה בהפסק שלא כמנהג כי טלם

שיר בק'

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְיָ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינַי וְלֹא
הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי : אִם לֹא שִׁוִּיתִי
וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי : יַחֵל
יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם :

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר יְיָ לְדָוִד אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ : אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לַייָ נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב : אִם אָבֹא בְּאֹהֶל
בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי : אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי
לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה : עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַייָ מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר
יַעֲקֹב : הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר :
נָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו : קוּמָה יְיָ
לִמְנוּחָתֶיךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ : כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק
וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ : בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ :
נִשְׁבַּע יְיָ לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית
לְכִסֵּא לָךְ : אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם
גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ : כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן
אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ : זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי
אִוִּתִיהָ : צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם :

וכהניה

הה' קמוצה בא"סף : והרבה הב' בצרי : גבה הב' בפת"ח והה' במפיק כי כל
המעלי' שלות שלישי' ה' כמו עשה בנה או קנין לפני הה' לבר ד' שרשים שבאים
כדרך השלימים בפתח והה' במפיק ואינה חסירים לעולם והם בְּמַהּ תְּמַהּ
נְגַהּ גָּבַהּ ועי' בחלק הדקדוק : עיני הנ' קמוצה באתנח :
הלכתי הה' בחירק מבנין פקד הדגוש אף שאינו פעל יוצא : שנת בה
בת' אף שאינו סמוך והנ' קמוצה כי הת' במקום ב' : ועתתי הד' בחולם והראוי

וכהניה אלביש ישע וחסידיה רנן ירננו : שם אצמיח
קרן לדוד ערכתי נר למשיחי : אויביו אלביש בשת
ועליו יציץ נזרו :

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת
אחים גם יחד : כשמן הטוב על הראש ירד
על הזקן זקן אהרן שירד על פי מדותיו : כטל חרמון
שירד על הררי ציון כי שם צוה יי את הברכה חיים
עד העולם :

שיר המעלות הנה ברכו את יי כל עבדי יי העמדים
בבית יי בלילות : שאו ידיכם קדש וברכו את
יי יברכך יי מציון עשה שמים וארץ : למוצאי שבת

לדוד ברוך יי צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה:
חסדי ומצודתי משגבי ומפלטי לי מגני ובו חסיתי
הרודד עמי תחתי : יי מה אדם ותדעהו בן אנוש
ותחשבהו : אדם להבל דמה ימיו כצל עובר : יי הט
שמיך ותרד גע בהרים ויעשנו : ברוק ברק ותפיצם
שלח

במלאפום כי שאות שסופן במלאפום לא ישתנו בכינוי' וכאן האומר במקום
מלאפום : זו כמו זאת ונכתב בו' בשני מקומות והוא מורה לנקבה: צידה במפיק
ה' ופי' מזון ופרנסה : ישע היוד בסגול ואחשה כתובים כן ואושה בגרי וכימני
במסורה : כשין בפתח הכף להורות על ה' הידיעה ר"ל שמן המשחה : מדותיו
המ' בחירק ענין לבוש כמו מדו בד : שאו ידיכם חסר יוד הרבים ופי' נשיאות
ידים לאל בתפלה ע"ד נשא לבבינו אל כפים (איכה ג') בנשאי ידי אל דביר
קדשך (תלים כ"ח : קדש אל מקום הקדש : (לדוד תלים קמ"ד)

שלח חציך ותהמם : שלח ידיך ממרום פצני והצילני
ממים רבים מיד בני נכר : אשר פיהם דבר שוא וימינם
ימין שקר : אלהים שיר חדש אשירה לך בנבל עשור
אזמרה לך : הנותן תשועה למלכים הפוצה את דוד
עבדו מחרב רעה : פצני והצילני מיד בני נכר אשר
פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר : אשר בנינו כנטעים
מגדלים בנעוריהם בנותינו כזוית מחטבות תבנית היכל:
מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן צאוננו מאליפות מרבבות
בחוצותינו : אלופינו מסבלים אין פרץ ואין יוצאת ואין
צוחה ברחבתינו : אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי
אלהיו : בפולין א״א לד״ד רק למנצח תהלים ס״ז

למנצח בנגינות מזמור שיר : אלהים יחננו ויברכנו ·
יאר פניו אתנו סלה : לדעת בארץ דרכך ·
בכל גוים ישועתך : יודוך עמים אלהים · יודוך עמים
כלם : ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישור ·
ולאמים בארץ תנחם סלה : יודוך עמים אלהים יודוך
עמים כלם : ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו
יברכנו אלהים · וייראו אותו כל אפסי ארץ :

מתפללים ערבית של חול גם שמונה עשרה ויאמר אתה חוננתני בחונן הדעת :
ויהי נועם ויכפול פסוק אורך ימים ואתה קדוש וכו׳ (והא כי יאמר זה)

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן
ותירש : יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוה

וביר

ויתן (בראשית כ״ז) ובמקום לכך הת׳ בקמץ : ומשמני הש׳ אינ׳ דגושה כי היא

גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך אורריך ארור ומברכיך
ברוך : ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך והיית לקהל
עמים : ויתן־לך את־ברכת אברהם לך ולזרעך אתך
לרשתך את־ארץ מגריך אשר־נתן אלהים לאברהם :
מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכות שמים מעל
ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם : ברכת
אביך גברו על־ברכת הורי־עד־תאות גבעת עולם תהיין
לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו : ואהבך וברכך והרבך
וברך פרי־בטנך ופרי־אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך
שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר־נשבע
לאבותיך לתת־לך : ברוך תהיה מכל העמים לא־יהיה
בך עקר ועקרה ובבהמתך : והסיר יי ממך כל־חלי וכל־

מדוי

שם דבר כמו ומשמן בשרו (ישעי' י"ז) ועם הכינוי ידגש ל' הפעל · ומ"ם מטל עומד במקום שנים כאלו אמר וממשמני · או הוא חסר מ"ם השימוש כדרך אותיות השימוש שיחסרו לפעמים וסמך הכתוב על המבין : הוה כמו היה והו' תמורת יוד כי אותיות אהוי מתחלפין : וישתחוו הראשון וישתחו כתיב והקרי וישתחוו הו' במלאפום : ברכת אברהם הכף דגושה כדין אחר שוא נח · ברכות שמים הכף רפוי' · ומצאתי בס' א' הכלל אחר שוא נח דגש באותיות בגד כפת בתנאי שיבא בל' יחיד חסדו מלכו · וכשיבא בל' רבים רפה לעולם כמו חסדי דרכי מלכי עבדי וזו' וכן עם הכינויים דרכיכם מלכיכם עבדיכם חסדיכם וזכור כלל זה · ועי' בבחור מאמר ג' עיקר א' ואז תבין : מאל אביך (שם מ"ט) המ' ימשך אחר עמו ר"ל דכתיב אחריו ואת שדי כאלו כתיב ומאת שדי · וכן הוא (ישעי' ט"ו) בכל ראשיו קרחה בכל זקן גרועה הב' בכל משמשת ג"כ כנ"ל : ויעזרך ויברכך הך' דגושה ומעל שבעה קמוצי' וזה א' מהם : תאות ענין גבול כמו והתאויתם לכם (במדבר ל"ד)

ואהבך

מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך: בפולין אומרים זה

המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: יי אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב: יי אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם:

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה: ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך: ברוך טנאך ומשארתך: ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרת צאנך: יצו יי אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידך וברכך בארץ אשר יי אלהיך נתן לך: יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה: כי יי אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו: אשריך ישראל מי כמוך עם

נושע

והבך (דברים ז׳): ועשתרות הם נקבות הצאן: לא ישימם הקמץ תחת נרי והראוי ישימם: המלאך (בראשית מ״ח) והא׳ קמוצה כ״ה במוכרת: וידגו וירבו כמו הדגים: ה׳ אלקי כו׳ (דברי׳ א׳): ברוך אתה כו׳ (שם כ״ח) טנאך עניינו סל: ומשארתך עריבה שלשין בה העיסה: באסמיך הם אוצרות התבואה: כי ה׳ (שם ט״ו) והעבטת ל׳ הלואה: בגוים הב׳ בסוף אחריך (שם ל״ג): נושע הש׳ בפתח כי הוא פועל עבר: מחיתי (ישעי׳ מ״ד):

מורה

נושע ביי מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך
לך ואתה על במותימו תדרך : פולין
מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כי
גאלתיך : רנו שמים כי עשה יי הריעו תחתיות
ארץ פצחו הרים רנה יער וכל עץ בו כי גאל יי יעקב
ובישראל יתפאר : גואלנו יי צבאות שמו קדוש ישראל :
ישראל נושע ביי תשועת עולמים לא תבשו ולא
תכלמו עד עולמי עד : ואכלתם אכול ושבוע
והללתם את שם יי אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא
ולא יבושו עמי לעולם : וידעתם כי בקרב ישראל אני
ואני יי אלהיכם ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם :
כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון ההרים והגבעות
יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף : הנה
אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה יי ויהי
לי לישועה : ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה :
ואמרתם ביום ההוא הודו ליי קראו בשמו הודיעו
בעמים עלילותיו הזכירו כי נשגב שמו : זמרו יי כי גאות
עשה

טובה ומלרע : כי גאל ה' יעקב כ"ה בס' ובכל ספרי הת' נדפס את יעקב והוא
טעות : גאלינו (סס מ"ז) : ישראל נושע (סס מ"ה) : כי בשמחה (סס
נ"ה) והרבה ת' נדפס לבניה זה ופדויי ולינו כס"ירק לקמן ו.ס.ו. ר"ווו
קיימי' ופדויי כו' ובאמת היא חנה: השכנו של"א בית יעקב ויסדו הס' כאן :
הנה (סס י"ה) ענוי הנ' בק"ח : וזמרת הר קמוצה ובא בת שלא בם ויכות ופי'
כרש"י ובו"י : ממעיני הנ' בפתח : זמרו ה' כנ"ל בלא ל' בתחלה ובכל הס'
נדפס

עשה מודעת זאת בכל־הארץ: צהלי ורני יושבת ציון כי־גדול בקרבך קדוש ישראל: ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו: בפולין אומרים זה

בית יעקב לכו ונלכה באור יי: והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת יראת יי היא אוצרו: ויהי דוד לכל דרכו משכיל ויי עמו: פדה בשלום נפשי מקרב לי כי־ברבים היו עמדי: ויאמר העם אל־שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי־יי אם יפל משערת ראשו ארצה כי־עם־אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את־יונתן ולא־מת: ופדויי יי ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על־ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה: הפכת מספדי למחול לי פתחת

כדפס לה' ואינו כן בפ' ובס"י: מודעת הכתיב מידעת ביוד והקרי במלאפום: צהלי הצ' בפתח: ואמר (סס ך"ה): בית יעקב (סס ב'): והי' (סם ל"ג) עתיך הת' בסגול והך' קמוצה ובסי' ת' נדפס בטעות: חכמת הח' בפתח ובת' בסוף ובא כדרך הסמיכו' אף שאינו סמוך והמדקדקים חשבו בין היוצאי' מן הכלל ובסי' א' מדויק הח' בקמץ וכ' על הגליון שבת במקום ה' וכ"כ המכלול ועפי' אכן בכל הס' הוא בפתח כיע"ל דוק. ובסי' ת' נדפס חכמה בה' בסוף ואינו נכון ודעת הד' קמוצה באתנ': ויהי (שמואל א' י"ח): לכל דרכיו הל' במקום ב' ובהרבה ת' נדפס בכל וטעות הוא: דרכיו הכתיב בלא יוד פדה (תלי' נ"ה) ויאמר (שמואל א' י"ד) עם אלקים עי' ברד"ק ובהרבה ת' נדפס כי אם בא' וזה טעות: ופדויי (ישעי' ל"ה): ציון בלא ל' בתחלה: ושמחת בו' בתחלה: ישיגו ונסו כ"ה בפי' ו' (וכישעי' נ"א) ישיגון נסו והמ' ו"ג כ ועי' פי' במ"י:

שַׂקִּי · וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה : וְלֹא־אָבָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל־
בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְּךָ אֶת־הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ
יְיָ אֱלֹהֶיךָ : אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים וּזְקֵנִים
יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם :
בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר
יְיָ וּרְפָאתִיו : וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת־עֲמָשַׂי רֹאשׁ
הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן־יִשַׁי שָׁלוֹם : שָׁלוֹם לְךָ
וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם
בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד : וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לֶחָי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ
שָׁלוֹם · וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ שָׁלוֹם : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ
יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : בפולין אומרים זה
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל־מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ
דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה וְשָׁנוּי בַּנְּבִיאִים וּמְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים :
כָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי
הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־

ישא

הפכת (תילי' ל') : ולא אבה (דברי' כ"ג) : אז תשמח' (ירמי' ל"א) ובחרים
ושמחתים בו' בתחלה : יחדיו כל ל' זה הכתי' בלא יוד : מיגונם היוד נחה
ועמ"ש גבי לישני עפר : בורא ניב (ישעי' נ"ז) והכתיב נוב בו' והוא לדבור :
ורוח (ד"ה א' י"ב) עמשי הס' מתלי' : השלישים הכתי' השלושי' בו' : עזרך
אלקיך כנ"ל ובהרבה ת' נדפס ה' אלקיך ואינו כפ' ואמרתם (שמואל א' כ"ה) :
כה לחי עיי' בי"י פי' מלה זו ומ"כ פי' כה לאיש צדיק כי הצדיק נקרא חי :
ואתה בו' בתחלה : ה' עז בו' (תילים כ"ט) : כי ה' דברים י"א)
וזדוני ה"א נעה ע"פ מסורה ועמ"ש גבי אין כאלהינו :

ישא פנים ולא יקח שחד: וכתיב בתריה עשה
משפט יתום ואלמנה ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה:
שנוי בנביאים דכתיב כי כה אמר רם ונשא שוכן עד
וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח
להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים: משלש
בכתובים דכתיב שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרוכב
בערבות ביה שמו ועלזו לפניו: וכתיב בתריה אבי
יתומים ודיין אלמנות אלהים במעון קדשו: יהי יי
אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל
יטשנו: ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים כלכם היום:
כי נחם יי ציון נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן
וערבתה כגן יי ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול
זמרה: יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:
שיר המעלות אשרי כל ירא יי ההולך בדרכיו: יגיע
כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך: אשתך כגפן
פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים סביב
לשלחנך: הנה כי כן יבורך גבר ירא יי: יברכך יי
מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך: וראה בנים
לבניך שלום על ישראל: טנ״נו וכו׳

ברוך

משפט הס׳ בפתח בסמיכות : כי כה אמר (ישעיה נ״ז) שירו (תהלים ס״ח) ודיין הי׳ בפתח בסמיכות : יהי (מלכים א׳ ח׳) ואתם (דברים ד׳) : כי נחם (ישעיה נ״א) ה׳ חפץ (שם מ״ב)

ברכת הלבנה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם· פועל אמת שפעלתו אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו · ברוך אתה יי מחדש חדשים : ג"פ ברוך יוצרך· ברוך עושך· ברוך קונך · ברוך בוראך : ורוקד ג"פ כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לגע בך כך לא יוכלו כל אויבי לגע בי לרעה : תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן : ג"פ כאבן ידמו זרועך בגדל ופחד אימתה עליהם תפל : (דוד מלך ישראל חי וקים) שלום עליכם : עליכם שלום :

אלו ימים שגומרים בהם הלל כ' ימי הפסח ב' דשבועות ט' דסוכות עם שמיני העצרת · ח' דחנוכה וסי' בכ"טח : א"א הלל בבית האבל

הלל

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא את הלל :

הללויה

שפעלתו כ"ה בס"י וי"ג פועלי אית שפעולתם אית חוזר על נכח השמים שאינם משנים את סדרם : לקרא את הלל כתבו הפוסקים האחרונים דאף בימים שגומרין ההלל מברכין כן כי אם יברך לגמור את הלל יש לחוש שמא יחסר מהנה אות א' או תיבה והוי ברכה לבטלה וכ"ה בתשובת מהרש"ל :

המגביהי

הללו יה הללו עבדי יי הללו את שם יי : יהי שם יי
מברך מעתה ועד עולם : ממזרח שמש עד
מבואו מהלל שם יי : רם על כל גוים יי · על השמים
כבודו : מי כיי אלהינו המגביהי לשבת : המשפילי
לראות בשמים ובארץ : מקימי מעפר דל · מאשפות
ירים אביון : להושיבי עם נדיבים · עם נדיבי עמו :
מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו יה :

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז : היתה
יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו : הים ראה וינס
הירדן יסב לאחור : ההרים רקדו כאלים · גבעות
כבני צאן מה לך הים כי תנוס הירדן תסב לאחור :
ההרים תרקדו כאלים גבעות כבני צאן : מלפני ארון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב : ההפכי הצור אגם
מים חלמיש למעינו מים :

לא לנו יי לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על
אמתך : למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם :
ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה : עצביהם כסף
וזהב

המגביהי הי' נוספת וכן המשפלי מקימי מושיבי אלו היודין לנחות הלשון :
ממשלותיו היו' בפתח : מלפני כתב הרד"ק ובמ"י צריך להתבונן האיך באו הה'
והל' בשמוש א' וזה הפך זה כי המ' מורה הריחוק והל' מורה הקירוב אבל ר"ל
מפני משה שהוא כביאו עומד לפני ה' : למעינו הע' בשוא והו' נוספת :
על אמיתך כוון ועל אמיתך וכן שמש ירח (חבקוק ג') מ"י · ובהרבה
ת' נדפס ועל כו' בתחלה והוא טעות :

זָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם
וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן:
יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ בִּגְרוֹנָם:
כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל
בְּטַח בַּיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיְיָ עֶזְרָם
וּמָגִנָּם הוּא: יִרְאֵי יְיָ בִּטְחוּ בַיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא:
יְיָ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית
אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: יֹסֵף
יְיָ עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיְיָ
עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן
לִבְנֵי אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה:
וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:
אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי
וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל
מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה
נַפְשִׁי: חַנּוּן יְיָ וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאיִם
יי

אף להם ולא יריחון רש"י כתב אף זה בקמץ ואף להם ולא יריחון (תילי' קל"ה) בפתח וביוסי' פה כתב חוטם קין ר"ל אף הנזכר ובי בפיהם הפתח כי הוא יולם ש"לכה זה או תיבל ואף שבי' חוטם זה דבר זה הוא בקמץ לכן בכל הם' הוא בכתיבה יעלה בי הקדוק יצוי' ביכ ול' סוף שינה השמות הוק: אנה ל' תחנה והקנה ובציוי כתיב בה' ופעמיה כתב בא"לף וזה יען הפסה הכתובי' בה וכל אנא קריאתו תלפיל לכן הב' דגושה: פתאים נכתב באלף יוד והא' נחה כי היוד הנעה היא לחד הפעל ויוד הרבים נפלה:

יְיָ דַלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ׃ שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְיָ גָּמַל
עָלָיְכִי׃ כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת
רַגְלִי מִדֶּחִי׃ אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים׃ הֶאֱמַנְתִּי
כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד׃ אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל־
הָאָדָם כֹּזֵב׃

מָה אָשִׁיב לַיְיָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי׃ כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא
וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא׃ נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה־נָּא לְכָל־
עַמּוֹ׃ יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו׃ אָנָּה יְיָ כִּי אֲנִי
עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי׃ לְךָ
אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא׃ נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם
נֶגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ׃ בְּחַצְרוֹת בֵּית יְיָ בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם
הַלְלוּ יָהּ׃ הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל־גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל־הָאֻמִּים׃
כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּ יָהּ׃

הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָּהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ׃ יְיָ לִי לֹא
אִירָא מַה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם׃ יְיָ לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי
אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי׃ טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם׃
טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים׃ כָּל־גּוֹיִם סְבָבוּנִי

בשם

נגדה הה' נוספת׃ המצר הה' נכתב כה' בכל הס' והוא ע"ה מֵסַב קלע
מגל

בשם יי כי אמילם : סבוני גם סבבוני בשם יי כי
אמילם : סבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם יי כי
אמילם : דחה דחיתני לנפל ויי עזרני : עזי וזמרת
יה ויהי לי לישועה : קול רנה וישועה באהלי צדיקים
ימין יי עשה חיל : ימין יי רוממה ימין יי עשה חיל :
לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה : יסר יסרני יה
ולמות לא נתנני : פתחו לי שערי צדק אבא בם
אודה יה : זה השער ליי צדיקים יבאו בו : אודך כי
עניתני ותהי לי לישועה : אודך אבן מאסו הבונים
היתה לראש פנה : אבן מאת יי היתה זאת היא
נפלאת בעינינו : מאת זה היום עשה יי נגילה
ונשמחה בו : זה

אנא יי הושיעה נא : אנא יי הושיעה נא :
אנא יי הצליחה נא : אנא יי הצליחה נא :

ברוך הבא בשם יי ברכנוכם מבית יי : ברוך אל
יי ויאר לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות
המזבח : אל אלי אתה ואודך אלהי ארוממך :
אלי הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו : הודו
יהללוך

מנל (רד"ק) : אמילם הל' בפתח אמו' אחרי שכני הנפסק רד"ק וכל המדקדקי' וכ"ה בכל הס' : עזי וזמרת עיוש"ל בידך ן' ע"א : נפלאת הא' נחה כמו ונפלאת עיין (סימן ה') ובסי' ת' כרפה נפלאות וזה טעות : אסרו חג בפתח אף שאינו דבוק ורואה כ סבור כאלו כ'חג עולה או חג חטאת כו' דוק :

יְהַלְלוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת :

כשיש מוסף אומרי׳ קדיש שלם וכשאין בו מוסף אומרי רק חצי קדיש · ומתפללים אשרי ובא לציון · וג׳ ברכו׳ הראשונו׳ עד האל הקדוש :

תפלת מוסף של ראש חדש

רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמְּךָ נָתַתָּ זְמַן כַּפָּרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם בִּהְיוֹתָם מַקְרִיבִים לְפָנֶיךָ זִבְחֵי רָצוֹן · שְׂעִירֵי חַטָּאת לְכַפֵּר בַּעֲדָם · זִכָּרוֹן לְכֻלָּם הָיוּ וּתְשׁוּעַת נַפְשָׁם מִיַּד שׂוֹנֵא : מִזְבֵּחַ חָדָשׁ בְּצִיּוֹן תָּכִין וְעוֹלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נַעֲלֶה עָלָיו · וּשְׂעִירֵי עִזִּים נַעֲשֶׂה בְרָצוֹן וּבַעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִשְׂמַח כֻּלָּנוּ וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדְּךָ · הַנִּשְׁמָעִים בְּעִירֶךָ · הָאֲמוּרִים לִפְנֵי מִזְבְּחֶךָ · אַהֲבַת עוֹלָם תָּבִיא לָהֶם וּבְרִית אָבוֹת לַבָּנִים תִּזְכּוֹר : וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה · וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם · וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ · תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים

שעירי׳ חטאת בלא ו׳ בתחלה כ״ה בס״י : היו כ״ה בס״י וא״כ כי האומר יהיו טועה כי כל הל׳ קאי על עבר : הנשמעים כ״ה בס״י ואין לומר הנשמע כי זה קאי על כל השירים :

ומוספים כהלכתם : ואת מוסף יום ראש החדש הזה
נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת
עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור :
ובראשי חדשיכם תקריבו עולה ליי פרים בני בקר
שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם :
ומנחתם ונסכיהם כמדבר שלשה עשרנים לפר ושני
עשרונים לאיל ועשרון לכבש ויין כנסכו
ושעיר לכפר ושני תמידים כהלכתם :
אלהינו ואלהי אבותינו חדש עלינו את החדש הזה ·
לטובה ולברכה : לששון ולשמחה : לישועה
ולנחמה : לפרנסה ולכלכלה : לחיים ולשלום :
למחילת חטא ולסליחת עון : בשנת העיבור (ולכפרת פשע)
כי בעמך ישראל בחרת מכל האמות וחקי ראשי חדשים
להם קבעת · ברוך אתה יי מקדש ישראל וראשי
חדשים : רצה ומודים וכו'

מוסף של שבת וראש חדש
מתפללים ג' ברכות ראשונות

אתה יצרת עולמך מקדם · כלית מלאכתך ביום
השביעי אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל
הלשונות · וקדשתנו במצותיך · וקרבתנו מלכנו
לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת · ותתן
לנו יי אלהינו באהבה שבתות למנוחה וראשי חדשים
לכפרה

ובראשי (במדבר כ"ח) ולנחמה הנ' נקנה ע"מ בהלה: ותתן לנו במקף והת' נסגול

לכפרה ולפי שחטאנו לפניך אנחנו ואבותינו · הרבה עירנו ושמם בית מקדשנו · וגלה יקרינו · ונטל כבוד מבית חיינו · ואין אנו יכולים לעשות חובותינו בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך : יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו · שתעלנו בשמחה לארצנו · ותטענו בגבולנו · ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו · תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם : ואת מוספי יום השבת הזה ויום ראש החדש הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה · כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור :

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו : עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה :

זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור :

ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליי פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם : ומנחתם ונסכיהם כמדבר שלשה עשרנים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש ויין כנסכו ושעיר לכפר ושני תמידים כהלכתם :

ישמחו

בסגול כ"ה בס' מדויקי' : יכולים הכ' בחולם כמו יון גדול גדולים קרוב קרובים רחוק רחוקי' כן יון יכול נ"ל יכולי' וי"א ביולתסוס וכן נדפס בהרבה תפלות והוא טעות : מוספי כ"ה בס"י והוא נכון :

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עוֹנֶג · עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי · כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ · וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ · זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית ׃

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ · וְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה · לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה ׃ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה ׃ לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה ׃ לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה ׃ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם ׃ לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן ׃ בשנת העיבור (וּלְכַפָּרַת פָּשַׁע) כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמּוֹת וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבָעְתָּ · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים ׃ רלה ומודים וכו'

לשלש רגלים

מתפללים ג' ברכות הראשונות עד האל הקדוש

אַתָּה בְחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ · וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת · וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ ׃ ותתן לנו

כשחל י"ט במוצאי שבת אומרים זה

וַתּוֹדִיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ וַתְּלַמְּדֵנוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרַת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים וַתַּנְחִילֵנוּ זְמַנֵּי שָׂשׂוֹן וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ וְחַגֵּי נְדָבָה וַתּוֹרִישֵׁנוּ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּכְבוֹד מוֹעֵד וַחֲגִיגַת הָרֶגֶל וַתַּבְדִּילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בֵּין יוֹם

הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת
יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה
קִדַּשְׁתָּ הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ:
וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה · (שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה)
וּמוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת
הַזֶּה (לפסח) וְאֶת יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ (לשבועות)
חַג הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה זְמַן מַתַּן תּוֹרָתֵנוּ (לסוכות) חַג הַסֻּכּוֹת
הַזֶּה זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ (לשמיני עצרת) שְׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה זְמַן
שִׂמְחָתֵנוּ (בְּאַהֲבָה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם:
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה
וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן
אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר
קָדְשֶׁךָ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵטָה
לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם (לפסח) בְּיוֹם
חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה (לשבועות) חַג הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה (לסוכות) חַג
הַסֻּכּוֹת הַזֶּה (לשמיני עצרת) שְׁמִינִי חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה:
זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה: וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה:
וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים: וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ
וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן
וְרַחוּם

ושבת קדשך כ"ה בס' י' ותבדילנו כ"ה נוסח אבודרהם בשם המנהיג וכ"כ מהרש"ל בשם רא"ק ובס' א' מדויק כדפס ותבדל ה' אלקינו והוא נכון אכן מאחר שמצאנו בכל הס' ותבדילנו הנחנו שלא לשנות מהמנהג : שמיני חג העצרת כ"ה בכל ס' הישני' מדויקי' ואף שהפוסקי' מחולקי' בזה הנחנו כמו שמצאנו בם והבוחר יבחר:

יכולים

וְרַחוּם אָתָּה :

וְהַשִּׂיאֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת בִּרְכַּת מוֹעֲדֶיךָ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ : (אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן (שַׁבָּת) ו מוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת) ו יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים : רצה ומודים וכו׳

מוסף לְשָׁלֹשׁ רגלים

מתפללים ג׳ ברכות כראשונות

וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ וְאֵין אֲנוּ יְכוֹלִים לַעֲלוֹת וְלֵרָאוֹת וּלְהִשְׁתַּחֲווֹת לְפָנֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ : יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתָּשׁוּב וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מִקְדָּשְׁךָ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְתִבְנֵהוּ מְהֵרָה וּתְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ : אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ גַּלֵּה כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹפַע וְהִנָּשֵׂא עָלֵינוּ לְעֵינֵי כָל חָי וְקָרֵב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם וּנְפוּצוֹתֵינוּ כַּנֵּס מִיַּרְכְּתֵי ארץ

יכולים הכ׳ כחולם עיז״ל בדף ס״ה : גלה בכל הס׳ הג׳ בפתח כדרך
הציווי ומבין הדגש בכתי ליו״ד הפעל ובס׳ א׳ מדויק מצאנו בשוא וכ׳ על הגליון
וכן דקדקו המדקדקים ואפשר שהוא מן הקל דוק :

וכחדש

אֶרֶץ וַהֲבִיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרִנָּה וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ
בְּשִׂמְחַת עוֹלָם וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ
תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם : וְאֶת מוּסַף יוֹם •
ואם הוא בשבת אומרים (וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת וְיוֹם) חַג הַמַּצּוֹת
הַזֶּה : חַג הַשָּׁבֻעוֹת הַזֶּה : חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה : שְׁמִינִי
חַג הָעֲצֶרֶת הַזֶּה· נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת
רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ
מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר :

לשבת

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עֹלַת
שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ : זֶה קָרְבַּן
שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר :

לפסח

וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיְיָ :
וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים
מַצּוֹת יֵאָכֵל : בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא־תַעֲשׂוּ :
וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיְיָ פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל
אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם :
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כִּמְדֻבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ
וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם :

ישמחו

ובחדש הראשון (במדבר כ״ח) : חג הש׳ קיוצה
וביום

ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי ענג עם מקדשי שביעי כלם ישבעו ויתענגו מטובך ובשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית :

(לשבועות) וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לי״י בשבעתיכם מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת עבדה לא תעשו :

והקרבתם עלה לריח ניחח לי״י פרים בני־בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה : ומנחתם

(לסוכות) ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת עבודה לא תעשו וחגותם חג לי״י שבעת ימים :

והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לי״י פרים בני־בקר שלשה עשר אילם שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימם יהיו : ומנחתם.

וביום השני פרים בני־בקר שנים עשר אילם שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

וביום השלישי פרים עשתי־עשר אילם שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

וביום הרביעי פרים עשרה אילם שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

וביום

וביום הבכורים וכו' (שם) והקרבתם ת' כדפס בני שנה תמימם וליכו כפ' ובחמשה עשר (שם) :

לגויהם

וביום החמישי פרים תשעה אילם שנים כבשים בני־ שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

וביום הששי פרים שמנה אילם שנים כבשים בני־ שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

וביום השביעי פרים שבעה אילם שנים כבשים בני־ שנה ארבעה עשר תמימם : ומנחתם

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל־מלאכת עבודה לא תעשו : ומנחתם

והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליי פר אחד איל אחד כבשים בני־שנה שבעה תמימים : ומנחתם

אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו שובה עלינו בהמון רחמיך בגלל אבות שעשו רצונך בנה ביתך כבתחלה וכונן מקדשך על מכונו והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו והשב כהנים לעבודתם ולוים לשירם לזמרם והשב ישראל לנויהם ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלש פעמי רגלינו ככתוב בתורתך שלש פעמים בשנה יראה כל־זכורך את פני יי אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות

לנויהם הכ' באות כ"ה בסמיכות ובכינוי ולהרבה ת' כדפס לְנָוֵיהֶם ואינו
נכון : פעמי רגלינו הפ' בפתח והע' בח"פ כ"ה בסמיכות כמו מן
נַעַר נַעֲרִי סגר שַׁעֲרֵי ודומיהן מן פַּעַם פעמי ופירושו דריסת רגלינו
וכן מדוע אחרו פעמי מרכבותיו (שופטי' ה')
וכן בכל ס' הישני' המדויקי' ובכל הת' כדפס פְּעָמֵי ואינו נכון וק"ל : פעמי'
(דברי' ט"ז) : יבחר הה' קמוצה בז"ק : ואתה

הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי יי רֵיקָם׃ אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יי אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ׃ והשיאנו רצה ומודים אין כאלהינו עלינו

ברכה לאחר מגלה

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָרָב אֶת רִיבֵנוּ וְהַדָּן אֶת דִּינֵנוּ וְהַנּוֹקֵם אֶת נִקְמָתֵנוּ וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יי הָאֵל הַנִּפְרָע לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ׃ אֲשֶׁר הֵנִיא עֲצַת גּוֹיִם וַיָּפֶר מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמִים׃ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם רָשָׁע נֵצֶר זָדוֹן מִזֶּרַע עֲמָלֵק׃ גָּאָה בְּעָשְׁרוֹ וְכָרָה לוֹ בּוֹר וּגְדֻלָּתוֹ נוֹקְשָׁה לוֹ לָכֶד׃ דִּמָּה בְנַפְשׁוֹ לִלְכּוֹד וְנִלְכַּד בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד וְנִשְׁמַד מְהֵרָה׃ הָמָן הוֹדִיעַ אֵיבַת אֲבוֹתָיו וְעוֹרֵר שִׂנְאַת אַחִים לַבָּנִים׃ וְלֹא זָכַר רַחֲמֵי שָׁאוּל כִּי בְחֶמְלָתוֹ עַל אֲגָג נוֹלַד אוֹיֵב׃ זָמַם רָשָׁע לְהַכְרִית צַדִּיק׃ וְנִלְכַּד טָמֵא בִּידֵי טָהוֹר׃ חֶסֶד גָּבַר עַל שִׁגְגַת אָב וְרָשָׁע הוֹסִיף חֵטְא עַל חֲטָאָיו׃ טָמַן בְּלִבּוֹ מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמָיו׃ וַיִּתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת רָעָה׃ יָדוֹ שָׁלַח בִּקְדוֹשֵׁי אֵל׃ כַּסְפּוֹ נָתַן לְהַכְרִית זִכְרָם׃ כִּרְאוֹת מָרְדְּכַי כִּי יָצָא קֶצֶף וְדָתֵי הָמָן נִתְּנוּ בְשׁוּשָׁן לָבַשׁ שַׂק וְקָשַׁר מִסְפֵּד וְגָזַר צוֹם וַיֵּשֶׁב עַל הָאֵפֶר׃ מִי זֶה יַעֲמוֹד לְכַפֵּר שְׁגָגָה וְלִמְחוֹל חַטָּאת עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ׃ נֵץ פָּרַח מִלּוּלָב הֵן הֲדַסָּה עָמְדָה לְעוֹרֵר יְשֵׁנִים׃ סָרִיסֶיהָ מַבְהִילִים לְהָמָן לְהַשְׁקוֹתוֹ יֵין חֲמַת תַּנִּינִים׃ עָמַד בְּעָשְׁרוֹ וְנָפַל

ברשעו יעצה לו עץ ונתלה עליו : פיהם פתחו כל יושבי
תבל כי פור המן נהפך לפורנו : צדיק נחלץ מיד רשע
אויב נתן תחת נפשו : קימו עליהם לעשות פורים
ולשמוח בכל שנה ושנה : ראית את תפלת מרדכי
ואסתר המן ובניו על העץ תלית : שושנת יעקב צהלה
ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי : תשועתם היית
לנצח ותקותם בכל דור ודור להודיע שכל קויך לא
יבשו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך · ארור המן
אשר בקש לאבדי · ברוך מרדכי היהודי · ארורה זרש
אשת מפחידי · ברוכה אסתר בעדי · וגם חרבונה זכור
לטוב : ואתה קדוש וכו' שבעים ושתים פסוקים

ואתה יי מגן בעדי כבודי ומרים ראשי : ואתה יי אל
תרחק אילותי לעזרתי חושה : אומר ליי מחסי
ומצודתי אלהי אבטח בו : שובה יי חלצה נפשי הושיעני
למען חסדך : דרשתי את יי וענני ומכל מגורותי הצילני:
זמרו ליי יושב ציון הגידו בעמים עלילותיו : חנון ורחום
יי ארך אפים וגדל חסד : באו נשתחוה ונכרעה נברכה
לפני יי עשנו : זכר רחמיך יי וחסדיך כי מעולם המה :
יהי חסדך יי עלינו כאשר יחלנו לך : חי יי וברוך צורי
וירום אלהי ישעי : למה יי תעמוד ברחוק תעלים
לעתות בצרה : הריעו ליי כל הארץ פצחו ורננו וזמרו:
ויהי יי משגב לדך משגב לעתות בצרה : ויהי יי לי
למשגב ואלהי לצור מחסי : יי אלהי ישועתי יום צעקתי

כַּלַּיְלָה נַגִּידָה: יְיָ אֲדוֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ:
שָׁפְטֵנִי כְצִדְקְךָ יְיָ אֱלֹהַי וְאַל יִשְׂמְחוּ לִי: קַוֵּה קִוִּיתִי יְיָ
וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי: וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה
נַפְשִׁי: וַאֲנִי עָלֶיךָ בָטַחְתִּי יְיָ אָמַרְתִּי אֱלֹהַי אָתָּה: יְיָ
שֹׁמְרֶךָ יְיָ צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ: יְיָ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים
לְחַסְדּוֹ: אוֹדֶה יְיָ בְּכָל לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ:
קָרָאתִי בְכָל לֵב עֲנֵנִי יְיָ חֻקֶּיךָ אֶצֹּרָה: חַלְּצֵנִי יְיָ מֵאָדָם
רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי: אֱלֹהִים אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי
אֱלֹהַי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה: יְיָ חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי
לָךְ: כִּי אַתָּה תִקְוָתִי יְיָ אֱלֹהִים מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי:
אָבוֹא בִּגְבוּרוֹת יְיָ אֱלֹהִים אַזְכִּיר צִדְקָתְךָ לְבַדֶּךָ: כִּי יָשָׁר
דְּבַר יְיָ וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה: יְיָ יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי
הֵמָּה הָבֶל: יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן
בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ
הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה: כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ
מְעוֹנֶךָ: שְׁמַע יְיָ וְחָנֵּנִי יְיָ הֱיֵה עֹזֵר לִי: לָמָה יְיָ תִּזְנַח
נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי: יְיָ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר
מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה: יְיָ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמוֹר אֶת נַפְשֶׁךָ:
וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְיָ שִׁוַּעְתִּי וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָּ: נִדְבוֹת
פִּי רְצֵה נָא יְיָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ לַמְּדֵנִי: אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי
חַסְדְּךָ יְיָ יִסְעָדֵנִי: טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו:

מַה־גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ : הוֹדִיעַ יְיָ
יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ : גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד
וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר : רַחוּם וְחַנּוּן יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חָסֶד :
יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו : אוֹדֶה יְיָ כְּצִדְקוֹ
וַאֲזַמְּרָה שֵׁם יְיָ עֶלְיוֹן : יָדַעְתִּי יְיָ כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ
וֶאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי : יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל
מָשָׁלָה : וְאַתָּה יְיָ לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדוֹר וָדוֹר :
סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים : יִרְאֵי יְיָ בִּטְחוּ
בַיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא : וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד
מָתָי : מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ : צַדִּיק יְיָ
בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו : יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם : רְאֵה כִּי פִקּוּדֶיךָ אָהָבְתִּי יְיָ כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי :
עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה : הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל
יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ : שׁוּבָה יְיָ עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל
עֲבָדֶיךָ : אַל תַּעַזְבֵנִי יְיָ אֱלֹהַי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי : וְהִתְעַנַּג
עַל יְיָ וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ : הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : יְיָ מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי :
הוֹדוּ לַיְיָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו : אוֹדֶה
יְיָ מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ : שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי
כִּי יְיָ גָּמַל עָלָיְכִי : שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד :
ב ש כ מ ל ו : ולומר ג' פעמים מזו ר"ל קהלא בחלה בגת :

יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְיָ צְבָאוֹת
אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם
קָרְאֵנוּ

קראנו : ג"פ אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט
תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה : בִּטְחוּ בַיְיָ עֲדֵי עַד כִּי בְּיָהּ יְיָ צוּר
עוֹלָמִים : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : ג"פ

יהי רצון לפניך יי' אלהי ואלהי אבותי אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל עליון אהיה אשר אהיה עשה למענך ולמען פסוקי תורתך אלו ולמען שם של שבעים ושתים שמות היוצאים מאלו הפסוקים ויסע ויבא ויט שתרחמני ותציל את דופי ותהיה בעזרי ובעזר כל אשר לי ותצילני מכל ביעול והוכין ובליעל וכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם · ותפרנסני בכבוד ולא בבזוי ובלא יהי מעושר מתנת ידיך · ושלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידי לטובה ובכל נכסי ותצילני והרצני ותחפוץ תפלותי כזבחי צדק וכריח ניחוח טרם אשוע אליך ענני כדבר שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ותוליכני לשלום ותצעידני לשלום ותביאני אל מחוז חפצי לשלום כרצון לבי הידוע לך יה בימיני וברוך בשמאלי אלהים מלפני ואדיר מאחורי ושכינת אל על ראשי : עשה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן :

הטבת חלום חֶלְמָא טָבָא חֲזַאי : טָבָא הוּא וְטָבָא לֶהֱוֵי רַחֲמָנָא לְשַׁוְיֵהּ לְטַב · שִׁבְעָה זִמְנִין לִגְזְרוּ עֲלֵיהּ מִן שְׁמַיָּא דִּי לֶהֱוֵי טָבָא וִיהֵוֵי טָבָא : ואומר ז' פעמים

ואח"ז אומרים ג פסוקים שנז' בהם ל' הפכה · הפכת מספדי · ולא אבה ה' אלקיך · אז תשמח בתולה : ואח"כ ג פסוקי' שנז' בהם ל' פדוי' פדה בשלום ויאמר העם אל שאול · ופדויי ה' ואח"כ ג פסוקי' שנז' בהם שלום בורא ניב ורוח לבשה ואמרתם כה לחי ויאמר לו שלום כו' : ובזכות סג"ל בכיון ובטעם תיבת בויתן לך :

יברכך יי' וישמרך: יאר יי' פניו אליך ויחנך: ישא יי' פניו אליך וישם לך שלום

רבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא יהי רצון לפניך יי' אלהי ואלהי אבותי שיהיו כל חלומותי עלי ועל כל ישראל לטובה בין שחלמו לי חבירי בין שחלמתי אני לעצמי בין שחלמתי אני לאחרים אם טובים הם חזקם ואמצם ויתקיימו בי ובהם

כחלומותיו של יוסף הצדיק ואם צריכים רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו וכמי יריחו על ידי אלישע וכמרים הנביאה מצרעתה וכנעמן מצרעתו וכחזקיהו מלך יהודה מחליו כשם שהפכת את קללת בלעם הרשע מקללה לברכה כן תהפוך כל חלומותי עלי ועל כל ישראל לטובה ולברכה ותשמרני ותחנני ותרצני : אמן :

ברכת המזון

ברוך הוא וברוך שמו :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם הזן את העולם כלו בטובו בחן בחסד וברחמים הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו : ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד : בעבור שמו הגדול כי הוא (אל) זן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא · ברוך אתה יי הזן את הכל :

נודה לך יי אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו יי אלהינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ועל חקיך שהודעתנו ועל חיים חן וחסד שחוננתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה :

ועל

בחסד בלא ו' בתחלה כ"ה בס"י ובאבודרהם ובא"ח : כל"ח וא"ל [illegible] כי חסדיו עם כל חי (טור) : לא חסר לנו י"א הח' בקמץ והס' בפתח [illegible] וי"א הח' בחירק והס' בפתח (או בצרי) [illegible] וגם בצרי אבל בכל [illegible] זה פועל יוצא וק"ל : כי הוא אל זן כן הוא בכתבי האר"י [illegible] כי הוא

זן

ועל הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ככתוב ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון:

רחם יי אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו והרוח לנו יי אלהינו מהרה מכל צרותינו ונא אל תצריכנו יי אלהינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם כי אם לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:

רצה והחליצנו יי אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול והקדוש הזה כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבות בו ולנוח בו באהבה כמצות רצונך ברצונך הנח לנו יי אלהינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתינו והראנו יי אלהינו בנחמות ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות

יעלה ויבא תמצא בתפלת י"ח

בר"ה אומרים כי אל מלך ובכל השנה א"ח מלך

ובנה

זן: זן ברוב הס' הז' קמוצה אכן המדקדקים אומרים בפתח: בפי כל חי כ"ה בכל הס' ועי' מ"ש כב"ש וכ"כ באור חדש והמדקדק מוהר"ם: ותכלת (דברים ט') ושבעת הב' קמוצה באתנח' דיננו זוננו כ"ה בס' המדויקים וכ"כ בב"י בטור א"ח סי' קפ"ח

שהמדקדקים

ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו · ברוך אתה יי בונה ברחמיו ירושלים אמן : ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו אדירנו בוראנו גאלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב רוענו רועה ישראל המלך הטוב והמטיב לכל שבכל יום ויום הוא הטיב · הוא מטיב הוא יטיב לנו : הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו : לעד לחן לחסד ולרחמים ולרוח הצלה והצלחה ברכה וישועה נחמה פרנסה וכלכלה ורחמים וחיים ושלום וכל טוב ומכל טוב אל יחסרנו : הרחמן · הוא ימלוך עלינו לעולם ועד : הרחמן · הוא יתברך בשמים ובארץ : הרחמן · הוא ישתבח לדור דורים ויתפאר בנו לנצח נצחים ויתהדר בנו לעד ולעולמי עולמים : הרחמן · הוא יפרנסנו בכבוד : הרחמן · הוא ישבור עולנו מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממיות לארצנו : הרחמן · הוא ישלח לנו ברכה מרבה בבית זה ועל שלחן זה שאכלנו עליו : הרחמן · הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות : הרחמן · הוא יברך את אבא מורי בעל הבית

הזה

שהמדקדקים אומרים כן ע"ש וכ"א : הנח לנו הה' והנ' בפתח וכ"ה (בהושע ד') הנח שבכל יום ויום כ"כ הט"ז בא"ח סי' קפ"ח : וי"א אל בכל יום ואין שייכות לענין זה כלל וכן הוא בס"י : הוא הטיב בש"ע נ' בכל א' לנו וכ' ביג"א : וכל טוב [illegible] זה חולם והב' באלפ"ס והא"ח כ' שניהם באלפ"ס ובע"ש הרד"ק בשרש טוב ובאוצר מאמר ד' עיקר ז' : קוממיות היוד באלפ"ס : שאכלנו עליו כ"ה

הזה וְאֶת אִמִּי מוֹרָתִי בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זַרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה וְנֹאמַר אָמֵן׃ בַּמָּרוֹם יְלַמְּדוּ עָלָיו וְעָלֵינוּ זְכוּת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם וְנִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְנִמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם׃

לשבת הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים׃ לר"ח הָרַחֲמָן הוּא יְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה׃ לי"ט הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב׃ לסוכות הָרַחֲמָן הוּא יָקִים לָנוּ אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת׃

הָרַחֲמָן הוּא יְזַכֵּנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם׃ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן׃ יְראוּ אֶת יְיָ קְדשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃ כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב׃ הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

ברוך

כ"ה בנוסח כלי"ח ובס"י בלא מ' בתחלה: אבא מורי וכא"ח כ' ש"ל אבי מורי: בכל מכל כל כ"ה הנכון . והכן בחולם ודגשה: במרום י"ג וממרום עי' בא"ח וי"ל ילמדו שכל יולמדו זכות על אחרים: ונשא ברכה עס"ה (תילי' כ"ד) וי"א מעם ה' אבן הנכון לומר מאת כי זה לשון הפסוק ויתיו בא' יק"ל: מגדיל (תילים י"ח) ובשבת אומרים מגדול כן הוא (בשמואל ב') : ופי' יוקרא קדם :

אחת

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב · הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא · אֵל עֶלְיוֹן · גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים · וְקוֹנֵה הַכֹּל · וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת · וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם · לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה : זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים :

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ : מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד · מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים · סוֹמֵךְ נוֹפְלִים · וְרוֹפֵא חוֹלִים · וּמַתִּיר אֲסוּרִים · וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר · מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת · וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ · מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה · וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה :

מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים :

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים : אַתָּה קָדוֹשׁ · וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ · וּקְדוֹשִׁים בְּכָל־יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶּלָה :

וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ · וְאֵימָתְךָ עַל כָּל־מַה שֶּׁבָּרָאתָ · וְיִירָאוּךָ כָּל הַמַּעֲשִׂים · וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־הַבְּרוּאִים : וְיֵעָשׂוּ כֻלָּם אֲגֻדָּה אַחַת לַעֲשׂוֹת

ר״ז״ו״ד.

אחת ס״א אַחַת כ״ה במוכרת כמו אחת אל אַחַת (שמות ל״ו) : וכ״ה בס״י ובכל הדיוקים והוא נכון דו״ן :

רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם ׃ כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשָּׁלְטוֹן לְפָנֶיךָ · עֹז בְּיָדְךָ · וּגְבוּרָה בִּימִינֶךָ · וְשִׁמְךָ נוֹרָא עַל כָּל־מַה־שֶּׁבָּרָאתָ ׃

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד יְיָ לְעַמֶּךָ · תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ · וְתִקְוָה לְדוֹרְשֶׁיךָ · וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ · שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ · וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ · וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ · וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ · בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ ׃

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ · וִישָׁרִים יַעֲלֹזוּ · וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ ׃ וְעוֹלָתָה תִּקְפָּץ־פִּיהָ · וְכָל הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן (ס"י בֶּעָשָׁן) תִּכְלֶה · כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ ׃

וְתִמְלוֹךְ אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ · בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ · וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ · כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ · יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם · אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ ׃

קָדוֹשׁ

שהשלטון י"א השין בקמץ וכ"כ האחרונים וכתבו הטעם כי שלטון בחירק אינו שם דבר של ממשלה רק הוא תואר לאדם שהוא מושל ותמהו כל המדקדקים רבים וכן פלאים כי התאר הוא שַׁלִּיט כמו אין אדם שַׁלִּיט ברוח (קהלת ח') ושם דבר של ממשלה הוא שלטון בחירק כמו אין שלטון ביום המות (שם) ולא מצינו בל' מקרא שָׁלטון בקמץ רק בלשון תרגום שלטן הש' והט' בקמץ אכן הט' נתקנה בל' מקרא וכ"ה בס' מדויקי' ומצאנו בס' ישן נדפס על הגליון שהוא ע"מ זִכְרוֹן וכן מ"כ בהרבה ת' : וככן נדיקי' כ"ה בס"י וכ"כ האחרוני' בשם הזוהר : הרשעה הר' בחירק עמש"ל בעל הניסים ; כעשן בס"י אנחנו בעשן בב' כמו כלו בעשן כלו (תהלים ל"ז) כלו בעשן

ימי

קדוש אתה ונורא שמך · ואין אלה מבלעדיך · ככתוב ויגבה יי צבאות במשפט · והאל הקדוש נקדש בצדקה · ברוך אתה יי המלך הקדוש :

אתה בחרתנו מכל העמים · אהבת אותנו ורצית בנו · ורוממתנו מכל הלשונות · וקדשתנו במצותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך · ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת : ותתן לנו יי אלהינו באהבה (את יום השבת הזה) ו את יום הזכרון הזה יום (בשבת זכרון) תרועה (באהבה) מקרא קודש · זכר ליציאת מצרים :

אלהינו ואלהי אבותינו · יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר · זכרוננו ופקדוננו · וזכרון אבותינו · וזכרון משיח בן דוד עבדך · וזכרון ירושלים עיר קדשך · וזכרון כל עמך בית ישראל · לפניך · לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ביום הזכרון הזה ·

זכרנו יי אלהינו בו לטובה : ופקדנו בו לברכה : והושיענו בו לחיים : ובדבר ישועה ורחמים · חוס וחננו ורחם עלינו : והושיענו כי אליך עינינו · כי אל מלך חנון ורחום אתה :

אלהינו ואלהי אבותינו · מלוך על כל העולם כלו בכבודך

יוי (סב ק"ב) ולא מצינו שיהי' כב כך הדמין בלו' כלי' וקל : ויגבה (ישעי' ה') ותתן לנו כו' וא"א מועדים לשמחה כו גם במוסף א"ל לעלו ולראות כו' (א"ח) :

כל

בִּכְבוֹדֶךָ · וְהִנָּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקָרֶךָ · וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן עֻזֶּךָ · עַל כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ : וְיֵדַע כָּל־פָּעוּל כִּי אַתָּה פְעַלְתּוֹ · וְיָבִין כָּל־יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ · וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ · יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ · וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה : (לשבת אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ : (וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · כִּי אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת ו) יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן :

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם · וְהָשֵׁב הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ · וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל : וּתְפִלָּתָם מְהֵרָה בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן · וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד · עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ :

וְתֶחֱזֶנָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן : מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ · שָׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ · אַתָּה הוּא לְדוֹר וְדוֹר נוֹדֶה לְּךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ · עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ · וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ · וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל־יוֹם עִמָּנוּ · וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וטובותיך

כל העולם כלו כ"ה בס"י עי' מ"ח : כל פועל כל יצור כ"ה בס' המדויקי' והפ' בחול' :

וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ: וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ. וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה. וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת. הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. בָּרְכֵנוּ בַבְּרָכָה. הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה. הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי משֶׁה עַבְדֶּךָ. הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר: יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

בשחרית ובמוסף אומרים שים שלום במנחה ובמעריב אומרים שלום רב:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים. עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ. כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד. וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ. לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ:

בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה. נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם:

יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי :
שָׁלוֹם רָב · עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם · כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל־הַשָּׁלוֹם · וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ · לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל · בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ : בספר יהיו לרצון וכו'

אֱלֹהַי · נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה · פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ · וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי · וְכָל־הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה · מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם · עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ · עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ · לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי:
יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי · וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי :
עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו · הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם · עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ · שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ · וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ :

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות : וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות :

תפלת מוסף לראש השנה

תפלת מוסף אומרי אבות וגבורות כמו בתפלת שחרית עד זכר למעשה בראשית ואח"כ מתחיל ומפני חטאינו כסדר :

וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ · וְנִתְרַחַקְנוּ מֵעַל אַדְמָתֵנוּ ·

ואין אנו יכולים לעשות חובותינו בבית בחירתך · בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו · מפני היד שנשתלחה במקדשך :

יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו · מלך רחמן שתשוב ותרחם עלינו · ועל מקדשך ברחמיך הרבים · ותבנהו מהרה ותגדל כבודו · אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה · והופע והנשא עלינו לעיני כל חי וקרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם : ואת מוספי יום (השבת הזה) : ו יום הזכרון הזה : נעשה ונקריב לפניך באהבה · כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך · על ידי משה עבדך · מפי כבודך כאמור :

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו : עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה :

זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור :

ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם

את מוספי כ"ה כס"י וכ"כ בא"ח של"ל כן אף אם אינו חל בשבת מפני שיש בו ג"כ מוסף של ראש חודש ומזכירין בהסתר מפני השטן : ובחדש (במדבר כ"ח) :

ושנ

לָכֶם: וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיי פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד
אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כִּמְדֻבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי
עֶשְׂרוֹנִים לָאַיִל · וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ · וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ ·
וּשְׁנֵי שְׂעִירִים לְכַפֵּר · וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם:
מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיי:
יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ · שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג · עַם
מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי · כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ ·
וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ · חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ ·
זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:
עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית
שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת · וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת
הָאֲדָמָה · שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם · וְגוֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם ·
וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי
הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא · שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד
אָרֶץ · וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל · וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי
מְרוֹמִים: הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד · אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס
זוּלָתוֹ · כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ · וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ
כִּי יי הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת
אֵין עוֹד: עַל

ושני שעירים לכפר כ"ה בס"י וכן כתוב הטור בשם רבינו תם:
מלבד עולת החדש (במדבר כ"ט) כ"ה בס"י כיון שהדפסנו

על כן נקוה לך יי אלהינו לראות מהרה בתפארת
עזך להעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות
יכרתון לתקן עולם במלכות שדי וכל בני בשר יקראו
בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ יכירו וידעו כל
יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך · תשבע כל לשון ·
לפניך יי אלהינו יכרעו ויפולו · ולכבוד שמך יקר יתנו ·
ויקבלו כלם את עול מלכותך · ותמלוך עליהם מהרה
לעולם ועד · כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך
בכבוד : ככתוב בתורתך יי ימלך לעלם ועד : ונאמר
לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל יי אלהיו
עמו ותרועת מלך בו : ונאמר ויהי בישרון מלך בהתאסף
ראשי עם יחד שבטי ישראל : ובדברי קדשך כתוב
לאמר כי ליי המלוכה ומושל בגוים : ונאמר יי מלך
גאות לבש לבש יי עז התאזר אף תכון תבל בל תמוט :
ונאמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא
מלך הכבוד · מי זה מלך הכבוד יי עזוז וגבור יי גבור
מלחמה : שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד : מי הוא זה מלך הכבוד יי צבאות
הוא מלך הכבוד סלה : ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב

לאמר

ה' ימלוך (שמות ט"ו) לא הביט (במדבר כ"ג) ויהי בישורון (דברים ל"ג) כי לה' (תהלים כ"ב) ה' מלך שם צ"ג : שאו שערים שם כ"ד גם פ' השני' שם ורבי' נדפס לפני פ' שני ונראה שכן בס"י אינו יוכל דמיוכן כזה עניית והספר שבו הנכון דלא להוי ד' פסוקים מכתובים דוק :

לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְיָ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְיָ צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים: וְנֶאֱמַר וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַייָ הַמְּלוּכָה: וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: וּבְתוֹרָתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלוֹךְ עַל כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּכְבוֹדֶךָ וְהִנָּשֵׂא עַל כָּל־הָאָרֶץ בִּיקָרֶךָ וְהוֹפַע בַּהֲדַר גְּאוֹן עֻזֶּךָ עַל כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אַרְצֶךָ: וְיֵדַע כָּל־פָּעוּל כִּי אַתָּה פְעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל־יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ וְיֹאמַר כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה: (אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: (וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת · כִּי אַתָּה אֱלֹהִים אֱמֶת וּדְבָרְךָ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ עַל כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת) וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזִּכָּרוֹן:

אַתָּה זוֹכֵר מַעֲשֵׂה עוֹלָם וּפוֹקֵד כָּל־יְצוּרֵי קֶדֶם: לְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל־תַּעֲלוּמוֹת וַהֲמוֹן נִסְתָּרוֹת שֶׁמִּבְּרֵאשִׁית: כִּי אֵין שִׁכְחָה לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדֶךָ וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד

עינך

כה אמר (ישעי' מ"ד) : ועלו מושיעים (עובדי' א') ; והיה (זכרי' י"ד) : (דברים ו') שכחה הכל רכוי'

סמג והתיבה

עֵינֶיךָ: אַתָּה זוֹכֵר אֶת כָּל הַמִּפְעָל וְגַם כָּל הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָּ: הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת: כִּי תָבִיא חוֹק זִכָּרוֹן לְהִפָּקֵד כָּל רוּחַ וָנֶפֶשׁ: לְהִזָּכֵר מַעֲשִׂים רַבִּים וַהֲמוֹן בְּרִיּוֹת לְאֵין תַּכְלִית: מֵרֵאשִׁית כָּזֹאת הוֹדַעְתָּ וּמִלְּפָנִים אוֹתָהּ גִּלִּיתָ· זֶה הַיּוֹם תְּחִלַּת מַעֲשֶׂיךָ זִכָּרוֹן לְיוֹם רִאשׁוֹן: כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאָמֵר אֵיזוֹ לַחֶרֶב· וְאֵיזוֹ לַשָּׁלוֹם· אֵיזוֹ לָרָעָב· וְאֵיזוֹ לַשּׂוֹבַע· וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפָּקֵדוּ לְהַזְכִּירָם לְחַיִּים וְלַמָּוֶת: מִי לֹא נִפְקָד כְּהַיּוֹם הַזֶּה כִּי זֵכֶר כָּל הַיְצוּר לְפָנֶיךָ בָּא: מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ וַעֲלִילוֹת מִצְעֲדֵי גָבֶר· מַחְשְׁבוֹת אָדָם וְתַחְבּוּלוֹתָיו· וְיִצְרֵי מַעַלְלֵי אִישׁ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁלֹּא יִשְׁכָּחֶךָּ· וּבֶן אָדָם יִתְאַמֶּץ בָּךְ: כִּי דוֹרְשֶׁיךָ לְעוֹלָם לֹא יִכָּשֵׁלוּ· וְלֹא יִכָּלְמוּ לָנֶצַח כָּל־

החוסים

והתימ' על שהעולם נוהגין לקרותה בדגש ולפסק הטעם כמ"ש המדקדקים על יתכונה כתכונת אלהין שהכ' דגושה אחר ה' בלי ייבטל מפני שהכ' הרכוי' דומה כמעט לה' וכבד על הלשון לדבר שתיהן יחד רכובות אכן בכל ס' המדויקים מצאנו שכתוב בכ' רפוי כי לא מצינו חילוק זה באות שהיא באמצע התי' ואין לנו לבדות חילוקים מלבינו ודוק: ממך וכן' דגושה כ"ה כשבא מלה זו בהפסק: ונפש הנ' קמוצה כ"ה בס' מדויקים כי כ"ה בהפסק ונו' נ"כ קמוצה פי' הטעם מלעיל כמו לָנֶפֶשׁ (ויקרא כ"א): כי חוק (תילים פ"א): לַשּׂוֹבַע כ"ה בס"י וס"א לָשֹׂבַע והראשון נכון דיק: לחיים ולמות כנ"ל ויש מהפכין ר"ל למיים בי' בר טוב ואינו נכון מפני שאל תפתח פה לשטן כי משמעו להזכירם למות ח"ו:

ויזכור

החיים בך: כי זכר כל המעשים לפניך בא • ואתה
דורש מעשה כלם: וגם את נח באהבה זכרת •
ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים: בהביאך את מי
המבול • לשחת כל בשר • מפני רוע מעלליהם:
על כן זכרונו בא לפניך יי אלהינו • להרבות זרעו
כעפרות תבל • וצאצאיו כחול הים: ככתוב בתורתך
ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה
אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו
המים: ונאמר וישמע אלהים את נאקתם ויזכר
אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב:
ונאמר וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק
ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר: ובדברי
קדשך כתוב לאמר זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום
יי: ונאמר טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו:
ונאמר ויזכור להם בריתו וינחם כרוב חסדיו: ועל
ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר הלוך וקראת באזני
ירושלים לאמר כה אמר יי זכרתי לך חסד נעוריך
אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא
זרועה: ונאמר וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך

והקימותי

ויזכור (בראשית ח') : וישכו הכ' דגושה אחר תנועה גדולה כי הטעם לפני [illegible] : וישמע (שמות ב) : וזכרתי (ויקרא כ"ו) : זכר (תהלים קי"א) : טרף [illegible] : ויזכר (תהלים ק"ו) הלוך (ירמיה ב') כלולותיך הפ' קמוצה [illegible] : וזכרתי (יחזקאל ט"ז) אותך הא' כחולם : בימי כל בתחלה

וככל

והקימותי לך ברית עולם : ונאמר הבן יקיר לי אפרים
אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד
על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יי :

אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך
ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי
קדם : וזכר לנו יי אלהינו את הברית ואת החסד ואת
השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה
ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק
בנו על גבי המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב
שלם : כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו ובטובך
הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך וקיים
לנו יי אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי
משה עבדך מפי כבודך כאמור : וזכרתי להם ברית
ראשונים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני
הגוים להיות להם לאלהים אני יי : כי זוכר כל
הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא
כבודך : ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור ·
ברוך אתה יי זוכר הברית :

אתה

זכל פי' התפלות נדפס כיוי בקן וזה טעות : וצריך הו' קמוצה בזכל' : הבן (ירמי' ל"א והה' בח"פ והב' רפוי' : בזכרון טוב הז' בחירק והכ' בשוא נח והיא רפוי' ג"ה בפתיחות ובמוכרת וזכרון : וזכרתי להם (ויקר' כו : ועקד' יצחק לזרעו כך היא הנוסחה [illegible] והיתקן [illegible] שטבעו חכמים בברכות ולינו אלא טועה (ק"ח) וכ"ה בח' י :

בערפלי

אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן
השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי
טהר גם העולם כלו חל מלפניך ובריות בראשית
חרדו ממך בהגלותך מלכנו על הר סיני ללמד לעמך
תורה ומצות ותשמיעם את הוד קולך ודברות קדשך
מלהבות אש בקולות וברקים עליהם נגלית ובקול
שופר עליהם הופעת: ככתוב בתורתך ויהי ביום
השלישי בהית הבקר ויהי קלות וברקים וענן כבד על
ההר וקל שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה:
ונאמר ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר
והאלהים יעננו בקול: ונאמר וכל העם ראים את
הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן
וירא העם וינעו ויעמדו מרחק: ובדברי קדשך כתוב
לאמר עלה אלהים בתרועה יי בקול שופר: ונאמר
בחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך יי: ונאמר
תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו: כי חק לישראל
הוא משפט לאלהי יעקב:

ונאמר הללויה הללו אל בקדשו · הללוהו ברקיע עזו:
הללוהו בגבורתיו · הללוהו כרב גדלו:
הללוהו·

בערפלים ס"א בערפלי והמכלול יופי כ' שהאומר בערפלי טועה כי בקבוץ
בינוני תרגם כל' אכן בכל הס' כיו"ש כפנים: חל הת
קמוצה כ"ה בכתיבי יצ"ן הבעל כמו קם שב והו': ויהי ביום (שמות י"ט) ויהי קול
(שם) וכל העם (שם כ'): עלה (תלים מ"ז) בחצוצרות שם צ"ח תקעו שם פ"א:
הללויה

הללוהו בתקע שופר · הללוהו בנבל וכנור : הללוהו בתף ומחול · הללוהו במנים ועגב : הללוהו בצלצלי שמע · הללוהו בצלצלי תרועה : כל הנשמה תהלל יה הללויה :

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר כל־ישבי תבל ושכני ארץ כנשא־נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו : ונאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליי בהר הקדש בירושלים : ונאמר ויי עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן : יי צבאות יגן עליהם כן תגן על עמך ישראל בשלומך :

אלהינו · ואלהי אבותינו תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גליותינו וקרב פזורנו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ : והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם · ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כמצוה עלינו בתורתך · על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור :

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצצרת

הללוי' פסק"ן : כל יושבי (ישעי' י"ח) : והי' (פסק"ד) וה' (זכרי ט') : ואדני אלקי' הכתי' הויות והב' בניקוד אלקי' : ה' צבאות (ישעי' ל"א) : גלויותינו הל' בשורק עמש"ל בתפלת י"ח : וביום שמחתכם (במדבר י') יש קורין תגר על זה שנוהגים להשלים וביום שמחתכם והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג וכ"ה בכל ס' הישני' :

בתורתך על עלותיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יי אלהיכם: כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. ברוך אתה יי שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים:

רצה ומודים אין כאלהינו עלינו וכו׳

בעשרת ימי תשובה

אבינו מלכנו חטאנו לפניך:

אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה:

אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך:

אבינו מלכנו חדש עלינו שנה טובה:

אבינו מלכנו בטל מעלינו כל גזירות קשות:

אבינו מלכנו בטל מחשבות שונאינו:

אבינו מלכנו הפר עצת אויבינו:

אבינו מלכנו כלה כל צר ומשטין מעלינו:

אבינו מלכנו סתום פיות מסטינינו ומקטריגנו:

אבינו מלכנו כלה דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית (ועון ושמד ומגפה) מבני בריתך:

אבינו מלכנו מנע מגפה מנחלתך:

אבינו מלכנו סלח ומחל לכל עונותינו:

א״מ מחה והעבר פשעינו (וחטאתינו) מנגד עיניך:

אבינו

ד׳ הכ׳ קתוני: פיות הפ׳ בחירק והי׳ דגושה וס״א **פיות** בשוא: סלח ומחל וס״א כ שי״ל ומחל ואח״כ סלח וכן חטאתינו ואח״כ ופשעינו וכם״י הוא כמ״ש בפלי׳ לקולי׳

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחוֹק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כָּל־שִׁטְרֵי חוֹבוֹתֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רוֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר גְּאוּלָה וִישׁוּעָה:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר זְכִיּוֹת:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כָּתְבֵנוּ בְּסֵפֶר סְלִיחָה וּמְחִילָה:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַצְמַח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקָרוֹב:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא יָדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מַלֵּא אֲסָמֵינוּ שָׂבָע:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ פְּתַח שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לִתְפִלָּתֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זְכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ:

אבינו

לחולי כ"ה בס"י וכ"כ המדקדק מוהרש"ם ועמש"ל בברכת רפאינו : זכור עש"ה (תילי' ק"ג) וגם הכי במלחמות כמ"ל בדף ל"ד אלכן כאן מנהגו בכל הס' נחולם את' בשוא וכן הוא הנכון כי זה בקשה וכה כמו הנייוי: כתבינו בטכח והכ'של בספ' ועשה אחרי (מ"א) וכ"ה בס' מדוקי' : זכיות הז' בשוא והכ בשור כמו מן שבות

אבינו מלכנו נא אל תשיבנו ריקם מלפניך :

א״מ תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון לפניך :

אבינו מלכנו חמול עלינו ועל עוללנו וטפנו :

אבינו מלכנו עשה למען הרוגים על שם קדשך :

אבינו מלכנו עשה למען טבוחים על יחודך :

א״מ עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך :

אבינו מלכנו נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך :

אבינו מלכנו עשה למענך אם לא למעננו :

אבינו מלכנו עשה למענך והושיענו :

אבינו מלכנו עשה למען רחמיך הרבים :

אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו :

אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים · עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו :

תפלת יום הכפורים

ערבית שחרית מנחה

מתפללין ג׳ ברכות הראשונות שבתפלת י״ח כמו בר״ה ואח״כ מתחילין כאן :

אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו · ורוממתנו מכל הלשונות · וקדשתנו במצותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת

קראת

שבות יון הנות חניות ועיי״ש בדק כ״ה גבי גלויותיכו ׃ מלח חסיוכו
פ״ה (ישלי ג׳) שבע כולו קין ׃ וחסד הו׳ קוה׳ ׃
אכי

קְרָאתָ: וַתִּתֶּן־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת (יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה לִקְדוּשָּׁה וְלִמְנוּחָה וְאֶת) יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה לִמְחִילָה וְלִסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה וְלִמְחוֹל בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ (בְּאַהֲבָה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה·

זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה: וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה: וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים: וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם (הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכּוֹר: וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: וְנֶאֱמַר כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם · מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: בשבת (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתינו) קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ · וְהַנְחִילֵנוּ

יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ) וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת : כִּי אַתָּה סוֹלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמָחֳלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ : בָּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלַעֲוֹנוֹת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּמַעֲבִיר אַשְׁמוֹתֵינוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מֶלֶךְ עַל כָּל־הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת) וְיִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַכִּפּוּרִים :

רצה ומודים עד עושה השלום ואח"כ יאמר הוידוי

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ · וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ · שֶׁאֵין אָנוּ עַזֵּי־פָנִים וּקְשֵׁי עוֹרֶף · לוֹמַר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ · אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ :

אָשַׁמְנוּ · בָּגַדְנוּ · גָּזַלְנוּ · דִּבַּרְנוּ דוֹפִי : הֶעֱוִינוּ · וְהִרְשַׁעְנוּ · זַדְנוּ · חָמַסְנוּ · טָפַלְנוּ שֶׁקֶר : יָעַצְנוּ רָע · כִּזַּבְנוּ · לַצְנוּ · מָרַדְנוּ · נִאַצְנוּ · סָרַרְנוּ · עָוִינוּ · פָּשַׁעְנוּ · צָרַרְנוּ · קִשִּׁינוּ עוֹרֶף : רָשַׁעְנוּ · שִׁחַתְנוּ · תִּעַבְנוּ · תָּעִינוּ · תִּעְתָּעְנוּ : סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ

אנכי (ישעיה מ"ג) מחיתי (ישעיה מ"ד) כי ביום (ויקרא ט"ז) : סולחן יוחלן ובקצת ס כתוב סָלְחָן מָחֳלָן כי רוב השמות שסופן נו"ן בחיס יע"ין וזה בלשון תרגום אכן כרוב הספרים הוא כיו"ש בספרים : מוחל וסולח בס"י לא כ' אלא אתה וכ"כ אבודר' בשם ר' סעדיה ז"ל כל האומר אלא אתה אחר שאמר ומבלעדך אינו אלא טועה וק"ל : תתעלם הל' בכתה כ"ה בסי ידויקים והוא עס"ה (תילים כ"ה) תעתענו הת' קיומה : ולא שוה עס"ה (איוב ל"ג) והו' קיומה : ואתה

וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו : ואתה צדיק על כל־
הבא עלינו · כי אמת עשית ואנחנו הרשענו :
מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן
שחקים הלא כל־הנסתרות והנגלות אתה
יודע : אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי :
אתה חופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב : אין דבר
נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך : ובכן יהי רצון
לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתכפר לנו על כל
חטאתינו ותסלח לנו על כל עונותינו ותמחל · לנו על
כל פשעינו :

על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון :
ועל חטא שחטאנו לפניך באמוץ הלב :
על חטא שחטאנו לפניך בבלי דעת : ועל חטא שחטאנו לפניך בבטוי שפתים :
על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות : ועל חטא שחטאנו לפניך בגלוי ובסתר :
על חטא שחטאנו לפניך בדעת ובמרמה : ועל חטא שחטאנו לפניך בדבור פה :
על חטא שחטאנו לפניך בהונאת רע : ועל חטא שחטאנו לפניך בהרהור הלב :
על חטא שחטאנו לפניך בועידת זנות : ועל חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה :

על

ואתה צדיק פ"ה (נחמיה ט') הרשענו הס' קיומה : שתכפר כו' חטאתינו כ"ה בס"י וכ"כ מ"א שצ"ל כפרה לכל חטא וסליחה לכל עון ומחילה לכל פשע :
בסתר הס' קיומה בהפסק כ"ה בס"י וכ"כ כי תבא מכה רעהו **בַּסָּתֶר** ואף שאיות שכן בכרי לא ישתנו בהפסק לעשר שזה יון השיות שבאו לפעמים בסגל ובמ"א כ' שי"ל תחלה בסתר ואח"כ בגלוי וגם כ"ל בשגגה ואח"כ בזדון אכן בכל הס' הוא כמ"ש בפנים : בהרהור בס"א מצאנו הה' בפתח ([illegible] ד') **וְהַרְהוֹרִין** וכן הרבה פעמים בתרגום : מנת היו' בכרי .

בכליל־

וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזִלְזוּל הוֹרִים וּמוֹרִים: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּזָדוֹן וּבִשְׁגָגָה:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחוֹזֶק יָד: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּחִלּוּל הַשֵּׁם:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטֻמְאַת שְׂפָתָיִם: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּטִפְשׁוּת פֶּה:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיֵצֶר הָרָע: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים:
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַחַשׁ וּבְכָזָב: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּכַפַּת שֹׁחַד:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּלָצוֹן: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּלְשׁוֹן הָרָע:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּנְטִיַּת גָּרוֹן:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּסִקּוּר עָיִן:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵינַיִם רָמוֹת: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּעַזּוּת מֵצַח:
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּפְרִיקַת עֹל: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּפְלִילוּת:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּצְדִיַּת רֵעַ: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּצָרוּת עָיִן:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַלּוּת רֹאשׁ: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּקַשְׁיוּת עֹרֶף:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּרִיצַת רַגְלַיִם לְהָרַע: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּרְכִילוּת:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּשְׁבוּעַת שָׁוְא: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂנְאַת חִנָּם:
עַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בִּתְשׂוּמֶת יָד: וְעַל חֵטְא שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ בְּתִמְהוֹן לֵבָב:
וְעַל כֻּלָּם אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחַל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ:

ועל

בפלילות ה"ל בזלתפוס וכל כל השיות שסופן ל' נוספות כמו קלות קשיות מרדות וזו"ק: בתשיות יד היו' בסגול כ"ה בכל הס' מדויקי' (ובויקרא ד) לא בתשומת יד ועי' מ"ש הרד"ק בשרש שום:

עולב

וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם עוֹלָה :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם חַטָּאת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם קָרְבָּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אָשָׁם וַדַּאי וְתָלוּי :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַכַּת מַרְדּוּת :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מַלְקוּת אַרְבָּעִים :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם כָּרֵת וַעֲרִירִי :
וְעַל חֲטָאִים שֶׁאָנוּ חַיָּבִים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין : סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה וּבֵין שֶׁאֵין בָּהּ קוּם עֲשֵׂה : אֶת שֶׁגְּלוּיִם לָנוּ וְאֶת שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לָנוּ · אֶת שֶׁגְּלוּיִם לָנוּ כְּבָר אֲמַרְנוּם לְפָנֶיךָ וְהוֹדִינוּ לְךָ עֲלֵיהֶם וְאֶת שֶׁאֵינָם גְּלוּיִם לָנוּ לְפָנֶיךָ הֵם גְּלוּיִם וִידוּעִים כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר הַנִּסְתָּרֹת לַיְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת : כִּי אַתָּה סָלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמָחֳלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ :

אֱלֹהַי עַד שֶׁלֹּא נוֹצַרְתִּי אֵינִי כְּדַאי וְעַכְשָׁיו שֶׁנּוֹצַרְתִּי כְּאִלּוּ לֹא נוֹצַרְתִּי עָפָר אֲנִי בְּחַיַּי קַל וָחוֹמֶר בְּמִיתָתִי

עולה ויורד הל׳ כשינו׳ כי איכה סם קרבן עוֹלָה אלא שהקרבן נקרא כן עולה ויורד כמו שפירש י׳ נרים שכוונות וק״ל :

במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה : יהי רצון לפניך יי אלהי ואלהי אבותי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאים רעים : אלהי נצור

תפלת מוסף ליום כפור

מתפללים ג ברכות הראשונות עד זכר ליציאת מצרים ואח"כ יאמר זה :

ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתינו ואין אנו יכולים לעשות חובותינו בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך :

יהי רצון לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים ותבנהו מהרה ותגדל כבודו : אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי וקרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם : ואת מוסף לשבת

מרק כ"ה בס"י ובנוסח דברכו וכ"כ אבודרהם והוא לשון שטיפה והדחה כמו ומורק ושוטף (ויקרא ו') ר"ל הפרע ממנו אך ברחמים וכה"א כאשר ייסר איש את בנו וכן אמרו ז"ל יסורין ממרקין כו' והיא קמוכה ע"ש ברך פרק וק"ל :

(לשבת) אֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת וְ יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה· נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר׃ לשבת
וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃
זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר׃
וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיְיָ רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כִּמְדֻבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לָאָיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם׃
יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עוֹנֶג· עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי· כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ· וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ· חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ· זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית׃
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְחַל לַעֲוֹנוֹתֵינוּ בְּיוֹם (הַשַּׁבָּת הַזֶּה וּבְיוֹם) הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר׃ וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ׃

ונאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו : בשבת (אלהינו ואלהי אבותינו רצה במנוחתינו) קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו מטובך ושמחנו בישועתך · (והנחילנו יי אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בו ישראל מקדשי שמך) וטהר לבנו לעבדך באמת : כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישרון בכל דור ודור ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח : ברוך אתה יי מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל ומעביר אשמתינו בכל שנה ושנה מלך על כל הארץ מקדש (השבת) וישראל ויום הכפורים :

רצה ומודים עד עושה השלום ואח"כ יאמר הוידוי תמצא בתפלת מנחה של י"כ

תפלת נעילה

ומתפללין כמו במנחה ובמקום וכתבנו אומר **וחתמנו** ובמקום וכתוב **וחתום** ובמקום ונכתב **ונחתם** ווידוי עד אתה יודע·

אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים ותלמדנו יי אלהינו להתודות לפניך על כל עונותינו למען נחדל מעשק ידינו ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך כאשים וכניחוחים למען דבריך אשר אמרת אין קץ לאשי חובותינו ואין מספר לניחוחי אשמתינו ואתה יודע שאחריתנו רמה ותולעה לפיכך הרבית סליחתנו : מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה כחנו מה גבורתנו מה

נאמר לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים
כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע
ונבונים כבלי השכל כי רוב מעשיהם תוהו וימי חייהם
הבל לפניך ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל:
אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך: כי
מי יאמר לך מה תפעל ואם יצדק מה יתן לך:
ותתן לנו יי אלהינו באהבה את (יום השבת הזה ואת)
יום הכפורים הזה קץ ומחילה וסליחה על כל עונותינו
למען נחדל מעושק ידינו ונשוב אליך לעשות חקי רצונך
בלבב שלם: ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו כי לא
תחפוץ בהשחתת עולם: שנאמר דרשו יי בהמצאו
קראהו בהיותו קרוב: ונאמר יעזב רשע דרכו ואיש
און מחשבותיו וישב אל יי וירחמהו ואל אלהינו כי
ירבה לסלוח: ואתה אלוה סליחות חנון ורחום ארך
אפים ורב חסד ואמת ומרבה להטיב: ורוצה אתה
בתשובתן של רשעים ואין אתה חפץ במיתתן שנאמר
אמר אליהם חי אני נאם אדני אלהים אם אחפוץ במות
הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה· שובו שובו
מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל: ונאמר
החפץ אחפוץ מות רשע נאם אדני אלהים הלא בשובו
מדרכיו

מה תפעל דחיק והוא עש"ה (איוב ל"ה): דרשו (ישעי' נ"ה) יעזוב שם: אמר
אליהם (יחזקאל ל"ג) החפץ שם מ': מות רשע כנ"ל כפ' זה ובכל תפלות כדכם
כמות

מִדְּרָכָיו וְחָיָה: וְנֶאֱמַר כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ: כִּי אַתָּה סוֹלְחָן לְיִשְׂרָאֵל וּמוֹחֲלָן לְשִׁבְטֵי יְשֻׁרוּן בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ:

אֱלֹהַי עַד שֶׁלֹּא נוֹצַרְתִּי אֵינִי כְּדַאי וְעַכְשָׁיו שֶׁנּוֹצַרְתִּי כְּאִלּוּ לֹא נוֹצַרְתִּי עָפָר אֲנִי בְּחַיַּי קַל וָחוֹמֶר בְּמִיתָתִי הֲרֵי אֲנִי לְפָנֶיךָ כִּכְלִי מָלֵא בוּשָׁה וּכְלִימָה: יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אֶחֱטָא עוֹד וּמַה שֶּׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ מָרֵק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים וָחֳלָאִים רָעִים: אלהי נצור

מסכת אבות פרק ראשון

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר· וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר:

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֱווּ מְתוּנִים בַּדִּין וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סְיָג

לתורה

במות הרשע כמו בפ' ראשון וטעות הוא: אדני אלקים הוי' כתיב בניקוד אלקים וכן כולם: כי לא אחפוץ (שם): ועמך (ישעיה ס') והוא' בגרי והן' בסוף כי מדבר על כ"י כל' נקבה: נצר הב' בגרי: הרבה הב' בגרי:

כתחי

לתורה : (ב) שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (ג) אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם : (ד) יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם יוסי בן יועזר איש צרידה אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם : (ה) יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו מכאן אמרו חכמים כל המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם : (ו) יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות :

(ז) נתאי הארבלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות : (ח) יהודה

בן

נתאי י"ס הת' קמוצה אכן בס"י בפתח ובכולם הא' נחה' וכן בכל מלות שבופן א' וי' שמתי זכאי דמאי פנאי ודומ' הרבה : הרחק מל' הפעיל ר"ל שירחיק

את

בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח קִבְּלוּ מֵהֶם: יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי
אוֹמֵר אַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּעֲלֵי
הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כִּרְשָׁעִים וּכְשֶׁנִּפְטָרִים
מִלְּפָנֶיךָ יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כְּזַכָּאִין כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין:
(ט) שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר הֱוֵי מַרְבֶּה לַחֲקוֹר אֶת
הָעֵדִים וֶהֱוֵי זָהִיר בִּדְבָרֶיךָ שֶׁמָּא מִתּוֹכָם יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר:
(י) שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם שְׁמַעְיָה אוֹמֵר
אֱהוֹב אֶת הַמְּלָאכָה וּשְׂנָא אֶת הָרַבָּנוּת וְאַל תִּתְוַדַּע
לָרָשׁוּת: (יא) אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר חֲכָמִים הִזָּהֲרוּ בְּדִבְרֵיכֶם
שֶׁמָּא תָחוֹבוּ חוֹבַת גָּלוּת וְתִגְלוּ לִמְקוֹם מַיִם הָרָעִים
וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ וְנִמְצָא שֵׁם
שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל: (יב) הִלֵּל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם הִלֵּל
אוֹמֵר הֱוֵי מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף
שָׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה: (יג)
הוּא הָיָה אוֹמֵר נְגַד שְׁמָא אֲבַד שְׁמֵיהּ וּדְלָא מוֹסִיף
יָסֵיף וּדְלָא יַלִּיף קְטָלָא חַיָּב וּדְאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתָגָא חֲלָף:
(יד) הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי וּכְשֶׁאֲנִי
לְעַצְמִי מָה אֲנִי וְאִם לֹא עַכְשָׁיו אֵימָתָי: (טו) שַׁמַּאי
אוֹמֵר עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קֶבַע אֱמוֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה
וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת: (טז) רַבָּן
גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק

ואל

את האחרים: בריות ע״מ״ל כב״ש: ילף הי׳ בגרי לפי שהיא פרשיות עי׳ כרש״י

ואל תרבה לעשר אומדות : (יז) שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא : (יח) רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קים על האמת ועל הדין ועל השלום שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם :

רבי חנניה בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

פרק שני

רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסד מצוה

כנגד

כרש"י פרשת שמות י"ח על וייטב להם : משתיקה כ"ה בס"י ול"נ אלא שתיקה וק"ל : רשבג"א כ"ה בס"י והוא נכדו של שמעון הנזכר והיה אביו של רבי הנז' בריש פ"ה ונ"ם הוא היה אומר ר"ל שמעון הנז' לעיל ואינו בן עי' בתי"ט : קיים כ"ה הגרסא הנכונה ופי' לאחר שנבראת בשביל ג' דברים הנזכר בריש פרק זה מתקיים ע"י אלו ג' הדברים וק"ל : שיבור פי' שיברור שרשו ברר ואף שפעלי הכפל נחי' בחולם יסוב תסוב ודו' אבן בס' מדויקים כאן הב' במלאפום ומוצעי' כמנהג בן כמו ישוד נהרים מאן יעוף וכן בקהלת ח') ולבור את כל זה :

הסתכל

כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים : (ג) רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם : (ד) הוו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו : (ה) הוא היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך : הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תאמין בעצמך עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה : ו הוא היה אומר אין בור ירא

חטא

הסתכל כסמך ל' ראי' והסתכלות ולפי שאינו בחוש הראי' מעט אלא בראיית השכל לכן אמר דע כו' : ע"י בתי"ט וכסי' א' מדויק מנאכו שנדפס השכל בסי"ן ל' השכל דוק : כרצונך פי' כחפצך והוא בכף פ"א ברצונך ובשמחת לב בבי"ת :

שכאן

חֵטְא וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד וְלֹא הַבַּיְשָׁן לָמֵד וְלֹא הַקַּפְּדָן מְלַמֵּד וְלֹא כָל הַמַּרְבֶּה בִסְחוֹרָה מַחְכִּים וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ: י אַף הוּא רָאָה גֻלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמָּיִם אָמַר לָהּ עַל דְּאַטֵּפְתְּ אַטְפוּךְ וְסוֹף מְטִיפַיִךְ יְטוּפוּן: י הוּא הָיָה אוֹמֵר מַרְבֶּה בָשָׂר מַרְבֶּה רִמָּה׃ מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְאָגָה מַרְבֶּה נָשִׁים מַרְבֶּה כְשָׁפִים מַרְבֶּה שְׁפָחוֹת מַרְבֶּה זִמָּה מַרְבֶּה עֲבָדִים מַרְבֶּה גָזֵל מַרְבֶּה תוֹרָה מַרְבֶּה חַיִּים מַרְבֶּה יְשִׁיבָה מַרְבֶּה חָכְמָה מַרְבֶּה עֵצָה מַרְבֶּה תְבוּנָה מַרְבֶּה צְדָקָה מַרְבֶּה שָׁלוֹם קָנָה שֵׁם טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ קָנָה לוֹ דִבְרֵי תוֹרָה קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: י רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי קִבֵּל מֵהִלֵּל וּמִשַּׁמַּאי הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם לָמַדְתָּ תוֹרָה הַרְבֵּה אַל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ כִּי לְכָךְ נוֹצַרְתָּ חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְאֵלּוּ הֵן: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוֹס: וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא: וְרַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן: וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל: וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ: הוּא הָיָה מוֹנֶה שִׁבְחָם: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוֹס בּוֹר סוּד שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד טִפָּה: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא · אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ: רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן חָסִיד: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל יְרֵא חֵטְא: וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר: הוּא הָיָה אוֹמֵר אִם יִהְיוּ כָל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם: וֶאֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוֹס בְּכַף

שניה

שִׁבְחָן כ״ה בס׳ מדויקי׳ וע״ש ל׳ גבי וְשִׁבְחָהּ: בור סוד כו׳ גרסי׳ ופי׳ בור טוח

שניה מכריע את כלם ׃ אבא שאול אומר משמו אם
יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ׃ ואליעזר בן
הורקנוס אף עמהם ׃ ואלעזר בן ערך בכף שניה ׃
מכריע את כלם ׃ ט אמר להם צאו וראו איזו היא
דרך טובה שידבק בה האדם ׃ רבי אליעזר אומר עין
טובה ׃ רבי יהושע אומר חבר טוב ׃ רבי יוסי אומר
שכן טוב ׃ רבי שמעון אומר הרואה את הנולד ׃ רבי
אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי רבי
אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם אמר
להם צאו וראו איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם׃
רבי אליעזר אומר עין רעה׃ רבי יהושע אומר חבר רע ׃
רבי יוסי אומר חבר רע ׃ רבי שמעון אומר הלוה ואינו
משלם אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום שנאמר
לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן ׃ רבי אלעזר
אומר לב רע אמר להם רואה אני את דברי רבי אלעזר
בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם ׃ י הם
אמרו שלשה דברים ׃ רבי אליעזר אומר יהי כבוד
חברך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס ושוב יום
יום אחד לפני מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים
והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל
ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף ׃ וכל
דבריהם כגחלי אש ׃ יא רבי יהושע אומר עין הרע
ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם׃

רבי

יב רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליך כשלך
והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכל מעשיך
יהיו לשם שמים: יג רבי שמעון אומר הוי זהיר
בקריאת שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש
תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר
כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה
ואל תהי רשע בפני עצמך: יד רבי אלעזר אומר הוי
שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס ודע
לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך
שכר פעלתך: טו רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה
מרבה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית
דוחק: טז הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור
ולא אתה בן חורין להבטל ממנה אם למדת תורה הרבה
נותנין לך שכר הרבה ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם
לך שכר פעלתך ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד
לבא: רבי חנניא

פרק שלישי

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים
ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן
אתה

בסי"ד: כי חנון ורחום הוא כ"ה בס"י וכסיק זה (ביואל ב') אבל (ביונה ד') כתיב כי אתה אל חנון וגו' גם לא כתיב הוא וק"ל. מצאן כ"ה בס"י בשין ועי' בתי"ט: ולאן ל' אנה כמו אנה תלך ומאין תבא (שופטים י"ט):

הולך

אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא : (ב) רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יי ולחושבי שמו אין לי אלא שנים מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וידם כי נטל עליו : ג רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו מזבחי מתים שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יי ד רבי

חנינא

הולך נקט ל' הוה כי האדם הולך לבית עולמו ובכל יום מתקרב אל המיתה : בשובה כו' (תילים א') : מנין כיון תן אין (תשבי) : אז נדברו (מלאכי ג') ב ספר זכרון כצ"ל ובס' ת' נדפס בספר ואינו בפסוק: ישב (איכה ג) כי כל שלחנות

ישעי'

חנינא בן הכינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך
יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו : ס
רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה
מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק
ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ
י רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניא אומר
עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם
שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין שאפילו חמשה
שנאמר ואגדתו על ארץ יסדה ומנין שאפילו שלשה
שנאמר בקרב אלהים ישפט ומנין שאפילו שנים שנאמר
אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע ומנין
אפילו אחד שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי
אבוא אליך וברכתיך י רבי אלעזר איש ברתותא
אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן בדוד הוא
אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך : רבי יעקב אומר
המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה
אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו
מתחייב בנפשו : ס רבי מאיר אומר כל השוכח דבר
אחד

(ישעיה כ"ח) וידבר (יחזקאל י"א) : ומפנה כ"ה בס"י וכ"כ ביר"ש שטעות
נפל בס' שכתוב בהם והמופנה עי' תי"ט : אלקים (תלים פ"ב) : והגדתו
(עמוס ט') בקרב (תלים פ"ב) אז (מלאכי ג') : בכל מקום (שמות כ') כי
ממך (דה"א כ"ט) ר' יעקב או' המהלך כו' כ"ה בס"י וכ"כ התי"ט :
רק

אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו
שנאמר רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את
הדברים אשר ראו עיניך יכול אפילו תקפה עליו משנתו
תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך הא אינו
מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו: ט רבי חנינא
בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו
חכמתו מתקימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו
אין חכמתו מתקימת: י הוא היה אומר כל שמעשיו
מרבין מחכמתו חכמתו מתקימת וכל שחכמתו מרבה
ממעשיו אין חכמתו מתקימת: הוא היה אומר כל
שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל
שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה
הימנו: רבי דוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית
ויין של צהרים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של
עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם (יא) רבי אלעזר
המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את
המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של
אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף
על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק
לעולם הבא: (יב) רבי ישמעאל אומר הוי קל לראש
ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל האדם בשמחה:

רבי

רק השמר (דברים ד׳) כי כלם (בראשית ט׳)

בכים

י (יג) רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין
לערוה מסורת סיג לתורה מעשרות סיג לעושר נדרים
סיג לפרישות סיג לחכמה שתיקה : (יד) הוא היה אומר
חביב אדם שנברא בצלם חבה יתרה נודעת לו שנברא
בצלם שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם ·
חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חבה יתרה נודעת
להם שנקראו בנים למקום שנאמר בנים אתם ליי
אלהיכם : חביבין ישראל · שנתן להם כלי חמדה
חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה ·
שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו :
(טו) הכל צפוי והרשות נתונה · ובטוב העולם נדון
והכל לפי רוב המעשה: (טז) הוא היה אומר הכל נתון
בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים החנות פתוחה
והחנוני מקיף והפנקס פתוחה והיד כותבת והגבאין
מחזירין תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא
מדעתו ויש להם על מה שיסמוכו והדין דין אמת והכל
מתוקן לסעודה (יז) רבי אלעזר בן עזריה אומר אם
אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם
אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין דעת
אין בינה אם אין בינה אין דעת אם אין קמח אין תורה אם
אין תורה אין קמח : הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה

ממעשיו

בנים (דברים י"ד) כי לקח (משלי ד') והיה כערער (ירמי' י"ז) והיה כעץ כו'

ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרבין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי : (יח) רבי אליעזר בן חסמא אומר קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה : רבי חנניה וכו'

פרק רביעי

בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא

(יח) ולא כתיב פלגי מים רק בתילים כתוב כן וגם אינו מקיים כמו כאן ויגזם נפל הטעות בכל הת' ובס"י כת"ש בפנים וכ"כ התי"ט : מכל מלמדי (תילים קי"ט) : טוב ארך אפים (משלי י"ד) : יגיע (תילים קכ"ח)

הבא איזהו מכבד המכבד את הבריות שנאמר כי מכבדי
אכבד ובזי יקלו : (ב) בן עזאי אומר הוי רץ למצוה
קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה
גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה :
(ג) הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי
מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך
דבר שאין לו מקום : (ד) רבי לויטס איש יבנה אומר
מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה : רבי יוחנן
בן ברוקה אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין
ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם : (ה)
רבי ישמעאל אומר הלמד על מנת ללמד מספיקין בידו
ללמוד וללמד והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו
ללמוד וללמד לשמור ולעשות : רבי צדוק אומר אל
תפרוש מן הצבור : ואל תעש עצמך כעורכי הדיינין
ואל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום להתוך
בהם וכך היה הלל אומר ודאשתמש בתגא חלף הא
למדת כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם :
(ו) רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה גופו מכבד
על הבריות וכל המחלל את התורה גופו מחלל על
הבריות : (ז) רבי ישמעאל אומר החושך עצמו מן
הדין

כי מכבדי (שמואל א' ב') יקלו היו"ד בצרי : וכן הכ' קמוצה עמש"ל בדף ד ע"ב:
כל ההגהה יוד"ת וכסי' שנדפס בק"ק פראג בימי הגאון מוהרר ליווא' ומצאנו שם
שכל האוכל הנאות מדברי תורה ר"ל שעושה קרדום לאכול ממנה וק"ל :
החושך הסי"ן שמאלית והוא לשון מניעה :

הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא והגס לבו
בהוראה שוטה רשע וגס רוח : (ח) הוא היה אומר
אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד ואל תאמר
קבלו דעתי שהן רשאין ולא אתה : ט רבי יונתן אומר
כל המקים את התורה מעני סופו לקימה מעשר וכל
המבטל את התורה מעשר סופו לבטלה מעני : י
רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה והוי
שפל רוח בפני כל האדם ואם בטלת מן התורה יש לך
בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש שכר הרבה
ליתן לך : יא רבי אליעזר בן יעקב אומר העשה מצוה
אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה
לו קטיגור אחד תשובה ומעשים טובים כתריס בפני
הפורענות : רבי יוחנן הסנדלר אומר כל כנסיה שהיא
לשם שמים סופה להתקים ושאינה לשם שמים אין סופה
להתקים : יב רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד
תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך
ומורא רבך כמורא שמים : יג רבי יהודה אומר הוי
זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון : רבי
שמעון אומר שלשה כתרים הן כתר תורה וכתר
כהונה

שהן רשאין ולא אתה עי' בברטנורי' ובתי"ט ובהרבה ס' נדפס ולא אני ואינו כן בס' הישנים : יש שכר הרבה כו' ובהרבה ס' נדפס יש לו ובס' ישנים אינו ועיי' בתי"ט : פרקליט מליץ : כתריס מגן להגין עליו :

שמואל

כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן :

(יד) רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחריך · שחבריך יקימוה בידך · ואל בינתך אל תשען : (טו) רבי ינאי אומר אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים : רבי מתיא בן חרש אומר · הוי מקדים בשלום כל אדם · והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים :

(טז) רבי יעקב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור · בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין : (יז) הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה : (יח) רבי שמעון בן אלעזר אומר אל תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו : (יט) שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה יי ורע בעיניו והשיב מעליו אפו : (כ) אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש

והלומד

שמואל הקטן אומר בנפול אויבך כו' פסוק הוא (משלי כ"ד) ולא במקרא מלא הוא ומה חידש שמואל בזה יש לומר שפי' שמואל היה רגיל לומר כן להזהיר דבי אדם ועי' בתי"ט : אויבך הקרי ביוד בחירק : ובכשלו כמו בהכשלו :

ויכנו

וְהַלּוֹמֵד זָקֵן לְמָה הוּא דוֹמֶה לִדְיוֹ כְתוּבָה עַל נְיָר מָחוּק רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר הַבַּבְלִי אוֹמֵר הַלּוֹמֵד מִן הַקְּטַנִּים לְמָה הוּא דוֹמֶה לְאוֹכֵל עֲנָבִים קֵהוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן מִגִּתּוֹ וְהַלּוֹמֵד מִן הַזְּקֵנִים לְמָה הוּא דוֹמֶה לְאוֹכֵל עֲנָבִים בְּשׁוּלוֹת וְשׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַל תִּסְתַּכֵּל בְּקַנְקַן אֶלָּא בְמַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יֵשׁ קַנְקַן חָדָשׁ מָלֵא יָשָׁן וְיָשָׁן שֶׁאֲפִילוּ חָדָשׁ אֵין בּוֹ: כא רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם: כב הוּא הָיָה אוֹמֵר הַיִּלּוֹדִים לָמוּת וְהַמֵּתִים לְהֵחָיוֹת וְהַחַיִּים לִידּוֹן לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁהוּא אֵל הוּא הַיּוֹצֵר הוּא הַבּוֹרֵא הוּא הַמֵּבִין הוּא הַדַּיָּן הוּא הָעֵד הוּא בַּעַל דִּין הוּא עָתִיד לָדוּן בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לְפָנָיו לֹא עַוְלָה וְלֹא שִׁכְחָה וְלֹא מַשּׂוֹא פָנִים וְלֹא מִקַּח שׁוֹחַד וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן וְאַל יַבְטִיחֲךָ יִצְרְךָ שֶׁהַשְּׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ שֶׁעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹצָר וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה נוֹלָד וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה חַי וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה מֵת וְעַל כָּרְחֲךָ אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רבי חנניה וכו'

פרק חמישי

בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וַהֲלֹא בְמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת אֶלָּא לְהִפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִין

את העולם שנברא בעשרה מאמרות: (ב) עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול: עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כלם: (ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו: (ד) עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ועשרה על הים עשרה נסיונות נסו אבותינו את הקדוש ברוך הוא במדבר שנאמר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: (ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זבוב בבית המטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא כבו הגשמים אש של עצי המערכה ולא נצחה הרוח את עמוד העשן ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחוים רוחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים: (ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן פי הארץ פי הבאר פי האתון הקשת והמן והמטה והשמיר הכתב והמכתב והלחות וקברו

של

של משה רבינו ואילו של אברהם אבינו ויש אומרים אף המזיקין ואף צבת בצבת עשויה : (ז) שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ואינו נכנס לתוך דברי חברו ואינו נבהל להשיב שואל כענין ומשיב כהלכה ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי ומודה על האמת וחלופיהן בגולם :

(ח) שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עבירה מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין רעב של בצורת בא מקצתן רעבים ומקצתן שבעים גמרו שלא לעשר רעב של מהומה ושל בצורת באה ושלא ליטול את החלה רעב של כליה בא : דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין ועל פירות שביעית : חרב בא לעולם על ענוי הדין ועל עוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה : (ט) חיה רעה באה לעולם · על שבועת שוא ועל חלול השם : גלות בא לעולם על עובדי אלילים ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים · ועל שמטת הארץ : בארבעה פרקים הדבר מתרבה

ברביעית

ויכסו (במדבר י"ד) : בגולם גולם אלו כלים עץ שלא נגמרה מלאכתן כן זה אין דעת כלל בגופו (מגלתי) : מקצתן רעבין כו' ר"ל שיתיקר השער עד שמקצת ב"א רעבין ומקצתן שבעין מדה כנגד מדה : עינוי הדין שאינו פוסק אלא ע"י טורח גדול : עוות הדין מקבל שוחד : וי"א זו מדת סדום כ"ה בס"י כדכתיב הלא זה עון סדום כו' ויד עני ואביון לא החזיקו :

ינא

ברביעית · ובשביעית · ובמוצאי שביעית · ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה · ברביעית · מפני מעשר עני שבשלישית · בשביעית · מפני מעשר עני שבששית · במוצאי שביעית · מפני פירות שביעית · במוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים : (י) ארבע מדות באדם · האומר שלי שלך · ושלך שלי · עם הארץ · שלי שלי · ושלך שלך · זו מדה בינונית · ויש אומרים זו מדת סדום שלי שלך ושלך שלך חסיד שלך שלי ושלי שלי רשע : יא ארבע מדות בדעות נוח לכעוס ונוח לרצות יצא הפסדו בשכרו קשה לכעוס וקשה לרצות יצא שכרו בהפסדו קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד נוח לכעוס וקשה לרצות רשע :

יב ארבע מדות בתלמידים מהר לשמוע ומהר לאבד יצא שכרו בהפסדו קשה לשמוע וקשה לאבד יצא הפסדו בשכרו מהר לשמוע וקשה לאבד זו חלק טוב קשה לשמוע ומהר לאבד זו חלק רע : יג ארבע מדות בנותני צדקה הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו יתן ויתנו אחרים חסיד לא יתן ולא יתנו אחרים רשע :

יד ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו הולך ועושה חסיד לא הולך ולא עושה רשע :

ארבע

יצא הפסדו בשכרו כמש״ז״ל יגעתי ומצאתי תאמין : נדקת

טו ארבע מדות ביושבי לפני חכמים ספוג ומשפך משמרת ונפה ספוג שהוא סופג את הכל ומשפך שמכניס בזו ומוציא בזו משמרת שמוציאה את היין וקולטת את השמרים ונפה שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת:

טז כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם איזו היא אהבה שהיא תלויה בדבר זו אהבת אמנון ותמר ושאינה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן:

יז כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

יח כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר צדקת ה׳ עשה ומשפטיו עם ישראל ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו שנאמר על חטאת ירבעם בן נבט אשר חטא ואשר החטיא את ישראל:

יט כל מי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה

תלמידיו

צדקת ה׳ (דברים ל״ג) על חטאת ירבעם (מלכים א׳) וברוב ס״ל כתיב בן נבט; להכחיל

תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע עַיִן רָעָה וְרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ קְצָרָה מַה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע · תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ · אוֹכְלִין בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא אֲבָל תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהִנָּם וְיוֹרְדִין לִבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ ׃ כ) יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר רָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ הוּא הָיָה אוֹמֵר עַז פָּנִים לְגֵיהִנָּם · וּבֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן ׃ יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ׃ בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר הֲפוֹךְ בָּהּ וַהֲפוֹךְ בָּהּ דְכוֹלָּא בָהּ · וּבָהּ תֶּחֱזֵי וְסִיב וּבְלֵה בָהּ וּמִנָּהּ לָא תְזוּעַ שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה הֵימֶנָּה ׃ בֶּן הֵא הֵא אוֹמֵר לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא ׃ הוּא הָיָה אוֹמֵר בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא · בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים לַמִּשְׁנָה · בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת · בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לַגְּמָרָא · בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה · בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף · בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ · בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה · בֶּן חֲמִשִּׁים לְעֵצָה · בֶּן שִׁשִּׁים לְזִקְנָה · בֶּן שִׁבְעִים לְשֵׂיבָה · בֶּן שְׁמוֹנִים לִגְבוּרָה · בֶּן תִּשְׁעִים לָשׁוּחַ · בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ

כמת

להנחיל (משלי ח׳) ׃ ואתה (תלים נ״ה) ובה תחזי ס״א וכה תחזי וכי׳ כתי׳ ט ׃

מת ועבר ובטל מן העולם : רבי חנניה וכו'

פרק ששי

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והוה צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואומר והלחת

מעשה

בלשון המשנה כלומר ברייתא היא ובלשון משנה שנוי וזה שנו. ר' מאיר אומר ולפי שעד עכשיו כל הפרקים משנה לפיכך הוצרך להודיע שמכאן ואילך ברייתא היא ומתוך שאלו דברי אגדה ג"כ מדרכי המוסר נתנו לאומרו בבית הכנסת עם אלו הפרקים של מסכת אבות (מנחתי) : לי עצה (משלי ח') נזם זהב (שם כ"א) והלחת (שמות ל"ב) :

ומתנה

כמעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות : הלמד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד שכן מצינו בדוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו שנאמר ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי והלא דברים קל וחומר ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו הלמד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו : כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא אל תבקש גדלה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך

עשה

וממתנה (במדבר כ"א) ואתה כו' (תהלים [illegible]) [illegible] לקח (משלי ד') :

עשה ואל תתאוה לשלחנם של מלכים ששלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך : גדולה תורה מן הכהנה ומן המלכות · שהמלכות בשלשים מעלות · והכהנה בעשרים וארבעה · והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואלו הן · בתלמוד · בשמיעת האזן · בעריכת שפתים ובינת הלב בשכלות הלב באימה ביראה · בענוה בשמחה בטהרה בשמוש חכמים בדקדוק חברים בפלפול התלמידים בישוב במקרא במשנה במיעוט סחורה במיעוט דרך ארץ במיעוט תענוג במיעוט שינה במיעוט שיחה במיעוט שחוק בארך אפים בלב טוב · באמונת חכמים בקבלת היסורין המכיר את מקומו · והשמח בחלקו והעושה סיג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות · אוהב את הצדקות אוהב את המישרים · אוהב את התוכחות ומתרחק מן הכבוד ולא מגיס לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה נושא בעול עם חבירו ומכריעו לכף זכות ומעמידו על האמת ומעמידו על השלום ומתישב לבו בתלמודו שואל ומשיב שומע ומוסיף · הלמד על

מנת

ואינו מחזיק טובה לעצמו בכל מה שלמד אינו מתפאר אלא אומר בלבו שהדבר מוטל לו וחובה עליו : ומתרחק מן הכבוד ולא זו שאינו רודף אחריו אפילו כשמגיע לידו מתרחק ממנו כדרך שעשה שאול שנחבא אל הכלים :

ותאור

מְנַת לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹ · וְהַמְכַוֵּן אֶת שְׁמוּעָתוֹ וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ · הָא לָמַדְתָּ כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְאוּלָה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי גְּדוֹלָה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא · וְאוֹמֵר רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶּךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ וְאוֹמֵר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר וְאוֹמֵר כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרוֹתֶיךָ וְאוֹמֵר תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ לִוְיַת חֵן עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת תְּמַגְּנֶךָּ וְאוֹמֵר אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְאוֹמֵר כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ : רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר הַנּוֹי וְהַכֹּחַ · וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַזִּקְנָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַבָּנִים נָאֶה לַצַּדִּיקִים וְנָאֶה לָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא וְאוֹמֵר תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה : וְאוֹמֵר עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם : וְאוֹמֵר וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת

בהר

שנאמר (אסתר) במעשה בגתן ותרש וע"כ באה הגאולה שמתוך כך נאמר מה נעשה יקר וגדולה למרדכי כו' : כי חיים (משלי ד') רפאות (שם) לפרק הר' דומה כ"כ בזקנה אברם : עץ חיים (שם ג') כי לוית חן (שם א') תתן (שם ד') אורך ימים (שם ג') כי אורך ימים (שם) עטרת (שם ט"ז) תפארת (שם כ') עטרת זקנים (שם י"ז) וחפרה (ישעיה כ"ד) :

בהתלכך

בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד: רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים · כלם נתקימו ברבי ובבניו: אמר רבי יוסי בן קסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאי זה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות · אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה וכן כתוב בספר תהלים טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף · שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים שנאמר בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלכך תנחה אתך בעולם הזה בשכבך תשמר עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא ואומר לי הכסף ולי הזהב נאם יי צבאות: חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן תורה קנין אחד שמים וארץ קנין אחד

אברהם

בהתלכך (משלי ו') לי הכסף (חגי ב'): ה' קנני (משלי ח') כה אמר (ישעיה ס"ו) מה רבו (תהלים ק"ד) ויברכהו (בראשית י"ד) עד יעבר (שמות ט"ו) לקדושים (תהלים ט"ז) מכון (שמות ט"ו) ויביאם (תהלים ע"ח) כל הנקרא בשמי (ישעיה מ"ג)

ברכה

אברהם קנין אחד ישראל קנין אחד בית המקדש קנין אחד תורה מנין דכתיב יי קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז שמים וארץ מנין דכתיב כה אמר יי השמים כסאי והארץ הדם רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ואומר מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך אברהם מנין דכתיב ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ ישראל מנין דכתיב עד יעבר עמך יי עד יעבר עם זו קנית ואומר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם בית המקדש מנין דכתיב מכון לשבתך פעלת יי מקדש אדני כוננו ידיך ואומר ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו : כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר יי ימלך לעלם ועד : רבי חנניא וכו'

ברכה על היין

סברי מרנן ורבנן ורבותי · ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן :

ברכה אחרונה על היין · והיא מעין ג' ברכות שבבהמ"ז · ועל פירות הארץ שהם חמשת המינים גפן תאינה ורמון וזית ותמרה מברך לאחריהם ברכה זו רק במקו' על הגפן ועל פרי הגפן אומר על העץ ועל פרי העץ ועל דייס' מחמשה מיני דגן שהם חטה שעורה כוסמין שבלת שועל ושיפון אומר ג"כ ברכה זו ובמקו' על הגפן כו' אומר על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה כו' וכ"ח ורגע ביין ובפירות ג"כ ועל תנובת השדה אכן בספרים הישנים לא מצאתו כן :

ברוך

בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַיַּיִן

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה. וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ · וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה: (וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה: וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה : בר"ה ביום הזכרון הזה : (בי"ט) ושמחנו ביום חג המצות הזה : חג השבועות הזה : חג הסוכות הזה : שמיני חג העצרת הזה : כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְּךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן · בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן :

בבנינה כ"ה בס"י ונ"ג בה : ונאכל מפריה כ"כ האור חדש בשם של"ה ע"ש בדף ל"ו : כי אתה ה' כ"ה בס"י, ובאור חדש : על הארץ ועל פרי כו' כ"כ אבודרהם :

התנצלות המחבר והמגיהים

בכר קדמוני כל מגיה ספרים כשם שאי אפשר לתבן בלא בר כך א"א לדפוס בלי טעות גם אנכי לא נפל ממם ושגיאות מי יבין כי עיני בשר לנו ואין לדיות הגורה לייצר סכל כעולתו אות ובתכלית השלימות לא כן יציר חומר מעורב בכחות ויסודות גם פעולתו אינו בתכלית השלימות · זאת ועוד אחרת שלפעמים היודפים כשוכב בכדור שבידו בכח על האותיות אז נשמט איזו אות או נקודה ונתגלגל על השורה ובהתפזם במהירות מלאכתם משימ' באיזהו מקומן שיבנע תחלה ולפעמים נשאר בחוץ ומזה נשתרבב הטעו' ג"כ ועוד ה' שמינו עין תחת עין אעפ"כ לבי נקפה בכן בקפתינו כאם המוצא ימצא איזו טעות אז יוכל לתקן בקל בחרט אנוש ובקסת הסופר כי ע"פ הדפסנו על נייר טוב ומובחר וכל הדן אותנו לכף זכות גם יין השמים ידונו אותו לכף זכות :

תם ונשלם לסדר ולא תנ"על נפשי אתכם לפ"ק

מענה אליהו

אמר אליהו צעיר אנכי לימים · וכל ימי גדלתי בין החכמים · והייתי משתעשע על ברכיהם · ומתאבק בעפר רגליהם · ושתיתי בצמא את דבריהם · וכעבד לאדון רצתי לפניהם · והרבה תורה למדתי מהם · בעזרת הש"י ואף גם זאת לא חסרתי ללמוד מהם חכמת הדקדוק והיא חכמה ואינה מלאכ' כי מבלעדה לא ירים איש את ידו ורגלו בכל התורה, נעשה אצלו כקופה בלי אזני' כמו שהאריכו המדקדקים בספריהם · ואמר א' מהקדמונים מי שלמד תורה ולא למד יסוד דקדוק הוא כמו חורש אשר ינהג שוורים וידו מבלי מלמד ודרבן · וכדי שיהיו לזכרון לפני תמיד סדרתי בקצרה כל' קלילא דיני האותיות והנקודו' ופעלי' והשמות והטעמי' בקיצור מופלג להיות שגורי' בפי ואהדרה כנגד מלכי כו : ויהי מאוד הפצירו וידברו על לבי רבים וכן שלמים להוציאה תעלומה לאור להביא אל הדפוס קיצור הנ"ל · אמנם זחלתי ואירא לחוות דעי מכמה טעמים וידוע מה שאמר א' מן החכמים כל דבר הנכתב כאלו נדרש ברבים מכ"ש מה שנדפס וכבר אחז"ל במקום גדולים אל תעמוד · והנה כהיום שזיכני הש"י להדפיס סדר תפלה ע"פ הדקדוק ומי שאין לו ידיעה בחכמה זו יהיה עליו דבר זה לטורח ולמשא · ע"כ ההכרח לא יניחני להביא על מזבח הדפוס חלק א' מס' הדקדוק כדי שידע הקורא מוצאו ומובאו · ואמרתי אל מי מקדושים אפנה · אם לספרי הראשוני' שכתבו דבריהם כפי הבנת דורות שבימיהם שהי' לבם כפתחו של אולם אכן בדורות הללו נתמעטו הלבבות ואי אפשר לעמוד על כוונתם ומתוך כך הרבה ב"א משכו ידיהם מחכמה זו ונשארה תורה זו מונחת בקרן זוית אין דורש ומבקש אותה כידוע · וז"ל הגאון המפורסם בעל תוספת יום טוב בהסכמ' על ספר שיח יצחק כי החכמה חכמת הדקדוק לשונינו הקודש רטושה ועזובה · אף שהיא מנה קדשים ומנית על כולנה היא תשוקה · על כל זה הלא היא ככלה אשר בבית חמיה עלובה עכ"ל : גם המחבר ספר הנ"ל האריך בדברים אלו וז"ל · ורבים מן ההמון לא ישימו על לבם להבדיל בין נכח ונסתר יחיד ורבים עבר הוה ועתיד והספרים אשר חברו יחדיו בחכמה זו מונחים בקרן זוית · ולא אחר ללשונינו הקודש נגביר כו' אך אמרו שתינו אתנו מי אדון לנו הלא ענין הדקדוק הוא כמלאכה ואינה חכמה ובאמת הן לו יהיה כדבריהם הלא היא מלאכת מחשבת מעשה חורש לחשוב לדעת בכל חכמה כי היא ראשונה לכל דבר שבקדושה · וכענין זה כתבו הרבה מהראשונים שחיוב גמור על כל אחד מישראל שיהיה לו ידיעה בחכמה זו כי מבלעד לא יפתח פיו לדבר בלשון הקודש בפרטות שלא יוכל להתפלל כדת וכראוי ··

והנה לגודל מעלת התפלה אמרתי להעתיק מה שכתב בס' שני לוחות הברית וז"ל התפלה צריך שיהיה בדבור ובמחשבה ובכוונה ר"ל שיכוין ע"פ הסוד כי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה אך לאו כל מוחא סביל דא והלואי שיוכל להתפלל ולא יפגל קדשים במחשבה זרה של חוץ לזמנו ויאוץ למקומו · ר"ל בשעומד בבה"כ ומהרהר בעסקיו או בדברי הבאי אשר מחשבתו משוטטת חוץ לבה"כ בכל רחובו' קרי' זה נקרא חוץ למקומו ומ"ש שיהיה בדבור פי' במתון מלה במלה בשפה ברורה לא חטוף' רק יוציא כל אות ואות כראוי מכ"ש כל תיבה ולא יטעה אפי' בנקודה אחד כי לפעמים מחמת הנקודה נשתנה התיבה לפי' אחד כי שינוי נקודה א' יכול להחריב העולם · ע"ל הרב בספר זכרון ידוע שהתפלה הרצוי' והמשובחת בדבור בכוונה בכל מלה היינו שתהא התפלה מתוקנת ע"פ האמת וצדק בלי שבושים וגמגומים בענין ובלשון שתהא הולכת ע"ד דקדוק לשונינו הקדושה בכל תנאים ובכל משפטיה כיון שהתפלות תקנו לנו עזרא וב"ד אין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחד מהם ולא לגרוע וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמי' בברכות אינו אלא טועה כו' וק"ו שיקרא טועה המשנה ממה שכתוב בתורה וא"כ ראוי לומר בכאן לכבוד אקינו כמה קשה לראות מלאכת ה' הבאה לבית הדפוס מלאה טעיות רבות ומשובשת לא כיתבו לכתוב אין שם ספר אשר אין שם מינים ממינים שוכים וקשים · ואע"פ שאומרים שא"א לדפוס בלי טעות אפשר ואפשר למעט בהם ושיהיו נכרים במיעוטם ולא להרבות ולהגדיל המבוכה · ועל הכל רע המעשה לעמוד במיעוט פקוח דברי אלקי חיים שמוסיפין וגורעין ומשנין בסדורין ובכתבי הקדש ממה שהי' כתוב ומפורש בתורה ובנביאי' וכתובי' כי בדבר הנוגע לבקשות ופזמונים שחברו אחרונים ז"ל אין השינוי פוגם בהם כל שהענין והלשון במקומם עומדים· אבל במקראי' קדש שנאמרו ברוח הקדש אינו כן כי אפי' כחוט השערה צריך לדקדק בהן ומזמן זה הטעות שהוא האמור יש אש כמה וכמה כאשר יראה כל הבא לבדוק אחריהם וכשם ששכר המגיה הרבה מאוד המפקח על מלאכ' שמים ביראת חטא שלא תצא תקלה מתחת ידו וזכות הרבים תלוי בו כך עונש אינו קטן המוציא ח"ו ספרי' מתחת ידו בלי מוגהי' כל הצורך לפי שהם באים לידי רמי' והנכשל בהם ח"ו חטאו תלוי בגורם · ויש מהם שהמגיה אצלם כמונא ח"ו כמחרף ומגדף · והנה מים כורעים באים לה' ובסופו יום אדיר בשנה יום וידוי בתחנה ובקשה ורחמים אשר בו נשלמה פרים שפתותינו היא שעמדה לנו במקום קרבנות ועולות ואם זאת באה מלאה מומי החסרון והיתוספות והשני הלז תפגום ותפסול במחילה וסליחה המבוקשת על ידה מאת אבינו שבשמים וכמנא העני אשר עיניו תלויות

בקריאה

בקריאה אשר הוא קורא קרא מן הכונה ומן הדבור השלם וכן לא יעשה מישראל ובסדורים הימים האלה · בפרט שיש כמה דברים זרים שאין להם הבנה ולא קשר והם כנד הלשון והענין ממש וכמקרה זה בלתי טהור יקרה ביתר הספרי' כמעט אין נקי : הדבור השני שבו תלוי הדבו' המדוקדק הוא שתהא כל אות ואות נקראת בקריא' יפה ומבוארת שלא תהא נחלפת באות אחרת ולא נקודה בנקודה אחרת ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה ולא יניח הנד ולא יניד הנח כללו של דבר יזהר בכל תפלה ובכל תחנה בכל מה שהזהרנו חז"ל ליזהר בו בק"ש וכן כתבו ר"ל בפי' שלא עלי' בלבד דברו אלא על כל קריאה אפילו בשעה שאדם קורא בתורה נביאים וכתובים כמ"ש בא"ח ס"ס ס"א : ומעקרי הדקדוק שלא ישנו סדר הטעמים בפרט להחליף את המלעיל במלרע וכן להיפך · גם שלא להבליע האותיות ויזהר בקישור התיבות שלא להקדים את הראוי לאחר ושלא לאחר את הראוי להקדים כי כל א' מהדברים הללו מביא לידי הפסד : הן כל אלה ראו עיני אמרתי לנזו"ר אומ"ר שער א' מספר שיח יצחק ובו אבאר כל דיני דקדוק האותיות והנקודות שזה יותר הכרחי לקריאת לשונינו הקודש הן בתורה הן בתפלה והנה לג' סיבות שמתי פני אל ספר הנ"ל הא' שהרב המחבר ס' הנ"ל הי' מופלג בתורה כפי הנראה משאלות ותשובות שלו שהיה נוקב ויורד עד תהום עומקו של הלכה · ומזה נלמוד סתום מן המפורש שגם בחכמה זו העמיד דבריו על בוריו · הב' שהעמיד דבריו בנאות הלשון ליסנא קלילא דמשתמשי בי אינשי ויקל על המעיין ללמוד ממנו · הג' כי בחיבור הנ"ל ימצא כ"א נתינת טעם וסיבה לכל דבר ואת זה לעומת זה עשה שהחיבור בפנים והביאור על זויותיו מערכה מול מערכה והיה האיש אשר יש לו יד בחכמה זו יספיק לו לזכרון לקרות בפנים החיבור ומי שירצה ללמוד תוכן הענין ישים פניו אל הפי' והביאור · אומנם לפעמים קצרתי דבריו בכל מקום שהשיג על קצת מהמחברים · גם באיזהו מקומן שהאריך בדברים היוצאים מכללי הדקדוק כדי שלא להכביד להמתחיל בחכמ' זו · ובקצת מקומות הוספתי דבריי לפי הענין שהוא מן הצורך ושמתי בחצי עיגול לבנה :

וקראתיו בשם **מקרא קדש** כי בו יתבאר כל דקדוק השייך לקריאת בכתבי הקודש ובקשתי מכל רואי חיבורי זה שידינני לכף זכות ומן השמים ידונו לטובה ולא לכף חובה כה עתירת אסקופה הנדרסת אלי' בא"א כמוה"רר עוזריאל יצ"ו ה"ה מווילנא ומתגורר לע"ע בק"ק פראג :

א אותיות לשון הקודש עשרים ושתים וחמשה מהם כפולים (א) וסימנם מנצ"פך (ב) :

ב אותיות אלו תוצאותם מחמש מקומות (ג) אהח"ע מהגרון · גיכ"ק מהחיך · (ד) לנד"טת מהלשון בחינכים · (ה) רשס"זץ מהלשון בשיני' · (ו) פב"מו מהשפה · (ז) וכל אות המוקדם לחבירו (ח) בסדר שזכרנו הוא קודם וקל להוציא ממוצאו יותר מחבירו הנזכר אחריו · הא"לף קודמת וקלה מן הה"א · והה"א קלה מן החית · וכן כלם : וכל אותיות שהן ממוצא א' מתחלפות זו בזו ·

שתי

(א) כפולים ר"ל מ"ם פתוחה וכ"ף ונו"ן ופ"א וצ' כפופו' · ומ"ם סתומה וכ"ף ונו"ן ופ"א וצ' פשוטות · והוכפלו ע"פ סוד להשלים כ"ז אותיו' שפה ביתא · אי"ק בכ"ר גל"ש דמ"ת הנ"ך וס"ם זע"ן חפ"ף טצ"ץ הכוללים מיני מספרי האחדים (בראש) והעשרים (באמצע) והמאות (בסוף) :

(כי ך' פשוטה במספר ת"ק ם' במספר ת"ר ן' במספר ת"ש ף' במספר ת"ת ץ' במספר תת"ק · ואות אלף במילוא' הרי אלף :)

ובאו הכפופות ומ"ם פתוחה באמצע התיבה · והפשוטות ומ"ם סתומה בסוף התיבה לפי שיותר נאה בכתב להיות בסוף התיבה כמו קו ישר ולא כפוף לכן אותו קו שבאותיות כפופות למטה שמו באורך למטה בפשוטות כזה כ"ך נ"ן פ"ף צ"ץ ומאחר טעמא לאוד לא נכפלו אלא הטעם ע"פ הסוד כנודע מדברי חכמי הקבלה : (ב) מנצ"פך כתבו התוספות לא נקט להו כסדר מנצ"פך לפי שמנצ"פך משמע מן צופיך ר"ל הנביאים יסדום : (ג) תוצאותם כי הקול יוצא מהרוח שבריאה דרך הקנה בלי חתוך אותיות ומאותנו בא מכלי הדבור שהם חמשה : הגרון והחיך והלשון והשיניים והשפה · הגרון הוא הכלי להוציא ממנו אותיות אהח"ע · והחיך להוציא ממנו גיכ"ק וכן כלם : (ד) מהחיך היינו כשתגיע שרש הלשון בחיך : (ה) מהלשון בחניכים כלומר כשתגיע הלשון בסוף החיך למעלה מהשינים : (ו) מהלשון בשיניים כשתגיע הלשון בשיניים לדחות האויר דרך השיניים : (ז) מהשפה לפי שא"א להגיע רק השפה התחתונה לכן לא אמרו מהשפתיים אלא מהשפה : (ח) וכל אות המוקדם כו' כי הא' קלה להוציאה מכל האותיות שהיא יוצאת דרך הגרון בקול פשוט ומיד כשתפתח הפה תוכל להוציאה · והה' צריכה קצת נענוע יותר כי מוצאה יותר פנימי · וכשתרצה להוציא הח' תנענע הגרון יותר הע' היא יותר פנימי וצריך נענוע הגרון למטה סמוך לחלל הגוף (וכן בשאר

מוצאות

ג שתי אותיות יש עזר למוצאם (ט) מן האף והם ג"כ מתחלפין :

ד אותיות אה"וי הם נחות נסתרות (י) הא' והו' והיוד נחות באמצע ובסוף התיבה · והה' נחה בסוף בלבד · (י"א) ואותיות אה"וי ג"כ מתחלפ' זו בזו ·

ה אותיות אהח"ער הן רפית (יב) וטס שקץ נוזלים יקבלו דגש ולא רפי (יג) בג"ד כפ"ת פעמים בדגש ופעמים ברפה (יד)

ו עשרים ושתים האותיות הציין שרשיות (טו) כתיב' תמיד וסימנם זע"ף קצ"ר תס"ד ג"ט וחציין פעמים הן שרשיות ופעמים משמשות · וסימנם מש"ה כת"ב אלי"נו וד' מהן משמשי' רק בראש התיב' וסי' אל"בש (ט"ז) והאחרות משמשות בראש התיבה ובס' (יז) וסימנם תכ"ן היו"ם :

עשר

מונחות כ"ל הרב בשים ינחק ואף שבספר ם' דקדוק סדרו דטל"גת ובס'כן בסיו"ף אנחנו הלכנו בעקבי של הרב הנ"ל כי כל דבריו ישרי ונכוני למבין והנ' צריך לדקדק ולהבדיל בין הא' והע' (ועי' עוד בס"ת סי' ס"ג וסי' קכ"ח ובמ"ת שם) : (ט) יש עזר למונחם בלומ' עיקר יתגא הם"ס יהשפה וכל' אבלשון ומ"מ מן האף יש להם קצת עזר להוציא' ותנסה זה כשתסגור החוטם שלא תוכל לדבר על נכון. באר היטיב : (יוד) אהוי הם נחות ר"ל שלא תנגנו.. אותם. בדבור אלא הן נחות ונמשכות במשך קול התנועה הגדולה שלפניהם : (יא) בסוף בלבד אבל לא באמצע שאין זה הנמשך בדבור מן הקיץ שלפני' שהקמץ לפי טבעו נמשכת תנועה האלף והיו היותר קלה · אך תבא הה בסוף התיבה למורך שרש התיבה כמו עשה בנה · או לשמוש פקדה שמרה ופעמים נוספת אבקשה אזמרה · אבל באמצע אין ראוי להיות אות נח רק אות הנמשך מתנועה גדולה כמו האל"ף והוי"ו והיו"ד כמו שיתבאר בפ"ב לכן הן נחות אף באמצע תיבה : (יב) רכות ובינוקות מועטים ינאצו הא' והר' דגושות וגייני כיסוד' : (יג) ולא רבי כי תמיד הן חזקות בקריאה ובא בהם, לפעמים דגש להורות על דגש חזק כמו ל בכ ד : (יד) פעמים בדגש כו ובאיזה אופן באו הדגושים והרפויים יתבאר בפ"ג : (טו) שרשיות ר"ל שהם תמיד בעיקר התיבה ואינה משמשות להורות שום ענין באותה תיבה : (טז) אלבש כמו אפקוד לפקוד בפקיד ע' תיק. יז' בראש התיבה גבסוף כמו תיו תפקוד פקדה וכן הכ' כפקוד פקדתיך וכן כלם :

עשר

(א) עשר תנועות הן ידוע
שאי אפשר לדבר ולהניע
שום אות אם לא בא' מעשר
קולות אלו שהם ה' גדולות
הנמשכות בארוכה · חולם ·
מלאפום · קמץ · צרי · וחירק
שאחריו יוד : וה' קטנות שאינם
נמשכים אלא הן חטופות לאות
שאחריהן · והן קמץ חטף · שורק ·
פתח · סגול · וחירק שאין
אחרי' יוד · ועשר קולות אלו
מספיקו' לכל חלקי הדבור :

א עשר תנועות הן (א) חמש גדולות וכנגדן חמש קטנות · הראשונה חולם וכנגדה קמץ חטף · והשני' מלאפום (הספרדים קראוה שורק) וכנגדה שורק (הספרדים קראוה קבוץ שפתים) · והשלישית קמץ וכנגדה פתח · הרביעי' צרי וכנגדה סגול · והחמישית חירק שנכתב אחרי' יוד וכנגדה חירק שאין אחרי יוד · וסימן לתנועות הגדולות אַל אָבִי הוּא טוֹב (ב) וסי' להקטנות גְּם מִכָּל פֶּגַע :

ב ה'

והנה אלו ה' תנועות הגדולות הן עיקר ויסוד קולו' הקריא' · עד שתמשך מכל א' מהן אות מאותיות הנחות שהן או"י כמ"ש בחלק ב' וחמש תנועות הקטנות הן תולדותיהן של הגדולות במקום שאין הגדולות יכולת לבא לפי שאחריהן לא יבא דגש או שוא נח ולפעמים לפי ענין התיבה צריך להיות שם דגש או שוא נח אז תבא תנועה קטנה תחת תנועה גדולה ההיא · תחת חולם תבא קמץ חטף הקרובה אלי' בקול כמו קמץ שבקוף קָרְבּוֹ וככף כָּל־ שלא תאריך בה רק תחטוף אותה לאות שאחרי' וצורתה כמו קמץ גדול ומתוך חטיפותי' קרובה לחולם לכן שוה תמורת החולם כמו במלת כֹּל שהוא בחולם כשהוא בהפסק דהיינו כשיש עליה טעם נגינה · וכשהיא דבוקה למלה שאחריה היא בקמץ חטף כָּל־ : וכנגד המלאפום שמו השורק הקרובה אלי' בקול אך שהיא חטופה לאות שאחריה : וכנגד הקמץ שמו הפתח וכנגד הצרי שמו הסגול הקרובה אלי' בקול רק שאינו נמשך כמו במלת אֵת כשהיא בטעם נגינה היא בצרי וכשהיא דבקה למילה שאחריה היא בסגול אֶת־ : וכנגד החירק שאחריה יוד שמו חירק שאין אחרי' יוד כי היוד שאחר החירק הוא סימן להמשיך החירק · וכשאין אחריה יוד אז תחטוף קריאתו לאות שאחריו : (ב) אל אבי הוא טוב כלומר ה' נקודות שהן תחת ד' תיבות אלו הן תנועות הגדולות :

(ג) אחר מלאפום היא כתובה · כי א"א להשים נקודת המלאפום תוך האות בלי וי"ו · שאז יתחלף עם הדגש ובהכרח שיהיה אות מיוחד להשים בו נקודה ובחרו בוי"ו שהוא נמשכת מהמלאפום : (ד) לא יבא דגש שהנחות

ב ה' תנועות הגדולות הן נמשכות בקריא' עד שתמשך מהן במבטא א' מאותיות הנחות · מן החולם והמלאפו' נמשכת הוי"ו · מן החירק והצרי נמשכת יו"ד · מן הקמץ נמשכת האלף : פעמים הן כתובות ופעמים אינן כתובות רק עומדות בכח התנועות הגדולות · חלת וי"ו הנמשכת מן המלאפום היא כתובה (ג) תמיד · והה"א הנחה הבאה אחר הקמץ : ומפני שאחר תנועו' הגדולות נמשכו' אותיות או"י לכן לא יבא אחריהן דגש (ד) אם לא שטעם התיבה תחת התנועה הגדולה והם מועטים ותשכחם המדקדקים ע"ש :

ג חמש תנועות הקטנות נחטפות קריאתן · ותמיד אחריהן דגש · או שוא נח · (ה) אם לא שהטעם תחת התנועה קטנה כמו אֵבֶן גֶפֶן נֶפֶש ודומי' · וכשתבא תנועה קטנה במקום תנועה גדולה (ו) אזי תאריך הת"ק ורפי אחריה אף שאין הטעם בתנועה קטנה · וכן בהיפך כשתבא תנועה גדולה במקום תנועה קטנה דגש אחרי' :

ד עוד יש תנועה א' והיא משרתת לכלם (ז) ונקרא שוא והיא נעה בראש התיבה (ח) וכן לאחר תנועה גדולה · ואחר תנועות הקטנות היא נחה ; ואם היא באות דגושה (ט) היא

המשך מתנועה הגדולה הוא הפוך החטיפ' שצריך לחטוף האות ההוא לאו' שאחריו בדגש : (ה) אם לא שהטעם בת"ק שאז תאריך התנועה קטנה במדרגת התנועה גדולה ולא תתחבר לאות שאחריה : (ו) במקום ת"ג כמו וַיָקֻמוּ וַיָשֻׁבוּ שהראוי בכל אלו במלאפום ויקומו וישובו וכן בהפך כמו הַיּוֹלֵד שהראוי הַיֶלֶד כי הוא מכוון פֵּקֵד הדגש וכן ויהיו שניהם ערומים (בראשי' ד') שהמ' דגושה בשביל שבאה התנועה גדולה במקום תנועה קטנה הדגש שאחר תנועה קטנה לא זז' ממקומה ועיין מה שכתבנו בברכות מלבים ערומים · (ז) משרתת לכולם שאין לה קול משוך אפי' כמו תנועה קטנה · ובאה במקום תנועה · כלומר כשהיו צריכות לבא בתיבה תנועות רבות השמיטו איזה תנועה · ושמו השוא במקומה להקל על הלשון וזהו שמושה : (ח) נעה בראש התיבה שאין אות לפני' להתדבק. אי' שתהא היא נחה ומצטרפ' לאות ההוא ·

וכן לאחר תנועה גדולה שמאריכין בתנוע' גדולה ואינה מחוברת

היא נעה כִּפְּרוּ דִּבְּרוּ, וכן אם באו שתי אותיות דומות זו לזו והראשונה בשוא אז היא נעה כמו הִנְנִי · (י) ואם שתי שואין סמוכין באמצע התיבה הראשונה נחה והשניי' נעה (יא) ולא תבאנה שתי שואין סמוכין בראש התיבה (יב) ובאו בסוף התיבה ואז שתיהן נחות וזה כשבא בסוף תיבה מאותיות פת"ך ט"ב ד"ק אל"ף תוספת יפת ויבך וַיֵּרְדְּ וַיַּשְׁקְ יֵשְׁטְ וַיֵּשְׁבְּ: ולעולם לא יבא טעם תחת השוא ולא תבא לבדה בתיבה (יג) בלי צירוף א' מהתנועות אחרית:

ה אחר שוא הנע לעולם רפי זולת מלות שְׁתֵּי שְׁתַּיִם (יד) ואחר שוא נח לעולם דגוש זולת מועטים עַבְדֵי עַבְדֵיכֶם (טו) מַלְכֵי מַלְכוּתְךָ ורומיהם: והשוא

מחוברת לשוא שאחריה: (ט) באות דגושה כו' שהדגש מורה כאלו אות ההוא כפול: סִפְּרוּ כמו סִפְפְרוּ פא ראשונה בשוא נחה והשני' נעה - (והרומיים כשרונים להדגש אז יכפלו האות ההוא. והמיון יתבאר שאם ב' שואין באמצע תיבה הראשונה נחה והשני' נעה:

(י) אז היא נעה כו' שאם היתה נחה היו שתי אותיות הדומות נראות כאחת במבטא כי א' היתה נבלעת בחברתה ואנו צריכין לבאר כל אות כפי האפשר: (יא) הראשונה נחה והשני' נעה כי אלו היתה הראשונה נעה לא תוכל לחבר אליה את השנית שתהא שוא נח כי השוא אין לה קול כשאר התנועות ואין בכחה לצרף אלי' אות בשוא נח ושתיהן נעות כבד לדבר · ושתיהן נחות גם כן אי אפשר שאין בכח אות שלפניה להדבק אליו ב' אותיות בשואין נחות באמצע תיבה: (יב) ולא תבאנה ב' שואין סמוכין בראש תיבה מפני שהראשונה בראש תיבה היא נעה כדלעיל ואין הכחה לצרף אלי' השני' שתהא נחה: (יג) ולעולם לא יבא טעם שאין בכח השוא להאריך כך באריכות הטעם · ולא תבא לבדה שאין בכח קולה לעשות תיבה מיוחדת אבל בשאר תנועות עושין בא' מהן תיבה כמו את אל כל כי גם אך רק: (יד) שתי שתים עיי' בספר יצחק: (טו) עבדי עבדיכם ומש"כ עברו מלרע שהם דגושים וכמ' א' ישן מאלו הכלל וז"ל אחר שוא נח ידגש בתנאי שיבא בלשון יחיד ובשיבא בלשון רבים רפי יהיה ככון ועיין מ"ש בויתן לך ודע שאותן הרפוי' לעולם בל' הפעל ר"ל באות שלישית מהשם דבר דוק ותשכח:)

קריאתה

ו השוא קריאתה נוטה לקריאת הפתח · (טז) ואם יש עמה געי' קריאתה כפתח ממש · ואם תבא לפני אות הגרון נוטה קריאתה לקראת אות הגרון · ואז אם געי' עמה קריאתה ממש כקריאת אות הגרון דעו אפוא (איוב טו) (יז) וכשתבא לפני יוד קריאתה נוטה לחירק · ועם הגעי' קריאתה כקריאת החירק ממש · אך אם היו"ד בחירק תשא' השוא בקריאתה :

ז השוא לא תבא לבדה תחת אהח"ע (יח) אם לא בצירוף קמץ או פתח או סגול ונקראים חטף קמץ חטף פתח חטף סגול · והם נעים תמיד · ויש להם כל דיני שוא נע · וברוב אם יבא לפני' קמץ אזי תהי' השוא חטף קמץ יֳעמד חי (ויקרא ט') ואם לפני' פתח תהי' חטף פתח יַעמור יַעבור · ואם לפני' סגול תהי' חטף סגול יֶאֱסוף : ואם עין הפעל

(טז) קריאתה נוטה לקריאת הפתח · (זה פשוט לפי שלא תוכל להוציא שום אות או נקודה אם לא בפתיחת הפה והשוא קריאת' בחטיפה ביותר אפשרי ואינה נקראת רק בפתיחת הפה לכן היא נוטה לפתח · ומפני שהיא נקראת בחטיפה לאות שאחריה לכך משתנה כפי האות שאחריה אם אחרי' אות הגרון קריאת' נוטה לאות הגרון וכן אם אחריה יוד קריאתה נוטה לחירק מטעם הנ"ל) והנה רוב ההמון קורין השוא תמיד בקול מיוחד והוא קרוב לסגול אבל לפי טבע התנועות שהם ה' גדולות וה' קטנות משמשות להגדולות ולכולם תשמש השוא בראש בהברה שאין לה קול מיוסד כלל רק תשתנה ע"פ חלוקות

זוכרנו : כ"כ הרב בשית יצחק והוא הנכון דוק : (יז) דעו איפוא ובשית יצחק נדפס מראה מקום תילים ק' ונפל טעות כי בכל הס' לא מצאנו שם געי' ועיין מ"ש במזמור לתודה והגעי' היא כעין מתג ר"ל קו ישר אצל הנקודה וצריך להאריכו ולהרחיב הקול · ולא נא' רק אצל אות שהוא בשוא בראש מלה : (יח) לא תבא לבדה כו' אם לא בצירוף כו' לפי שאותיות אהח"ע צריכו' הרחבה קצת כמו שכתבנו למעלה · ומה שבאה השוא עם הקמץ והפתח והסגול ולא עם תנועה אחרת · הטעם מפני השוא קריאתה נוטה לפתח כמו שכתבנו בסמוך · ולכן הורתה להיות יותר קרובה לפתח וקריאתה בחטיפות : או קמץ או סגול שקולם קרוב לקול הפתח שהשוא נוטה אלי' (לכן תמצא על פי

הפעל כשוא אוי תחת פ"א הפעל סגול (יט) מקום חטף סגול כי נֶרְמוּ נֶהֶפְכוּ אי שוא פשוט נֶחְשְׁבוּ נֶהְפְּכוּ : אמנם לפעמים באמצע התיבה תהי׳ שוא פשוט תחת אהחע׳ . וזה כשיבא דגש אחריהם (ך) יַחְשׂוּךְ יַחְפִּיר ולפעמים נמצאו בשוא פשוט אם אחריהם א׳ מאותיות ת"ם שק"ץ גוולי"ם אף שהם בלא דגש .

(כא) וכן אם יבא תטעם לפני אהת"ע שֶׁלְּחָנִי יְדַעְנוּ וכן בעתידים מלשון הָיָה חָיָה כמו יִהְיֶה תִּהְיֶה יִהְיֶית תִּחְיֶה ודומיהם. ומעט׳ נמצאו בשוא פשוט בלא אופני׳ שזכרנו ואין צורך להאריך בהם :

ח׳ פעמים תבא חטף פתח תחת שאר אותיות גם כן וזה כשאות השני ואות השלישי משורש התיבה הן דומות ואות השני בשוא אז תצטרף עמה חפתח (כב) כמו הַלְלוּיָה ואף שברוב מקומות השמיטו הפתח קורין השוא בחטף פתח : וכל תיבה שבראשה וי"ו במלאפום ואחריה אות משמשקין נחלים (כג)

רוב יבא פתח עם השוא ומועטי׳ עם הקמץ והסגול) ולהרחיב על הגרון צריך לפתוח הפה ובשלש תנועות או יפתח הפה ביותר מבשאר תנועות : (יט) ואם עין הפעל שהוא אות השני מהשורש בשוא או אין להשים שוא חטף באות הראשון מהשורש שא"כ יהיו ב׳ שואין רצופין באמצע התיבה שאז הראשונה נחה ובמלה זו היתה נעה או היתה שוא חטף כמו נערמו שרשו ערם אם הית׳ הע׳ שהיא פ"א הפעל בחטף סגול בהכרח היא נעה כדרך כל שוא חטף וא"כ אין נעשה בשוא שתחת הר"ש שהוא עי"ן הפעל אם נקרא אותה נעה . הרי יהיו ב׳ שואין נעין סמוכות וזה אי אפשר להיות הראשונה נעה והשנית נחה . לכן נחסרה השוא ונשארה הסגול לבד (ואז השוא שאחריו נחה) ופעמים הוא בהפך שנחסרה הסגול ונשארה השוא לבד והית׳ נחה כדין שוא לפני שוא והשני נעה . דוק : (ך) כשיבוא דגש אחריהם שאם הי׳ השוא חטף הי׳ נע ואחריו רפי ולכן הם בהכרח בשוא פשוט : (כא) אף שהם בלא הדגש ר״ל שמועטים נמצאים באופן זה בשוא פשוט ואז אחריה אותיות הנזכר חוקות אבל כבר יש מועטים שהם בשוא חטף ואז אחריהם רפי כמו יַאְמוֹר הע׳ בחטף פתח וזה׳ רפוי (והמעיין להכיר ביניהם ובזה כי אותן שהן בשוא פשוט באין בריבוי . בב׳ שואין כמו מן יחמור יחמרו אבל אותן שהן בחטף באין בריבוי בפתח כמו מן יעמוד יַעַמְדוּ מגלתי (וזה נכון : (כב) תצטרף עמה הפתח . כדי להזהר קריאת האותיות הדומות שאם הראשונה בשוא נח

(דג) בשוא ואח"כ תנועה א' בלבד קורין השוא בחטף פתח · ובקצתם שכן פתח אצל השוא והכ ישמע · ואם היה נדח בכ"ף למלה שאחרי' · וכ"ש אם בתיבה זו עצמה יותר כתנועה אחת אחר השוא כמו וזכרתם ושמרתם אין קורין השוא בחטף פתח · וכן אם אחר הוי"ו אות מבג"ד כפ"ת אזי אין קורין השוא בחטף כמו ובני ודבר ודומיהם ;

ט כשיש צרי· (קד) או חולם או מלאפום או חירק שאחרי' יו"ד ואחר כך ה"א או ח"ת או עי"ן בסוף תיבה קורין הא'ת הנמשך מא' התנועות הנזכרות בפתח ומדובק לאות אח"ע שאחריה' כמו ויזרח (קה) היו"ד הנמשכת מהצרי

תנא א' מהן נבלעת בחברתה ויהא נראה כאלו אין שם רק א' מהן (ולכן תמצא לעולם חטף פתח דוק' מפני שהשוא קריאת' נוטה לפתח ואלו הי' קריאת' כמו הסגול היה ראוי להעמיד חטף סגול ובאמת לא מצינו חטף סגול תחת אותיות שאינן אהח"ע · מכאן ראי' ברורה שהשוא קריאתה נוטה לפתח כמו שכתבנו לעיל בחלק ג' דוק:) (דג) ואחרי' אות מטעם שקן נוזלים שהן אותיות חזקות · ורוב שואין פתחת אותיות חזקות בנעין · וכאן השוא בלאו הכי נעה מפני תנועה גדולה שלפני' שהיא מלאפום · לכן הורחבה השוא להניעה קצת יותר כמו חטף פתח · מה שאין כן אם אחר הוי"ו אות מבג"ד כפ"ת שאז הם רפויות כדינם אחר מלאכוב שהיא תנועה גדולה אז קורין השוא נע אבל לא בהרחבה בחטף פתח: (כד) כשיש צירי או חולם כו' · הטעם לזה כי אותיות אח"ע צריכות הרחבה קצת לפניהם מפני שהן מהגרון שהוא יותר פנימי משאר כלי מוצאות האותיות · ולכן אינן יכולות להיות בסוף התיבה בנח כמו הד' בסוף מלת פוקד והרים במלת שומר · לכן צריך להרחיב לפניהם בתנועת הפתח שהיא בהרחבת הפה · ולכן עם עין הפעל בא' מתנועות הנזכרות המולידות נחות אהו"י צריך לקרות האות הנח הנמשך מתנועה גדולה ההיא בפתח · כמו זורח הנה מן הצרי נמשך יו"ד קורין התיבה כאלו היוד בפתח ודבוקה להחית וכן לה'א שהיא במפיק או לעין · אבל האל"ף אף שתרחיב לפני' בפתח אי אפשר לקרותה בנח נראה ונרגש כלל מפני שהיא היותר נחה שבכל האותיות ואי אפשר לקרותה במפיק כמו הה"א · לכן נשארה האל"ף נחה כמו במלת בוא ודומיהם · ולהיות פתנים כמו שאמרנו לכן אם עי"ן הפעל בפתח אין חילוק בין אותיות אח"ע

לשאר

מה צרי קורין אותה בפתח ודלק לרחו״ת מֹרֵיחַ ובמלה פִּקֵּחַ שהחולם מביאה וי״ו קורין פִּקּוּחַ כאלו יש וי״ו בפתח · אך היוד או הוי״ו רפה מאוד בקריאה עד שתראה כאלו היא נחה · וכן במלת זֵדִיעַ קורין כאלו הוא זֵרוּעַ וְכֵן מַגְבִּיהַּ קורין מַגְבִּיּדַהּ כאלו היו״ד היא נערה בפתח והוא במפיק :

ונד כל מלאפום שהיא בוי״ו בראש ואחרי׳ שוא נע קורין אותה כאלו היתה צי״ת במלצפום (קו) כמו חֲבַרְתֶּם קורין אוּחֲבַרְתֶּם וכן אם אחר הוי״ו שהיא במלאפום בראש תיבה אחרת באותיות בומ״ף (קז) כמו וּבָאוּ וּפָרוּ וּמֹשֶׁה ודומיהם : הרחי פית הנועות כמו השורק תמורת ומקים קבוץ דטף גִּדְלוּ (תילים ק״ן) הסגול תמורה חירק אֶשְׁתְּךָ כגפן ודומיהם הם רבים ואין צריך להאריך בהם :

לאחר אותיות שתאמר שָׂמֵחַ כמו שתאמר שָׁמַר מפני שכבר הורחבה עין הפעל בפתח ואין צריך עוד לפתח לפני הא׳ · וכן אם עי״ן הפעל בקמץ שהיא נוטה לפתח הוא מרחיב גם כן מעצמו · לכן אך שהקמץ תנועה גדולה ומולדת באות כמו ד׳ תנועות הנזכרות מכל מקום לא ישימו תנועת הפתח לפני׳ להרחיבה ותאמר יִפְרַח וכן בסגול הנוטה לפתח כמו בּוֹנֵה קוֹנֶה וא״צ להרחבת הפתח : (קה) כמו זורח דע שיש אומרים שבכל ד׳ תנועות הנזכרות חולם חירק צרי מלאפום שלפני הא״ע קורין המלה כלו אל״ף בפתח דבוקה לאות הא״ע כמו זוֹרֵחַ קורין ז רֵאַח וכן אחרים וכ״ל לדבריהם שבחרו באות האל״ף ולא באות אחר כי האל״ף יותר קלה במוצאה וקרוב הוא לאות הגרון שבסוף תיבה · אך במכלול ובמקנה אברם בשם ר׳ משה שר שלום כתבו כי׳ש נפנים החיבור שדבר זר הוא להכנים בתיבה אות אחר שאין לו שייכות בתיבה ההיא לכן טוב לומר שהאות הנמשך מהתנועה שלפני׳ הוא הנוטה להיות בפתח · ואיכו נקרא כאר היטיב בפתח אלא במהירות : (קו) אלף במלאפום לפי שאין לקרות הוי״ו בשוא שא״כ יהיו ב׳ שואין בראש התיבה וזה א״א ובאחרה הוי״ו בלי תנועה וקורין אותה כאלו הי׳ אות לפני׳ והיא ענין התנועה לאות שלפניה דהיינו תנועת מלאפום שהוא וי״ו ונקודה בתוכה · ובחרו באלף שהיא יותר קלה במוצא : (קז) מאותיות בומ״ף כי הו בתנועה קרובה מיבטא לאותיות בומ״ף שאחרי׳ וקשה לדבר שתים רצופות ממוצא השפה שהוא יותר חזק :

א כל אחת מאותות בג"ד כפ"ת שאחר אחד מאותיות אהו"י הוא רפי (א) וכן אחר תניעה גדולה (ב) אך יש חמשה מנטלי׳ לכלל זה (ג) הראשון הוא כפיק כלומר כשתיצא ה"א או וא"ו או יו"ד אז בג"ד כפ"ת אחריהם (ד) דגש בְּצִדָּהּ תְּשִׂים אֵלָיו פִּי אֵלַי תָּבֹא ודומיהם :

ב השני הוא כפסיק והוא שהתיבה שסופה אהו"י נפרדת מתיבה שראשה בג"ד כפ"ת בטעם פסיק (ה) שָׁלוֹ כָּלָה או באחד משאר טעמים המפסיקים זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וטעמים המפסיקים הם י"ט אתנחתא סגול זקף גדול זקף קטן תלישא גדולה רביע גרשיים שלשת פזר וקרני פרה זרקא פסיק לגרמיה תביר גרש אזלא טפחא פשטא יתיב וחסוף פסיק יותר מפסיק מכלם :

ג השלישי דוא דחיק (ו) והוא שהיבה שסופה ה"א היא סמוכה במקף לתיבה

(א) הוא רפי שאותיות אה"וי הם נחות נמשכות בקול • ואלו בא דגש אחריהן היו צריכות להתדבק במהירות לאות הדגש כי ענין הדגוש הוא לדבק אליו האות שלפניו לחזק הדבור • וענין הנחות והמשך הוא הפך המהירות והחטיפה : (ב) וכן אחר ת"ג כבר נתבאר לעיל בפ"ב ח"ב וכתבתי ג"כ פה ללמדך שטייכים בזה גם כן קצת מבטלים שיתבארו בסמוך : (ג) חמשה מבטלים לכלל זה פי׳ שבג"ד כפ"ת באו אז דגושים אף שבאו אחר אותיות אה"וי : (ד) אז בג"ד כפ"ת אחריה דגש והטעם שהרי מה שבג"ד כפ"ת רפי׳ אחר אהו"י מחמת נחות אהו"י וכאן הה"א והוי"ו והיו"ד אינן נחות כלל אלא הם כשאר אותיות שמוציאין אותם במבטא • ואם כן הדגוש אחריהן על נכון ודווקא ה"א וי"ו או יו"ד אבל האל"ף אי אפשר להוציאה במפיק : ה׳ בטעם פסיק וכו׳ הטעם שאז אין נחות של אהו"י סמוך לתגשות בג"ד כפ"ת וכל א׳ ענין בפני עצמו הוא : (ו) דחיק פי׳ שנדחקה ונתקרבה תיבה שסופה ה"א לתיבה שראשה בג"ד כפ"ת כאלו שתיהן תיבה אחת ועל כן שמו קו ברוחב בין מלה זעירא למלה האחרת וקו ההוא נקרא מקף : והטעם לענין זה ייתכן שבזה האופן אין הה"א נרגשת כלל במבטא ואין כאן נחות ולכן בג"ד כפ"ת דגושים כדינם והה"ר נפתח ובגיל שהם תנועה קטנה •

וכן

וכן אחר הקמץ כיון שהיא במקף הוא קמץ חטף שהיא תנועה קטנה · לכן לא לפני המקף אחר ת"ג זולת הקמץ אף שהן במקף כמו תיבה אחת עדין בג"ד כפ"ת רפי אחר ת"ג וחירק בלי יוד אחריו ושורק שהם ג"כ תנועות קטנות לא מנאנו בסוף תיבה שאחרי' מקף : (ז) ושני טעמים מלעיל פי' אם טעם הקריאה בתנועה אחרונה שבתיבה היינו מלרע ר"ל למטה : ואם הוא בראש התיבה או בא באמצע היינו מלעיל כמו וְעָשִׂיתָ שתאריך או חירק השין וכן תאריך סגול שפ"א באלת פכח מפני הטעמי' שבהם ושוב כבד על הלשון להאריך עוד בתנועות הקמץ שמיניהם תחת התי"ו שא"כ תאריך בג' תנועות רצופות · וכיון שאין הקמץ בתי"ו כמשכת שיהי' האלף נחה אחריה לכן הפ"א דכפת דגושה כהוגן כדרך בג"ד כפ"ת שהינו אחר נחות יהו"י אבל לא התיבה השנית שראשה בג"ד כפ"ת כיון שהוא מלרע שאז אין הטעם השני סמוך לתנועה שבסוף תיבה ראשונה ויש להאריך בתנועה ההיא שאין כאן רק ב' תנועות רצופות [illegible] לכן [illegible] רפי כיון אחר ת"ג : (ח) ולכן הה"א נכתבה בסוף

לה בה שאחריה כמו מַה־פָּרַצְתָּ מַה־ בְּצַע עֹשֶׂה־פְּרִי שָׁנָה־בָּה · וכן אם את כטס שנ"ץ נוזלים אחר ה"א בכרך גְּשָׁה נָּא בדגש חזק וכל זה הוא בה"א שלפניה תנועה קטנה פתח או סגול או קמץ חטף כאלו שזכרנו אבל התיבה שסופה וי"ו בהולם או מלאפום וכן יוד אחר חירק או צרי אז בג"ד כפ"ת אחריהן רפי כִּי־תֵצֵא אוֹ־בֶן יָנַח מִשְׁעַר בִּי וכן התיבה שסופה ה"א ולפניה צרי וְהִנֵּה־בֵן :

ד הרביעי אתי מרחוק והוא שטעם התיבה שסופה קמץ (המורה על אלף נחה) הוא רחוק מטעם התיבה שאחריה והיינו שיש תנועה אחת בין שני הטעמים ושני הטעמים הם מלעיל (ז) כמו וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת דפ"א דגושה וכן בט"ס שק"ץ נוזלים וְעָשִׂיתָ צִּיץ · וכן אם טעם התיבה שסופה ה"א נוספת לגמרי הוא רחוק מטעם תיבה שאחריה ושני הטעמים מלעיל וְאָעִידָה בָּם ולא עֹולָתָה בּוֹ · ואם הה"א שהיא שורשית או שמושית נכתב בסוף התיבה אזי אחריה רפי (ח) מְצָאֻהָ חַיָּה טוֹבָה לוֹ

וכן

וכן אם בסוף התיבה צרי או מלאפום שאז וראי נכתבו בסוף התיבה יוד אחר צרי והוי"ו מלאפום בְּנֵי בֵי פּוֹכְבֵי בֹקֶר · וכלל זה הוא כשבאו שני הטעמים מלעיל אבל אם התיבה שראשה בג"ד כפ"ת הטעם בא באות השני או השלישי שהתיבה אז בג"ד כפ"ת רפי מְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ בְּחַיֵּי בְּהַדְּבִיקְ׃

ה החמשי שתי אותיות בג"ד כפ"ת סמוכות שאחר אהו"י הראשונה דגש · וזה דווקא אם שתיהן ממוצא אחד (ט) והראשונה נקודה בשוא לא ירדנו מִפִּיךָ · אבל כשאינן ממוצא אחד הן רפויות משליך קָרְחוֹ כְפִתִּים · וכן אם אין הראשונה בשוא אף שהן ממוצא אחר הן רפויות והוא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח וַיְהִי בַבֹּקֶר׃

ו מצאנו מיעוטם יצאו מהכלל שבג"ד כפ"ת דגוש אחר אהו"י בלי שום מבטל · כִּי גָאֹה גָּאָה הראשון רפי כדין והשני דגש מִי כָּמֹכָה נאדר (יוד) יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַם זוּ גָּאָלְתָּ וכולם נימנים במסורה׃

פרק

בסוף התיבה וכו' וכן ביוד אחר צרי והוי"ו במלאפום או וי"ו אחר חולם שהן בלי ספק נכתבות תמיד בסוף התיבה · בג"ד כפ"ת אחריהם רפי ·

והטעם בזה מפני שאם נכתבו בסוף התיבה או מאריכין קצת פת"ג. ההיא שלפניהם להורות על אות ההוא הנכתב בסוף ולף שהוא ככד לפי ערוכת הלשון להאריך בב' תנועות רצופות ככ"ל מ"מ לפי הענין הוא הכרח לקריאה כמשך מטעם הנ"ל ולכן אחריה בג"ד כפ"ת רפי כדינם אחר ת"ג · אמנם אם הה"א היא נוספות לנגיני שאינה שרשית ואינה לצורך שימוש כלל שאז אין להאריך בקמץ להורות על הה"א לכן אחריה דגש כמו אשר בפניס וכן במלת עולתה בו התיו תמורת ה"א וא"כ הה"א שבסוף נוספת לגמרי לכן ה"ב דגושה אחריה׃

(ט) כששתיהן מיוצא א' לפי שכבד לבטא שתי אותיות ממוצא א' שתיהן רפויות שהרי השני בהכרח רפוי' כיון שהיא אחר שוא נע שבראשונה לכן הראשונה לא בא"ה ג"כ רפוי' אלא דגושה · מה שאין כן אם הראשונה איננה בשוא שאז השנייה איננה רפוי כמו בבקר והנה במלת אשה בבתולי' בית שני ג"כ רפוי' אמנם היא נחה בלי תנועה ואיננה כבד לבטא אחד בתנועה ואחד בשוא נח כראה אע"פ ששתיהן דומות׃

(יו"ד) עי' כמכה ידמו כאבן עיין זה שכתבנו במקומה בשירת הים׃

הוא

א הדגש הבא בראש התיבה כמו בראשית ברא הוא דגש קל (א) וכן הבא אחר שוא נח כמו יִזְכּר · ואינו בא רק בבג"ד כפ"ת · (ב) אבל דגש הבא על א' התנועות הקטנות הוא דגש חזק (ג) ובא על א' מחמשה אופנים :

ב הא' לתשלום חסרון אות הכפל כמו סַבּוּתִי הראוי סְבַבוּתִי (ד) ולתשלום נ' השרש יַגִּישׁ הראוי יַנְגִּישׁ שרשו נגש וכן נָתַתָּ הראוי נָתַנְתָּ שרשו נתן או נ' השמוש מִבֵּית הראוי מן בית · ולתשלום ת' השרש הִשְׁבַּתָּ הראוי הִשְׁבַּתְתָּ (ה) או ת' השימוש תִּטַּמְּאוּ הראוי תתטמאו :

ג הב' תמורת אותיות אהו"י כמו קְדֻשָּׁה גְּדֻלָּה הראוי קדושה גדולה כמו מְלוּכָה

ד הג' הדגש בעין הפעל לסי' בנין פִּקֵּד וּפֻקַּד והתפקד (ו"ו) :

ה הד' אחר ה' הידיעה הַבַּיִת הַגָּדוֹל וכן אחר אותיות כל"ב תמורים דבר ידוע (ז) כַּבַּיִת בַּבַּיִת לַבַּיִת ואחר וי"ו המהפכת מעתיד לעבר (ח) וַיֹּאמֶר וַתֹּאמֶר וַתֹּאמֶר

ו הה' לפעמים בא הדגש לתפארת הקריאה והם מועטים וחשבום המדקדקים לכן א"צ להביאם :

(א) הוא דגש קל מפני שאין אות לפניו שיהא מחבר אליו את הדגש בחוזק :

(ב) רק בבגד כפ"ת כי שש אותיות אלו חלוק גדול בקריאת' עם הדגש ובלא הדגש ובא הדגש בהן להורות שאות ההוא איננה רפוי · מה שאין כן באותיות שש שקנכולי' שקריאת' תמיד בחוזק ולפעמי' יבא בהן הדגש והוא דגש חזק להורות איזה ענין ולתשלום איזה אות כמו שיתבאר בסמוך:

(ג) דגש חזק כלומר שתחבר אותו האות שבו הדגש לאות שלפניו בחוזק עד שנראה כאלו אות הדגיש כפל כמו שכתבנו בפירושינו לפרק ב' בחלק ד' :

(ד) סבותי הראוי סבבותי שהרי שרש התיבה הוא סבב :

(ה) השבת לפי ששרשו שבת א"כ צריך תי"ו אחת לשרש התיבה ותי"ו שני' לשמש ככה לזכר כמו פקדת שמרת :

(ו) בנין פקד ופקד והתפקד זה יתבאר לך בשער הפעלים כל א' וא' על מקומו : (ז) המורים דבר ידוע כל זה נבאר אי"ה באר היטיב בפרק השימושים שאחר פרק זה :

(ח) וי"ו המהפכת גם זה יתבאר בפ' השימושים בשימוש הו' :

פרק

דגש

כבר כתבנו בפרק א' חלק ו כי ך"ב אותיות תציין פרשעת בתיבה ותציין שימושים וסימנם משה כתב אליכו אמנם אין כאן מקומום לבאר כל אותיות השימוש · ונבאר תחלה ז' אותיות השימוש שסימנם מש"ה וכל"ב כי ההכרח לידע אופני שימושם לכל הרוצה ליכנס בחכמה א · ודע כי כלם ישמשו בראשי השמות · אבל בפעלים לא ישמשו רק שלשה בראש העבר והעתיד וסי' שו"ה · והנה לכל אחד ואחד ב' שימושים חוץ מהש"ין שאין לה רק שימוש א' א"כ לז' אותיות האלה י"ג שימושין · ועתה נבאר כ"א ואחד על הסדר :

א השימוש הא' · הוא שימוש המ"ם המורה על חלק מהרבה מפרי העץ מדודאי בנך · כמו מן ותמיד נקודה בחירק ודגש אחרי' (א) · וכשתבא אחרי' אות מאחה ע"ר שאין מקבלות דגש אז תבא צרי במקום החירק לתשלום הדגש (ב) מֵאֶרֶץ מֵהַר ההר ודומיהם ·

ב השימוש הב' · הוא שמוש השני של המ"ם והוא להורות על הפלגה (ג ויתרון כמו הנחמדים מזהב ומפז רב ר"ל יותר מן זהב יקרה היא מפנינים ודומיהם :

ג השימוש הג' הוא שימוש השי"ן ואין לו רק שימוש א' במקום אשר ועל הרוב היא נקודה בסגול ד ואפי' על אחה ע"ד · ותמיד דגש אחרי' שֶׁבָּכָה לוֹ שֶׁתֶּחְפַּץ חוץ על אהה ע"ר שעמלתי שחכמתי שלא נשלם הדגש :

ד השימוש הד' · הוא שמוש הה' המורה על דבר ידוע ולכן נקרא ה' הידיעה ותמיד היא בפתח ודגש אחריה זולת על אותיות אע"ר דהיא

(א) ודגש אחרי' ולפעמים תחסר הדגש אם אחרי' אות בשוא ... וכל לשון מקנה מקניהם לעולם בלא דגש · ודע כי ג' פעמים באה מ"ם השימוש בפתח וחשבום המדקדים : ב אז תבא צרי כו' ומועטים שהם בחירק מִחוּץ מִהוּט וכן מִרדוף אחרי דוד (שמואל א' כ"ג) : (ג) להורות על הפלגה ויתרון וכן כל מ"ם הבאה אחר מלת טוב הוא על ענין יותר כמו טוב שם משמן · ודומהו · והנה כל נקודתה וקריאתה כנקודת המ' בשימוש הראשון ולפי הענין תכיר איזו היא משמשת במקום מן ואיזו על יתרון : ד על הרוב היא בסגול כי מועטים נמצאו שבאה שין השימוש בפתח מקום הסגול שהוא פתח קטן שַׁקַּמְתִּי דבורה שַׁקַּמְתִּי אם בישראל (שופטים ה') אבל

קמוצה לתשלום הדגש (ה) הרצים
רוכבי הרכש האחשתרנים · אבל
על הח והה"א היא בפתח על הרוב
(וי"ו) החיים החדש. רביעית ההין וכן
כל ההיא ההוא פתוחים · והג'
כשתבא אחר ההא את בשוא אפילו
תחת שאר אותיות לפעמים יפול הדגש
ופתח הה' ימשך בגעי' ובפרט על מם
הבינוני והפעול (ז) המלמד המכסה
המסכן ומעטים באים רפוים ואין געי'
בה"א (ח) וכשתבא על יוד שהוא בשוא
יפול ג"כ הדגש (ט) היסוד היריעה
ודע שאם אותיות אהח"ע שאחר
ה"א קמוצים אז ההא בסגול על הרוב
ההרים החיל העריץ · ודומ' זולת על
מלות

שאתה מדבר (ספ"ז) הסי"ן
קמוצה. בעבור האלף שאינה
מקבלת דגש לכן תשוב הפתח
לקמץ: (ה) היא קמוצה
לתשלום הדגש וכן הדין בכל
שאר הדגש חוץ הנזכר בפרק ד'
אם הדגש לא יוכל לבא באות
מפני שאינו מקבל דגש והם
אותיות אהחע"ר או תורה עליו
תנועה שלפניה. שאם לפניו
חירק בלי יוד אז הדגש הראוי
לבא אחריה. מצטרפת אלי'
ונעשית צרי כמו שכתבנו לעיל
בסימוס המ'מארץ הראוי שתהא
המם בחירק כמו מבית לא שהא'
אינו מקבל דגש וירדה הדגש
לנוסה אל החירק ונעשית צרי וכן הרגים הראוי בפתח. כדין ה' הידיעה אלא
שהר' אינו מקבל דגש וירדה נקודת הדגש תחת הפתח ונעשית קמץ וכן בפעלים
כמו מאן ימאן הראוי מאן ימאן כמו דבר ידבר אלא שהא' אינה מקבל דגש תשוב
הפתח לקמץ וזכור כלל זה: (ו) על הח' והה' בפתח כי אין להם כח לגרש
הדגש תחת הפתח אשר לפניהם ולעשותו קמץ כמו שכתבנו לעיל בשאר התנועו'.
(במסורה מאלין פתחין ויהודאין קמצין ר"ל כל העברים הה"א בקמץ כל העורים
הה"א בפתח): (ז) על הבינוני והפעול כלומר אם אחריה מ"ם בשוא שאינה
שרשית רק מורה על הבינוני כמו המלמד המכסה והפעול כמו המסכן יפול ג"כ
כשהיא שרשית כמו המלוכה אז היא ידגש: (ח) ומעטים באו רפויים כו וכל
הלוים שבמקרא הלמד אינה דגושה וכן כל הצפרדעים הצ' בלא דגש לבד ותעל
הצפרדע שזה בדגש הצ': (ט) יפול ג"כ הדגש אבל כל יודין משמות בעלי חיים
כמו היהודים היענים הידין דגושין כ"כ בפרק שימושים לר' א' בחור וכ"כ הרב
בשית יצחק ובמכלול לא חילק בין בעלי חיים וכו' כשתבוא הה"ע על היוד היא
דגוש ברוב כמו היענים לישעים היהודים אבל היאור היאור כיענים במדבר

מלה זעירות (יוד) כמו הָהָר הָעָם:
ויש ה' שאינה משמשת לידיעה רק
לקריאת הדבר יקראו לה ה' הקריאה
(יא) כמו הקהל חקה אחת · הדור
אתם ראו ודומיהם:

ה השימוש החמישי הוא השימוש
השני של הה"א והוא להורות
על התימה או על השאלה ותמיד היא
נקודה בחטף פתח כמו הֲבַת תשעים
שנה תלד היש בה עץ · אבל לפני
תיבה שאות הראשונה נקודה בשוא
אז הה"א בפתח · יב והבדל אז
שבינה ובין ה' הידיעה כי ה' הידיעה
על הרוב דגש אחריה וה' התימה על
הרוב רפי אחרי בַּהַרְבֵּה אחרת היא לך
גם יבא אחריה לפעמים דגש וזה על
אותיות השמוש יג כמו הַבְּנְעָרָה
הבמות נבל ודומיהם:

וה"א התימה או השאלה הבאה על
אהח"ע גם היא בפתח כמו הַאִישׁ כמוני
יברח יד וכשאות הגרון אחרי קמוצה
אז הה"א בסגול כמו הֶהָשֵׁב אשיב הֶחָכָם
יהיה או סכל · ובזה אין הפרש בין ה"א
הידיעה

היוד"ין רפוין: (יוד) על מלות
זעירות ר"ל אף על פי שהמלה
בקמץ תנקד הה"א בקמץ ולא
בסגול כי במל' זעירא נקל על
הלשון: וכנה. כל אלו
הדינים כוללים גם אותיות
הכל המורים על דבר ידוע
שהם במקום ה' הידיעה כאשר
יתבאר בסוף פרק זה: ודע
שה' הידיעה לא תבא על פעל
עבר רק במקומות מועטים
ותשמש אז במקום אשר · כל
הנפש הבאה · הנראה אלי ·
גם לא תבא לעולם · על תיבה
שמשמשין בראשה אותיות מש"ה
וכלב: (י"א) ה' הקריאה
ואין הפרש בנקודת לנקודת ה'
הידיע' ולפי הענין תכירם:
(יב) הה' בפתח לפי שלא יבואו
ב' שואין בראש המלה. כמו
שכתבנו בפרק ב' חלק ד':
והחטף פתח דינ' כשוא לכן יבא
הה' התימ' בפתח ומועטים יצאו
מכלל זה שהן בפתח אף שאין
שוא אחריהן הַיִיטַב בעיני
ה' וכן הלוי' תגאלו זאת ונחלקו המדקדקים בקריאת מלה זו עיין במכלול
ובאור תורה: יג. על אותיות השמוש כי אין דרך לטעות בהן כי
כבר כתבנו בשמוש ה' הידיעה שהיא לא תבא על אותיות השימוש לכן בהכרח
הוא ה' התימה וק"ל: יד הא"ש כמוני כו' אבל האיש א יחטא

היא

הידיעה לה"א התימה (ט"ו)

ו השימוש הששי הוא שימוש הוי"ו החיבור (ט"ז) והנה תבא עם כל הנקודות חוץ מחולם ושירק (י"ז) וא"צ לומר כי לא תנקד בא'משלש החי' כי ככר כתבנו בפרק ב' חלק ז' כי שרש אלה לא יבואו רק תחת אותיות אהח"ע · והנני אבאר נקודת כל א' וא' · דע כי הנקודה העצמיות של כל וי"ו היא השוא ואפילו על אותיו' אהח"ע כמו ואיש ועבד ודומיהם · אמנם תנקד במלאפום לשני סיבות הא' אות שואית שבראש המלה (י"ח) · וזבול; ושמואל וכן בפעלים וזכרתם ושמרתם ודומיהם · והב' לסיבות אותיות בומף ובנימין ומשה ובפעלים ובאו ופרו אמנם וי"ו בקמץ תבא כשתהיו ב' שמות רצופים והשני' בטעם מלעיל כמו שמים וארץ תהו ובהו אמנם וי"ו בחירק תבא על יוד שואית ותהי אז היוד נחה כמו לוי ויהודה וימינך תסעדני וכן בפעלים עוברים כמו וידעתם וירשתם וישבתם ובעתידים כמו וישלח ויחי ויהי אמנם וי"ו בפתח תבא על אותיות אהחע הנקודות בחטף פתח כמו ועבדים וחמורים וכן תבא בפעלים עוברים ואמרתם ובעתידי' ואגדלה שמך וכן תבא להפך עבר לעתיד כמו שאבתו' בסמוך אמנם וי"ו בסגול תבא על אהח"ע הנקודות בחטף סגול כמו ואמת ואמונה וכן בפעלים פתח פיך ואכול אמנם וי"ו בצרי לא תבא רק על ל' אלקות לבד כמו ואלקים וכן באותיות כלב כמו כאלקים באלקים לאלקים, ובאו כן בעבור נחות הא' כאשר אבאר בסוף פרק זה בשימוש י"ג

היא ה' הידיעה וזהו מה שפירש"י האיש א' הוא התועה כ"כ ר"א בחור בפרק השימושים :

(טו) לה' תימה והכלל כי אין הפרש בין ה' הידיעה לה' השאלה רק לפי הענין תכיר ותבין איזו היא ה' הידיעה או השאלה :

(טז) הוי"ו החיבור והיא המחברת פעל לפעל או פעל לשם וזה ידוע וא"כ לביאור :

(יז) חוץ מחולם ושורק כי שני אלה לא יבואו לעולם בוי"ו שהיא בראש המלה (יח) אות שואית עיין מה שכתבנו בפרק ב' חלק יו"ד :

השימוש

ז השימוש הז׳ · הוא שימוש השני של הוי״ו והוא וי״ו המהפכת עבר לעתיד ועתיד לעבר · דע כשתרצה לדפן עבר לעתיד תשום וי״ו בשוא בראשו כמו כן שמר שהוא עבר כשתאמר ושמר הוא עתיד כאלו אמר וישמור וכן ושמרו בני ישראל יהוא כמו וישמרו · ותמיד היא נקודה בשוא זולת המנקדים ההפכים אותו למלאפום או לפתח או לחירק כמו שנתבאר בוי״ו החיבור · ואת כמה ארע איזה היא וי״ו החיבור או וי״ו ההיפוך דע כשיש עוד לפניו פעל עבר אז הו״ו אינה מהפכת רק וי״ו חיבור וכשאין לפניו פעל עבר אחר אז היא וי״ו ההיפוך · ודע כי לבלות הנכח והמדבר בעדו ליחיד יש סימן אחר להכיר בין וי״ו ההיפוך · וזה כשהם עם וי״ו החיבור הם בטעם מלעיל על הרוב ככשידינם תמיד זולת הוי״ו כמו וְאָכַלְתִּי חטאת היום וְדִבַּרְתִּי על הנביאים הם על עבר בטעם מלעיל אבל עם וי״ו ההיפוך ישובו בטעם מלרע על הרוב כמו וְשָׁמַרְתָּ כל חקיו וְדִבַּרְתִּי משפטי והנאי זה הוא בשרכים כי בנתי לסר הפעל כלם מלעיל עם הוי״ו וזולתו וְקָרָאתָ וּמָצָאתָ וּבָנִיתָ וּפָנִיתָ ודומיהם · והנה וי״ו המהפכת העתיד לעבר תמיד היא בפתח ואחריה דגש ויאמר ותאמר ונאמר ולפני אלף העתיד הוי״ו בקמץ לתשלום הדגש וָאָקוּם לנוד ואם אין הוי״ו מהפכת אז היא בפתח לפני אלף וְאָקִים לשמך ודע כשתבא וי״ו ההיפוך שהיא בפתח לפני יוד שהיא כשוא אז לא הדגש היוד וַיְדַבֵּר וַיְכוּלּוּ אבל בוי״ו החיבור הוי״ו בחירק והיו״ד נחה :

ח השימוש הח׳ הוא שימוש כף המורה על דמיון והשואת דבר לדבר ולכן נקרא כף הדמיון כמו והי׳ כעם ככהן כעבד כאדניו כולם כפין הדמיון הם וכן כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסך וכן דרך המקרא להטיל כ״ף הדמין בב׳ דברים הנשתוין כשרוצה להשוות ב׳ דברים יחד · וזה לקצר הלשון והמשל כי אם הי׳ אומר והי׳ העם ככהן הי׳ משמע שהעם יהיה ככהן אבל הכהן לא יהי׳ כעם עכשיו שאמר כעם ככהן הרי הוא כאלו אמר והי׳ העם ככהן והכהן כעם · וכן כי כמוך כפרעה · הרי הוא כאלו אמר אתה כפרעה ופרעה כמוך · והנה נקודת הכ״ף על נקודת הלמ״ד ובבי״ת אבאר אח״כ יותר כי דין אחד לשלשתם :

השמוש

ט השימוש התשיעי · הוא שמוש השני של הכ"ף והוא המורה על שיעור מה שאו מדה ולכן נקרא כ"ף השיעור כמו כאלפים איש וכאמתים על פני האדמה ונקודתה כנקודת כף הדמיון אין הפרש בניהם אלא לפי הענין צריך להכיר זו מזו :

י השימוש העשירי · הוא שימוש הל' המורה הבאת או נתינת דבר אל העצם כמו לארוני לעשיו וכן כל לו ולי ולהם :

יא השימוש האחד עשר · הוא שימוש השני של הל' והוא שימוש המורה על ענין של או קנין מה כמו לעבדך ליעקב לה' הארץ וכן כל מזמור לדוד ודו' ונמצאת הל' משמשת במקום בשביל כמו ואמר פרעה לבני ישראל אמרי לי אחי הוא ודומיהם מעשים לכן אין להביא ראי' מהם :

יב השימוש הי"ב הוא · שימוש של הב המורה על ענין עם ונקראת בית העזר לפי שבעזרו תשלם הפעולה ההיא כמו בחרבי ובקשתי שהוא כמו עם חרבי ועם קשתי · וכן באלקים נעשה חיל ר"ל בעזר האלקים · ונקודתה נבאר אח"כ עם נקודת הכף והלמד כי דין א' לשלשתם בנקודתם :

יג השימוש הי"ג · הוא שימוש השני של הב' והוא השימוש המורה על ענין תוך או קרב וע"כ קראו בית הכלי כבית של בבית ובשדה ובעצים ובאבנים : גם נמצאים שימושים אחרים לז האותיות הנז · אמנם אלו י"ג שימושים אשר כתבנו הם העיקר והנשארים הם טפלים להם ובטלים במיעוטם :

והנה נבאר נקודת אותיות כל"ב הנזכרים יחד בכלל אחד כי נקוד אחד לשלשתם : דע כי נקודתם העצמיות הוא השוא כמו בְּדָבָר לְדָבָר כְּדָבָר ואפילו על אותיות אהח"ע כמו באיש כאיש לאיש ואם יבא אחריהם אות הנקודה כשוא אז הם בחירק בִּראובן כִּראובן לִראובן והטעם כי כבר כתבנו בפרק ב' חלק ד כי לא תבא הב' שואין בראש התיבה לכן תשתנה הראשונה לחירק והשני' נשארה במקומה ואחרי רפי כדין אחר שוא בראש התיבה כמו בִּכוּרֵיהֶם הכ"ף רפוי אחר שוא נע שבראש התיבה ובשתבא לפני אות השימוש הכף נשארה רפוי כבראשונה וכן בשאר אותיות בִּבְכוּרֵיהֶם השימוש לִתְבוּנָתוֹ לִזְבוּלוּן ודומיהם וזכור כלל זה כי השמות

שראשיתם

שראשיתם שוא ועם א תירת השימוש יבא הש א בקמץ ואזי רפי אחרי' אף שאין השוא אחר ת"ג : ויש שמאנה אותיות השימוש על יוד שואית צו הנוח היוד ביהודה כיהודה ליו ויה וכן עם לוי ויהודה ודומיהם · וכן הדין בניקוד הכם ביהודה כמו שכתבנו בשימוש המ"ם · ואם הבאנה על אותיות אהו"ע המנוקדות בחטף פתח יהיו ג"כ בפתח כמו בעבדים לעבדים · ואם יהיו בחטף סגול יהיו הם גם כן בסגול כמו ואויל לאויל ודומיהם :

והנה יש דין א' לאותיות כל"ב כאשר יבואו על הה' הידיעה העדר אז ה' הידיעה והוטלה התנועה על אותיות כלב אשר לפניה כמו בבית כבית לבית הראוי ובהבית כהבית להבית כמו שיצא בהשמים הסרך ודומיהו כעטים ודם זרים ואם הדבר ידוע יהיו אותיות כלב קמוצות לפני אותיות הגרון כי שתהי' תחת רחבה שוא ופתח בין שתהי' שוא וסגול וזה לעזקים אין כמוך באלים נצר חסד לאלפים וכל שער לאלפים : ודגה כל דין הנקודות שיש לה ה'ידיעה כמו שכתבנו בשימוש ה' הידיעה הם כוללים גם כן אותיות כל"ב כאשר יבואו לה' הידיעה אין צורך להאריך · והל' כשהיא משמשת במקום ה הידיעה על הרוב יורה אי גמלה שהוא בלעיל או הל' קמוצה לנה לשובי ודו' :

וכל לשון אלהות הא'נהו ואיהות וכ"ל"ב שיבואו בצירי ולעולם ידנות ג"כ בא'נחה ואותיות וכ"לב שלפניו בפתח (ועי'ם'יו במוסיי של שבת) · ואם משמשות לפניהם אותיות בש"ד דא' בו ם ועה נר כי א האדני אין בציון (ירמיה ח') וסימנם משה מוציא וכ"לב מכנים : הם ונשלם

פתחי שערים

והם כללים קצרים לדברים שבאו מעניים רבים בספרי דקדוק וכפי למלות החיבורית : אתי מרחוק · עי כי בפרק ג חלק ד : דחיק · שם חלק ג : מפיק : שם חלק ב : מקף · הוא קו פשוט ברוחב בין שתי תיבות והוא יחבר ועושה אותן להיות כא' ועי' בפירוש בו לפרק ג חלק ג · ודע שכל מלה ששרש פתח בכרי כיון את גם בנית ודומיהם כשהן סמוך אז הן בסגול את יש ודומיהם ומלת

ומלת פי כשהיא סמוך או הוא בסגול אך שאינו מוקף כמו בן הבקר בן הישראלית ולכן אינו סמוך אע"פ שהוא מוקף הוא בצרי ותלד בן שני . ומלת לב לא ישוב לסגול כי אם מוקף לאלף נעלמת כמו כלב איש בלב ים . וכן מוקף לאלה שהיא מלעיל ` והבעלים תשוב ג"כ הצרי לסגול מוקף ויתן לה (וכל יתן תתן ויתן ותתן המוקפים לתיבה לי לו לה לך להם לנו באים כן לעולם במקף ובסגול . [illegible] וכל מלה שהיא בחולם כמו כל הקהם ודומיהם . כשיבואו במקף אז הם בקמץ חטף כל ד עם הק נהן תם דרך שלש אלה זכר נא חוקר [illegible] ודומיהם הרבה ; וכל מלה שהיא בקמץ כמו יד יך עם רב ודומיהם כשיבואו במקף אז הם בפתח יד ה' עם ה' ודומיהם . ודע שהוא הדין בסמיכות פי' שתי מלות רצופין זה אחר זה והן סמוכין . ופי' הסמיכות הוא זה כל שהוא סמוך בענין כאלו נכתב ביניהם תיבת של כמו משפט יתום כ משכן ה' שהוא כאלו אמר משפט של ה' משכן של ה וק"ל וזכור כלל זה : והנה המוכרת הוא היפך הסמיכות וא"כ ביאור : מפסיק ר"ל תיבה שהטעם מפסיק ומפריד אותה מהתיבה שאחריה וטעמים המפסיקים הם י"ט הובאו אצלינו בפרק ג' חלק ב' . והמשרתים אינן מפסיקים ודע כי בתילים משלי איוב טעמים ולהם דינים מיוחדים . ושם הנחת שאחר אתנחתא אינו מפסיק לענין בג"ד כפת אחר אה"וי רפי . מלעיל מלרע עיין בפירושינו לפרק ג' חלק ד' . פא פעל או עין פעל או למד פעל זה שהמדקדקים קראו לאות הראשון משרש התיבה פא הפעל ולאות השני עין הפעל ולאות השלישי למד הפעל וק"ל **שלמים** ר"ל הפעלים שכל ג' אותיות השרש בהם בשלימות כמו פקד תאמר אפקוד הרי שכל ג' אותיות בהם אינם חסרים : **חסרים** ר"ל אותן הפעלים שבאים לפעמים בחסרות כמו נגש נסע בעתיד תאמר אגש אסע נחסרה הנון שהיא פא הפעל **נחים** דע שג' מיני נחים נחי פא כמו ישב ידע שבעתיד תאמר אשב אדע . נחי עין כמו קום שוב תאמר קם שב . **נחי** למד כמו בנה עשה תאמר בניה עשית . וכן נחי ל שהיא אלף . קרא מצא . וכל זה נבאר בשער הפעלים באר היטב אם יגזור לנו השם בחיים . ויסלח עונו מן השמים . ובכן נשלם המלאכה . בות ובהלכה . מה' אלהינו נשא ברכה :

תם ונשלם

בפרט הנה אנכי **שולח לכם את אליהו הנביא**
לפני **בא** יום גדול ונורא :